KELLY RIMMER

Cuvinte nerostite

KELLY RIMMER

CUVINTE NEROSTITE

Traducere de
Mădălina Ionescu
Editura Litera
2021

Pentru Daniel,
care are întotdeauna cele mai bune idei

Prolog

Uniunea Sovietică - 1942

Preotul care ne-a oficiat căsătoria era pe jumătate înfometat, pe jumătate îngheţat. Îmbrăcat în zdrenţe, dar era descurcăreţ. Binecuvântase o bucată de pâine mucegăită de la micul dejun pentru a servi drept ostie de împărtăşanie.

— Repetaţi jurămintele după mine. A zâmbit. Mi s-a înceţoşat privirea. Dar am rostit tradiţionalele jurăminte cu buzele amorţite de frig.

— Te iau pe tine, Tomasz Slaski, să-mi fii soţ şi jur să te iubesc, să te preţuiesc şi să te respect, să-ţi fiu credincioasă şi să-ţi rămân alături până când moartea ne va despărţi, în legea lui Dumnezeu. Unul în Sfânta Treime si între toţi sfinţii.

Pentru mine, căsătoria cu Tomasz era precum o lumină călăuzitoare, aşa cum marinarul aflat pe marea învolburată îşi aţinteşte privirea asupra farului de pe ţărmul îndepărtat. Vreme de foarte mulţi ani, dragostea noastră a fost motivul meu de a trăi şi de a continua *să lupt,* dar ziua nunţii trebuia să fie o graţiere de scurtă durată de la toate greutăţile şi suferinţele. Realitatea acelei zile a fost atât de diferită, încât dezamăgirea resimţită de mine atunci mi s-a părut mai mare decât însă şi lumea.

Trebuia să ne căsătorim în biserica regală din oraşul nostru natal – nu în acel loc. Dincolo de oraşul alcătuit din corturile refugiaţilor Buzuluk şi de tabăra militară. Suficient de *departe* de acestea doar cât duhoarea sordidă a celor optzeci de mii de suflete disperate să se simtă mai puţin pregnant în aer. Faptul că am fost cruţaţi de mulţime şi de miros a avut preţul său; eram

afară, adăpostiţi doar de crengile unui brad firav. Era o zi de toamnă neobişnuit de rece. Iar din când în când fulgi dolofani de zăpadă cădeau din cerul cenuşiu şi apăsător, topindu-ni-se în păr ori pe haine sau făcând şi mai mult noroi pe pământul de sub picioarele noastre.

Pe „prietenii” mei din mulţimea de binevoitori adunată acolo îi cunoşteam de numai câteva săptămâni. Orice altă persoană care odinioară fusese importantă în viaţa mea fie se afla într-o tabără de concentrare, fie era moartă sau. Pur şi simplu, dispărută. Mirele meu a refuzat stânjenit să ia împărtăşanie – gest care l-a tulburat pe bietul şi bunul preot, dar care pe mine nu m-a surprins deloc. Chiar şi în calitatea mea de mireasă, am purtat singurul rând de haine pe care îl aveam, iar, pe atunci, obiceiurile ce fuseseră odată o simplă rutină, precum spălatul, deveniseră un lux de mult uitat. Invazia de păduchi care se revărsase peste tabără nu ne-a ocolit nici pe mine. Nici pe mirele meu. Nici pe preot – nici măcar pe un singur individ din mulţimea de binevoitori. Întreaga noastră adunare se mişca şi tresărea constant, disperată să-şi potolească mâncărimea nesfârşită.

Eram apatică de la şocul avut. Ceea ce a fost mai degrabă o binecuvântare, căci a fost. Probabil, ceea ce m-a împiedicat să lăcrimez pe toată durata ceremoniei.

Doamna Konczal era o altă nouă prietenă de-ale mele. Dar devenea iute una dragă mie. Se ocupa de orfani, iar eu, încă de când am ajuns în tabără, am îndeplinit alături de ea sarcinile de muncă obligatorii.

Când s-a terminat ceremonia, a poftit un grup de copii să iasă din mica mulţime de spectatori şi mi-a aruncat un zâmbet luminos. Apoi şi-a ridicat braţele pentru a dirija, iar ea şi corul improvizat au început să cânte împreună *Serdecnza Matka* – un imn către Iubita Maică. Orfanii aceia erau murdari, slăbănogi şi singuri, la fel ca mine. Dar nu erau deloc trişti în acele clipe. În schimb, privirile lor pline de speranţă erau pironite asupra mea. Nerăbdători să mă vadă mulţumită. Nu-mi doream decât să mă complac în oribilul situaţiei mele. Dar speranţa din acei ochi nevinovaţi a primat în faţa autocompătimirii. M-am străduit să le ofer tuturor un zâmbet radios, mândru, după care mi-am făcut mie însămi o promisiune. Că din acea zi nu voi mai vărsa lacrimi. Dacă acei orfani puteau fi dârzi şi generoşi în situaţia lor, atunci puteam fi şi eu ca ei.

Apoi m-am concentrat numai asupra muzicii şi a sunetului vocii magnifice a doamnei Konczal. Cum se înălţa deasupra şi împrejurul nostru într-un solo măreţ. Avea un ton dulce şi sincer şi intona melodia de parcă ar fi fost un joc. Aducându-mi în suflet ceva apropiat de bucurie intr-un moment care *ar fi trebuit* să fie vesel, aducându-mi pace intr-un moment care *ar fi* trebuit să fie calm, trăgându-mă încă o dată spre o credinţă pe care îmi tot doream să o pot pierde.

Şi. Pe măsură ce cântecul curgea, am închis ochii şimi-am alungat frica şi îndoiala, până într-atât încât să cred că cioburile sparte ale vieţii mele se vor aşeza la locul lor într-o zi.

Războiul îmi răpise aproape totul, dar *refuzam* să îl las să îmi zdruncine încrederea în bărbatul iubit.

Capitolul 1

Alice

Am o zi foarte proastă, dar oricât de rău m-aş simţi în acest moment, ştiu că fiul meu se simte şi mai rău. Suntem la băcănie, la câteva străzi distanţă de casa noastră din Winterpark, Florida. Eddie este pe podea, cu picioarele în sus şi urlă din toţi rărunchii. Se ciupeşte compulsiv de partea superioară a braţelor, unde deja încep să se formeze vânătăi urâte, purpurii şi roşii. Eddie este plin de iaurt, căci, atunci când a început totul, în urmă cu douăzeci de minute, a golit rafturile frigiderului pe podea, iar acum sunt înşirate pachete de diverse forme şi mărimi pe gresia din jurul lui – o platformă de aterizare care devine din ce în ce mai mizerabilă, pe măsură ce membrele i se zbat. Pielea feţei i s-a împestriţat din cauza efortului. Iar pe frunte îi curg broboane de sudoare.

Medicamentele luate de Eddie l-au făcut să se îngraşe mult în ultimii ani, iar acum cântăreşte treizeci şi unu de kilograme – adică mai mult de jumătate din greutatea mea. Nu pot să-l iau în braţe şi să-l duc în maşină, aşa cum făceam în primii săi ani de viaţă. Nici la momentul respectiv nu mi se părea uşor, dar astfel de căderi nervoase în public erau mai simplu de gestionat pe atunci, fiindcă puteam să plecăm imediat.

Dezastrul de astăzi s-a produs când Eddie ajuns la raionul de iaurturi. Spre deosebire de colegii lui de la şcoala specială unde merge, el are un mare apetit pentru iaurt – Eddie va mânca cel puţin Go-Gurt cu aromă de vanilie şi de căpşuni. Nu se poate face o înlocuire de marcă sau de recipient, nici nu are vreun rost să încerci să umpli tuburile vechi, pentru că Eddie îşi dă seama pe dată.

Trebuie să fie Go-Gurt. Trebuie să fie cu aromă de căpşuni sau de vanilie. Trebuie să fie în tub.

La un moment dat. Recent, cineva de la Go-Gurt a decis să perfecţioneze designul grafic de pe tuburi – a fost schimbată sigla, iar culorile sunt mai vibrante. Sunt convinsă că nimeni dintre cei de la Go-Gurt nu a realizat însă că o schimbare atât de măruntă ar putea face ca, într-o zi, un băieţel de şapte ani să spargă un raion de supermarket într-o furie oarbă.

Pentru Eddie, Go-Gurt trebuie să aibă vechea etichetă, iar aceasta nouă nu înseamnă decât că Eddie nu mai recunoaşte Go-Gurt ca fiind mâncarea pe care el o poate tolera. El ştia că mergem la magazin să cumpărăm iaurt, dar apoi, când am ajuns acolo, Eddie s-a uitat la raionul lung de iaurturi şi a văzut o grămadă de lucruri, pe care le identifică acum drept „nu-iaurt”.

Încerc să evit acest gen de incidente, aşa că acasă, în frigider, avem întotdeauna un raft plin cu Go-Gurt. Dacă nu se întâmpla ca bunica să fie internată de curând, aş fi făcut drumul acesta ieri,

singură, pe când Eddie era la şcoală, înainte de a fi mâncat ultimele două tuburi de iaurt şi înainte ca „o să rămânem în pană de iaurt şi supă” să devină „la

naiba, ultimul lucru care ne-a mai rămas în casă şi pe care Eddie îl poate mânca este o conservă de supă, iar el nu vrea să mănânce supă la micul dejun”.

De fapt, nu ştiu ce am să fac acum în această privinţă. Tot ce ştiu este că, dacă cei de la Campbell vor modifica vreodată eticheta conservelor de supă de dovleac, mă voi ghemui până voi deveni o mingiuţă şi voi refuza să mai trăiesc.

Poate că semăn cu Eddie mai mult decât îmi dau seama, căci trebuşoara asta minoră de astăzi m-a făcut să simt că am să mă topesc. În afară de Eddie şi de sora lui. Pascale, bunica Hanna este cea mai importantă persoană din universul meu. Soţul meu, Wade, şi mama, Julia, probabil că fac acum excepţie de la această afirmaţie, dar amândoi mă frustrează, aşa că este pur şi simplu ceea ce simt acum. Bunica mea, sau *Babcia,* aşa cum îi spun eu mereu, este la spital în momentul de faţă, fiindcă acum două zile, în timp ce stătea la masa de la căminul de bătrâni, a avut ceea ce ştim că a fost un atac cerebral minor. Şi astăzi am petrecut întreaga dimineaţă grăbindu-mă – grăbindu-mă prin casă. Grăbindu-mă în maşină, grăbindu-mă la raionul de iaurturi – toate astea pentru ca eu şi Eddie să ajungem la Babcia şi să petrecem timp cu ea. Nici măcar nu vreau să recunosc faţă de mine însămi că mă grăbesc chiar mai mult decât de obicei pentru că încerc să profit din plin de timpul pe care îl mai avem alături de ea. Pe fundalul acestei grabe, sunt însă tot mai conştientă că timpul ei se scurge.

Eddie nu are practic niciun limbaj expresiv - în principiu, nu poate vorbi. Aude foarte bine. Dar

abilităţile sale de limbaj receptiv sunt şi ele slabe. Aşadar, pentru a-l atenţiona că astăzi nu urma să mergem la gară şi să privim trenurile, aşa cum facem de obicei joia. A trebuit să inventez un simbol vizual pe care el să îl înţeleagă. M-am trezit la ora cinci dimineaţa. Am imprimat câteva fotografii pe care le-am făcut ieri la spital, după care le-am decupat şi le-am lipit pe orarul lui. Imediat după simbolurile pentru mâncare. Pentru Publix şi pentru iaurt. Am scris o poveste socială[1] care explica faptul că astăzi trebuie să mergem la spital şi să o vedem pe Babcia. Doar că ea va sta întinsă în pat şi că nu va putea vorbi cu noi, dar că Babcia este bine, că Eddie este bine şi că totul va fi bine.

Sunt conştientă că multe dintre încurajările din acea poveste sunt o minciună. Nu sunt naivă – Babcia are nouăzeci şi cinci de ani. Iar şansele ca ea să iasă din spital pe picioarele ei sunt mici de această dată. Probabil că nu e deloc bine. Dar Eddie avea nevoie să audă asta, aşa că asta i-am spus. L-am aşezat, dându-i orarul şi povestea, şi le-am parcurs pe amândouă împreună cu el. Până când Eddie a deschis iPad-ul şi programul de comunicare pe care îl foloseşte – o aplicaţie pentru comunicarea augmentativă şi alternativă, pe scurt, CAA; este un concept simplu, dar care îţi schimbă viaţa - fiecare ecran afişează o serie

[1] Poveştile sociale *(social scripts*) reprezintă scurte descrieri ale unei situaţii noi, cuprinzând informaţii specifice despre cum urmează să se desfăşoare aceasta şi de ce. Ele sunt realizate pe baza tehnicilor de povestire, într-un limbaj cât mai simplu şi cu ajutorul imaginilor, fiind menite să vină în sprijinul persoanelor diagnosticate cu tulburări de spectru-autist.

de imagini cere prezintă cuvinte pe care Eddie nu le poate rosti. Apăsând pe acele imagini, Eddie îţi poate găsi o voce. În această dimineaţă, s-a uitat la ecran pentru un moment, după care a apăsat pe butonul *Da* astfel am ştiut că el a înţeles ce a citit, cel puţin într-o anumită măsură.

Totul mergea bine până când am ajuns aici, iar ambalajul se schimbase. În timpul care s-a scurs de atunci, a fost un du-te-vino al personalului şi al cumpărătorilor îngrijoraţi.

— Vă ajutăm cu ceva, doamnă, m-au întrebat ei la început, iar eu am clătinat din cap, explicându-le că a fost diagnosticat cu autism, şi i-am lăsat să-şi vadă în voie de drum.

Apoi, ofertele de ajutor au devenit mai insistente.

— Putem să îl ducem noi în maşina dumneavoastră, doamnă?

Atunci le-am explicat că nu prea îi place să fie atins nici în vremurile sale bune, iar dacă o grămadă de străini l-ar atinge acum, situaţia s-ar înrăutăţi. Mi-am dat seama din expresia de pe feţele lor că se îndoiau că lucrurile *ar putea* deveni şi mai rele, dar nu într-atât încât să îndrăznească să rişte.

Apoi, a trecut pe lângă noi o femeie cu un cărucior de cumpărături în care stăteau în picioare doi copii îmbrăcaţi identic şi cu un comportament perfect, copii neurotipici, fără îndoială, cum manevra ea căruciorul pe lângă fiul meu scăpat de sub control, l-am auzit pe unul dintre copii întrebând-o ce era în neregulă cu el, iar ea a mormăit:

— Îi trebuie numai o chelfăneală zdravănă, dragă.

Bineînţeles, m-am gândit eu. Îi trebuie numai o chelfăneală. Asta îl va învăţa cum să facă faţă supraîncărcării senzoriale şi să vorbească. Poate că dacă îl plesnesc, va folosi toaleta în mod spontan şi voi putea renunţa la rutina obsesiv împământenită la care apelez pentru a-i preveni incontinenţa. O soluţie atât de simplă... De ce nu m-am gândit eu să îl plesnesc încă de acum şapte ani?! Dar tocmai când eram pe punctul de a izbucni, s-a uitat la mine şi i-am surprins privirea înainte de a se uita în altă parte. Am observat o urmă de milă în ochii ei. Iar frica nu putea fi confundată. Femeia s-a înroşit la faţă, şi-a ferit privirea, iar acel drum liniştit cu copiii ei din cărucior s-a transformat intr-un veritabil sprint înspre următorul raion.

Oamenii spun astfel de lucruri pentru că îi face să se simtă mai bine în mijlocul a ceea ce este, cu siguranţă, o situaţie foarte ciudată. Nu o învinovăţesc pe ea – o cam invidiez. Mi-ar fi plăcut să fiu la fel de arogantă, dar cei şapte ani în care l-am crescut pe Edison Michaels nu m-au învăţat nimic altceva în afară de modestie. Dau tot ce am mai bun, dar, în general, nu este îndeajuns de bun. Managerul a trecut pe aici acum câteva minute.

— Doamnă, trebuie să facem ceva. Mi-a făcut pagube în valoare de sute de dolari în stoc, iar acum ceilalţi cumpărători se supără.

— Sunt numai urechi, am spus eu ridicând din umeri. Ce propuneţi?

— Putem să chemăm paramedicii? Este o criză medicală. nu-i aşa?

— Ce credeţi că vor face ei? Îl vor seda?

Ochii i s-au luminat:

— Pot să o facă?

M-am încruntat la el, iar apoi i-a picat faţa. Am rămas în tăcere vreme de câteva secunde, după care am răsuflat de parcă mă convinsese:

— Atunci, poţi chema paramedicii, i-am spus, dar zâmbetul complice pe care i l-am oferit trebuie să îl fi speriat puţin, căci s-a îndepărtat de mine. Hai să vedem cum reacţionează Eddie la venirea paramedicilor. Sunt sigură că atât sirenele zgomotoase, uniformele, cât şi mai mulţi străini nu vor înrăutăţi prea mult lucrurile.

M-am oprit, iar apoi l-am privit inocent:

— Nu-i aşa?

Managerul a plecat mormăind în sinea lui, dar trebuie să se fi gândit de două ori cu privire la chemarea paramedicilor, căci încă nu aud sirenele. În schimb, vânzători vizibil stânjeniţi stau la ambele capete ale raionului, explicându-le încet clienţilor situaţia si oferindu-se să le aducă orice produse doreau pentru a nu fi ei nevoiţi să treacă pe lângă fiul meu gălăgios şi ciudat.

În ceea ce mă priveşte, acum stau pe podea, lângă el. Vreau să fiu stoică şi vreau să fiu calmă, dar plâng intermitent, fiindcă, indiferent de câte ori se întâmplă acest lucru, este de-a dreptul umilitor. Încerc din răsputeri să detensionez situaţia, dar fiecare încercare a mea eşuează. Se va termina numai când Eddie va obosi. Serios, ar fi trebuit să ştiu mai bine şi să nu risc să îl aduc astăzi intr-un magazin. Nu cred că înţelege pe deplin ce înseamnă această vizită la spital, dar ştie *că ceva* se întâmplă. Nu e prima dată când îmi doresc

ca el să poată face faţă unui program normal la şcoală. În locul celui de două zile pe săptămână cu care a trebuit să ne mulţumim. De l-aş fi dus astăzi la şcoală şi de aş fi venit aici singură, sau de l-aş fi convins măcar pe soţul meu, Wade, să rămână acasă cu Eddie!

Wade avea nişte şedinţe. El întotdeauna are şedinţe, mai ales atunci când a *nu* avea şedinţe înseamnă că trebuie să rămână singur cu Eddie.

— Scuzaţi-mă.

Îmi ridic privirea istovită, aşteptându-mă să dau de un alt membru al personalului care a venit să îmi ofere „asistenţă”. În schimb, este o femeie în vârstă – o femeie măruntă, cu ochi cenuşii, blânzi, şi cu o nuanţă surprinzătoare de albastru în păr. Lăsând la o parte poleiala de albastru, seamănă foarte mult cu Babcia a mea – scundă şi slăbănoagă, dar dichisită în mod voit. Această femeie poartă o poşetă ostentativă şi este îmbrăcată din cap până-n picioare în imprimeuri florale explozive, incluzând până şi pantofii Mary Janes din pânză, cu model de gerbera. Şi Babcia ar purta aceşti pantofi. Chiar şi acum, trecută bine de nouăzeci de ani, Babcia se îmbracă în general în haine cu flori nebuneşti sau cu dantelă extravagantă. Am sentimentul că, dacă aceste două femei s-ar întâlni, s-ar împrieteni imediat. Dându-mi seama de asta, am simţit o înţepătură în piept şi am fost cuprinsă de nerăbdare.

Grăbeşte-te, Eddie. Trebuie să ne grăbim. Babcia e bolnavă şi trebuie să mergem la spital.

Femeia îmi zâmbeşte amabil şi deschide poşeta cu un aer conspirativ.

— Crezi că ceva de aici ar putea fi de ajutor?

Scoate din geantă o mulţime de mărunţişuri – un balon roşu. O acadea albastră, o păpuşică de lemn şi un *dreidel*[2] – un titirez mic de lemn. Femeia se ghemuieşte lângă mine. Iar apoi le aruncă pe toate pe podea.

Am încercat deja să îl distrag, aşa că ştiu că nu va da roade, dar bunătatea din privirea femeii aproape că mă face să plâng. Când o privesc în ochi, văd empatie şi înţelegere – şi nici măcar o urmă de milă. Este un lucru frumos şi incredibil de rar ca cineva să îmi înţeleagă situaţia şi nu să o judece.

Murmur o falsă apreciere şi privesc printre femeie şi Edison, încercând să îmi dau seama dacă va înrăutăţi lucrurile. Măcar a mai coborât puţin vocea şi, cu ochii umflaţi de plâns, o priveşte pe femeie prudent. O iubeşte atât de mult pe Babcia. Poate că şi el observă asemănarea dintre ele.

Îi fac semn din cap că da, iar ea ridică mingea. Eddie nu reacţionează. Ridică păpuşa, dar expresia lui tot neschimbată rămâne. Apoi acadeaua, însă acelaşi rezultat. Când ridică titirezul, îmi pierdusem deja speranţa, aşa că sunt surprinsă când urletul lui Eddie şovăie puţin.

---

[2] Cuvânt preluat din idiş. Desemnând un titirez cu patru laturi, folosit pe parcursul sărbătorii evreieşti Hanuka. Conform etimologiei populare, literele gravate pe laturile sale reprezintă expresia: „Aici s-a întâmplat un miracol mare”. O referire la miracolul petrecut după eliberarea Templului din Ierusalim, în timpul revoltei macabeilor. Atunci a fost găsit un ulcior cu ulei pur, care ar fi fost suficient să alimenteze o lampă pentru o zi, însă care a ţinut opt zile încheiate. *(n. red.)*

Pe fiecare latură sunt gravate caractere ebraice colorate, iar femeia îşi trece degetele peste unul dintre ele, după care pune titirezul pe podea şi face o mişcare elegantă din încheietură. Pe măsură ce titirezul se învârte, culorile se amestecă hipnotic într-o ceaţă strălucitoare.

— Şi nepotul meu are tulburări de spectru-autist, îmi spune ea liniştită. Am măcar o idee despre cât de greu îţi este. Titirezul este şi preferatul lui Braden...

Eddie se uită atent la titirezul care se învârte. Plânsul i s-a oprit. Tot ce a mai rămas în urmă sunt nişte suspine uşoare, tremurânde.

— Ştii ce este scris în ebraică? mă întreabă femeia cu blândeţe.

Clatin din cap, iar femeia citeşte încetişor:

— Este un acronim – înseamnă *aici s-a întâmplat un mare miracol.*

Îmi doresc să îi spun femeii că eu nu mai cred în miracole, dar nu sunt sigură că este adevărat, căci unul părea să se desfăşoare chiar în faţa ochilor mei. În afară de câte un răcnet ocazional sau un scâncet cu ecou, Eddie este acum aproape tăcut. Titirezul se învârte până se clatină, după care se răstoarnă într-o parte. Îi aud respiraţia ascuţită.

— Dragul meu băiat, ştii ce este asta? întreabă femeia încet.

— Nu vorbeşte, încerc eu să îi explic, însă Eddie alege momentul perfect în care să scormone în sacul lui de şiretlicuri stânjenitoare ale autismului şi, întorcându-şi privirea spre mine, spune răguşit:

— Te iubesc, Eddie.

Femeia se uită la mine, iar eu încerc să îi explic:

— Asta e... se numeşte ecolalie... el poate rosti cuvinte, dar fără ca ele să aibă vreun sens. El doar repetă ceea ce mă aude pe mine spunându-i – nu ştie ce înseamnă. Este modul lui de a spune *mami*.

Acum, femeia îmi oferă un alt zâmbet amabil şi aşază titirezul pe jos, chiar lângă Eddie, după care începe să îl învârtă din nou şi aşteaptă. El priveşte mirat, în tăcere, iar în momentul în care titirezul cade pentru a doua oară într-o parte, este complet calm. Scotocesc după iPad-ul său, încarc aplicaţia CAA, după care apăs pe butoanele *Terminare* şi *maşină* înainte să întorc ecranul înspre Eddie. El se aşază în fund, după care se ridică în picioare şi se uită la mine cu nerăbdare.

— Aşa, scumpule, spune femeia cu blândeţe.

Se apleacă şi ia titirezul, iar apoi i-l dă lui Eddie, murmurând:

— Ce băiat isteţ, să te calmezi aşa, dintr-odată. Mămica ta trebuie să fie tare mândră de tine.

— Mulţumesc, îi spun eu femeii.

Dă din cap, iar apoi mă atinge scurt pe antebraţ:

— Faci o treabă bună. Mămico. Să nu uiţi asta niciodată.

La început, cuvintele ei par simple platitudini. Îl scot pe Eddie afară din magazin, fără să fi luat nimic, în afară de comoara neaşteptată din partea străinei. Îl poziţionez în scaunul lui făcut pe comandă, care, în ciuda dimensiunilor sale, este o necesitate, căci el nu stă îndeajuns de liniştit pentru o centură obişnuită. Mă strecor pe scaunul meu si mă uit la el în oglinda retrovizoare. Se holbează la titirez, calm şi nemişcat, dar, ca de obicei, este la un milion de kilometri

distantă, iar eu sunt obosită. Întotdeauna sunt obosită.

Faci o treabă bună, mămico. Să nu uiţi asta niciodată.

Nu mă plâng prea mult de Eddie. Îl iubesc. Am grijă de el. Niciodată nu îmi dau voie să mă compătimesc. Sunt ca un alcoolic ce nu mai acceptă nici măcar o picătură de băutură. Ştiucă, odată ce deschid porţile sentimentului de milă faţă de mine însămi, îi voi prinde gustul şi mă va distruge.

Dar astăzi, bunica mea este în spital, iar femeia cumsecade, cu pantofi cu model de gerbera, a fost ca un înger care m-a vizitat la nevoie. Dar dacă Babcia a trimis-o, dacă este ultimul dar pe care mi-l oferă bunica mea, care e pe cale să se stingă?

E rândul meu să mă topesc. Eddie, jucându-se cu titirezul său, îl ţine ridicat chiar în faţa ochilor lui şi îl roteşte uşor în aer, de parcă încearcă să îşi dea seama cum funcţionează. Suspin. Îmi acord luxul de a plânge timp de opt minute, pentru că aşa s-ar face ora 10.00 dimineaţa, adică exact cu o oră mai târziu decât speram eu să fie.

Când ceasul maşinii trece de ora respectivă, decid să nu mă mai complac, iar apoi o fac: aşa, pur şi simplu, opresc compătimirea. Îmi şterg nasul cu un Kleenex, îmi dreg glasul şi pornesc maşina. De îndată ce pornesc motorul, telefonul mi se conectează la maşină, iar pe ecranul tactil de lângă volan îmi apar mesajele ratate de la mama.

„Unde eşti?”

„Ai spus că ajungi aici pe la 09.00. Mai vii?”

„Alice. Sună-mă, te rog, ce se întâmplă?”

„Babcia s-a trezit, dar vino repede, nu ştiu cât va mai dura până va simţi nevoia să aţipească din nou.”

Şi, în cele din urmă, unul de la Wade.

„Scuze că nu mi-am putut lua liber azi, draga mea. Te-ai supărat?”

Nici măcar nu am ajuns încă la spital. Va fi o zi lungă.

Capitolul 2

Alina

Tomasz Slaski era hotărât să devină doctor, la fel ca tatăl lui, dar întotdeauna am fost de părere că el s-a născut pentru a spune poveşti. Atunci când mi-a spus o poveste complicată despre cum a salvat o prinţesă sirenă din lac în vreme ce tot oraşul era cufundat în somn, am decis că, într-o bună zi, mă voi mărita cu el. Eu aveam nouă ani, iar Tomasz doisprezece, dar eram deja buni prieteni, iar în acea zi am hotărât că el era al meu. Într-un fel sau altul, de-a lungul anilor care au trecut, a ajuns şi el să mă vadă ca fiind *a lui* şi, când am terminat clasa a şaptea, iar familia mea nu şi-a mai permis să mă trimită la şcoală, Tomasz avea un

obicei bine înrădăcinat de a trece pe la mine pe acasă.

La fel ca cei mai mulţi dintre copiii pe care îi cunoşteam, m-am lăsat de şcoală şi m-am apucat să lucrez pământul împreună cu părinţii mei – totuşi, *spre deosebire* de cei mai mulţi dintre copiii pe care ii ştiam, eu niciodată n-am muncit din greu. Eram cea mai mică dintre ei şi, chiar şi odată cu pubertatea şi depăşirea ei, eram fragilă si de numai un metru şi jumătate. Toţi ceilalţi din familia mea erau înalţi şi puternici şi, în ciuda faptului că gemenii erau cu doar paisprezece luni mai mari decât mine, ei nu au încetat niciodată cu adevărat să mă trateze ca pe un copil. Nu mă deranja deloc asta, atât timp cât însemna că gemenii făceau munca grea la fermă.

Tomasz era dintr-o familie mai înstărită, de mult fiindu-i sortit să meargă la universitate, aşa că a rămas la liceu mai mult timp decât majoritatea celor din districtul nostru din sudul Poloniei. Chiar şi când drumurile noastre s-au despărţit, el trecea cu regularitate dealul dintre casele noastre pentru a petrece timp cu mine, iar de fiecare dată când mă vizita, îi încânta pe toţi ai casei cu poveştile lui revoltătoare din cursul săptămânii.

Încă de pe când era copil şi adolescent, Tomasz avea un fel de a vorbi care te făcea să crezi că orice se poate întâmpla asta e ceea ce mi-a plăcut la început la el – îmi deschidea lumea către posibilităţi infinite şi, făcând astfel, o umplea de magie. Dacă nu ar fi fost Tomasz, nici nu m-aş fi întrebat vreodată despre lumea de dincolo de satul meu. Însă odată ce

m-am îndrăgostit de el, nu mă mai gândeam decât că o vom explora împreună.

Mi-am dorit atât de mult să ne căsătorim înainte ca el să înceapă şcoala medicală tocmai pentru a putea merge cu el în oraş. În principal, nu suportam gândul că noi doine despărţeam, dar o parte din această disperare îşi avea rădăcinile în nerăbdarea mea de a părăsi ferma familiei. Casa mea se afla chiar după ce treceai de periferia localităţii rurale Trzebinia, unde Aleksy, tatăl lui Tomasz, era doctor, iar mama lui, Julita, fusese învăţătoare până în clipa în care a murit, la naşterea surorii lui mai mici. Eram convinsă că viaţa mea se afla dincolo de lumea mică în care sălăşluiam, dar nu aveam cum să evadez din ea fără să mă căsătoresc, însă eram puţin cam mică pentru asta – aveam doar cincisprezece ani pe atunci. Cel mai bun lucru la care puteam spera era ca Tomasz să se întoarcă după mine.

La sfârşitul primăverii lui 1938, a sosit weekend-ul dinaintea plecării lui Tomasz. Timpul are un fel al lui de a dilua modul în care ne amintim lucruri, dar unele amintiri sunt prea pure chiar şi pentru ravagiile făcute de trecerea anilor, iar duminica aceea mi-a rămas la fel de vie în amintire ca atunci când m-am trezit în următoarea dimineaţă. Poate că e doar un efect secundar al faptului că, de-a lungul anilor, am ţinut această amintire atât de aproape de sufletul meu, derulând-o în mintea mea la nesfârşit, de parcă ar fi fost filmul meu preferat. Chiar şi acum, când mă chinui să îmi amintesc uneori unde sunt sau ce zi este, sunt sigură că îmi amintesc totul din acea zi – fiecare moment, fiecare atingere, fiecare miros şi

fiecare sunet. Întreaga zi, fuseseră nori gri şi apăsători pe cer. În zilele precedente plouase atât de mult, încât cizmele mele erau înglodate şi nu ştiam cât de mult era de la animale şi cât de mult era de la noroi. Vremea era mohorâtă de câteva zile, dar, în seara acelei duminici, a început să bată un vânt aprig, care a făcut-o şi mai cruntă.

Fraţii mei, Filipe şi Stanislaw, munciseră toată ziua prin frig, în vreme ce eu stăteam de vorbă cu Tomasz, aşa că părinţii mei au insistat să mă ocup de o ultimă sarcină înainte de cină şi să mă îngrijesc de animale. M-am împotrivit cu înverşunare până în momentul când Tomasz m-a luat de mână şi m-a condus.

— Eşti atât de răsfăţată, a râs el uşor.

— Vorbeşti ca părinţii mei, am murmurat eu.

— Ei bine, poate că e adevărat.

S-a uitat din nou la mine, trăgându-mă în continuare de mână, însă adoraţia din privirea lui era de netăgăduit.

— Nu-ţi face griji, Răsfăţată Alina. Te iubesc oricum.

Când a spus asta. Am simţit o explozie de mândrie şi de plăcere. Încât orice altceva a devenit irelevant.

— Şi eu te iubesc, am spus eu, iar el m-a tras puţin mai departe şi un pic mai repede, astfel încât aproape că m-am izbit de el, iar apoi, în ultima secundă, m-a sărutat pe furiş.

— Eşti curajos să faci asta când tatăl meu este atât de aproape.

Am zâmbit.

— Poate că sunt curajos, a spus el. Sau poate că dragostea m-a tâmpit.

Spunând asta, a aruncat o privire uşor agitată spre casă doar pentru a se asigura că tata nu ne văzuse şi, când am izbucnit în râs, m-a sărutat din nou.

— Gata cu distracţia şi jocurile, a spus el. Hai să terminăm odată cu asta.

Am terminat destul de repede şi, în sfârşit, a venit timpul să intrăm în casă şi să scăpăm de vremea îngrozitoare. Am dat să mă îndrept spre casă, dar Tomasz m-a apucat de cot şi mi-a spus încet:

— Hai să mergem pe deal.

— Ce? am şuierat eu, cu dinţii clănţănindu-mi în gură.

El a zâmbit, iar eu am râs de el.

— Tomasz! Poate că eu sunt un pic răsfăţată, dar tu eşti nebun de-a binelea.

— Alina, *mojewszystko*, mi-a spus el iar asta m-a vrăjit – *întotdeauna* mă vrăjea, căci numele de alint pe care mi l-a dat el însemna „universul meu”, iar de fiecare dată când îmi spunea aşa, mi se înmuiau genunchii.

Privirea i-a devenit foarte serioasă şi mi-a spus:

— Pentru o vreme, aceasta rămâne ultima noastră seară împreună şi vreau să am parte de un moment cu tine înainte de asta cu părinţii tăi. Te rog!

Dealul era o culme împădurită, chiar capătul unei fâşii înguste de pădure deasă, lăsată neatinsă din simplul motiv că pământul era atât de stâncos, iar creasta atât de abruptă, încât nu servea nici unui scop agricol util. Dealul acela adăpostea casa şi pământurile fermei noastre, reprezentând o barieră între viata noastră liniştită şi viaţa de la oraş, din Trzebinia. Din vârful dealului nostru şi până la clădirea

care îi adăpostea atât pe cei din familia lui Tomasz, cât şi cabinetul medical al tatălui său, era o plimbare în ritm alert de un sfert de oră sau, uneori, atunci când încă din capul locului el nu trebuia să fie acolo cu mine, era un sprint de opt minute.

De când mă ştiu, dealul a fost mereu locul *nostru* – locul în care ne puteam bucura atât de peisaj, cât şi unul de celălalt, după cum a fost cazul în ultimii ani. Era un loc în care aveam intimitate dacă ne ascundeam în luminişurile dintre copaci. Dacă ne aşezam lângă bolovanul lunguieţ şi plat din vârf, aveam suficientă vizibilitate pentru a surprinde orice membru al

familiei care venea după noi, în special pe sora mai mică a lui Tomasz, Emilia, care părea să aibă instinctul de a ne căuta ori de câte ori pasiunea noastră ar fi putut scăpa de sub control.

În acea seară, am urcat panta ajungând în vârf, iar pe atunci dispăruse şi puţina lumină a zilei care mai rămăsese, însă luminile terne ale caselor din Trzebinia străluceau în faţa noastră. Când ne-am aşezat pe bolovan, Tomasz şi-apus braţele în jurul meu şi m-a tras tare la pieptul lui. Şi el tremura şi, la început, am crezut că era din cauza frigului.

— Ridicol, am râs eu uşor, întorcându-mi capul spre el. O să ne îmbolnăvim, Tomasz!

Braţele lui s-au strâns în jurul meu doar puţin, după care a tras adânc aer în piept.

— Alina, a spus el, tatăl tău ne-a dat încuviinţarea şi binecuvântarea sa pentru căsătorie, dar trebuie să mai aşteptăm câţiva ani... iar la acea vreme voi

câştiga oricum bani pentru a te întreţine. Vom avea timp să ne gândim mai târziu la detalii... doar să ştii că voi găsi o cale să te duc în orice locuri visezi să ajungi, Alina Dziak. Putem avea o viaţă bună.

Vocea i-a devenit aspră şi şi-a dres glasul înainte să şoptească:

— Eu îţi voi oferi o viaţă bună.

Am fost surprinsă şi încântată de propunere, dar imediat m-am simţit nesigură:

— Dar cum poţi şti că vei mai vrea să fii cu mine după ce vei vedea cum este viaţa din marele oraş?

El s-a mişcat atunci, ajustându-mi poziţia pentru a putea sta faţă în faţă, şi mi-a luat faţa în mâini.

— Tot ce ştiu este că, de fiecare dată când nu suntem împreună, îmi este mereu dor de tine şi ştiu că şi tu simţi la fel. *Asta* nu se va schimba niciodată, indiferent de ceea ce vine odată cu facultatea. Noi doi am fost făcuţi unul pentru celălalt-aşa că. Fie că vei veni tu la mine pentru a fi împreună, fie că mă voi întoarce eu acasă pentru a fi cu tine – noi întotdeauna vom găsi drumul înapoi unul spre celălalt. Asta este doar o mică pauză, dar ai să vezi. Timpul cât vom fi despărţiţi nu va schimba nimic.

Asta era încă o poveste uimitoare pe care o spunea Tomasz – doar că, de data asta, era povestea viitorului nostru şi promisiunea că, în cele din urmă, vom avea unul. Se desfăşura în mintea mea de parcă se întâmplase deja – în acel moment, am ştiut că *ne vom* căsători, că vom avea copii şi că vom îmbătrâni împreună. Eram uluită de dragostea pe care i-o purtam lui Tomasz şi a fost ca un miracol atunci când

am văzut oglindită în ochii lui aceeaşi dragoste disperată.

Eram cea mai norocoasă fată din Polonia - cea mai norocoasă fată de pe pământ – pentru că am găsit un bărbat minunat, care mă mai şi iubea la fel de profund cum îl iubeam eu pe el. Era inteligent şi atât de bun şi de chipeş – Tomasz Slaski avea cei mai uimitori ochi. Aveau o nuanţă surprinzătoare de verde. Întotdeauna scânteiau puţin, de parcă se bucura în taină de un secret răutăcios. L-am tras mai aproape de mine şi mi-am îngropat faţa în gâtul lui.

— Tomasz. Am şoptit eu printre lacrimile de fericire. Aveam de gând să te aştept mereu. Încă dinainte de a-mi cere tu asta.

A doua zi de dimineaţă, tata m-a dus la oraş pentru a-mi lua rămas-bun de la Tomasz înainte să plece spre Varşovia. Acum eram logodiţi, iar asta era o piatră de hotar pe care adulţii din viaţa noastră o respectau, aşa că, pentru prima dată, ne-am îmbrăţişat în faţa taţilor noştri. Aleksy îi căra valiza lui Tomasz. Pe când el ţinea strâns în mână biletul de tren. În ciuda plânsetului ei zgomotos, aşa cum era ea îmbrăcată, într-una dintre rochiile ei frumoase, cu motive florale, Emilia arăta încântător. M-am preocupat de el cât timp am stat pe peron, jucându-mă cu reverul paltonului său şi netezindu-i părul des, nisipiu.

— Îţi voi scrie, mi-a promis Tomasz. Şi voi veni acasă cât de mult pot.

— Ştiu, am spus.

Avea o expresie sobră. Însă ochii îi erau uscaţi, iar eu, la rândul meu, eram hotărâtă să fiu curajoasă

până când aveam să îl pierd din vedere. M-a sărutat pe obraz, după care i-a strâns mâna tatei. După ce şi-a luat la revedere de la tatăl şi de la sora sa, Tomasz a apucat valiza şi a urcat în vagon. Când a scos capul pe geam pentru a ne face cu mâna, privirea lui era aţintită asupra mea. M-am sforţat să zâmbesc până când trenul l-a purtat în afara ariei mele vizuale. Aleksy m-a îmbrăţişat scurt şi mi-a spus sec:

— Vei fi o fiică bună într-o zi, Alina.

— Va fi o soră bună, tată, a protestat Emilia.

A fost zguduită de plâns pentru ultima dată. A pufăit dramatic, după care m-a luat de mână. Trăgându-mă din îmbrăţişarea lui Aleksy. Nu eram prea experimentată intr-ale copiilor, dar slăbiciunea pe care o aveam pentru Emilia a crescut exponenţial în acel moment, când m-a privit cu ochii aceia luminoşi, de un verde strălucitor. Am sărutat-o pe creştet şi am îmbrăţişat-o strâns.

— Nu-ţi face griji, micuţo. Voi fi sora ta chiar şi cât timp aşteptăm.

— Ştiu că nu a vrut să plece de lângă tine, Alina, şi ştiu că îţi este greu. A murmurat Aleksy. Dar Tomasz şi-a dorit să se facă doctor încă dinainte de a învăţa să citească, iar noi trebuia să îi dăm drumul să plece.

A rămas în tăcere pentru o clipă, după care şi-a dres glasul şi a întrebat:

— Vei mai trece pe la noi cât Tomasz este plecat, nu-i aşa?

— Desigur, i-am promis.

În privirea lui Aleksy era o tristeţe stăruitoare, iar el şi Tomasz semănau atât de mult – aceiaşi ochi verzi, acelaşi păr nisipiu, chiar şi aceeaşi constituţie. Să îl

văd pe Aleksy trist era ca şi cum l-aş fi văzut pe Tomasz trist într-un viitor îndepărtat, iar eu detestam acest gând, aşa că i-am mai oferit încă o îmbrăţişare caldă.

— Eşti deja familia mea Aleksy, i-am spus.

Mi-a zâmbit chiar în momentul în care Emilia şi-a dres glasul cu subînţeles.

— La fel si tu, micuţă Emilia. Promit că vă voi vizita cât de des pot până când Tomasz se va întoarce la noi.

Tata a luat un aer solemn pe drumul de întoarcere spre fermă, în vreme ce mama, în stilul ei stoic obişnuit, era grăbită să îmi suporte jalea din acea seară. Când m-am suit în pat pentru a mă culca devreme, a apărut şi ea în pragul dintre dormitorul meu şi camera de zi.

— Sunt curajoasă, mamă, am minţit eu, ştergându-mă la ochi pentru a evita ca ea să mă mustra pentru lacrimile mele.

A ezitat, după care a intrat în cameră şi mi-a întins mâna. Cuibărită în siguranţă în palma ei bătătorită stătea verigheta sa, o verighetă din aur, simplă, dar groasă, pe care a purtat-o de când mă ştiu.

— Când va veni vremea, vom avea o nuntă la biserica din comună dar Tomasz îţi va putea pune pe deget acest inel. Nu avem multe să-ţi oferim ca zestre, dar acest inel a fost al mamei mele şi ne-a însoţit pe mine şi pe tatăl tău prin douăzeci şi nouă de ani de căsnicie. Că au fost vremuri bune, că au fost vremuri rele – inelul ne-a ţinut neclintiţi. Ţi-l dăruiesc ţie, ca să-ţi aducă noroc în viitor, dar vreau să îl

păstrezi chiar şi acum, astfel încât, în timp ce aştepţi, să-ţi aminteşti de viaţa care ţi se aşterne în faţă.

De îndată ce a încheiat discursul, s-a răsucit pe călcâie şi a închis uşa în urma ei, de parcă ar fi ştiut că aveam să mai plâng, iar ea nu ar fi suportat să mă vadă aşa. Apoi, am ţinut inelul ascuns în sertarul cu haine, sub un teanc de şosete de lână. În fiecare seară, înainte de culcare, luam inelul acela mic în mână şi mergeam la fereastră.

Priveam spre dealul care a stat martor atâtor clipe de linişte petrecute alături de Tomasz şi strângeam tare inelul la pieptul meu. Rugându-mă la Fecioara Maria să îl aibă în paza ei pe Tomasz până când avea să se întoarcă înapoi la mine.

Capitolul 3

Alice

Intrând în secţia de geriatrie, Eddie o zăreşte pe Babcia şi, desprinzându-se imediat din strânsoarea mea, fuge în camera ei.

— Eddie, strigă el alergând. Eddie, dragule, vrei să mănânci ceva?

Uneori, ecolalia este blestemul vieţii mele.

Babcia îi oferă constant lui Eddie – şi tuturor celorlalţi – mâncare, iar acum. Când o vede. El o imită. Este un lucru inocent atunci când suntem singuri.

Când suntem însă în public, iar el îşi ia acel fals accent polonez. Sună de parcă îşi bate joc de ea. Asistenta care îi verifică perfuzia bunicii se încruntă la el, eu vreau să îi explic ce se întâmplă, dar sunt prea afectată de imaginea Babciei. Stă rezemată şi are ochii deschişi asta ar trebui să mi se pară o îmbunătăţire faţă de starea de semiconştienţă în care se afla aseară, cu excepţia faptului că este încă vizibil slăbită – s-a afundat adânc în perne.

— Bună, Edison.

O aud pe mama oftând în timp ce îl prind din urmă pe Eddie, intrând şi eu în salon. Eddie se uită la mama, după care murmură ca pentru el:

— Nu mai face asta, Eddie.

Mama rămâne tăcută, dar dezaprobarea ei este sesizabilă, aşa cum se întâmplă de fiecare dată când ecolalia lui Eddie ne aminteşte tuturor că fraza pe care el o asociază de cele mai multe ori cu ea este o mustrare. Acum îşi întoarce privirea spre mine şi îmi spune:

— Alice, ai întârziat incredibil de mult.

Mă simt îndreptăţită să ignor salutul mamei, având în vedere că este, în mod egal, politeţe socială şi critică, adică procentul exact la care se rezumă fiecare conversaţie cu ea. Julita Slaski-Davis este de toate: maratonistă de o viaţă întreagă, judecător districtual onorific, anarhistă militantă civilă, ecologistă împătimită; o femeie de şapte zeci şi şase de ani, ce nu are de gând să se pensioneze prea curând. Oamenii îmi spun dintotdeauna că este o sursă de inspiraţie şi le înţeleg punctul de vedere, căci este o femeie impresionantă. Un singur lucru *nu* este

– o bunică drăgăstoasă, adică exact motivul pentru care eu şi Eddie avem o relaţie mai bună cu Babcia.

Iau loc la căpătâiul bunicii, lângă Eddie, şi îmi înfăşor mâna în jurul mâinii ei. Pielea îmbătrânită de vreme de pe degetele ei este rece, aşa că îmi trec şi cealaltă mână în jurul ei şi încerc să o încălzesc puţin.

— Babcia, murmur eu. Cum te simţi?

Babcia scoate un sunet care aduce mai degrabă a mormăit decât a cuvânt, iar suferinţa i se citeşte în ochi în vreme ce îmi caută privirea. Mama oftează nervoasă:

— Dacă ai fi venit mai devreme, ai şti deja că s-o fi trezit ea. Însă nu cred că te aude. *Asistentele* astea nu ştiu nimic. Aştept să vină doctorul şi să îmi spună ce dracului se întâmplă.

Asistenta de lângă mama îşi arcuieşte sprâncenele, dar nu se uită nici la mama şi nici la mine. Dacă s-ar uita la mine, i-aş arunca o privire în semn de regret, însă asistenta este, în mod evident, determinată să-şi termine treaba şi să părăsească salonul cât poate de repede. Apasă un ultim buton pe regulatorul de debit al perfuziei, după care îi atinge braţul bunicii pentru a o face atentă. Babcia se întoarce cu faţa spre ea.

— Bine, Hanna, spune asistenta cu blândeţe. Rămâi acum cu familia ta. Dacă ai nevoie de mine, sună.

De îndată ce asistenta pleacă, Eddie mă dă la o parte şi caută să apuce mâna lui Babcia. Când îl las să o ia, se linişteşte pe dată. Mă uit din nou la Babcia şi văd zâmbetul pe care îl afişează pentru el. Întotdeauna am fost de părere că relaţia mea cu bunica este unică. Ea m-a crescut de-a lungul mai multor etape ale copilăriei mele. Cariera mamei fiind

mereu pe primul loc. Dar. Oricât de specială ar fi ea. Relaţia noastră nici nu se compară cu legătura pe care o are ea cu Eddie. Într-o lume care nu îl înţelege pe fiul meu. El a avut-o dintotdeauna pe Babcia, căreia nu îi pasă dacă îl înţelege sau nu – pur şi simplu, îl adoră aşa cum este el.

O studiez atent, analizând-o, de parcă aş putea să o scanez cu privirea şi să îmi dau seama de gradul în care îi este afectată mintea.

— Babcia, mă auzi? spun eu, iar ea se întoarce înspre mine, încruntându-se însă crâncen, concentrându-se. Singurul ei răspuns sunt lacrimile care îi umplu ochii. Mă uit la mama, care stă în picioare, rigidă, cu maxilarul încordat.

— Cred că ne aude, îi spun mamei, care ezită, iar apoi spune:

— Atunci… poate că nu ne recunoaşte?

— Eddie, spune Eddie. Eddie, dragule, vrei să mănânci ceva?

Babcia se întoarce spre el şi îi oferă un zâmbet istovit, dar luminos, care atrage imediat un zâmbet asemănător din partea fiului meu. Dă drumul la mâna Babciei. Îşi aruncă iPad-ul pe pat, lângă picioarele ei, şi dă să încerce să se caţăre pe balustrada acestuia.

— Eddie, spune mama impacientată. Nu face asta. Babcia nu se simte bine. Alice, trebuie să îl opreşti. Ăsta nu este un loc de joacă.

Dar Babcia încearcă să se ridice în şezut, deschizându-şi larg braţele către Eddie, şi până şi mama tace văzând asta. Trag balustrada patului în jos şi dau la o parte diverse cabluri din drum, în timp ce fiul meu foarte solid se urcă în pat, ajungând la

căpătâiul străbunicii lui extrem de slăbite. Babcia se mişcă încet şi cu grijă, făcându-i voit loc alături de ea. El se ghemuieşte lângă ea şi închide ochii, iar când ea se cufundă din nou în pernă, îşi lipeşte obrazul de părul blond al lui Eddie. Apoi, închide şi Babcia ochii, inspirându-i mirosul, de parcă ar fi un nou-născut.

— Cu siguranţă pare să-l recunoască pe Eddie, spun eu încet.

Mama oftează nerăbdătoare şi îşi trece mâna prin smocurile ţepene de păr, încărunţite de-a binelea. Mă aşez pe scaunul de lângă pat şi îmi caut telefonul în geantă. Pe ecran apare încă un mesaj de la Wade.

„Ally, chiar îmi pare rău. Te rog să îmi răspunzi şi să îmi spui că eşti bine.”

Ştiu că nu joc cinstit, dar sunt încă foarte dezamăgită de faptul că nu m-a ajutat astăzi. Mă încrunt şi mă gândesc să îmi închid telefonul. Dar cedez în ultima secundă şi îi răspund.

„Am o zi foarte proastă, dar sunt bine.”

Mult mai târziu, suntem abordate de o femeie de vârstă mijlocie, într-un halat alb, care ne face semn să mergem la ea, în biroul asistentelor. Eddie ţine din nou titirezul ridicat în dreptul feţei sale si nu reacţionează nicicum atunci când eu îmi întorc privirea de la pat, aşa că îl las în pace.

— Sunt doctor Chang, medicul Hannei. Voiam să vă pun la curent cu starea ei de sănătate.

Babcia este stabilă azi, dar, dată fiind zona accidentului vascular cerebral, doctorii ei cred că i-au fost afectaţi centrii vorbirii. Cu siguranţă aude, dar nu reacţionează la solicitări sau la instrucţiuni, fiind necesare investigaţii suplimentare. În spatele nostru, aud iPad-ul lui Eddie, vocea robotică a aplicaţiei CAA anunţând: *Dreidel.*

Nu sunt prea atentă la Eddie, doar într-atât încât să fiu surprinsă că a reuşit să îşi dea seama cum se numeşte noua lui comoară. Aplicaţia lui pentru limbajul vizual conţine mii de imagini pe care el le poate utiliza pentru a descoperi concepte de care ar putea avea nevoie în comunicare, dar e puţin probabil ca *dreidel* să se afle în secţiunea „cel mai des folosite” din meniu. Printre panica provocată de veştile proaste date de doamna doctor Chang. Veşti ce par să nu se mai termine, mă bucur de o clipă sau două de mândrie de mamă. *Ar putea fi permanent, fiind necesare mai multe investigaţii radiografii, astfel de situaţii nu sunt cu totul nemaiîntâlnite, însă, din păcate, sunt mari şanse să apară şi alte evenimente. Planuri de sfârşit de viaţă?*

Îmi place dreidelul, spune iPad-ul lui Eddie. *Rândul tău.*

Tresar şi mă întorc să mă uit spre pat, unde Eddie întoarce iPad-ul spre bunica. Stă în fund acum, cu spatele lipit de balustradă. Nu ştiu ce mă aştept să văd, însă sunt surprinsă să o văd pe Babcia ridicându-şi încet mâna şi atingând ecranul.

Îmi... place...

O întrerup pe doctoriţă apucând-o de braţ. Iar ea tresare şi păşeşte mai departe de mine.

— Scuze, spun eu. Doar că... uite.

Doctoriţa şi mama se întorc exact la timp pentru a o vedea pe Babcia atingând următorul buton. Mama trage brusc aer în piept.

...şi mie... dreidelul.

Babcia apasă încet şi cu evidentă dificultate pe fiecare tastă, dar, în cele din urmă, se exprimă foarte bine.

Babcia doare? întreabă acum Eddie.

Babcia speriată, tastează Babcia.

Eddie speriat, tastează Eddie.

Eddie... este... bine. Apasă încet Babcia. *Babcia... este... bine.*

Eddie dă din cap şi se întinde din nou în pat. Odihnindu-şi capul pe umărul Babciei.

— Este autist? întreabă doctoriţa.

— Da, are o tulburare de spectru-autist, o corectez eu.

Terminologia folosită nu este importantă, nu cu adevărat, dar pentru mine contează, căci fiul meu este mai mult decât o etichetă. Să spui că este autist ar fi incorect – nu autismul îl defineşte pe el, ci este o parte din el. Pentru cineva care nu trăieşte cu această boală zi de zi. Asta este o chestiune de semantică, iar doctoriţa mă priveşte cu indiferenţă, de parcă nici măcar nu poate auzi distincţia. Simt fierbinţeală în obraji.

— Comunică non-verbal. Foloseşte aplicaţia pentru Comunicare Augmentativă şi Alternativă ca să vorbească. Babcia e obişnuită să comunice în acest fel, cu toate că, de obicei, este mult mai rapidă...

— Problema asta e de la mână. Mă întrerupe mama. După care se uită din nou la doctoriţă. V-am spus că întâmpină dificultăţi în a-şi mişca partea dreaptă a corpului.

— Îmi amintesc şi ne ocupăm de asta, spune medicul, după care se opreşte o clipă. Nu avem tendinţa să folosim tehnologia în cazul pacienţilor vârstnici aflaţi în această situaţie – majoritatea nu au idee nici de unde să înceapă. Aşa că, oricât de greu ar fi, măcar ea are avantajul familiarităţii cu acest concept. Voi vorbi cu un logoped. Asta e bine.

— Ba nu e *bine*, spune mama, iritată. Nu e *bine* că mama mea trebuie să vorbească prin intermediul unei afurisite de aplicaţii de pe iPad, este şi aşa îndeajuns de frustrant că trebuie să folosim blestemăţia aia pentru Eddie. Cât timp va dura? Cum aveţi de gând să o faceţi bine?

— Julita, în aceste...

— Sunt *doamna judecător* Slaski-Davis.

Mama o corectează, iar eu oftez un pic şi îmi întorc privirea spre pat. Babcia îmi atrage atenţia, făcându-mi semn din cap către iPad, şi, încetişor, o las pe doctoriţă să se descurce cu mama mea de coşmar. Babcia apasă butonul *rândul tău*, iar eu îi iau iPad-ul din mâini.

Te doare? o întreb eu. Ea ia iPad-ul şi frunzăreşte printre imagini până când le găseşte pe cele potrivite apoi comunică încet, cu grijă.

Babcia e bine. Vreau ajutor.

Îmi dă pe dată iPad-ul, fiind, în mod evident, nerăbdătoare să îmi vadă răspunsul, dar habar n-am ce să îi spun. Nici măcar cum să îi cer mai multe

informaţii despre ceea ce are nevoie. Îmi ridic ochii din ecranul iPad-ului şi mă uit la ea, iar ochii ei albaştri, din rugători, devin nerăbdători, îmi face semn să îi dau din nou iPad-ul şi o fac, după care derulează printre ecrane. Găseşte pictograma lupă şi apasă pe ea, iar iPad-ul afişează *găseşte*, dar apoi derulează din nou. Mijeşte ochii. Strânge din buze. Pe fruntea brăzdată de riduri îi apar broboane de sudoare, după care se scurge şi mai mult timp până când, treptat, i se prelinge o roşeaţă în obraji. Apasă din nou şi din nou butonul de căutare, după care mârâie şi împinge iPad-ul înspre mine.

Frustrarea sa este vizibilă, dar eu nu ştiu ce să fac. Mama şi doctoriţa încă se mai ceartă, iar Eddie este în continuare ghemuit lângă Babcia, rostogolind acum titirezul pe cearşaf, de parcă ar fi un trenuleţ de jucărie. Mă uit neputincioasă la Babcia, iar ea îşi ridică mâinile ca şi cum ar vrea să spună *nici eu nu ştiu.* Pentru o clipă, derulez ecranele care conţin pictogramele cel mai des utilizate ale lui Eddie, oprindu-mă de fiecare dată pentru ca ea să poată vedea dacă se află printre ele cea de care are nevoie. După aproximativ un minut, îmi vine o altă idee. Deschid aplicaţia la pagina *pictogramă nouă* şi, de îndată ce o fac, Babcia îmi smulge dispozitivul nerăbdătoare. Găseşte o imagine cu un tânăr, după care începe să tasteze încet, cu grijă. Nu îşi foloseşte degetul arătător – se foloseşte de partea laterală a degetului mic şi de degetul inelar. E ciudat şi îi trebuie mai multe încercări ca să tasteze corect cuvântul, dar apoi reuşeşte, apasă pe butonul de salvare şi mi-l arată cu mândrie.

Tomasz.

— Cum se simte? mă întreabă mama din uşă.

Îmi ridic privirea spre ea şi observ că doctoriţa plecase, probabil în căutarea unui pahar de tărie.

— Lentă, dar foloseşte dispozitivul. Tocmai ce mi-a cerut să...

Îmi dau seama de ceea ce îmi cere Babcia, *de fapt,* şi mă doare inima.

— O, nu, Babcia, şoptesc eu, dar cuvintele sunt în zadar – dacă accidentul vascular cerebral i-a afectat limbajul receptiv, atunci se află cam în aceeaşi situaţie ca Eddie: cuvintele rostite nu au niciun sens pentru ea în acest moment.

Îi întâlnesc din nou privirea, iar ochii îi strălucesc de lacrimi. Mă uit la ea, iar apoi la iPad, însă nu am nici cea mai vagă idee cum aş putea să îi spun că soţul ei a murit în urmă cu aproximativ un an. Pa a fost un chirurg pediatru briliant până la şaptezeci de ani, după care a predat la Universitatea din Florida până la optzeci de ani, dar imediat ce s-a pensionat s-a îmbolnăvit de demenţă şi, după un îndelungat şi mizerabil declin, a murit anul trecut.

— Babcia... el... el... hmm...

Clatină din cap cu înverşunare şi apasă din nou butoanele.

Găseşte Tomasz.

Derulează din nou, după care:

Nevoie ajutor.

Urgenţă.

Găseşte Tomasz.

Apoi, în vreme ce eu mă chinui să îmi dau seama cum să gestionez situaţia aceasta, ea selectează o

altă serie de pictograme, iar dispozitivul îmi citeşte un mesaj lipsit de sens.

Babcia foc Tomasz.

Îi tremură mâinile. Faţa îi este aprig încruntată, însă în privire i se citeşte hotărârea. Îmi pun uşor mâna pe antebraţul ei şi, când se uită la mine, clatin uşor din cap, însă ochii ei reflectă doar confuzie şi frustrare. Şi eu sunt confuză şi frustrată, dar, brusc, sunt furioasă, căci este brutal de nedrept să o văd pe această femeie mândră atât de confuză.

— Babcia..., şoptesc eu, iar ea oftează nervoasă şi îmi dă la o parte mâna de pe braţul ei.

Bunica are o empatie de o profunzime nesfârşită şi iubeşte fără preget, dar este cea mai dură femeie pe care o cunosc şi pare complet descurajată de incapacitatea mea de a comunica acum cu ea. Revine la frunzăritul paginilor de pictograme de pe ecranul iPad-ului, până când observ că i se luminează faţa. Repetă procesul acesta din nou şi din nou. Formând cu greu o propoziţie. Peste câteva minute, mama pleacă să îşi ia o cafea, iar eu o privesc pe Babcia încercând să îmblânzească această metodă stângace de comunicare. Acum îi este mai uşor, căci toate pictogramele se regăsesc pe pagina „utilizate recent”, iar în curând nu face decât să apese la nesfârşit acelaşi buton.

Nevoie ajutor. Găseşte... cutia... mergi acasă. Vreau acasă.

Îmi stăpânesc oftatul, iau iPad-ul şi îi spun:

Babcia acum în spital. Apoi merge acasă mai târziu.

Aceasta este structura lingvistică pe care trebuie să o folosesc cu fiul meu şi e una care, în cazul meu, a

devenit automată - *acum* asta, *apoi* aia - explicându-i secvenţele evenimentelor şi timpul, căci el, în afara orientării date de instrucţiuni şi de orare, nu are *niciun* astfel de concept. Comunicarea prin intermediul CAA este al naibii de restrictivă. Cu Eddie sunt obişnuită cu aceste limitări, fiindcă este tot ceea ce am avut vreodată – şi este *cu mult* mai bine decât nimic. Până când el nu a învăţat să utilizeze CAA. Toată viaţa noastră a fost o serie de căderi nervoase provocate de copleşitoarea sa frustrare de a fi blocat în el însuşi, incapabil să comunice.

Acum, problema este că, în cazul Babciei, sunt obişnuită cu libertatea infinită a comunicării orale şi, nevoită fiind să mă orientez către această aplicaţie CAA, mi se pare brusccă aceasta e un substitut slab.

Babcia ia înapoi iPad-ul şi îşi reia solicitările.

Nevoie ajutor.

Găseşte Tomasz.

Acasă.

Cutie.

Acum.

Ajutor.

Aparat foto.

Hârtie.

Babcia foc Tomasz.

Mama intră în salon. Îmi dă o cafea, după care se aşază la capătul patului.

— Despre ce e vorba, mă întreabă ea.

— Nu ştiu, recunosc eu.

Acum, Babcia ne aruncă amândurora o privire impacientată, repetând comenzile şi, fiindcă noi tot nu reacţionăm, dă volumul la maximum şi apasă din nou

butonul repetare. Acesta este un truc pe care l-a învăţat de la fiul meu. Care procedează exact la fel atunci când nu i se face pe plac.

Ajutor.

Găseşte Tomasz.

Cutie.

Aparat foto. Hârtie. Cutie.

Acum. Acum. Urgenţă acum.

Găseşte Tomasz acum.

Babcia foc Tomasz.

— Iisuse. Chiar a uitat că tata a murit, şopteşte mama, iar eu mă uit la ea.

Mama nu e cunoscută ca fiind vulnerabilă, dar, în acest moment, expresia ei este una crispată şi cred că văd lacrimi în ochii ei. Clatin încet din cap. Babcia pare destul de hotărâtă că nu e nevoie ca eu să îi amintesc că bunicul a murit, aşa că pur şi simplu nu cred că despre asta e vorba.

Găseşte Tomasz.

Găseşte cutia.

Cutia. Găseşte. Acum. Nevoie ajutor.

— Ah! oftează mama deodată. Are cutia aia cu amintiri. N-am mai văzut-o de ani întregi, cel puţin de când i-am dus la azilul de bătrâni, după ce Pa s-a îmbolnăvit. Este fie în depozit, fie în camera ei de acolo. Poate că asta vrea, se poate să vrea o *fotografie* cu tata? Asta are sens, nu-i aşa?

— A, da, spun eu.

Un val de uşurare îmi relaxează muşchii pe care nici măcar nu ştiam că îi aveam încordaţi.

— Bine gândit, mamă.

— Dacă rămâi tu cu ea, pot merge să încerc să o caut.

— Da, te rog, spun eu şi iau iPad-ul.

Apăs pe fotografia mamei, iar iPad-ul citeşte *buni*, aşa că tresar şi încep să editez eticheta de pe imagine, dar Babcia îmi dă mâna la o parte cu nerăbdare. Privirile ni se întâlnesc, iar ea îmi oferă un zâmbet crispat, de parcă mi-ar spune: *sunt bolnavă, puştoaico, dar nu şi proastă.* Mă linişteşte atât de mult acel zâmbet, încât mă aplec şi o sărut pe frunte, după care mai apăs şi alte butoane.

Buni caută cutia acum.

Babcia răsuflă fericită şi apasă butonul *da*, după care îşi pune mâna pe antebraţul meu şi strânge. Acum nu poate vorbi, dar cum mi-a fost ca o lumină călăuzitoare toată viaţa mea, îi aud oricum vocea în minte.

Fată bună, Alice. Mulţumesc.

Capitolul 4

Alina

Pe vremea aceea, informaţiile nu erau atât de uşor de obţinut, aşa că ceea ce ştiam despre pregătirile de război era, în cel mai bun caz, dispersat, dar Trzebinia se afla destul de aproape de graniţa cu Germania, iar oraşul meu nu rămăsese imun la ideologia care se

răspândea în naţiunea învecinată. Ura era precum o bestie din altă lume, sădită în mici acte de violenţă şi opresiune împotriva cetăţenilor noştri evrei, devenind tot mai puternică, pe măsură ce aceia însetaţi de putere o alimentau prin discursuri şi propagandă.

Abia acum, când privesc în urmă cu înţelepciunea dobândită odată cu vârsta, observ că, încă de pe atunci, viaţa noastră simplă era presărată cu semnale de alarmă. Îmi amintesc de primele dăţi în care am auzit că prietenii noştri evrei din Trzebinia fuseseră jefuiţi sau agresaţi ori că le fuseseră vandalizate proprietăţile. Părinţii mei erau consternaţi de această turnură a evenimentelor, iar la acea vreme, tata ne îndoctrinase de-a binelea pe noi, copiii, cu opiniile sale referitoare la relaţiile dintre comunităţile evreieşti şi catolice din Trzebinia. Un polonez este un polonez, ne spunea el adesea, căci, pentru tatăl meu, moştenirea şi religia unui om erau irelevante – pe tata îl interesau doar caracterul acestuia şi etica muncii. Aceasta însă nu era o viziune împărtăşită de întreaga noastră comunitate, iar acele tendinţe urâte de antisemitism îl înfuriau pe tatăl meu, de altfel un om bun şi manierat.

În vara lui 1939, eu şi tata am făcut o călătorie în oraş. Mama copsese în plus încă o pâine cu seminţe de mac, iar eu am aşezat-o în coş, alături de câteva ouă, pentru Aleksy şi Emilia. Acest lucru devenise o parte obişnuită a rutinei mele – o dată pe săptămână luam masa de prânz la ei şi, în schimb, mama îmi spunea mereu să le duc ceva de mâncare. Mie acesta mi se părea un aranjament ciudat, având în vedere că Aleksy era bogat, iar noi eram săraci, dar mama era de modă veche şi păruse întotdeauna uimită că un

bărbat era în stare să asigure mâncarea pentru el şi pentru fiica lui.

În acea zi, eu şi tata am mers cu căruţa la oraş, la magazinul de provizii. El a intrat înăuntru pentru a-şi rezolva treburile, iar eu am mers pe jos cele trei străzi până la clinica medicală, pentru a-i lăsa secretarei lui Aleksy coşul cu mâncare. Ştiam că tata avea să întârzie puţin, aşa că m-am întors la magazin.

Mergând eu aşa, visam cu ochii deschişi la Tomasz. În anul în care a fost plecat în Varşovia, ne creaserăm o rutină temeinică de a ne scrie pe rând scrisori, iar în timpul vacanţei de la jumătatea anului a venit acasă pentru două săptămâni delicioase. Chiar în acea zi, era rândul meu să îi scriu, şi mă gândeam la ce i-aş putea spune, fiind atât de pierdută în gândurile mele, încât am fost surprinsă când m-am apropiat, în cele din urmă, de magazin şi l-am auzit pe tata strigând dinăuntru. Oarecum neliniştită, am aruncat o privire pe uşă şi am văzut că era prins într-o discuţie aprinsă cu Jan Golaszewski, vecinul nostru de la nord-est, tatăl iubitei lui Filipe, Justyna. Ea m-a privit cu ochi mari, după care m-a îmbrăţişat.

— Ce se întâmplă *aici?* am întrebat-o eu, însă cuvintele s-au rostogolit într-un oftat, căci bănuiam deja răspunsul.

— Ah, tatăl meu îi învinuieşte pe evrei pentru tot ce se întâmplă, iar tatăl tău le ia apărarea.

Şi Justyna a suspinat obosită, iar apoi a ridicat din umeri:

— Aceeaşi veche discuţie pe care o au ei mereu, doar că astăzi este mai încinsă din cauza pregătirilor.

— A pregătirilor? am repetat eu confuză.

Justyna m-a cercetat cu privirea, după care m-a apucat de cot şi m-a tras mai aproape de ea.

— Pregătirile de la graniţă, a şoptit ea, de parcă am fi împărtăşit vreo bârfă scandaloasă. Chiar nu ştii? De asta îşi face toată lumea provizii.

— Nu am idee despre ce vorbeşti, am recunoscut eu, iar Justyna, înainte ca tatăl meu să se întoarcă, mi-a şoptit grăbit că armata lui Hitler venea după noi; invazia părea acum inevitabilă.

— Nu-mi vine să cred că părinţii tăi nu te-au avertizat, a şoptit ea.

— Mă tratează ca pe un copil, am mormăit eu, scuturând din cap. Cred că trebuie să îşi protejeze floricica fragilă de lucruri care s-ar putea să o supere.

Ştiam destule despre situaţia cu regimul nazist încât să fiu stresată, dar vestea dată de Justyna mă lăsase confuză. Veneau *după noi?* Ce ar fi putut vrea de la noi? Justyna mi-a sugerat un răspuns înainte ca eu să pun măcar întrebarea.

— Tata spune că e din cauza evreilor. Zice că, dacă nu ar fi atât de mulţi evrei la noi în ţară, Hitler ne-ar lăsa în pace. Ştii cum e el, Alina. Tata dă vina pe evrei pentru *toate.* Şi ştii cum e tatăl tău...

— Polonezul e polonez, am şoptit eu fără vlagă, repetând cuvintele în mod automat înainte de a-mi concentra din nou atenţia asupra prietenei mele. Dar, Justyna, eşti sigură de asta? Chiar suntem în prag de război?

— Oh, nu-ţi face griji, mi-a spus Justyna, oferindu-mi un zâmbet plin de încredere. Toată lumea zice că naziştii nu prea au muniţie şi că armata poloneză îi va

învinge rapid. Tata este destul de sigur că totul se va termina în câteva săptămâni.

Totuşi, de acolo de unde eram, vedeam totul altfel – am înţeles pentru prima dată recenta activitate frenetică a părinţilor şi a fraţilor mei şi, în cele din urmă, insistenţa lor deconcertantă de a conserva mâncare aflată într-o stare perfectă înainte chiar de a fi măcar necesar să o facă. Şi, în vreme ce tata mâna căruţa înapoi spre casă, mi-am dat seama că străzile neobişnuit de aglomerate nu erau un semn că orăşenii profitau din plin de vremea caldă – mai degrabă, se vânzoleau. Fiecare acţiona într-un anumit fel, fiecare se grăbea undeva. Unii se îndreptau spre Varşovia sau Cracovia, de parcă un oraş mai mare le-ar fi oferit adăpost. Alţii îşi pregăteau casele pentru a-şi primi rudele care veneau din Varşovia sau din Cracovia, căci o mulţime de orăşeni hotărâseră că şi-ar găsi un refugiu la ţară. Nimeni nu părea să ştie *ce* să facă, dar nu stătea în firea noastră naţională să stăm pe loc şi să aşteptăm catastrofa, aşa că, în schimb, oamenii au continuat să rămână activi. Privindu-i cu ochi iluminaţi, mi se părea că oamenii din oraşul meu se agitau precum furnicile înaintea furtunii.

— E adevărat? în legătură cu invazia?

— Nu ai de ce să-ţi faci griji în privinţa asta, mi-a spus tata posac. Când va trebui să te îngrijorezi, mama şi cu mine te vom anunţa.

În acea seară, m-am aşezat şi i-am scris lui Tomasz o scrisoare foarte diferită faţă de cea pe care o plănuisem. Pe tot parcursul textului de pe o pagină întreagă, pur şi simplu l-am implorat să se întoarcă acasă.

„Nu face pe viteazul, Tomasz. Nu aştepta pericolul. Vino acasă şi fii în siguranţă.”

Acum nu prea ştiu de ce am crezut eu vreo clipă că „acasă” era un loc sigur pentru noi, dată fiind proximitatea sa faţă de graniţă, dar, în orice caz, Tomasz nu s-a întors acasă. De fapt, lucrurile s-au destrămat atât de iute, încât, dacă mi-a trimis un răspuns la acea scrisoare, acesta nu a ajuns vreodată. A fost de parcă viaţa pe care o ştiam a dispărut peste noapte.

La 1 septembrie 1939, am fost trezită din profunzimea somnului de zgomotul ferestrei de la dormitorul meu, care zăngănea în ramă. La început nu am recunoscut sunetul avioanelor care se apropiau. Nici măcar nu mi-am dat seama că eram în pericol până când nu l-am auzit pe tata urlând din camera de alături:

— Trezirea! Trebuie să ajungem la hambar, a spus tata cu vocea îngroşată de somn.

— Ce se întâmplă? am strigat eu, dând pătura la o parte şi coborând din pat.

Tocmai deschisesem uşa dormitorului, când prima dintr-un şir de multe explozii a răsunat în depărtare, iar ferestrele au zăngănit din nou, însă violent de această dată. În micuţa noastră casă era întuneric, dar când mama a deschis uşa de la intrare, lumina lunii s-a revărsat înăuntru şi i-am văzut pe fraţii mei alergând spre ea. Ştiam că trebuia să alerg, însă picioarele nu mi se urneau din loc – poate că încă eram pe jumătate adormită sau poate că acele clipe

îmi părea atât de mult a fi un coşmar oribil, încât nu îmi puteam convinge trupul *să acţioneze.* Filipe a ajuns până la uşa din faţă, când m-a văzut şi a traversat mica sufragerie pentru a mă lua de mână.

— Ce se întâmplă? l-am întrebat eu în timp ce mă trăgea după el spre hambar.

— Naziştii aruncă bombe din avioane, mi-a spus Filipe sumbru. Noi suntem pregătiţi pentru asta şi avem un plan, Alina. Fă cum spune tata şi vom fi bine.

M-a împins în hambar după Stanislaw, tata şi mama şi, de cum am intrat, tata a tras uşa grea şi a închis-o în urma noastră. Sângele a început să-mi vâjâie prin corp din pricina întunericului brusc, dar apoi am auzit scârţâitul balamalelor în momentul în care zăvorul din podea a fost deschis.

— Nu în pivniţă, am protestat eu. Te rog, mamă...

Braţul lui Filipe a coborât pe umerii mei şi m-a împins înspre deschizătură, după care mama m-a prins de încheieturi şi m-a tras în jos. Degetele ei erau înfipte în pielea braţului meu, iar eu m-am smuls cu sălbăticie din strânsoare, încercând să mă dau înapoi.

— Nu, m-am opus eu. Mamă, Filipe, doar ştiţi că nu pot intra acolo...

— Alina, a spus Filipe insistent. Ce este mai înfricoşător? întunericul sau o bombă care să-ţi cadă în cap?

I-am lăsat să mă tragă în jos, în bezna sufocantă. Afundându-mă în spaţiul îngust bătăile inimii mele păreau nefiresc de zgomotoase. M-am târât pe podeaua de pământ pentru a ajunge într-un ungher, iar apoi mi-am încolăcit braţele în jurul genunchilor. Când a început să se audă cea de-a doua rundă de

bubuituri asurzitoare, ţipam involuntar odată cu fiecare dintre ele. Curând, mă aflam pe podea, culcată în poziţie fetală, acoperindu-mi urechile cu mâinile. O explozie deosebit de puternică a zguduit întreaga pivniţă şi, în vreme ce ploua cu praf peste noi, eu m-am trezit plângând de frică.

— Asta a fost casa noastră? am întrebat eu înecându-mă, creând un moment de tăcere.

— Nu, a spus tata pe un ton uşor mustrător. Vom şti dacă va fi distrusă casa.

Se aude din Trzebinia, probabil că ţintesc liniile de cale ferată... poate chiar clădirile industriale. Nu au niciun motiv să ne distrugă locuinţele. Probabil că noi suntem în siguranţă, dar vom sta ascunşi aici până când se opreşte, ca să fim siguri.

Filipe şi Stanislaw s-au aşezat de o parte şi de alta a mea, după care pivniţa s-a cufundat din nou într-o tăcere apăsătoare, în timp ce noi aşteptam următoarea explozie. În schimb, am fost surprinşi de un zgomot mult mai plăcut.

— E cineva? a strigat o voce îndepărtată, înăbuşită. Mamă? Tată?

Mama a ţipat încântată şi a deschis trapa, apoi a urcat pentru a-i ajuta pe sora mea, Truda, şi pe soţul ei, Mateusz, să intre în pivniţă. Spre imensa mea uşurare, tata a aprins o lampă cu ulei pentru a-i ajuta să vadă drumul. Aflaţi din nou în pivniţă, la adăpost, mama şi Truda s-au îmbrăţişat.

— Ce facem acum? am întrebat eu cu sufletul la gură.

S-au întors cu toţii să se uite la mine.

— Aşteptăm, a murmurat mama. Şi ne rugăm.

Ne-am petrecut cea mai mare parte a primei zile îngrămădiţi laolaltă, ascunşi în pivniţa de sub hambar. Avioanele veneau, plecau şi se întorceau din nou. Mai târziu aveam să aflăm că, pe durata acelor ore pe care noi le-am petrecut ascunzându-ne, în regiunea noastră au fost aruncate câteva sute de bombe. Bombardamentele au fost sporadice, imprevizibile şi feroce. De unde mă aflam eu în pivniţă, exploziile de peste tot din jurul nostru, din apropiere sau din depărtare, sunau de parcă sfârşitul lumii avea loc chiar în afara hambarului nostru.

Majoritatea oamenilor habar n-au cum se simte cu adevărat teroarea îndelungată. Eu, cu siguranţă, nu am ştiut până în acea zi. În acea terifiantă obscuritate, am transpirat timp de ore întregi, în care am avut certitudinea că, în orice secundă, o bombă va cădea asupra noastră, că, în orice secundă, pivniţa se va prăbuşi, că, în orice secundă, un bărbat înarmat avea să se ivească în uşă pentru a-mi lua viaţa. Nici în cele mai bune momente ale mele nu mă simţeam confortabil în spaţiile închise, dar, în acea zi, am simţit profunzimea unei frici de care nici măcar nu eram conştientă că era posibilă. În ziua aceea mi-am trăit moartea din nou şi din nou în minte. O astfel de anxietate extremă nu se supune legilor obişnuite ale emoţiilor; nu oboseşte, nu se estompează, nu ajungi niciodată să te obişnuieşti cu ea. Timp de opt ore cât au durat acele atacuri aeriene, am fost la fel de îngrozită ca atunci când au început, până când am devenit pe deplin convinsă că singurul sfârşit al fricii ar fi sfârşitul vieţii înseşi.

După-amiaza devreme, bombardamentele au luat o pauză prelungită. La început nu am îndrăznit să răsuflăm uşuraţi, fiindcă mai fuseseră pauze mai devreme, în cursul zilei. De această dată, s-au scurs minute întregi şi, după o vreme, chiar şi zgomotele motoarelor de avion s-au stins, făcând loc unei binecuvântate linişti.

Filipe era disperat să fugă în vecini pentru a vedea ce fac Justyna şi familia ei. Era vorba despre numai câteva sute de metri – ne-a asigurat că avea să se ascundă în linia de copaci aflată la marginea pădurii şi că urma să se întoarcă în mai puţin de jumătate de oră. Mama şi tata au bombănit, dar, în cele din urmă, i-au dat voie să plece şi, cum era de aşteptat, de îndată ce i s-a acordat permisiunea, Stanislaw a decis să plece şi el.

Noi, ceilalţi, ne-am urcat în uşa hambarului pentru a lua puţin aer proaspăt şi, cum cerul era încă senin, am rămas acolo până aveau să se întoarcă gemenii. Tata şi Mateusz stăteau în prag, iar mama, Truda şi cu mine stăteam în spatele lor. Aşteptând, mama şi Truda vorbeau încetişor, dar eu am rămas în tăcere, având gura prea uscată pentru pălăvrăgeală.

Aşa cum au promis, fraţii mei au lipsit mai puţin de o jumătate de oră, dar s-au întors vizibil bulversaţi, iar la început m-am gândit că dăduseră peste ce era mai rău. Au venit lână noi în hambar, rezemându-se de tocul uşii, stând de o parte şi de alta a tatei şi a lui Mateusz. Aveau nişte veşti bune – familia Golaszewski era bine şi, la fel ca noi, era nevătămată fizic. Dar Jan călătorise până în Trzebinia în timpul ultimei scurte pauze de bombardament. Văzuse localnici mergând

pe străzi şi deplângând moartea familiilor lor, copii cu răni atât de serioase, încât Filipe nu mai suporta să repete detaliile, dar şi zeci de case arzând.

În timpul orelor petrecute în pivniţă, fusesem atât de măcinată de anxietate, încât grija propriei mele siguranţe îmi monopolizase gândurile, dar, pe când fratele meu relata cele văzute de Jan, am fost cuprinsă de o altă teamă. Procesam iute implicaţiile a ceea ce ar putea însemna o Trzebinia grav avariată şi riscul la care erau expuşi Aleksy şi Emilia. Clinica medicală se afla chiar lângă piaţa oraşului, exact acolo unde casele erau mai dese. Iar dacă muriseră, asta însemna că într-o zi nu foarte îndepărtată, Tomasz urma să se întoarcă şi să nu mai aibă o familie care să îl aştepte. Deodată, toate drumurile au dus la impactul acestei posibile evoluţii a evenimentelor asupra lui Tomasz.

— Aleksy, am îngăimat eu.

Cu toţii s-au întors spre mine şi le-am văzut tristeţea din priviri.

— Aleksy şi Emilia trebuie să fie bine. *Trebuie.*

— Dacă Aleksy este bine, va avea grijă de răniţi... a murmurat mama.

îmi puteam imagina asta – Aleksy ascunzându-se în timpul bombardamentului, iar apoi ieşind pentru a-i ajuta pe răniţi. Dar dacă asta era adevărat, cine o consola şi o proteja pe Emilia? Am rezistat raidurilor aeriene fiind înconjurată de întreaga mea familie, însă tot a fost cea mai înfiorătoare experienţă din viaţa mea. Avea şapte ani şi, cum Tomasz era plecat, îl avea numai pe tatăl ei, aşa că, dacă el era ocupat sau chiar rănit...

— Trebuie să o luăm pe Emilia! am spus, iar Filipe a oftat impacientat.

— *Cum?* Cine ştie când se vor întoarce avioanele?

— Dar dacă Aleksy este ocupat ajutând oameni, cu ea cine va sta? S-ar putea să fie singură. Te rog, tată. Te rog, mamă, trebuie să facem ceva.

— Nu avem ce face, Alina, a spus tata cu blândeţe. Îmi pare rău. Ce-o fi o fi.

— Ne vom ruga, a anunţat mama. E tot ce putem face.

— Nu, am spus eu scuturând din cap cu înverşunare. Trebuie să te duci şi să o iei, tată. *Trebuie.* Este doar un copil şi e singură pe lume. Şi ea este familia mea! Te rog.

— Alina, a gemut Truda. Tu ceri imposibilul. Nu e sigur pentru nimeni să meargă în oraş.

Nu am putut renunţa la idee nici măcar atunci când rugăminţile părinţilor mei de a face linişte s-au preschimbat într-o cerinţă vehementă de a o lăsa baltă. Când m-am pus pe plâns şi am ameninţat că voi merge chiar eu după ea, Filipe s-a ridicat de pe jos şi şi-a scuturat pantalonii de praf. Mama a oftat:

— Nu fi prost, Filipe! Ţi-ai mai forţat o dată norocul…

— Alina are dreptate, mamă. Oare nu suntem mai răi decât naziştii dacă noi o lăsăm pe fetiţa aceea să se descurce de una singură, în timp ce tatăl ei se chinuie să salveze vieţi?

— Dacă mai este măcar în viaţă, Filipe. S-ar putea să ajungi în oraş şi să realizezi că sunt deja morţi, a spus tata în barbă.

— Tată! Nu *spune* aşa ceva! am icnit eu.

— Am să merg şi eu, a oftat Stani.

— Cred că ar trebui să merg şi eu, a spus Mateusz încet.

A fost rândul Trudei să ofteze indignată, până când el a adăugat cu blândeţe:

— Am să verific şi casa noastră în drum spre clinică. Eu şi băieţii ne vom mişca repede şi vom fi atenţi. Dacă auzim că revin avioanele, ne putem întoarce imediat; ştii şi tu că ieri ne-a luat doar zece minute să ajungem aici.

Mama a blestemat furioasă, ridicându-şi braţele în aer.

— Băieţi, voi încercaţi să mă omorâţi! Deja v-aţi ispitit soarta o dată şi aţi supravieţuit. Iar acum nu încercaţi decât să-mi faceţi inima să-mi stea în loc de frică.

— Mamă, nu facem decât ce ne-ai învăţat să facem, a spus Filipe rigid, încercăm să facem ceea ce trebuie.

— Dar dacă încep din nou bombardamentele...

— Faustina, a spus Mateusz mai convins de această dată. Ai auzit şi tu exploziile, la fel ca mine. Răsună de peste tot, chiar şi dinspre vest, unde nu sunt decât ferme; avioanele *nu* ţintesc doar oraşul. Nu suntem aici mai în siguranţă decât vom fi în oraş.

Spunând asta, nu au mai fost împotriviri, iar ei au plecat la scurt timp după aceea, cu toate că tata i-a instruit să fugă pe deal şi să se ascundă în pădure preţ de câteva minute pentru a se asigura că, înainte de a se expune în luminişul de pe cealaltă parte, nu se mai întrevăd avioane la orizont. De îndată ce tinerii bărbaţi au plecat, sora şi părinţii mei m-au fixat cu

priviri acuzatoare, iar eu am simţit că mă înroşesc la faţă.

Brusc, cu întârziere, mi-am dat seama că îmi convinsesem fraţii şi cumnatul să îşi rişte viaţa, totul în speranţa că aş fi putut să îl feresc pe *Tomasz* de suferinţă. Dar îi iubeam pe Emilia şi pe Aleksy, temându-mă sincer pentru siguranţa lor. Nu regretam că mi-am trimis fraţii să vadă ce s-a întâmplat cu ei – eram doar teribil de speriată că am manipulat totul spre o pierdere de neînchipuit. Am încercat să le explic membrilor familiei rămaşi acolo.

— Eu doar...

— E mai bine să nu spui nimic până nu se întorc, m-a întrerupt categoric Truda. Stai acolo, Alina Dziak, şi concentrează-ţi energiile în rugăciuni pentru a nu-i fi ucis pe fraţii noştri şi pe soţul meu.

Exact asta am făcut. Prima dată când fraţii mei au părăsit pivniţa, minutele se scurgeau încet, însă acesta a fost un cu totul alt nivel de tortură. În cele din urmă, liniştea a fost întreruptă de un sunet diferit – sunetul unui plânset de copil. Am ieşit cu toţii în fugă din hambar şi i-am văzut pe gemeni coborând unul lângă altul dealul, dar şi pe Mateusz care îi urma îndeaproape, cu Emilia în braţe. Ea plângea tare şi fără alinare.

— Oh, *babisu!* a ţipat sora mea şi a fugit din hambar să-l întâmpine pe soţul ei. El a aşezat-o pe Emilia în braţele deschise ale Trudei, care a început imediat să o consoleze pe fetiţă.

— Şşşt, este în regulă, micuţo. Vei fi bine acum.

Odată aflaţi la adăpostul hambarului, mama s-a dus lângă Truda şi şi-a trecut o mână blândă peste obrazul

Emiliei, după care şi-a ridicat privirea spre mine. În mod evident, mama era foarte tristă, dar şi gânditoare, după cum mă pironea cu privirea.

Suspinele neîncetate ale Emiliei mi-au abătut iute gândul de la privirea mamei. Mi-am îndreptat atenţia asupra fraţilor mei, iar Filipe a scuturat grăbit din cap.

— Aleksy e bine. În afară de câteva geamuri sparte, şi clinica e în regulă.

— Dar acasă la Aleksy sunt oameni răniţi... şi mai rău de atât, oamenii stau la coadă pe stradă şi aşteaptă ajutor.

Mateusz s-a apropiat de mine şi mi-a vorbit atent, cu o voce joasă şi blândă.

— Emilia l-a văzut rănit pe unul dintre prietenii ei de la şcoală... A fugit şi s-a ascuns într-un dulap. Aleksy ne-a spus că, încă de când a început bombardamentul, au tot venit oameni acasă la ei şi nu a avut timp să o consoleze. Ne-a fost foarte recunoscător. A întrebat dacă am putea să o ţinem aici până când lucrurile vor fi mai sigure. S-ar putea să mai dureze câteva zile.

— Sigur că putem, a murmurat mama încetişor.

A luat-o pe Emilia din braţele Trudei şi a ţinut-o un moment în îmbrăţişarea ei, după care mi-a dat mie fetiţa. Truda şi Mateusz s-au îmbrăţişat, iar mama a început să le acopere faţa fraţilor mei cu sărutări.

— Sunteţi tare curajoşi, e spre binele vostru.

Emilia şi-a încolăcit braţele în jurul grumazului meu, apoi şi-a lipit chipul plin de lacrimi de umărul meu. Tot trupul îi tremura şi răsufla zgomotos printre suspine.

— Alina, zgomotul era atât de puternic... A căzut o bombă peste magazinul domnului Erikson, iar casa noastră s-a zguduit şi toate geamurile s-au spart...

— Ştiu...

— Şi Maja de la şcoală dormea, iar mama ei urla şi tata nu a putut-o trezi, iar eu nu înţeleg de ce avea atâta sânge pe faţă. *De ce* era atâta sânge?

— Linişteşte-te acum, a şoptit mama.

Truda a venit lângă mine, cu privirea ei îngrijorată aţintită asupra Emiliei. Şi-a trecut braţul peste umerii mei şi m-a tras uşor la pământ, ghemuindu-se lângă mine. Am aşezat-o pe Emilia pe genunchii noştri şi, pe când eu o mângâiam pe spate, Truda a început să-i cânte. Mama s-a aşezat în faţa noastră, privindu-ne cu atenţie.

— Odihneşte-te, micuţo, a spus mama cu blândeţe. Eşti în siguranţă acum.

— Dar cum rămâne cu Tomasz? a rostit ea, vocea fiindu-i slabă şi inegală. Este singur în Varşovia. Ce se va alege de fratele meu?

Nimeni nu a spus nimic, iar eu am devenit încordată, după care m-am grăbit să o consolez. Sau poate că încercam să mă consolez pe mine însămi.

— Varşovia este *atât* de departe, am spus eu sigură pe mine. Probabil că avioanele nici nu pot zbura până acolo. Este mai bine că el nu e aici, Emilia. Categoric va fi mai în siguranţă acolo.

În zilele care au urmat, ne-am înghesuit pe rând în jurul radioului tatei pentru a asculta ştirile actualizate. Aparatul lui era unul cu cristale de galenă, pe care gemenii îl construiseră în urmă cu câţiva ani, ceea ce însemna că doar câte o persoană pe rând putea

asculta la căştile de tinichea. Mă îmbrânceam la fel ca ceilalţi pentru rândul meu, dar regretam întotdeauna momentele petrecute la radio, căci ştirile nu erau niciodată îmbucurătoare. Cu toate că oraşe întregi erau distruse, poveştile mărunte dureau cel mai tare. Ascultam necontenit poveşti despre ţăranii împuşcaţi pe câmpuri de mitralierele avioanelor, chiar şi o poveste oribilă despre un bunic care îşi culegea ultimele legume, când un pilot a lansat o bombă chiar asupra lui. Povestea aceea mi-a spus multe despre puterea invadatorilor şi despre cât de depăşită era ţara noastră din punct de vedere militar – eram nişte simpli ţărani, care stăteau printre noroaie, complet lipsiţi de apărare în faţa bombelor de mare putere aruncate din maşinile de război aeriene de către piloţi cuprinşi de o ură inexplicabilă.

La câteva zile după bombardament, în districtul nostru erau staţionate trupe naziste, căci trupele de apărare ale armatei locale fuseseră rapid înfrânte. După aceea, bombardamentele au încetat, dar tot mai erau multe avioane, doar că acum zburau pe deasupra noastră, însă nu făceau cale întoarsă şi, într-un fel, asta era chiar mai rău. Curând, au început să vină camioanele care huruiau prin oraş, fără a se opri încă, dar promiţând, doar prin simpla lor prezenţă, că, într-o zi nu foarte îndepărtată, tot ce a rămas intact după bombardamente avea să fie oricum distrus. Bărbaţii familiei mele au mai făcut un drum în oraş, întorcându-se din nou posomorâţi.

— Sunt anunţuri atârnate peste tot, a murmurat tata.

— Mâine, la prânz, are loc o întrunire orăşenească la care trebuie să fim cu toţii prezenţi.

Mateusz şi-a îndreptat privirea spre Truda.

— Trebuie să ne întoarcem acasă în seara asta, dragostea mea. Poate că vom putea proteja casa dacă vom fi acolo.

— Să o protejăm de naziști? a întrebat ea oarecum neîncrezătoare. Cu ce? Cu mâinile goale?

— Truda, orice casă goală din oraş este vulnerabilă, a spus el. În plus, naziştii au trecut *frontiera* naţională. Ai impresia că îi va opri deluşorul ăla? Acum, că s-au oprit bombardamentele, nu suntem mai în siguranţă aici decât vom fi acolo.

— L-aţi văzut pe tata? a întrebat Emilia.

Vocea ei era foarte stinsă. În ciuda atenţiei sporite primite din partea mea, a surorii şi a mamei mele, ea părea că se micşora cu fiecare oră care trecea. Atât Mateusz, cât şi tata au clătinat din cap.

— Tatăl tău încă este foarte ocupat să îi ajute pe oameni, dar e bine, a spus mama brusc. Alina, fă copila să râdă. Lasă-i pe adulţi să discute.

Ne-am retras în dormitorul meu şi ne-am aşezat pe canapea, iar eu am încercat să joc cu ea unul dintre jocurile de numărat pe care Emilia le îndrăgea atât de mult, străduindu-mă, în acelaşi timp, să trag cu urechea la conversaţia din partea principală a casei.

— Totul va fi bine, nu-i aşa, Alina? m-a întrebat deodată Emilia.

Părea îngrozită, cu ochii aceia verzi şi mari încadraţi de chipul ei palid. M-am forţat să zâmbesc.

— Bineînţeles, surioară. Totul va fi bine.

*

După o noapte nedormită, ne-am îndreptat pe jos spre piaţa oraşului. În loc să o luăm prin pădure şi peste deal, am mers pe drum. Drumul însemna o călătorie mai lungă, dar părea că niciunul din noi nu se grăbea să ajungă la destinaţie.

Când am ajuns noi, în piaţă era deja adunată o mulţime de oameni ce aştepta într-o tăcere încremenită şi stranie. Alăturându-ne lor, m-am înghesuit între părinţii mei, ca şi cum ei m-ar fi putut proteja de gravitatea situaţiei. Stanislaw a plecat de lângă noi pentru a sta lângă Irene, fata căreia îi făcea curte. Fiii pe plecase în căutarea Justynei. Truda şi Mateusz erau şi ei acolo, dar, spre surprinderea mea, aleseseră să stea alături de soţia primarului şi de copiii ei. Mi-am plimbat privirea asupra mulţimii adunate, identificând fiecare cuplu, moment în care am simţit atât ghimpele geloziei, cât şi pe cel al fricii. Îmi doream atât de mult ca Tomasz să fi fost aici cu mine. Eram sigură că totul ar fi fost mai puţin bulversant dacă mâna mea ar fi stat măcar în mâna lui. În schimb, am ţinut-o de mână pe sora lui mai mică şi am scrutat cu privirea mulţimea, în căutarea lui Aleksy. Era înalt, la fel ca Tomasz, aşa că eram convinsă că aveam să îl găsesc mai devreme sau mai târziu, iar atunci i l-aş fi putut arăta Emiliei pentru a o linişti.

Mă simţeam detaşată de tot – într-un loc despre care ştiam bine că ar fi trebuit să fie frumos într-o zi atât de însorită, doar că nimic nu *părea* frumos – nimic nu mai părea familiar măcar. Printre noi erau

străini şi, cumva, ei erau acum la conducere, şi tocmai acest fapt deforma complet peisajul pe care îl cunoscusem ca fiind acasă. Îmbrăcaţi în uniformele lor rigide, impecabil călcate, cu pata aceea de roşu de pe banderolă şi svastica pe care o purtau cu mândrie, oamenii aceia arătau ca nişte statui. M-am gândit că uniforma nazistă le ştirbea cumva din umanitate, că îi golea de unicitate, îi transforma într-o forţă unitară de solidaritate, asemenea un zid solid care ne invada spaţiul. Aceştia nici măcar nu mai erau oameni, erau componente individuale ale unei maşinării venite să distrugă.

Prin piaţă, comandantul striga la noi numai în germană. La început, i-am ascultat doar tonul vocii – dispreţul, agresivitatea, autoritatea – dar fiecare cuvânt întărea strânsoarea de menghină a fricii din jurul inimii mele. Pur şi simplu, nu suportam să nu ştiu ce spunea sau să nu înţeleg de ce nu a avut *amabilitatea* de a ne vorbi în limba noastră maternă. După un timp, m-am întors spre mama şi i-am şoptit:

— Ce spune?

Răspunsul mamei a venit ca o poruncă aprigă de a tăcea din gură, însă, la scurt timp după aceea, am văzut-o făcând ochii mari şi, pentru prima dată, i-am văzut chipul brăzdat de frică. I-am urmărit privirea până la colţul pieţei, unde şi mai mulţi soldaţi îmbrânceau doi „prizonieri” cu mâinile legate la spate, făcându-i să înainteze în mijlocul nostru. Le-am privit feţele, iar şocul m-a lovit ca un pumn atunci când i-am recunoscut – primarul era în spate, dar chiar în faţă, privind fără teamă sau ezitare mulţimea, stătea Aleksy.

Uitându-mă acum în urmă, bănuiesc că un om inteligent ca Aleksy se poate să fi înţeles care urma să îi fie soarta, dar a intrat în piaţă cu capul sus. După ce a cercetat mulţimea, privirea i-a poposit asupra Emiliei şi i-a zâmbit acesteia ca şi cum ar fi vrut să o liniştească. Am tras-o să stea în faţa mea şi am cuprins-o în braţe de la spate. Rămăsese încremenită în braţele mele, cu siguranţă la fel de confuză ca mine. *De ce are Aleksy necazuri*? *El nu a greşit cu nimic toată viaţa lui.* Aleksy şi-a ridicat capul şi mi-a zâmbit, iar când privirile ni s-au intersectat, a dat o dată din cap. Părea calm, aproape senin. De aceea am crezut preţ de câteva clipe că totul avea să fie bine, căci Aleksy era cel mai înţelept om din oraş, aşa că, dacă el nu era îngrijorat, eu de ce aş fi fost?

Apoi comandantul l-a apucat pe Aleksy de braţ şi l-a împins cu putere la pământ, dar braţele lui Aleksy erau legate la spate, aşa că faţa i s-a izbit neprotejată de pavajul din granit care mărginea piaţa. Înainte de a putea măcar să-şi revină, un alt soldat şi-a înfipt mâna în părul lui şi l-a tras în sus până când a ajuns în genunchi. La aceasta, Aleksy nu şi-a putut stăpâni un strigăt de durere, iar eu am făcut tot ce mi-a stat în putinţă să nu urlu în semn de protest.

Mama m-a apucat de braţ, iar când m-am întors spre ea, avea privirea aţintită asupra Emiliei.

— Acoperă-i ochii, a spus ea categoric.

— Dar ce... am spus eu ducându-mi mâinile spre faţa Emiliei. Am auzit *clicul* pistolului care era armat şi mi-am ridicat privirea.

Cumva, moartea lui Aleksy a fost prea *simplă* şi prea rapidă ca să fie reală. O singură împuşcătură în

ceafă şi a fost mort. Am vrut să protestez – chiar se putea ca o viaţă atât de măreaţă să se sfârşească aşa, fără demnitate, fără rost sau onoare? Dar soldaţii i-au dat trupul la o parte de parcă nu ar fi fost mare lucru, după care l-au executat şi pe primar în acelaşi fel. Mă simţeam ameţită de şocul resimţit, fiind prea multe de procesat din mers. Cu siguranţă că propriii ochi mă minţeau, căci ceea ce vedeam era complet ilogic.

Aleksy Slaski a fost un om bun, dar ceea ce îl făcea atât de important pentru comuna noastră – inteligenţa, pregătirea, capacitatea sa înnăscută de a conduce – l-a făcut, de asemenea, şi o ţintă imediată. Nu e deloc greu să destabilizezi un grup de oameni, nu şi dacă eşti dispus să fii îndeajuns de crud. Dărâmi pur şi simplu fundaţia, iar o consecinţă firească a acestui fapt este că restul începe să se clatine. Naziştii ştiau asta, şi, de aceea, una dintre primele tactici utilizate de ei în Polonia a fost executarea sau întemniţarea celor care ar fi putut conduce orice revoltă împotriva lor. Aleksy şi primarul nostru au fost primii dintre cei aproape o sută de mii de lideri şi academicieni polonezi care aveau să fie executaţi în primele zile ale invaziei, în cadrul programului *Intelligenzaktion*[3].

Şocul resimţit de Emilia a dispărut prea curând şi a început să ţipe din toţi rărunchii. Un soldat aflat în

[3] *Intelligenzaktion* se referă la operaţiunea de ucidere în masă a intelectualilor polonezi, operaţiune condusă de Germania nazistă la începutul celui de-al Doilea Război Mondial, cu scopul de a-i elimina pe posibilii lideri civici ai comunităţilor poloneze şi de a realiza germanizarea teritoriilor poloneze aflate sub ocupaţie.

apropierea noastră şi-a îndreptat arma spre ea, iar eu am făcut cel mai curajos şi mai prostesc lucru din viaţa mea, cel puţin până în acel moment. M-am pus în faţa ei şi l-am implorat pe soldat:

— Vă rog, domnule, vă rog. Sora mea este tulburată. Vă rog, o voi linişti eu.

Şi m-am întors imediat cu spatele, fără să aştept măcar să răspundă. M-am încordat, aşteptând să simt durerea usturătoare a unui glonţ în spatele meu, dar chiar şi făcând asta, mi-am intersectat privirea cu a Emiliei şi mi-am apăsat cu putere *palma* de gura ei. Ochii îi erau înnebuniţi de şoc şi de durere, dar am apăsat atât de tare, încât se chinuia să respire pe nas, care acum era înfundat. Lacrimile îi curgeau şiroaie pe feţişoara ei şi, când mi-am dat seama că nu eram pe cale de a fi împuşcată şi când ea s-a liniştit într-un final, m-am aplecat şi i-am şoptit:

— Poţi să faci linişte, surioară? Este foarte important.

Ochişorii ei erau încă împăienjeniţi. A dat din cap, o mişcare abia perceptibilă, dar pe care eu am observat-o, însă în care nu am avut totală încredere. Totuşi, am slăbit strânsoarea mâinii mele de pe gura ei, iar ea a tras aer în piept fără a mai ţipa. Mulţimea a început să se împrăştie, dar Emilia a rămas inertă – privirea îi era pironită asupra cadavrului tatălui ei, prăvălit pe piatra din cealaltă parte a pieţei. Am luat-o de după umeri şi am obligat-o să se întoarcă spre părinţii mei.

— Nu o putem lua la noi, nu permanent, mi-a şoptit mama cu furie. Noi suntem prea bătrâni şi săraci, iar

tu eşti prea tânără şi pe cont propriu. Va fi greu sub ocupaţie, iar noi chiar nu ştim...

Cu vocea întretăiată, privirea mamei a alunecat către chipul Emiliei, iar apoi s-a uitat din nou la mine, vizibil afectată pentru o clipă. Dar şi-a ridicat bărbia, iar privirea i s-a înăsprit spunând:

— Îmi pare rău, Alina. Dar, pur şi simplu, trebuie să găseşti pe altcineva.

— Ştiu, am spus eu cu greutate.

— Apoi, vino direct acasă. Asta nu-i vreme de umblat singură prin oraş, auzi tu?

Ca să fiu sinceră, nu-mi venea să cred că mă lăsau singură în oraş după ceea ce tocmai văzusem, aşa că m-am opus şocată.

— Dar, mamă, cu siguranţă tu sau tata veţi rămâne să mă ajutaţi...

— Avem treabă de făcut acasă. *Nu poate* să mai aştepte, a spus ea.

Nu am îndrăznit să continui să mă opun, căci era, în mod evident, hotărâtă.

M-am uitat în jur după fraţii mei, dar plecaseră deja amândoi cu iubitele lor, iar apoi a plecat şi mama, trăgându-l după ea pe tata, care era vizibil reticent.

Am privit lung mulţimea care se risipea, aflând pentru prima dată cum e să faci din bunăstarea cuiva o prioritate mai mare decât propriul tău instinct de a fi în siguranţă. Voiam să mă prăbuşesc la pământ şi să plâng sau, şi mai bine, să fug la părinţii mei ca un copil speriat, aşa cum ştiau ei că sunt. În schimb, mi-am trecut braţul peste umerii Emiliei şi am început să mergem.

— Alina, a spus Emilia cu o voce groasă în momentul în care ne-am aflat la o oarecare distanţă de piaţă.

— Da, surioară?

— Tata, a spus ea, iar dinţii au început să îi clănţăne. Tata nu mai e. Omul i-a pus pistolul la ceafă şi...

— El nu mai e, dar tu, scumpa mea fată, tu eşti încă aici, am întrerupt-o eu.

Şi nu trebuie să îţi fie frică, Emilia. Fiindcă eu voi găsi o cale de a te ţine în siguranţă până când se va întoarce Tomasz.

Capitolul 5

Alina

Pe când eu şi Emilia plecam din piaţă, mi-am dat seama, cu inima strânsă, că, dacă mama nu era dispusă să o ia pe fetiţă, mai rămânea o singură opţiune. Mai erau şi alte familii în oraş care ar fi putut-o găzdui, dar în niciuna nu aveam încredere că putea să aibă grijă de ea aşa cum merita.

Truda semăna mult cu mama – bună la suflet, chiar dacă uneori era cam aspră – dar Mateusz era mai blând, destul de vesel şi jovial, iar el moştenise o fabrică de textile de la tatăl său, aşa că îi asigura surorii mele un trai comod la oraş. Locuiau într-o casă

mare de pe cea mai bună stradă din oraş, având până şi lumină electrică, lucru pe care eu îl invidiam foarte mult, fiindcă noi, acasă, încă ne descurcam cu lămpi pe ulei. Ştiam că Truda şi Mateusz îşi doreau să aibă copii, dar chiar şi după ani de căsnicie, ea tot nu rămăsese însărcinată. Ei aveau resursele şi spaţiul necesar pentru a-i oferi Emiliei o familie gata întemeiată, dar eu aveam mari emoţii să le cer asta. Truda era cu opt ani mai mare decât mine şi nu eram prea apropiate.

Oricât de mult mi-aş fi bătut capul, pur şi simplu nu mai aveam alternative, aşa că, din piaţă, am mers pe jos cele câteva străzi distanţă până la casa Trudei, trăgând-o după mine pe Emilia, cuprinsă de plâns. Am intrat pe strada ei frumoasă – o alee pietruită îngustă, străjuită de castani dulci, bătrâni. Cartierul era înţesat de case cu două etaje, cu petice de flori înflorite de-a lungul trotuarului. Erau parcate maşini în dreptul multor case de pe strada ei, lucru care era pe atunci încă o noutate pentru mine, şi fusese cea dintâi stradă din oraş care beneficiase de curent electric. Poate că, date fiind casele acelea atât de mari şi aleea atât de mică, strada ar fi putut părea înghesuită, însă capătul ei dădea într-un parc imens. Parcul era un paradis de iarbă verde şi moale, cu încă şi mai mulţi castani, un spaţiu în centrul căruia se afla un iaz uriaş, în care se bălăceau raţele, iar copiii se jucau pe timp de vară.

Am crezut că sora mea avea să se întoarcă repede din piaţă, dar timpul trecea şi am început să îmi fac griji că se întorsese în cele din urmă acasă, la părinţii mei. Eu şi Emilia ne-am aşezat pe treptele casei şi am privit cum o mulţime de oameni au început să se

strângă în faţa unei case aflate peste drum. Atunci mi-am dat seama de ce stătuseră Truda şi Mateusz în piaţă lângă soţia primarului – erau vecini. Sora mea se afla cu siguranţă în acea casă, consolându-i pe văduva îndureratăşi pe numeroşii ei copii. N-aş fi îndrăznit să mă duc acolo, aşa că nu mi-a mai rămas decât să stau cu Emilia şi să aştept. Ea plângea necontenit şi, uneori, tremura atât de tare, încât trebuia să o strâng la pieptul meu ca să o ţin nemişcată.

— Fii curajoasă, Emilia, am spus eu prima dată, căci mi-am închipuit că asta i-ar fi spus mama sau Truda dacă ar fi fost acolo, dar mi s-a părut că era o rugăminte atât de nemiloasă. După aceea nu am mai spus nimic; în schimb, am plâns cu ea până când mânecile rochiei mele au fost îmbibate de lacrimile amândurora.

Când Truda a venit, în sfârşit, pe trotuar, s-a oprit în loc şi a privit spectacolul din faţa ei. Am tras adânc aer în piept şi m-am pregătit să scot pe gură discursul de prezentare pe care mi-l plănuisem în minte, dar Truda şi-a reluat iute drumul spre verandă. Paşii ei cădeau mai repede acum, iar bărbia îi era ridicată, cu privirea hotărâtă. Preţ de o clipă, am crezut că avea să ne întoarcă spatele, mai ales când a păşit pe lângă noi şi a deschis uşa de la intrare.

— Haide atunci, micuţo, a zis ea din prag. Haide să-ţi facem patul.

— O luaţi voi? m-am blocat eu.

— Desigur că o vom lua noi, a spus Truda ferm. Acum, Emilia este fiica noastră. Nu-i aşa, Mateusz?

Mateusz s-a aplecat pur şi simplu, a luat-o pe Emilia şi a legănat-o în braţele lui ca pe un copil mic, aşa cum făcuse când o salvase din oraş cu două zile în urmă. Era mult prea mare pentru a fi purtată în braţe în felul acela, dar ea s-a cuibărit oricum la pieptul lui.

— Vrei să te duc acasă, Alina? m-a întrebat el. Pot, dar va trebui să aştepţi până când se instalează Emilia. Sau poţi pleca acum şi vei ajunge acasă înainte de lăsarea întunericului.

Emilia şi-a lipit acum faţa de umărul lui Mateusz şi şi-a încolăcit braţele în jurul grumazului său, iar eu m-am simţit deodată ca o intrusă în cele dintâi momente ale acestei familii nou-nouţe, la a cărei creare, cumva, contribuisem. Am clătinat din cap şi m-am mai uitat o dată la sora mea.

— Mulţumesc, am şoptit eu, şi am fost complet copleşită de recunoştinţă şi de uşurare.

De pe buzele mele a alunecat un plânset şi am spus-o din nou:

— Mulţumesc.

Truda se simţea, de obicei, stânjenită de manifestarea făţişă a emoţiilor mele.

Mi-a făcut semn impacientată să încetez cu mulţumirile, dar ochii ei se înfruptau cu lăcomie din imaginea Emiliei, care se afla în braţele soţului ei.

— Du-te acasă, a spus Truda încetişor. Şi fii cu băgare de seamă, te rog, Alina. Este ultima dată când vreau să te mai văd rătăcind de una singură prin oraş. Nu mai este sigur.

M-am întors în fugă spre casă, am suit cărarea care trecea prin pădure şi peste dealuri, iar apoi am coborât direct acasă. Când am ajuns, se lăsa

întunericul şi eram absolut epuizată. Fraţii mei duceau animalele în hambar şi ne-am privit în ochi când am intrat pe poartă. Filipe avea ochii roşii, ca şi cum ar fi plâns toată după-amiaza.

Când am deschis uşa casei, mama şi tata erau amândoi în picioare lângă masa din sufragerie, cu mâinile încleştate sub ea, de parcă erau pe cale să o mute. Asta nu avea niciun sens – de când mă ştiam, mobila noastră era exact în aceeaşi poziţie. M-am scuturat, ca şi cum aveam halucinaţii în legătură cu încă o întâmplare lipsită de sens dintr-o zi care fusese de o irealitate infernală, însă imaginea nu a dispărut.

— Ce faceţi? am rostit eu.

Mama m-a privit cu ochii mijiţi:

— Nu-i treaba ta, copilă. Unde ai dus-o?

Avea un ton aspru, însă privirea îi era îngrijorată.

— La Truda, am spus eu, iar mama a dat mulţumită din cap, după care s-a îndepărtat de lângă masă şi s-a întors spre soba pântecoasă, unde fierbea o oală cu supă.

— Ar fi trebuit să îţi spun să faci asta, dar am fost prea panicată, nu m-am gândit. Ce fată cuminte!

— Ce a spus comandantul astăzi? am întrebat-o eu, iar blândeţea i s-a scurs cu totul din privire, aruncându-mi o privire încruntată.

— El nu e *comandant*, a spus ea categoric. Să nu mai pomeneşti niciodată de animalele alea ca şi cum ar fi oameni. Nu le da puterea sau prestigiul unor titluri onorante. Porcii sunt invadatori, nimic mai mult.

— Ce... ce a spus *invadatorul?* am întrebat eu timid, iar mama mi-a evitat privirea.

— Ai nevoie de supă. Trebuie să mănânci şi să rămâi puternică. Până vom găsi o cale de a-i învinge, aceste luni vor fi grele.

— Mamă, am implorat-o eu. Trebuie să ştiu.

— Tot ce trebuie să ştii este ceea ce ai văzut astăzi, Alina, a spus tata cu o voce aspră. Nu au rostit mare lucru în afară de o serie de intimidări şi de avertismente că ne-ar lua producţia şi că, în cele din urmă, plănuiesc să ne ia fermele şi să le dea coloniştilor germani. Nu e nimic la care eu şi mama ta să nu ne fi aşteptat. Suntem un popor dur, vom trece şi peste asta şi vom spera la ce e mai bine.

— Să ne ia *ferma?* am icnit eu.

— Planurile lor sunt măreţe... irealizabile. Strămutarea nu va avea loc peste noapte şi, atât timp cât ferma rămâne productivă, poate că vom fi cruţaţi.

— Dar ce se va întâmpla cu noi dacă ne vor lua ferma? am întrebat eu aproape înecându-mă.

Mama a plescăit dezaprobator şi a făcut semn cu mâna spre masă şi scaune:

— Ajunge, Alina. Nu avem cum să ştim ce va urma, nici măcar când. Tot ce putem face este să ne străduim să ţinem capul plecat.

Nu am vrut supă. Nu am vrut ceaiul fierbinte pe care mi l-a pregătit mama. Nu am vrut nici măcar votca pe care tata mi-a pus-o în mâini şi pe care, în cele din urmă, m-a obligat să o beau. Voiam să mă simt din nou în siguranţă, dar casa noastră fusese prădată, iar Aleksy fusese ucis cu sânge rece *chiar în faţa ochilor mei* şi, de fiecare dată când îi închideam, vedeam cum se întâmplă din nou şi din nou.

în noaptea aceea, am stat întinsă în patul meu şi m-am uitat pe geam. Nori răzleţi atârnau deasupra casei noastre, iar eu priveam curbura uşoară a lunii care se întrevedea printre ei. Băusem cu ezitare votca, dar, odată ce arsura din gât a trecut, am simţit cum mi se destind membrele şi mintea şi, în cele din urmă, am încetat să mai tremur şi m-am relaxat în pat. În cele din urmă, mi-am lăsat gândurile să zboare înspre Tomasz, întrebându-mă cum va primi vestea despre moartea lui Aleksy. Mai funcţiona poşta? Puteam să îi trimit o scrisoare? Ar trebui să îi trimit o scrisoare?

Şi apoi, într-un final, din ceaţa produsă de şoc în mintea mea, cel mai înfiorător gând dintre toate s-a ridicat treptat, auzindu-se tot mai tare, până când m-a consumat pe de-a-ntregul.

Tomasz era în Varşovia şi studia la universitate pentru a deveni doctor, la fel cum făcuse şi tatăl său înainte.

Aleksy tocmai ce a fost ucis *pentru ca* era doctor.

Daca Tomasz era şi el deja mort?

Inima a început să-mi bată ca nebuna şi m-a luat din nou tremuratul. M-am ridicat în şezut şi am deschis sertarul de sus, după care am scotocit după inelul din fundul acestuia. L-am strâns bine în palmă – atât de bine, încât mi-a lăsat o urmă adâncă în carne, adică exact ceea ce îmi doream.

Aveam nevoie ca speranţele mele să mă însemneze şi ca visurile să-mi devină parte din trup, ceva tangibil, care să nu poată fi pierdut sau luat.

După cruzimea generalizată din primele zile ale ocupaţiei, obiectul atenţiei naziştilor a devenit curând

mai restrâns. În Trzebinia era o comunitate înfloritoare de evrei şi, pe măsură ce săptămânile s-au transformat în luni, ei au fost cei care au suportat greul violenţei. Violenţa împotriva evreilor şi jafurile la care au fost supuşi s-au răspândit, fiind exercitate atât de nazişti, dar mai târziu, spre groaza tatălui meu, şi de grupări de localnici oportunişti, care acţionau pe faţă, la lumina zilei – misiunea lor era, cel puţin într-o măsură, să îşi arate solidaritatea faţă de forţele de ocupaţie.

De îndată ce am aflat că Jan Golaszewski făcuse parte dintr-o astfel de grupare, tata ne-a spus mie şi lui Filipe că nu mai aveam voie să ne vedem cu Justyna. Eram prea speriată ca să nu îi dau ascultare, dar Filipe a început să se furişeze noaptea afară pentru a se întâlni cu ea pe câmp. Naziştii au decretat stare de asediu, iar nouă nu ni se mai permitea să părăsim domiciliul după lăsarea întunericului. Aşadar, atunci când Filipe a refuzat să înceteze cu plimbările sale din miez de noapte pentru a-şi vedea iubita, tata a fost nevoit să cedeze.

— Justyna poate veni pe aici în timpul zilei sau vă puteţi întâlni cu ea la limita dintre ferme. Nu-i vina ei că tatăl său e cine e, dar nu am să le permit copiilor mei să pună piciorul în casa nemernicului ăluia.

Situaţia din Trzebinia a continuat să se înrăutăţească. Au fost confiscate cu totul mai întâi întreprinderile evreieşti, iar apoi casele, după care familii întregi au fost forţate să se mute într-o „zonă evreiască” şi trimise să muncească pentru invadatori. S-au impus restricţii cu privire la călătorii şi căsătorii, după care am auzit primele zvonuri cum că prieteni

din oraş fuseseră împuşcaţi, uneori pentru că încercaseră să fugă, însă, cel mai adesea, fără un motiv întemeiat. Opresiunea a venit în valuri, fiecare mai hotărât decât precedentul, trasând o nouă linie de referinţă a „normalităţii” pentru evreii uluiţi din oraş şi pentru noi, cei care priveam de aproape.

Familia mea romano-catolică a trăit dintotdeauna alături de evreii din Trzebinia – am fost la şcoală cu copiii lor, le-am vândut produsele noastre şi ne-am bazat pe bunurile din magazinele lor. Aşadar, în vreme ce laţul a început să se strângă mai tare în jurul gâtului comunităţii „noastre” evreieşti, sentimentul de pură neputinţă încercat de restul dintre noi ne-a afectat pe toţi în diferite moduri. Mama şi tata îi blestemau pe invadatori, dar reacţionau aproape violent la orice sugestie cum că nu am fi altceva decât nişte spectatori neajutoraţi la tragedia care se desfăşura în faţa ochilor noştri. Erau convinşi că, dacă ţineam capul plecat, am fi putut trece neobservaţi şi am fi putut rămâne în siguranţă. Dar Stanislaw şi Filipe erau nişte băieţi de optsprezece ani, ajunşi în pragul maturităţii, plini de testosteron şi de convingerea optimistă că se putea face *dreptate.* Aşteptau până când mama şi tata nu îi mai puteau auzi, după care purtau discuţii intense cu privire la zvonurile tot mai puternice despre o mişcare de rezistenţă. Gemenii schimbau între ei semne de speranţă, stimulându-se reciproc, până când am ajuns să fiu îngrozită de gândul că unul din ei sau amândoi vor dispărea în noapte şi că vor fi ucişi.

— Nu face nimic necugetat, îl imploram eu pe Filipe, ori de câte ori puteam.

El era cel mai sensibil dintre gemeni. Uneori, mama spunea despre Stanislaw că se născuse un bătrân călit. Dar Filipe era mai moale, mult mai puţin arogant şi ştiam că, dacă îl puteam convinge pe el să fie prudent, probabil că l-ar fi urmat şi Stanislaw.

— Mama şi tata cred că, dacă ţinem capul plecat, naziştii ne vor lăsa în pace, mi-a spus Filipe într-o dimineaţă, pe când strângeam ouăle din curtea găinilor.

— E chiar atât de prostesc? l-am întrebat eu, iar el a râs cu amărăciune.

— În viaţă nu e chiar aşa, Alina. Ura se răspândeşte, nu se stinge odată cu trecerea timpului. Cineva trebuie să se opună şi să o oprească. Ai să vezi, surioară; când vor termina cu evreii, ne va veni şi nouă rândul. În plus, chiar dacă vom putea trece prin război cu capul plecat şi chiar dacă vom sta cu mâinile în sân în timp ce naziştii ne vor ucide toţi prietenii evrei, după plecarea lor de aici, ce fel de Polonie va mai putea fi reconstruită? Pentru ţara asta, oamenii aceia sunt la fel de importanţi ca noi. Mai bine să murim onorabil decât să stăm cu braţele încrucişate şi să ne privim compatrioţii suferind, a spus el.

— Tatăl iubitei tale nu ar fi de acord cu nimic din ceea ce ai spus, am mormăit eu, iar Filipe a oftat din greu.

— Jan e un porc fanatic, Alina. Îmi e destul de greu să mă comport civilizat cu omul ăla chiar şi în zilele mele bune. Nu îmi rămâne decât să mă forţez să fiu politicos cu el, căci, dacă nu aş fi, aş pierde-o pe Justyna, iar eu o iubesc. Dar nu vezi?! Tocmai din

cauza celor ca Jan trebuie ca *noi* să găsim o modalitate de a ne ridica – le-o datorăm surorilor şi fraţilor noştri.

Furia lui Filipe s-a intensificat numai după ce am avut prima noastră întâlnire directă cu persecuţia nazistă. Într-o zi, pe când se îndreptau spre fabrică pentru a-l vizita pe Mateusz, un grup de ofiţeri SS le-a oprit pe Truda şi pe Emilia pe stradă, în faţa casei lor.

— Nu am înţeles ce se întâmplă, ne-a şoptit Truda mie şi mamei, în timp ce o priveam pe Emilia stând mohorâtă într-un colţ.

Filipe şi Stani încercau să o facă să râdă, însă ea era prea şocată ca să reacţioneze măcar la isprăvile lor.

— Unul dintre ofiţeri a măsurat-o şi a spus că este înaltă pentru vârsta ei, că are ochii verzi, aşa că este destul de apropiată de rasa ariană, şi că trebuie să o ia cu ei.

— *Unde* să o ia? am întrebat eu cu ezitare.

— Nu ştiu, a recunoscut Truda ridicând din umeri. Dar Emilia cea isteaţă m-a strigat *mama,* iar părul meu este negru. S-au uitat la mine şi au spus că şi părul ei se va închide la culoare odată cu înaintarea în vârstă, după care ne-au lăsat să plecăm.

— Ieri au luat-o pe fiica Nadiei Nowak, a murmurat Filipe de pe podea, de unde stătea el.

A ridicat privirea spre noi, furia clocotindu-i în ochi. Nadia era mătuşa Justynei, sora mamei sale, Ola, iar eu o cunoscusem pe fiica Nadiei, Paulina. Era o fetiţă de numai trei sau patru ani, cu un nimb de bucle blonde şi cu ochi albaştri, luminoşi.

— Se numeşte programul *Lebensborn.* SS-ul evaluează fiecare copil din comună pentru a vedea

dacă este potrivit pentru a fi luat din sânul familiei sale şi „germanizat”. Soldaţii i-au spus Nadiei că Paulina va fi încredinţată unei familii adoptive germane şi că i se va da un nume nou, astfel încât să aibă şansa de a ajunge să fie de rasă pură. Nadia a refuzat să îi dea drumul Paulinei, aşa că soldaţii au smuls-o din braţele ei. Ola şi Justyna sunt acolo cu ea, încercând să o consoleze. Nadia este distrusă.

— Vai, biata de ea, a icnit mama, împreunându-şi mâinile în faţa pieptului. Şi soţul ei a fost omorât în timpul bombardamentelor. A îndurat deja prea multe.

— Ţi-am spus eu, nu-i aşa? a zis Filipe uitându-se direct la mine.

Nările i s-au umflat, iar umerii îi erau încordaţi.

— Ţi-am spus că era doar o chestiune de timp până când aveau să vină şi după noi. Asta e pedeapsa noastră pentru că am stat degeaba şi le-am permis să îi tortureze pe evrei, adică pe fraţii şi pe surorile noastre, Alina. Au început să ne fure copiii, iar acum, că e departe de familia ei, Dumnezeu ştie ce se va alege de micuţa aceea.

Emilia asculta toate acestea cu ochii tot mai mari şi cu gura căscată.

— Filipe, i-am răspuns, aruncându-i o privire neliniştită. *Te rog,* nu acum.

Stanislaw a rupt tensiunea – a sărit jucăuş la Filipe, care a ţipat surprins. În momentul în care a vrut să-l dea pe Stani la o parte, Filipe s-a uitat la Emilia. Un zâmbet mirat i se ivise pe chip, iar corpul i se relaxă. În mod evident, Stani se aşteptase la un meci de wrestling şi nu părea să ştie ce ar putea face cu Filipe acum, când îl imobilizase, aşa că am sărit repede prin

cameră pentru a mă alătura încurcăturii de trupuri de pe podea. I-am zâmbit Emiliei şi mi-am strâns degetele ca nişte gheare, după care i-am gâdilat pe fraţii mei cei voinici. S-au uitat amândoi la mine fără să înţeleagă, dar apoi, când Emilia a izbucnit în hohote de râs, s-au prins şi ei în joc.

Când a venit vremea ca Truda şi Emilia să plece, Filipe şi Stani au insistat să le însoţească. Privind cum cei patru urcau spre pădure pentru a trece dealul şi a ajunge în oraş, mama a clătinat din cap.

— Băiatul acela mă îngrijorează, a murmurat ea.

Am ştiut exact *la care* băiat se referea.

De atunci înainte, am devenit umbra lui Filipe. La vremea aceea, ne aflam deja de luni întregi sub ocupaţie, iar eu nu primisem nicio veste despre Tomasz, aşa că nu prea aveam cu ce să îmi ocup mintea, în afară de teama pentru el şi de groaza că fratele meu era pe cale să fie ucis, dar nu puteam controla decât unul dintre aceste lucruri. Am fost ocupată să îl urmăresc pe Filipe prin fermă, aşteptând orice ocazie pentru a-l convinge să *ramând în siguranţa.*

Eram conştientă că cel mai mare risc la care s-ar fi putut expune era tentaţia de a se alătura mişcării de rezistenţă, însă Filipe n-a avut ocazia să meargă în căutarea primejdiei, căci, în curând, ne-a găsit ea pe noi. Într-o dimineaţă, am fost luată prin surprindere de huruitul unui camion, care trecea pe drumul de lângă proprietatea noastră, pe când mă aflam cu mama pe câmp, la cules de cartofi. Soldatul de pe locul

pasagerului s-a uitat fix la noi, iar un sunet, aproape ca un urlet, mi-a ieşit pe gură.

— Mamă...

— Rămâi calmă, mi-a spus mama încetişor. Orice-ai face, Alina, nu intra în panică.

Sângele îmi pulsa prin tot; mâinile îmi tremurau atât de tare, încât a trebuit să le sprijin de pământ pentru a le ţine nemişcate. În cele din urmă, m-am lăsat pe călcâie şi am privit cu groază cum camionul s-a oprit chiar la poarta fermei noastre. Patru soldaţi au coborât din camion şi s-au apropiat de hambarul unde lucra tata.

Nu am auzit ce vorbeau – pur şi simplu, eram prea departe. A fost o vizită foarte scurtă – soldaţii i-au dat tatei o bucată de hârtie şi au plecat, aşa că mi-am spus că totul era în regulă. Am privit cum camionul şi-a continuat drumul înspre casa familiei Golaszewski. Mama s-a ridicat brusc şi a luat-o la fugă spre casă, iar eu am lăsat coşul deoparte pentru a o urma. Când am ajuns la tata, l-am găsit citind înştiinţarea, sprijinindu-se de pragul uşii de la hambar. Tata părea stupefiat. Clipea încet, iar culoarea din obraji îi pierise cu totul.

— Ce este? a întrebat mama şi i-a smuls hârtia din mână.

Citind-o, a scos un mic zgomot din fundul gâtului.

— Mamă, tată... am mormăit eu. Ce s-a întâmplat?

— Du-te şi adu-i pe fraţii tăi de pe celălalt câmp, a spus tata monoton. Avem de discutat.

Ne-am aşezat în jurul mesei, iar fiecăruia dintre noi i-a venit rândul să ia hârtia. Era o convocare: toate familiile din districtul nostru, care aveau copii cu

vârsta de peste doisprezece ani, erau solicitate să îi trimită pe aceştia pentru a le fi atribuite sarcini de muncă. Eram prea supărată ca să o citesc pe toată; de fapt de fiecare dată când încercam, ochii mi se împăienjeneau de lacrimi. Eram totuşi hotărâtă să ţin cu dinţii de un soi de optimism sau, şi mai bine, să găsesc o portiţă de scăpare.

— Trebuie să mai existe o cale, le-am spus eu celorlalţi.

Fraţii mei m-au privit nervoşi, dar i-am ignorat şi am insistat că vom găsi o soluţie pentru a ieşi din bucluc.

— Nu ne pot forţa să ne părăsim familiile şi casele. Nu pot...

— Alina, mi-a tăiat-o scurt Filipe, ăştia sunt aceiaşi oameni care i-au împuşcat pe Aleksy şi pe primar în faţa întreg oraşului. Ăştia sunt aceiaşi soldaţi care îi obligă pe copiii evrei din oraş să muncească de la răsărit până la apus, aceiaşi porci care nu au nimic împotrivă atunci când este vorba să le bată pe femei şi pe copii până la moarte dacă nu respectă ordinele. Aceiaşi oameni care *au luat-o* pe micuţa Paulina Nowak doar pentru că avea părul blond. Chiar crezi că vor ezita vreun pic să ia o mână de adolescenţi doar pentru că *ni s-ar face dor de casă?*

În acea seară, m-am dus la culcare devreme, închizând uşa care separa dormitorul meu de restul casei, şi m-am uitat de jur-împrejurul cămăruţei mele – mica mea lume. Părinţii mei împărţiseră casa noastră micuţă în trei încăperi, deşi, după standardele din ziua de azi, două dintre camere erau ridicol de mici, nu mai mari decât un dulap. Eram fermieri – ţărani, în dialectul neaoş – oameni care produceau de

pe urma pământului doar cât să se întreţină şi, în timpul anilor secetoşi, nu exista niciun mănunchi de grâu de care să nu avem nevoie cu disperare.

De când a plecat Tomasz, mi-am dorit din toate puterile şi de atâtea ori să plec din acea casă şi să fug în Varşovia ca să fiu cu el. Dar asta a fost atunci când credeam că îmi abandonam familia pentru a ajunge în braţele deschise ale lui Tomasz, un scenariu complet distinct faţă de acesta, în care eram *smulsă* şi trimisă la nişte străini ostili, dintr-un ţinut ostil. Îmi duceam existenţa aici, la fermă, într-o lume destrămată, zi de zi sculându-mă din pat doar pentru că fiecare răsărit de soare avea măcar potenţialul de a-mi aduce veşti că Tomasz se afla în siguranţă. Dacă naziştii aveau să mă ia, cum mă mai găsea el? Cum aş mai fi putut şti vreodată ce s-a întâmplat cu el? Lunile care au trecut de când mi-a trimis ultima scrisoare au fost de nesuportat. Cum puteam supravieţui dacă *a nu şti* devenea o stare permanentă?

M-am întins în pat, mi-am încolăcit braţele în jurul meu şi am încercat din răsputeri să fiu curajoasă, dar îmi tot imaginam că eram foarte departe de familia mea, izolată într-un loc a cărui limbă nu o vorbeam şi în care nu aş mai fi fost copilul cel mai mic, iubit şi oarecum protejat, ci o tânără vulnerabilă şi singură. Am închis ochii într-un final şi am căzut într-un somn istovitor, dar m-am trezit ceva mai târziu, la auzul şoaptelor din sufragerie ale părinţilor mei. Nu prea înţelegeam ce spuneau, aşa că m-am dat jos din pat pentru a sta la uşă.

Dar Stanislaw este cel mai puternic. Pe el trebuie să îi oprim – nu putem ţine ferma fără el. Să-l păstrăm

măcar pe Filipe – el nu are bun-simţ şi va vorbi vrute şi nevrute dacă renunţăm la el...

Nu! Alina e micuţă, slabă şi prea frumoasă. Este doar un copil! Dacă o trimitem pe Alina, nu va supravieţui. Trebuie să o ţinem aici.

Dar dacă o oprim pe ea, ferma nu va rezista!

Am deschis uşa, iar părinţii mei au tresărit pe scaune. Tata s-a uitat în altă parte, dar mama s-a întors spre mine şi a spus iritată:

— Înapoi în pat.

— Despre ce vorbiţi, am întrebat-o eu.

— Nimic. Nu te priveşte pe tine.

Am simţit speranţa înflorindu-mi în piept. Era o senzaţie atât de ispititoare, încât a trebuit să insist puţin mai mult, cu toate că ştiam că probabil aveam să fiu certată pentru asta.

— Aţi găsit o cale ca noi să rămânem aici?

— Înapoi în pat! a spus mama şi, după cum mă aşteptam, tonul ei nu a mai lăsat loc de discuţii.

Nu am mai putut dormi după aceea, iar mai târziu, când i-am auzit pe părinţii mei trăgând canapeaua care le servea drept pat, am aşteptat o vreme, până când au tăcut, după care m-am furişat pe lângă ei, ajungând în cămăruţa băieţilor, aflată în celălalt capăt al casei. Fraţii mei erau treji de-a binelea, stând întinşi pe canapeaua pe care o împărţeau, unul cu picioarele în dreptul capului celuilalt. Când am intrat în cameră, Filipe s-a ridicat în şezut şi şi-a deschis braţele spre mine.

— Ce se întâmplă? Până la urmă, putem sau nu să rămânem?

Mi-a dat drumul şi m-a privit cu neîncredere.

— Tu nu ai *citit* înştiinţarea?

— În cea mai mare parte... am minţit eu, iar el a oftat din greu.

— *Unuia* dintre noi i se va da permisiunea să rămână aici şi să ajute la administrarea fermei. Mama şi tata trebuie să aleagă, mi-a spus Filipe cu blândeţe.

Mi-a dat părul la o parte de pe faţă, după care a adăugat:

— Dar să le ceară lor să aleagă între cei trei copii pe care îi au este de o cruzime pe care nu o vom tolera. Vom pleca eu şi Stani. Tu va trebui să munceşti din greu, Alina, iar tu eşti leneşă, aşa că nu-ţi va fi uşor. Dar este mai sigur pentru tine să rămâi aici.

— Dar curând mă voi mărita cu Tomasz şi mă voi muta în Varşovia, i-am răspuns eu cu încăpăţânare.

— Alina, a şoptit Stanislaw uşor impacientat. Nu *a mai rămas* nicio universitate în Varşovia. Am auzit că toţi profesorii au fost închişi sau executaţi, iar cei mai mulţi dintre studenţi s-au alăturat *Wehrmachtului*[4]. Tomasz fie este la închisoare, fie lucrează cu monştrii ăia, dar nici măcar nu contează care e varianta adevărată. Tu *nu* te muţi.

M-am simţit indignată numai la ideea că Tomasz s-ar fi putut alătura vreodată trupelor naziste.

— Cum îndrăzneşti...

— Taci, Alina, a spus Filipe ostenit. Nimeni nu ştie unde este Tomasz, cel puţin nu sigur, aşa că nu te supăra.

Apoi s-a uitat la mine şi a adăugat lent:

---

[4] *Wehrmacht este* denumirea dată forţelor armate ale Germaniei naziste.

— Dar dacă rămâi aici, există posibilitatea să te găsească în cazul în care reuşeşte să iasă din oraş şi să se întoarcă acasă.

Şi eu m-am gândit la acelaşi lucru. Pentru o clipă, m-am agăţat cu lăcomie de această idee, dar apoi mi-am amintit care era compromisul. Am încercat să-mi imaginez viaţa fără gemeni, dar numai gândul la asta mă umplea de singurătate.

— Dar nu vreau să plecaţi nici voi, am şoptit cu lacrimi în ochi, iar Stanislaw a suspinat.

— Aşadar, Alina, vrei, în schimb, să mergi tu la fermă să munceşti în locul nostru? La sute de kilometri distanţă de mama şi de tata, singură?

în cele din urmă, băieţii nu s-au lăsat înduplecaţi. Când a venit ziua în care trebuiau să plece, mama, tata şi cu mine i-am însoţit până la gară, în Trzebinia. Mateusz, Truda şi Emilia ne-au întâmpinat acolo, iar când m-a văzut Emilia, a venit lângă mine şi mi-a zâmbit cu tristeţe.

— Este exact ca atunci când ne-am luat rămas-bun de la Tomasz, a şoptit ea.

Am dat din cap, dar eram distrasă, asimilând scena şocantă din faţa ochilor mei. Era o zi înnorată, la fel ca la plecarea lui Tomasz, şi ne aflam din nou în gară, însă Emilia se înşelase amarnic, căci am fost imediat conştientă că *acest* moment era unul cu totul nou.

De data aceasta, nimeni nu mai aştepta pe peron pentru a-i trimite pe cei dragi lor într-o aventură palpitantă. Niciunul dintre aceşti copii nu părăsea Trzebinia pentru a merge la studii sau pentru a explora lumea – pe ei ni-i furau. Pentru invadatori, ei nu erau nimic mai mult decât o resursă care trebuia

exploatată, dar noi, cei rămaşi în urmă, ştiam că, odată cu ei, era smulsă o parte din sufletul regiunii noastre. Până şi Nadia Nowak, care îşi pierduse deja soţul în timpul bombardamentelor şi a cărei preţioase fiice, Paulina, fusese luată pentru a fi germanizată, a stat pe acel peron şi a jelit în timp ce îşi lua rămas-bun de la cei trei copii mai mari ai săi. Nadia s-a alăturat unei mulţimi de mame care plângeau cu aceeaşi durere şi groază şi unei puzderii de taţi care îşi dregeau compulsiv vocile şi care îşi tamponau frenetic ochii pentru a ascunde orice urmă de lacrimi.

În cea mai mare parte, tinerii stăteau în picioare, înlemniţi. Unii dintre cei mai mici plângeau, dar nu era vorba despre emoţia nestăvilită pe care am văzut-o la mamele lor – erau lacrimi de şoc şi de neîncredere. Am avut sentimentul că acelor tineri avea să le ia săptămâni întregi să accepte realitatea situaţiei lor, chiar şi după ce trenul urma să ajungă la ferme.

Dacă nu ar fi fost fraţii mei, aşa aş fi fost şi eu.

De când se luase decizia că eu urma să rămân acasă, m-am simţit uşurată, însă, când am avut de înfruntat consecinţele faptului că acceptasem atât de uşor nobleţea fraţilor mei, am fost cuprinsă de un val de suferinţă care ameninţa să mă îngenuncheze.

Emilia m-a tras brusc de mână, iar eu m-am uitat în jos la ea şi am constatat că mă privea intens.

— Crezi că Tomasz mai este în viaţă? m-a întrebat ea.

Am clipit, surprinsă fiind atât de întrebare, cât şi de tonul resemnat pe care vorbise. M-am scuturat mental şi m-am forţat să mă concentrez, căci ceva nu era deloc în regulă cu tonul atât de matur şi de pesimist

care venea din partea micuţei şi scumpei Emilia. I-am ciufulit părul şi i-am spus categoric:

— Bineînţeles că da. Este în viaţă, este bine şi face tot ce poate ca să se întoarcă la noi.

— Cum poţi fi atât de sigură?

— Mi-a promis, prostuţo. Iar Tomasz nu m-ar minţi *niciodată.*

Ochii săi verzi şi intenşi nu s-au desprins dintr-ai mei şi mi-a trebuit toată puterea pe care o aveam ca să nu mă uit în altă parte. Nu am vrut să cedez, fiindcă mă temeam că, dacă aş fi făcut-o, ea ar fi văzut prin mine. Eram atât de sigură de toate astea? Nu, deloc. Dar, pentru toată disperarea prezentă în vieţile noastre în acea zi, am vrut să o scutesc pe Emilia de trauma de a se îndoi de dragul ei frate mai mare.

A dat brusc din cap, în grabă, şi s-a întors să se holbeze la mulţimea adunată în jurul nostru. Mult prea curând, s-au auzit anunţurile că era timpul ca tinerii să se îndrepte spre tren. Filipe a făcut un pas spre mine şi m-a cuprins într-o îmbrăţişare de urs.

— Ai grijă de mama şi de tata, Alina. Munceşte din greu.

— Îmi doresc să poţi rămâne, am şoptit.

în acel moment, sentimentul meu de vină era atât de vizibil, încât nici măcar nu m-am putut forţa să-l privesc în ochi.

— Nu *puteam* să rămân. Nicidecum, când alternativa era ca tu să pleci, a spus el cu blândeţe.

Apoi m-a sărutat pe frunte şi mi-a şoptit în păr:

— Fii *curajoasa,* surioară. Eşti mult mai mult decât crezi.

Stani s-a apropiat de mine în timp ce ochii mi se umpleau de lacrimi. M-a sărutat şi el pe obraz, dar a rămas tăcut, chiar şi când i-a îmbrăţişat pe părinţii noştri. Tata stătea încremenit, cu muşchii blocaţi, cu dinţii încleştaţi tare. Mama plângea încet. Truda îl strângea atât de tare pe Mateusz de braţ, încât degetele îi deveniseră albe, însă expresia ei era una solemnă.

Băieţii au dat simultan din cap şi s-au îndepărtat pentru a sta la coadă şi a se urca în tren. Au ţinut bărbia ridicată şi amândoi au reuşit să zâmbească şi să ne facă un semn cu mâna chiar înainte de a dispărea din faţa ochilor noştri.

Eram uluită de curajul lor, dar şi uimită că nici măcar acel moment nu părea să-i tulbure câtuşi de puţin. Desigur, trebuie să fi fost îngroziţi, erau doar nişte băieţandri, şi toate lucrurile care mă speriaseră pe mine în legătură cu planul de muncă forţată ar fi fost la fel de copleşitoare şi pentru ei. Niciunul dintre ei nu vorbea prea multă germană, niciunul nu mai trăise vreodată în afara casei.

Ştiam că însuşi actul de a-şi ascunde frica era un act de sacrificiu, la fel ca decizia de a merge în locul meu. Erau oameni buni – cei mai buni oameni.

încă mă mai gândesc la fraţii mei mai mari. Mă întreb uneori dacă aş fi făcut ceva în mod diferit atunci, de-aş fi ştiut măcar că, în decurs de un an, amândoi aveau să fie morţi şi că acele momente de linişte din gară aveau să fie ultimele când îi mai vedeam vreodată.

Capitolul 6

Alice

Mama a întors cu susul în jos camera în care stătea Babcia la azilul de bătrâni, dar tot nu a găsit cutia. Acum se îndreaptă spre casă; are la păstrare câteva dintre lucrurile Babciei şi ale lui Pa. Au trecut deja câteva ore şi va mai întârzia o vreme, însă Eddie apasă butonul *prânz* de pe iPad-ul lui de zeci de ori pe minut, ceea ce ne scoate din sărite pe mine, pe Babcia şi pe asistentă. Am dat volumul mai încet, dar Eddie l-a dat imediat mai tare, la fel cum a făcut Babcia mai devreme. Una dintre asistente m-a întrebat destul de amabil dacă nu aş putea să îi iau iPad-ul din mână, dar am refuzat, căci acesta reprezintă vocea şi urechile lui.

De fapt, suntem chiar norocoase, căci acum, că e ora prânzului, el mănâncă supă *sau* iaurt, dar suntem totuşi şi total ghinioniste fiindcă, dat fiind haosul creat de dimineaţă la magazin, nu am nimic la îndemână. Eddie are pur şi simplu nevoie de o conservă de supă sau, chiar mai bine, de câteva tuburi de iaurt Go-Gurt, asta dacă găsim câteva cu ambalajul potrivit. Trebuie să îl sun pe Wade. Trebuie să îl conving să vină de la serviciu şi, în drum spre noi, să treacă pe la un magazin şi să îi aducă lui Eddie ceva ce poate mânca ori, şi mai bine, să vină şi să îl ia pe Eddie acasă.

Motivul pentru care nu vreau să o fac este că ştiu deja cum urmează să se desfăşoare această conversaţie.

„Este urgent”, îi voi spune eu. „Nu ţi-aş fi cerut asta dacă aş fi avut o alternativă, dar nu o pot lăsa singură pe Babcia. Este şi aşa destul de afectată. Şi nu ştiu cât mai întârzie mama, iar Eddie are nevoie disperată să mănânce.”

Wade îmi va spune tot ce am nevoie să aud, dar apoi va veni cu un motiv impresionant pentru care nu poate să mă ajute. Mi-a spus că avea nişte şedinţe, aşa că îmi închipui că va apela din nou la scuza asta falsă.

Iau în considerare să suport în continuare interminabilele rugăminţi robotice de a lua *prânzul, prânzul, prânzul* şi să aştept, dar Eddie pare atât de supărat – de parcă e pe punctul de a exploda, de fapt – şi acum, că mă gândesc mai bine, este un veritabil miracol faptul că am ajuns astăzi, până în acest punct, cu doar o *singură* criză. Oftez şi îl sun pe Wade.

— Scumpo, răspunde el după primul ton. Mi-am făcut atâtea griji. Cum merge?

— Groaznic, recunosc eu. Babcia nu poate vorbi şi nu cred că ne înţelege. A folosit iPad-ul lui Eddie şi ne-a spus că are nevoie de o cutie cu fotografii de acasă, dar mama nu dă de ea. Iar Eddie nu şi-a mâncat iaurtul de dimineaţă pentru că Go-Gurt care se vinde la Publix are o nouă etichetă, şi de aceea a avut o criză, iar acum e mort de foame, aşa că mai urmează una, iar eu nu sunt în stare să mă ocup de asta astăzi. Am *nevoie* de ajutorul tău. Ştiu că ai zis că eşti ocupat...

— Îmi pare rău, scumpo. Am şedinţele astea...

— *Nu mai am pe cine altcineva să sun,* Wade.

Am ridicat vocea şi atât Eddie, cât şi Babcia s-au uitat surprinşi la mine. Chiar dacă ei nu înţeleg cuvintele, se pare că volumul vocii mele vorbeşte de la sine. Tresar şi ridic din umeri în semn de părere de rău, după care trag adânc aer în piept pentru a mă calma puţin.

— Nu îl pot duce acasă, Alice, spune soţul meu pe un ton oarecum rigid. Am prea mult...

— Nu-ţi face griji, Wade. Nu-ţi cer nimic *imposibil,* cum ar fi să petreci o după-amiază singur cu fiul tău, spun eu, după care îl aud inspirând profund şi îmi dau seama că urmează să ne certăm. Din nou. Probabil pentru că el este un idiot şi pentru că remarca pe care tocmai am făcut-o s-ar putea încadra undeva între „răutăcioasă” şi „meschină”, aşa că el va ocupa în mod cert o poziţie defensivă.

Închid ochii şi intenţionez să adopt un ton mai conciliant, spunând:

— Nu te rog decât să mergi să cumperi nişte conserve de supă sau câteva iaurturi Go-Gurt, în cazul în care le găseşti pe cele cu vechea etichetă. Am să mă ocup eu de *restul.*

Tonul vocii mi se schimbă, iar acum îl implor:

— *Te rog,* Wade. *Te rog.*

Oftează, iar eu mi-l şi închipui în biroul său, vorbind la telefon. Stă ţeapăn, fiindcă îl enervez eu, şi numaidecât îşi răvăşeşte părul, căci este supărat pe mine pentru felul în care i-am vorbit. Chiar şi acum, în tăcerea asta cumplită în care îl aştept să vorbească, ştiu că îşi trece mâna prin păr în mod repetat şi,

atunci când este copleşit de exasperare, îşi odihneşte mâna pe ceafă şi se cufundă în scaun.

Dar la fel cum, după atâţia ani petrecuţi alături de Wade, îmi pot imagina asta cu perfectă claritate, ştiu şi că va face ceea ce l-am rugat, altfel mi-ar fi dat vreo replică până acum, iar convorbirea asta s-ar fi sfârşit cu unul din noi închizând furios telefonul.

— Vin acum.

— Dacă mergi la magazinul de lângă biroul tău, s-ar putea să mai aibă în stoc iaurt Go-Gurt cu vechiul ambalaj.

Ezit, după care întreb cu prudenţă:

— Ştii cum arată acela, nu-i aşa? îţi trimit eu o poză. La fel e şi cu supa.

Trebuie să iei supa *corectă.*

— Nu sunt idiot, Alice, spune el nervos, iar eu aud foşnet de mişcare la celălalt capăt al firului. Plec acum.

Wade este un tată excepţional, cu toate că ai bănui exact opusul dacă i-ai observa atitudinea numai prin prisma interacţiunilor sale cu Eddie. Rareori se ocupă de el, fiind în mod constant reticent la terapiile care îl ajută pe Eddie să supravieţuiască în această lume, are o atitudine dispreţuitoare, este lipsit de răbdare şi nu îl susţine.

Dar când vine vorba despre fiica noastră, Pascale – sau Callie, după cum îi spunem noi în mod normal –, Wade este un tată model. Chiar este ocupat cu jobul său, dar găseşte o modalitate de a fi prezent la toate evenimentele-cheie din viaţa ei – întâlnirile clubului de dezbateri, recitalurile de balet, şedinţele cu părinţii, programările la doctor. Callie şi Wade fac adesea

temele ei împreună, deşi rar se întâmplă ca ea să aibă nevoie de ajutorul lui. Au ajuns la cel de-al doisprezecelea capitol din ultimul volum Harry Potter, fiindcă de trei ani, fără oprire, citesc în fiecare seară, pe rând, cu voce tare, câteva pagini. S-a îndrăgostit pentru prima dată anul trecut, dar i-a spus lui Wade despre micul Tyler Wilson înainte chiar de a-mi spune mie.

Nici nu-mi mai amintesc când a fost ultima dată în care Wade şi Eddie au petrecut timp împreună.

Wade era de părere că aveam un fiu perfect normal, până când a împlinit optsprezece luni şi l-am dus la doctor, care i-a pus o etichetă băiatului nostru, iar eticheta aceea a compromis totul. Wade mi-a spus că am fost atât de convinsă că ceva nu era în regulă cu fiul nostru, încât a devenit un fel de autoprofeţie care s-a îndeplinit, după care m-am străduit atât de mult timp să îl „repar, încât l-am stricat.

Şi cam are dreptate în legătură cu paranoia, fiindcă, din momentul în care mi-am dat seama că eram însărcinată, am ştiut că *ceva* era diferit. Nici măcar eu nu înţeleg cum de am ştiut, aşa că mă pot gândi la faptul că lui Wade i s-ar fi putut părea că eu am făcut cumva ca toate astea să se întâmple, cel puţin la început. Poate că această teorie ar fi putut fi valabilă inclusiv până în momentul când Eddie a împlinit doi ani, iar pediatrul a rostit cuvintele *tulburare de spectru autist* încă nu înţelegeam cât de *grav* avea să fie, dar acel diagnostic a fost, cu siguranţă, un semn clar că nu aveam nici pe departe situaţia sub control.

Mă depăşeşte ideea că genialul meu soţ, un om cu un doctorat şi care conduce un întreg program de

cercetare, nu poate să înţeleagă cât de *neajutorata* sunt când vine vorba despre fiul nostru. Sunt doar o marionetă controlată de profesionişti din domeniul medical şi de terapeuţi. Ei îmi spun toate lucrurile pe care trebuie să le fac pentru a interacţiona cu Eddie. Unele dintre aceste lucruri, cum ar fi CAA-ul de pe iPad, mă ajută să ajung la el, dar majoritatea terapiilor lor nu ajung deloc la el – acestea ne permit doar să supravieţuim. Niciuna dintre aceste terapii nu l-a făcut diferit – Eddie *este* pur şi simplu diferit. Acesta este punctul în care opinia mea diferă de cea a lui Wade.

Wade ar spune că toate eforturile mele îl transformă într-un băieţel răsfăţat băieţel ce ar putea fi mai aproape de normal dacă l-am împinge mai mult de la spate, în loc să îl menajăm. Wade vorbeşte cu Eddie, căci nu poate accepta că limbajul lui este într-adevăr atât de limitat pe cât ştiu eu că este.

Wade priveşte ecolalia lui Eddie ca pe o joacă – un mod de a ne insulta şi de a ne lua peste picior – pentru a-mi demonstra că, dacă ar vrea, băiatul ar putea utiliza limbajul verbal pentru a comunica. Nu ajută la nimic nici faptul că, atunci când Eddie îl vede pe Wade, el repetă deseori cuvintele *nu acum*, *Edison,* deşi nici nu prea ştiu de ce acestea au mai persistat măcar, deoarece Eddie nu mai încearcă deloc să interacţioneze cu tatăl său.

Ceea ce Wade adoră să uite este că, iniţial, el a fost în favoarea intervenţiilor medicale. Părea să aibă ideea asta cum că diagnosticul lui Eddie însemna automat că fiul nostru va fi un savant, iar Wade a fost oarecum de acord cu întreaga situaţie până când psihologul ne-a spus că IQ-ul lui Eddie era puţin sub

medie, aşa că era puţin probabil ca el să posede abilităţi ciudate, dar geniale. Soţul meu este el însuşi un geniu excentric – ar fi putut suporta să aibă un copil genial, dar ciudat; de fapt, un astfel de copil este Callie, iar el este cel mai bun prieten al ei din întreaga lume. Wade nu a putut face faţă denumirii „sub medie”, autismul în sine fiind doar picătura care a umplut paharul.

Atunci a început jocul de-a vina, dar nu-l judec pe Wade pentru asta, căci şi eu îl joc. De-a lungul anilor, soţul meu şi, mai important decât el, sperma lui, au petrecut îngrozitor de mult timp în preajma unor substanţe chimice industriale puternice, iar la locul de muncă, el a fost expus de mai multe ori la radiaţii. Şi, Doamne, să-l bat cu propriile lui arme?! Dieta lui Wade este îngrozitoare. Ne învinovăţim unul pe altul pentru chinul prin care trece Eddie – singura diferenţă este că Wade are, din când în când, curajul de a-şi exprima cu voce tare gândurile în această privinţă. Poate că asta îl face pe el să fie un om mai bun, pentru că cel puţin este sincer. Eu port resentimentele faţă de Wade ca pe o piatră de moară agăţată în jurul gâtului, iar în unele zile ştiu că, mai devreme sau mai târziu, ceva se va rupe.

Ajunge după douăzeci şi două de minute de la apelul nostru şi, aşa cum mă aşteptam, este agitat. Wade poartă costum la serviciu, căci acum este director executiv. Când pleacă dimineaţa de acasă, cravata îi stă întotdeauna impresionant de dreaptă. În momentul de faţă, ea se află într-un unghi oarecum nebunesc, iar părul lui blond este ciufulit tot. Pare ruşinat când intră în salon, având mâinile prinse

printre mânerele întinse la maximum ale celor două sacoşe de iută mult prea pline.

— Bună, le spune el, fără niciun rost, Babciei şi lui Eddie, care stau pe pat, după care îmi face semn din cap şi ridică sacoşa din mâna stângă.

— Am luat un bax întreg de supă, este în maşină. Mai aveau pe stoc, din belşug, şi iaurt cu vechea etichetă, aşa că l-am cumpărat pe tot. Aici e jumătate din ceea ce am luat.

Ridică puţin mai sus cealaltă pungă şi face un semn din cap spre ea.

— Şi am luat şi grămezi de iaurturi cu noua etichetă...

Văzând privirea mea inexpresivă, spune cu ezitare:

— Păi... ştii tu, ca să se poată obişnui cu ea.

Eddie nu *se va obişnui* cu eticheta. Încă nu ştiu cum vom reuşi să ne descurcăm acum, dar dacă Wade crede că va fi atât de simplu, asta este o dovadă flagrantă a cât de puţin îl înţelege.

— Mulţumesc.

Mă aştept ca Wade să-mi dea sacoşele, să mă sărute politicos şi să plece întorcându-se pe călcâie, dar, în schimb, lasă plasele pe podea şi mă cuprinde într-o îmbrăţişare. Acest gest mă surprinde, dar şi mai surprinsă sunt când mă sărută blând pe păr.

— Îmi pare rău, Ally. Sincer, îmi pare foarte rău. Ştiu că eşti foarte stresată în acest moment, iar eu nu sunt de mare ajutor.

Oftez şi mă înclin spre el, după care îmi încolăcesc braţele în jurul lui şi accept să fiu consolată de căldura îmbrăţişării sale. *Mulţumesc. Mulţumesc. Mulţumesc.*

Rarele străfulgerări ale bărbatului despre care ştiu că este soţul meu sunt cele care au susţinut căsnicia noastră. În aceste momente sporadice, întrezăresc o urmă de speranţă la orizont. O sclipire din asta, din când în când, este tot ce am nevoie pentru a continua să muncesc, să lupt şi să încerc. De această dată, a venit exact când aveam nevoie de ea.

— Din punct de vedere emoţional, sunt cu nervii la pământ, şoptesc eu. Şi mie îmi pare foarte rău... pentru mai devreme.

— Ar ajuta cumva dacă aş rămâne în după-amiaza asta?

Nu se oferă să-l ducă pe Eddie acasă, dar mai mult de atât nu am cum să obţin, aşa că apreciez oferta.

— De fapt, spun eu, Callie are cursul de balet la ora patru. Dacă ai putea să o iei de la şcoală, să o duci la balet, apoi să te duci acasă şi să pregăteşti cina...

— Desigur, spune Wade cu entuziasm, sau poate că e uşurare. Desigur, pot face asta. Orice ai nevoie.

Îşi atinge uşor buzele de ale mele şi se uită din nou înspre pat.

— Ce mai faci, Babcia?

— Nu te poate înţelege, îi reamintesc eu. Acum foloseşte CAA – dacă vrei să vorbeşti cu ea, va trebui să apelezi la asta.

Wade devine încordat, iar apoi face un semn vag din mână către pat şi se uită la ceas.

— Ar trebui să mă întorc la birou şi să le spun că voi pleca mai devreme. Ne vedem diseară acasă. Să mă anunţi dacă mai ai nevoie de ceva!

— Bine, spun eu.

Prânzul, spune atunci iPad-ul lui Eddie, *prânzul', prânzul, prânzul, prânzul, prânzul, prânzul...*

— Bine, bine, oftez eu şi mă aplec să iau un pachet de iaurt. Este atât de entuziasmat, încât se ridică în picioare şi începe să dea din mâini în toate direcţiile.

Mai târziu, după şase tuburi de iaurt, Eddie se află în pat, uitându-se din nou la videoclipuri cu trenuri pe Youtube. Apoi, mama dă buzna în salon, cu o cutie de arhivă în mână, iar Babcia se luminează la faţă, până când ajunge să fie *ea* cea care dă nerăbdătoare din mâini.

Capitolul 7

Alice

Mama aşază cutia pe măsuţa pliantă, în timp ce eu îl mut pe Eddie pe scaunul de lângă pat. Babcia devine nerăbdătoare şi se pune singură, fără ajutorul nostru, în poziţie şezând, aşa că trebuie să ne grăbim să îi ajustăm unghiul patului şi să-i aranjăm pernele. Ne face semn să ne îndepărtăm de pat şi se întinde după cutie, cu mâinile tremurânde. E veneraţie în privirea ei şi, din când în când, aruncă spre mama o privire debordând de recunoştinţă şi uşurare. Trebuie să o ajut pe Babcia să ridice capacul de pe cutie în momentul când devine evident că nu-şi poate coordona mâna dreaptă pentru a face acest lucru,

dar, odată ce o fac, trage capacul înspre ea şi îl îmbrăţişează într-un mod ciudat, cu antebraţele.

— Unde era? o întreb pe mama încetişor.

— Sub patul ei de la azilul de bătrâni, am ratat-o prima dată când am fost acolo, murmură mama dând din cap. Nu mi-am dat seama cât de aproape de ea o ţine, dar probabil că ar fi trebuit să o fac. A fost dintotdeauna foarte sentimentală.

Face această ultimă afirmaţie ca şi cum asta ar fi o trăsătură de caracter absolut deconcertantă, ceea ce mă amuză pe moment.

— Şi tu eşti la fel, mamă, râd uşor, iar ea se încruntă la mine. Uiţi de data trecută când v-am ajutat pe tine şi pe tata să vă mutaţi? Ştiu că podul tău este practic Muzeul Familiei Slaski-Davis.

A păstrat lucrările mele de artă şi rapoartele mele şcolare încă de când eram la grădiniţă, dar şi cotoarele biletelor cumpărate la primele ei întâlniri cu tata şi, pentru că este o *maniaca* a literei de lege, a păstrat documente cu valoare sentimentală din timpul vizitelor ei la bancă, însă a redactat de una singură detaliile de identificare acolo unde acest lucru ar fi putut deveni problematic din punct de vedere al confidenţialităţii. Atunci când s-au mutat, am încercat să mai restrâng puţin cutiile cu amintiri, dar mama s-a încăpăţânat să păstreze până la ultima bucată din istoria noastră, iar când i-am subliniat cât de *inutile* par a fi dosarele redactate de ea, mi-a spus că fiecare pagină declanşează o amintire a unui caz care a însemnat ceva pentru ea. Bănuiesc că mama se teme că, într-o zi, va suferi de demenţă, aşa cum s-a întâmplat cu bunicul. Poate că acele fragmente din

trecutul nostru sunt importante în cazul în care, într-o zi, va trebui să-i servească drept hartă care să o ghideze înapoi la amintirile pe care le preţuieşte.

Între timp, este oarecum amuzant că deasupra casei mamei mele, decorată în stil minimalist industrial, se află un pod plin de cutii cu lucrări de artă din macaroane, scrisori şi fotografii nesortate. Mama oftează acum, dar îmi aruncă un zâmbet mâhnit.

— Presupun că ea m-a învăţat că unele lucruri sunt de neînlocuit, murmură mama, iar amândouă ne întoarcem spre Babcia, care îşi şterge stângaci lacrimile de pe chip şi se uită fix în cutie. Niciodată nu a spus aşa ceva, adaugă mama, dar am presupus mereu că aceste lucruri mărunte au ajuns să însemne atât de mult pentru ea fiindcă a trebuit să se dezrădăcineze de întreaga ei viaţă de acolo, din Polonia.

Babcia arată nerăbdătoare înspre iPad-ul lui Eddie, iar el este la jumătatea unui filmuleţ cu trenuri, aşa că mă aştept să se împotrivească şi poate chiar să mârâie ca un copil mic, în timp ce trage dispozitivul spre el. În schimb, se uită la ea, clipeşte, apoi dă înapoi pe CAA şi i-l întinde. Babcia îi zâmbeşte, apoi atinge pictograma de *mulţumesc* şi i-o arată mamei, care dă din cap în timp ce se cufundă în scaunul de pe cealaltă parte a patului. De îndată ce Babcia îşi concentrează atenţia pe altceva, mama îşi freacă fruntea şi, pentru o clipă, închide ochii. Pare epuizată – poate mai obosită decât am văzut-o vreodată, iar eu am aşteptat-o la linia de sosire la fiecare dintre cele opt maratoane ale ei.

— Mamă, spun încet. Eşti bine?

— Am nevoie ca spitalul ăsta să se adune şi să-şi dea seama ce se întâmplă cu ea. Nu pot să-mi tot iau liber, am o decizie în aşteptare şi e...

Se opreşte brusc din vorbit, apoi îşi ridică privirea spre mine şi se încruntă.

— E prea mult, Alice. Pur şi simplu, nu ai cum să înţelegi.

Orice rară licărire de vulnerabilitate din partea mamei este întotdeauna urmată de o reamintire a cât de vital de *importanta* este ea şi, adesea, o mică lovitură ca aceasta – o reamintire a cât de neimportant este rolul meu în comparaţie cu al ei. Aproape zilnic vorbesc cu mama şi, după standardele celor mai mulţi dintre prietenii mei, suntem deosebit de apropiate, dar este o apropiere anevoioasă, căci „apropiat” de Julita Slaski-Davis înseamnă să te afli într-o poziţie dificilă. Aproape în fiecare zi ajungem să ridicăm vocea una la alta. Este vorba despre dinamica familiei noastre – ea nu înţelege această viaţă a mea care se învârte în jurul copiilor mei; eu nu înţeleg viaţa ei, care se învârte în jurul legii, dar oricum ar fi, ne iubim cu ardoare. Mama era hotărâtă ca eu să îi calc pe urme şi să devin măcar avocat, iar până spre sfârşitul vieţii mele de adolescent, nici măcar nu m-am îndoit de faptul că acesta urma să fie drumul meu. Abia în anul de dinaintea facultăţii mi-am dat seama că nu *trebuia* să urmez Dreptul, dar când am decis ca, în schimb, să îmi „irosesc viaţa” şi să studiez jurnalismul, relaţia mea cu mama s-a schimbat pentru totdeauna.

Relaţia noastră s-a schimbat din nou cu două săptămâni înainte de absolvire, în ziua în care i-am

spus că sunt însărcinată, iar bomboana de pe colivă a fost atunci când nici măcar nu m-am deranjat să îmi caut un loc de muncă pentru absolvenţi. Nu părea să aibă vreun rost, din moment ce nu aveam nicio intenţie de a lucra timp de câţiva ani după naşterea copilului meu, iar pentru mama *acest lucru* era de neiertat. Oare nu înţelegeam cât de crâncen au luptat înaintaşele mele în timpul primului şi al celui de-al doilea val de feminism pentru ca eu să am dreptul la o carieră? Cum aş fi putut să le trădez acceptând o viaţă în care eram dependentă de *un bărbat*?

Chiar şi acum, zece ani mai târziu, tot nu am curajul să-i spun mamei că nu a fost un accident conceperea lui Callie, ci a fost mai degrabă rezultatul unei decizii atent cântărite, pe care Wade şi cu mine am luat-o, şi anume că *nu* aveam să calc pe urmele mamei mele nici măcar în abordarea maternităţii. Mama a studiat, şi-a construit o carieră, iar apoi, la patruzeci şi trei de ani, a intrat în panică şi s-a gândit că, probabil, la urma urmei, ar fi mai bine să aibă un copil. O iubesc şi o admir foarte mult pe mama, dar mi-am petrecut o viaţă întreagă în care am fost mereu pe locul doi, după munca ei, şi eram hotărâtă să nu-mi fac niciodată copiii să se simtă de parcă ar fi fost rezultatul unui gând întârziat. Wade şi cu mine am făcut mai întâi copiii, căci amândoi eram absolut convinşi că aveam să îmi găsesc calea spre un fel de carieră odată ce ei vor fi la grădiniţă.

Apoi a apărut Eddie.

Viaţa are un fel al ei de a-ţi reaminti că eşti la voia întâmplării şi că până şi planurile bine puse la punct se pot transforma într-o clipă în haos. De aceea,

acum, când aş putea fi tentată să o condamn pe mama pentru disperarea ei de a se întoarce la muncă în timpul acestei crize medicale prin care trece Babcia, mă străduiesc, în schimb, să am răbdare cu ea. Mama stă aici de două zile, singură, cu excepţia puţinului timp pe care l-am petrecut cu ea. Nu are fraţi sau surori, iar eu sunt singurul ei copil. Tata este la pensie, dar este plecat într-o excursie de golf în Hawaii, cu vechii lui prieteni din mediul academic, iar ea este mult prea mândră să-l roage să vină acasă. În acest moment, mama mea poartă pe umerii săi greutatea întregii lumi. Dacă are nevoie să se retragă o vreme în munca ei pentru a avea parte de un răgaz emoţional, aşa să fie.

— Bine, mamă, spun eu încet. Eddie merge la şcoală mâine... După ce îl las, pot să vin direct la spital şi să stau cu ea, dacă tu vrei să mergi la birou şi să recuperezi puţin.

— Bine, spune ea, ridicând bărbia. Mulţumesc, Alice. Da, te rog.

Babcia îmi ia mâna şi o duce spre cutie. Ridic un teanc de fotografii şi hârtii, iar apoi împing masa pliantă la o parte, ca să pot să le aşez pe toate în poala ei. Mâinile ei se mişcă încet şi neîndemânatici timp ce sortează acest prim teanc de fotografii. Sunt toate o confuzie răvăşită de tehnologii de imprimare şi epoci – fotografii cu Pa şi cu mama, cu mine şi cu copiii mei, dar şi cu însăşi Babcia de-a lungul a zeci de ani, inclusiv câteva fotografii rare cu îndrăgiţii lor câini, de pe vremea când Babcia şi Pa locuiau în casa lor cea mare din Oviedo. Dar, după ce dă la o parte câteva straturi din stivă, Babcia se opreşte asupra

unei singure fotografii, pe care eu nu am mai văzut-o niciodată – este o imprimare sepia pe hârtie groasă, veche. Luciul de pe fotografie este crăpat, dar imaginea este clară încă.

Este un tânăr ce stă cu dezinvoltură pe un bolovan, iar în spatele lui se vede o pădure. Poartă nişte cizme jerpelite, atât de uzate, încât prin vârful celei stângi i se vede o şosetă zdrenţuită. Hainele de pe el sunt la fel de ponosite, dar zâmbeşte larg la cameră. Este incredibil de slab, dar, în ciuda obrajilor sfrijiţi ce i se văd pe sub barba rară, tot este chipeş. Este ceva izbitor în ochii lui – pare că-şi reţine un râset.

Ridicând fotografia, Babciei îi tremură mâinile şi oftează când o duce spre obraz, lipind-o de pielea ei. Închide ochii pentru o clipă şi îşi înclină capul spre imagine, apoi se întoarce şi mi-o dă mie.

Îmi dau seama că, pentru bunica mea este preţioasă, aşa că încerc să o iau cu tot respectul cuvenit. Mă uit fix la fotografia din mâinile mele şi mă surprinde faptul că acest tânăr îmi este atât străin, cât şi familiar într-un anume fel.

După o clipă, Babcia ridică mâna spre fotografie şi o întoarce. Pe spate, văd un mesaj scrijelit cu cerneală decolorată – scrisul mic, de mână, este cât se poate de înghesuit.

Fotografiat de Henry Adamewiz, Dealul Trzebinia, 1 iulie 1941

Îl citesc cu voce tare pentru mama, iar apoi îi dau fotografia înapoi Babciei.

— Sărmana Babcia. Chiar îi lipseşte bunicul, spun, iar mama se încruntă şi se uită din nou la fotografie.

— Sunt sigură că aşa este, spune mama. Dar *asta* nu e tata.

— De unde ştii?

— Tata avea părul negru înainte de a încărunţi. Bărbatul ăsta are părul mai deschis la culoare, asta dacă nu cumva nuanţele de imprimare nu sunt înşelătoare, spune mama, apoi ridică din umeri. În plus... nu ştiu. Tipul ăsta pur şi simplu nu seamănă cu tata. Ochii lui sunt total diferiţi, forma buzelor... Cu toate că, desigur, unele dintre trăsăturile lui au ceva familiar. De fapt, seamănă foarte mult *cu tine.* Mama a avut fraţi gemeni. Acesta trebuie să fie unul dintre ei.

— Mă întreb cine a fost Henry Adamewiz, mă încrunt eu. Şi a fost făcută după război?

— Nu, războiul nu s-a terminat până în 1945, murmură mama, iar apoi ne uităm toate la fotografie, ca şi cum s-ar putea explica de la sine.

Babcia îşi şterge o lacrimă de pe obraz, iar apoi se întinde din nou să ia iPad-ul.

Tomasz, scrie pe ea. *Găseşte Tomasz. Te rog, găseşte Tomasz.*

— Eşti sigură că nu e Pa? o întreb pe mama, iar ea ia fotografia din mâna mea şi o priveşte cu atenţie, iar apoi dă din cap.

— Sunt foarte sigură.

Babcia pare atât de frustrată acum, încât, dacă *ar putea* vorbi, sunt destul de sigură că ar ţipa la amândouă. Mă încrunt şi mă uit la mama, care se încruntă la rândul ei la mine. Neputinţa şi frustrarea o fac pe mama să pară mult mai vulnerabilă decât sunt

eu obişnuită să o văd, mult mai umană. Simt o altă înţepătură străină de compasiune pentru ea.

— E atât de confuză, murmură mama, iar apoi se uită spre uşă, iar frustrarea face loc furiei. De ce nu mă ascultă personalul? Ar trebui să îi reevalueze starea cognitivă. Este clar că i-a fost afectat mai mult decât limbajul.

Babcia apasă butonul de redare de pe iPad.

Te rog, găseşte Tomasz. *Rândul tău.*

înghit în sec şi iau iPad-ul. Mama se holbează acum la tavan, clipind iute – aşa că bănuiesc că rămâne să îi amintesc eu Babciei mele că soţul ei murise. Mă cuprinde o teamă crescândă şi tremur puţin în timp ce răsfoiesc printre ecrane, apoi gem de frustrare şi încerc să-mi fac propria pictogramă.

Pa este m-o-r-t, tastez eu, dar Babcia mă apucă de încheietura mâinii, scutură din cap cu înverşunare şi îmi smulge iPad-ul cu o forţă surprinzătoare. Se întoarce la CAA şi găseşte o pictogramă pe care nu a mai fost nevoie să o folosim de douăsprezece luni – Pa. Vederea imaginii lui face ca durerea din pieptul meu să se intensifice.

Nu Pa. Găseşte Tomasz.

Apoi se duce la ecranul „pictogramă nouă” şi începe să tasteze cu un efort chinuitor. Îşi creează singură o pictogramă nouă. Este o imagine cu nişte case şi cu o stradă suburbană. O etichetează cu greu: *Trzebinia.* CAA încearcă să citească acel cuvânt, dar sunt destul de sigură că nu este corect.

— Cuvântul ăsta e şi pe fotografie. Este vreun munte din Polonia? o întreb pe mama.

Ea se ridică, apoi se încruntă citind pictograma.

— Acolo a crescut. Vezi?! *Este* confuză. Ţi-am spus eu.

Iau iPad-ul şi dau din nou o căutare zadarnică pentru simbolul „mort” – dar tot ce pot face este:

Niciun Pa. Îmi pare râu.

Babcia scutură din nou din cap, expresia feţei sale fiind marcată acum de frustrare, apoi ia iPad-ul şi loveşte cu degetul în ecran. Arată spre mine, apoi spre fotografie.

Nu Pa. Trzebinia.

Ridică privirea şi îmi observă confuzia, după care derulează toate ecranele până când găseşte o pagină cu steaguri naţionale. Selectează unul în alb şi roşu, iar apoi îl adaugă la propoziţia ei.

Nu Pa. Trzebinia. Polonia. Tomasz.

Eddie urmăreşte toate acestea cu o concentrare nemaipomenită şi se întinde cu nerăbdare după iPad, pe care Babcia i-l dă pe dată. Iese din aplicaţia CAA şi încarcă Google Maps, apoi tastează rapid *Polonia.* Harta focalizează pe Europa, după care se centrează pe Polonia, iar Babcia arată spre jumătatea inferioară a ecranului şi se uită la mine ca şi cum asta ar trebui să îmi explice totul.

Este rândul meu să iau iPad-ul. Dau înapoi pe CAA, copiez numele oraşului şi apoi îl lipesc în Google Maps. Eddie chiţăie încântat când ecranul focalizează din nou pe oraş, iar apoi bate din palme. Habar n-aveam că ştie să folosească Google Maps. Îmi notez în minte să îi menţionez asta profesoarei sale, căci el pare foarte încântat de asta.

Babcia îi zâmbeşte lui, iar apoi mie. Îi zâmbesc şi eu şi, pentru o clipă, stăm cu toţii acolo rânjind ca proştii.

— Crezi că asta e tot ce şi-a dorit? o întreb pe mama, care ridică din umeri.

— Să vadă o *harta*? presupune mama aproape ironic.

Babcia se uită mai întâi la mama, iar apoi la mine, după care aşteaptă un pic şi, când îşi dă seama că tot nu o înţelegem, face o grimasă. Îi oferim toată atenţia noastră, dar suntem neputincioase şi, în curând, se tulbură din nou. Nu ştiu ce să încerc în continuare, dar Eddie este cel care ne salvează încă o dată. El glisează cu degetul pe ecran şi revine la CAA, iar apoi îi întinde Babciei iPad-ul şi îşi sprijină mâna pe antebraţul ei.

De fiecare dată când văd vreun film în care un personaj are autism, iar singura trăsătură definitorie a acestuia este lipsa de empatie, am un impuls aproape copleşitor de a sparge televizorul. Uneori, Eddie este dificil, chiar înnebunitor, dar are o inimă imensă. E posibil ca el să nu vorbească niciodată sau să nu trăiască independent, dar ceea ce nimeni nu îţi va spune vreodată este că o îmbrăţişare dată la momentul oportun de băieţelul care urăşte îmbrăţişările îţi poate schimba complet ziua. Edison Michaels înţelege frustrarea mai bine decât orice altă persoană pe care o cunosc. Îi recunoaşte până şi cele mai subtile cărţi de vizită, căci *frustrarea* defineşte fiecare aspect al vieţii sale.

Babcia tastează, apoi redă cuvintele doar pentru a se asigura că le auzim cu toţii.

Găseşte Tomasz. Te rog, mami. Găseşte Tomasz. Trzebinia. Polonia.

De această dată, când Babcia se uită la mine, mă opresc în loc şi mă concentrez cu adevărat asupra ei. Ochii îi sunt strălucitori şi limpezi. Pare hotărâtă şi frustrată, dar nici pe departe dezorientată. Tot nu am nicio idee despre ce vrea, dar sunt inexplicabil de convinsă că ea ştie.

— Mamă, spun încet, nu cred că este confuză.

— Alice, pare să ne spună că soţul ei mort este în Polonia, oftează mama. *Bineînţeles* că este confuză. Pentru numele lui Dumnezeu, tata se află într-o urnă din camera ei de la azil!

În următoarele câteva minute, Babcia repetă din nou şi din nou ceea ce spusese mai devreme prin intermediul CAA.

Găseşte Tomasz. Te rog, mami. Găseşte Tomasz. Trzebinia. Polonia.

Mama clatină din cap şi răsuflă, după care se îndepărtează de pat.

— *Acum* vrea să vorbească despre Polonia, murmură ea. Acum, când *nu mai poate* vorbi. Ştii la fel de bine ca mine cât de reţinuţi erau ea şi Pa când era vorba să ne spună despre viaţa lor din Polonia. În adolescenţă, am avut amândouă momentele noastre în care aproape că o interogam pe femeia asta cu privire la război, dar ea punea întotdeauna capăt discuţiei.

Găseşte Tomasz. Mami, găseşte Tomasz.

Mă uit din nou la mama, iar ea îşi ridică mâinile în sus.

— Îţi spune *mami,* pentru numele lui Dumnezeu! zice mama exasperată, dar eu mă aplec şi editez

eticheta de pe poza mea, apoi apăs tare pe pictogramă.

Alice.

— E mai bine? îi spun mamei, iar ea oftează ea scoasă din sărite.

Babcia se întinde din nou după iPad.

Găseşte Tomasz, Alice. Te rog; găseşte Tomasz. E rândul tău.

Iau iPad-ul şi îmi pironesc privirea asupra mesajului ei, apoi inspir adânc şi tastez o promisiune pe care nu sunt sigură că o pot îndeplini.

Da, Babcia. Alice găseşte Tomasz.

Ea citeşte mesajul, apoi se uită la mine, iar ochii îi înoată în lacrimi. Îi sărut obrazul îmbătrânit şi oftez.

— Presupun că la fel de bine putem să-i spunem ceea ce vrea să audă, zice mama categoric.

Pot să înţeleg de ce a spus-o mama, dar eu nu fac deloc asta. Nu este o falsă promisiune care să vină în sprijinul bunicii mele pentru a-i aduce alinare.

Aceasta este femeia care mă lua de la şcoală în cele mai multe zile şi care mă aştepta întotdeauna acasă cu o tavă de fursecuri proaspete. Aceasta este femeia care a reuşit să ajungă la toate serbările şi la recitalurile mele şcolare, fiindcă mama nu a putut să vină niciodată. Această femeie m-a învăţat cum să fac faţă suferinţei provocate de o inimă frântă în adolescenţă, m-a ajutat să depun cererile de înscriere la facultate şi să-mi iau permisul de conducere.

Dar, cumva, cel mai important este că *această* femeie m-a învăţat cum să fiu propriul meu model de femeie, de soţie şi de mamă. Sunt persoana care sunt astăzi datorită Hannei Slaski, iar acum, fiindcă are

nevoie de mine, nu o voi dezamăgi. Intenţionez cu sinceritate să fac tot ce pot pentru a o ajuta să găsească ceea ce caută.

Capitolul 8

Alina

Chiar şi în cele mai negre vremuri, viaţa îşi creează un ritm, iar zilele se confundă între ele. Primul an de ocupaţie nu a făcut excepţie de la această regulă. Fiecare zi se desfăşura conform unei rutine, iar acea rutină, pentru mine, începea şi se încheia cu gândul la Tomasz. De obicei, nici măcar nu îmi dădeam voie să mă gândesc la posibilitatea ca eu să fi tânjit după un bărbat mort.

Erau atât de multe lucruri pentru care trebuia să îmi fac griji.

Din ziua în care fraţii mei au plecat, trăiam ca într-o colivie. Părinţii mei mi-au spus că eu nu aveam voie să părăsesc ferma, cu toate că îmi permiteau să mă întâlnesc din când în când cu Justyna la limita dintre proprietăţile noastre. M-am opus acestei decizii şi, la început, am fost sigură că aveam să găsesc o cale prin care să-i fac să se răzgândească. Aveam prieteni în oraş – Emilia, Truda şi Mateusz erau în oraş şi, în plus, categoric nu eram mai în siguranţă la fermă decât în comună. Vedeam adesea camioane naziste

huruind pe drumul ce trecea prin faţa casei noastre. De când am intrat sub ocupaţie, până şi ziarele îşi încetaseră activitatea, altele decât publicaţiile de propagandă nazistă, pe care tata refuza să le citească. Acum erau interzise şi transmisiunile radio – tata şi-a distrus preţiosul lui aparat radio după ce s-a dat decretul că va fi executat orice polonez care se afla în posesia unui astfel de dispozitiv.

Dacă nu puteam să plec de la fermă, eram ruptă de întreaga lume.

Eram disperată să aud orice veste, dar speram, mai ales, să aflu veşti despre lagărele de muncă forţată sau despre Varşovia, unde nu puteam decât să presupun că rămăsese Tomasz. Când tata mergea în oraş, îl imploram să mă lase şi pe mine să îl însoţesc, dar nimic din ce spuneam eu nu-l convingea. Îmi promitea că întreabă de gemeni şi de Tomasz, dar, în cea mai mare parte a timpului, nu primea nicio veste, iar eu, cu aroganţa mea de adolescentă, eram sigură că puteam face mai mult.

— Ai auzit, desigur, de *lapanka,* mi-a spus tata cu nonşalanţă într-o zi.

— Jocul? am întrebat eu, încruntându-mă. Da, bineînţeles, îl jucam când eram copii…

Lapanka semăna foarte mult cu jocul englezesc „leapşa”. Tata a ridicat din umeri.

— Şi naziştii joacă *lapanka*, Alina. Blochează capetele unei străzi din comună şi îi adună pe toţi cei care se află între ele, după care, pentru cel mai neînsemnat motiv, îi duc într-un lagăr sau într-o închisoare.

— Eu nu le-aş da niciun motiv, am spus eu încordată.

— Îmi poţi arăta cartea ta de identitate?

Am clipit la el, derutată fiind de ceea ce mi se părea o schimbare bruscă a subiectului. Ni se ordonase de curând să avem la noi, în permanenţă, cărţile de identitate, dar eu eram încă în proces de a mă obişnui să o ţin pe a mea mereu la mine şi, în plus, ne aflam în sufragerie, aşa că ştiam că eram destul de în siguranţă.

— Este în camera mea, tată.

— Ei bine, iată *motivul* tău, Alina, a spus tata categoric. Dacă s-ar întâmpla să vină un soldat la tine şi te-ar prinde fără cartea de identitate, te-ar duce de aici sau poate că te-ar împuşca pe loc. Înţelegi tu? Îmi spui că vrei să mergi în comună, dar nici măcar aici, acasă, nu-ţi aminteşti principalele cerinţe pentru a rămâne în siguranţă.

După aceea, mama mi-a cusut buzunare la toate fustele, pentru actele de identitate, iar eu fierbeam de furie faţă de tata. Eram convinsă că era nedrept cu mine, că eram perfect capabilă să-mi amintesc regulile dacă mi-ar fi dat şansa de a dovedi că sunt în stare să o fac. Problema cu furia este că cere multă energie pentru a fi întreţinută, iar însăşi natura situaţiei noastre, cu gemenii care erau plecaţi, făcea ca toată energia mea să fie rezervată pentru munca la fermă.

Faptul că mi se permitea sau nu să părăsesc ferma pentru a trece pe la oamenii din comună devenise o discuţie inutilă, căci, în majoritatea timpului, nu aveam nici măcar energia necesară pentru a merge

până la limita dintre ferme ca să pălăvrăgesc cu Justyna. A rămas la fel de irelevant şi faptul că aveam sau nu buzunar la fustă, fiindcă, în cele mai multe dintre dimineţi, tot uitam să bag în el cartea de identitate. Încă nu avusesem parte de controale inopinate din partea soldaţilor ca să ne verifice cărţile de identitate la fermă şi, deşi povestea tatei despre raziile tip *lapanka* din oraş mă speriase puţin, încă nu îmi dădeam seama cât de aproape era pericolul.

Munceam cu mama pământul de luni până sâmbătă, uneori lucrând pe câmp înainte de răsăritul soarelui şi până după ce acesta apunea. Duceam animalele la păscut înainte de răsărit, dădeam drumul găinilor să umble prin curtea casei, apoi mă alăturam părinţilor mei pe câmp. Aproape tot ceea ce trebuia făcut se făcea manual, un ciclu nesfârşit de laborios de arat, plantat, plivit şi recoltat, iar apoi din nou arat. Mama, tata şi cei doi fraţi voinici ai mei se străduiseră să ţină pasul chiar şi cu ajutorul meu timid, dar gemenii erau plecaţi acum, iar reumatismul tatei se agrava ori de câte ori venea frigul, rămânând în sarcina mea şi a mamei să ne străduim, efectiv pe cont propriu, să menţinem volumul obişnuit de muncă. Băşicile de pe mâini mi s-au mărit până când s-au împreunat, după care s-au spart, iar pielea crudă s-a transformat treptat în bătături groase şi murdare, care îmi brăzdau fiecare palmă. Ziua petreceam atât de mult timp stând aplecată la câmp, încât noaptea trebuia să stau în poziţie fetală deoarece, dacă încercam să stau întinsă, spatele îmi era cuprins de spasme.

Îmi făceam griji pentru fraţii mei şi pentru Tomasz, dar, în timpul zilei, simplul fapt de a supravieţui îmi consuma atât de multă energie, încât gândurile la cei care lipseau erau doar un zgomot de fundal pe sub teroarea constantă. Trebuia să muncim din greu pământul, pentru că de el depindea însăşi supravieţuirea noastră. În timpul zilelor istovitoare, nu aveam capacitatea de a mă gândi la altceva decât la muncă şi la spaima care făcea să-mi îngheţe sângele în vine de fiecare dată când vedeam vreun vehicul nazist în apropierea porţii noastre.

Numai după ce înceta activitatea frenetică, la ora de culcare, îmi permiteam să mă concentrez asupra lui Filipe, a lui Stanislaw şi a lui Tomasz. Mă rugam pentru fraţii mei cu toată energia pe care o mai aveam, apoi deschideam sertarul, căutam inelul mamei şi, preţ de un moment, îmi fixam atenţia asupra lui Tomasz.

Uneori retrăiam o amintire, alteori îmi imaginam o reîntâlnire, iar adesea mă gândeam la ziua nunţii noastre, plănuind acel moment victorios în detalii iraţionale, stabilind inclusiv numărul de maci roşii ca rubinul pe care aveam să îi port în buchet. Îl vedeam încă atât de clar în mintea mea – ochii verzi şi surâzători, zâmbetul în colţul gurii, felul în care părul îi cădea pe frunte, iar el îl dădea pe spate din obişnuinţă, doar pentru ca imediat să îi alunece din nou în faţă.

Problema era că, odată ce gândurile despre Tomasz îmi acaparau mintea, venea imediat şi dorul disperat. În secundele liniştite dinainte să adorm, eram uneori cuprinsă de disperare în faţa neputinţei mele şi mă

trezeam cu senzaţia de nisip în ochi, căci plânsesem până mă luase somnul.

Nu aveam puterea de a-mi schimba soarta. Nu aveam decât răsuflarea din plămâni şi o mică fărâmă de speranţă că, dacă aş fi mers mai departe, aş fi supravieţuit până când altcineva avea să îmi schimbe lumea.

Cotele de producţie au tot crescut. În cele din urmă, tata a trebuit să încarce în căruţă *toate* câte produseserăm noi şi să le ducă în oraş pentru a le preda soldaţilor. În schimb, aceştia i-au dat cupoanele de raţie alocate familiei noastre. Prima dată când s-a întors cu mâncare, am crezut că am înţeles cumva greşit aranjamentul.

— Trebuie să te duci să colectezi mâncarea în fiecare zi?

— Nu, Alina, a spus tata nervos. Asta trebuie să ne ajungă toată săptămâna.

Raţiile nu erau doar sărace, ci erau de neconceput. Tata se întorsese acasă cu o pungă de făină, cubuleţe de unt şi brânză, şase ouă şi nişte carne la conservă.

— Cum vom trăi noi din asta? i-am întrebat pe părinţii mei. Avem atâta muncă de făcut. Cum ne vom îngriji doar noi trei de fermă, când ei ne hrănesc numai cu resturi?

— Sunt destui care o duc şi mai rău decât noi, a spus mama.

— Mai rău?

Părea de neînchipuit. Mama mă privea tot mai impacientată, dar tata a fost cel care a vorbit de această dată.

— Asta înseamnă aproape şapte sute de calorii pe zi pentru fiecare dintre noi. Evreilor li se alocă doar câte două sute de calorii de persoană pe zi. Şi, copilă, tu crezi că munca noastră la fermă e grea? Vino cu mine în oraş data viitoare şi ai să vezi cum sunt tratate echipele de muncă formate din evrei.

— Vreau să merg în oraş, am spus eu ridicând bărbia. Tu nu mă laşi să merg.

— Nu eşti în siguranţă acolo, Alina! Ştii ce le-au făcut monştrii ăia unor fete din comună? Ştii ce ar putea...

— O să ne descurcăm, l-a întrerupt brusc mama, apoi am tăcut cu toţii.

Mi se părea că aveam de ales: fie încălcăm regulile şi supravieţuiam, fie respectam regulile şi muream de foame, iar pe mine mă îngrozea gândul că părinţii mei aveau să aleagă cea de-a doua variantă. Mi-am dres glasul şi am sugerat:

— Am putea să păstrăm o parte din mâncare, doar un pic? Am putea lua doar câteva ouă sau nişte legume...

— Invadatorii spun că fermele noastre aparţin acum Reichului, a spus tata. Dacă păstrăm din producţia noastră, ne-ar putea întemniţa sau chiar mai rău de atât. Să nu mai sugerezi aşa ceva, Alina.

— Dar...

— Gata, Alina, a spus mama categoric.

M-am uitat la ea cu frustrare, dar apoi am observat poziţia hotărâtă pe care o luase. Limbajul trupului său mi-a transmis ceea ce nu rosteau cuvintele ei: mama avea un plan, dar nu avea de gând să mi-l împărtăşească.

— Fă-ţi treaba şi nu mai pune atâtea întrebări. Când va fi nevoie să-ţi faci griji, eu şi tata îşi vom spune să o faci.

— Nu sunt un copil, mamă, am ţipat eu frustrată. Mă tratezi ca pe un copil!

— Eşti un copil! a spus tata.

Vocea îi tremura de patos şi frustrare. Ne-am privit stăruitor unul pe celălalt, şi am văzut lacrimi strălucind în ochii tatălui meu. Acest lucru m-a şocat atât de tare, încât nu prea am mai ştiut ce să fac – mi-a pierit într-o clipă dorinţa de a insista şi de a mă certa cu ei. Tata a clipit repede, apoi a tras adânc aer în piept şi a spus cu asprime:

— Eşti copilul nostru şi eşti singurul motiv pentru care ne-a mai rămas să luptăm. Vom face tot ceea ce trebuie să facem pentru a te proteja, Alina, şi ar trebui să te gândeşti de două ori înainte de a te îndoi de noi.

Nările i s-au umflat brusc şi a arătat cu degetul spre uşă, în timp ce lacrimile au început să îi curgă din ochi.

— Du-te şi fă-ţi afurisitele alea de treburi.

Am vrut să insist şi aş fi făcut-o dacă nu ar fi fost acele lacrimi şocante din ochii tatălui.

Din ziua aceea, mi-am plecat capul şi am continuat în ritmul în care munca mistuia viaţa din mine.

*

Într-o zi neobişnuit de caldă de sfârşit de toamnă, lucram la plantaţia de fructe de pădure care se afla chiar lângă casă, în locul în care panta devenea mai abruptă. Adia un vânt timpuriu, iar soarele strălucea

acum în toată splendoarea lui, aşa că mă bronzam. La ora prânzului, m-am schimbat în rochia mea preferată – o rochie de plajă uşoară, cu flori, pe care o moştenisem de la Truda. Cu siguranţă nu era o ţinută obraznică – nu *deţineam* nicio ţinută obraznică - dar alesesem rochia aceea pentru că decolteul ei însemna că mă puteam bucura de căldura soarelui pe braţe şi pe partea superioară a pieptului. Stăteam pe vine şi culegeam fructele de pădure coapte, pe care le aşezam apoi într-un coş de răchită, smulgând periodic buruienele, pe măsură ce le descopeream, şi aruncându-le într-o grămadă de lângă peticul de pământ. Tata avea o zi anormal de proastă – îl dureau şoldurile atât de rău, încât mama alesese să rămână în casă cu el pentru a-l îngriji.

Am auzit camionul apropiindu-se, apoi încetinind. Mi-am ţinut respiraţia, aşa cum făceam întotdeauna când auzeam maşini trecând cu zgomot pe lângă casă, dar am eliberat-o în grabă când am văzut camionul intrând pe aleea *noastră.* În momentul în care huruitul motorului s-a oprit, s-a auzit sunetul uşii din faţă deschizându-se.

Atunci mi-am adus aminte de cartea mea de identitate. Îmi amintisem să o pun în buzunarul fustei mai groase pe care o purtasem în acea dimineaţă, dar când m-am schimbat, la prânz, mi-am lăsat fusta pe pat, iar actele mele erau încă în buzunar.

M-am rugat ca ei să plece fără să se apropie de mine, dar chiar şi făcând asta, tot m-am ridicat în picioare, deoarece nu mă aşteptam prea mult ca rugăciunea să-mi fie ascultată şi nu voiam ca, atunci când aveau să vină, să stau acolo singură şi ghemuită

la pământ. De data aceasta erau doar doi. Unul din ei era de vârstă mijlocie, chel şi atât de gras, încât mă înfuria gândul la câtă mâncare trebuia să înfulece pentru a-şi menţine acea constituţie. Însoţitorul lui era surprinzător de tânăr, probabil de aceeaşi vârstă cu fraţii mei. M-am întrebat dacă nu cumva acelui soldat îi era frică să se afle departe de familia lui, aşa cum le era, cu siguranţă, fraţilor mei. Pentru o clipă, am simţit o urmă de empatie, dar aceasta a dispărut aproape instantaneu atunci când am văzut privirea de pe chipul tânărului. La fel ca tovarăşul său mai în vârstă, expresia lui era o mască plină de dispreţ, în timp ce cerceta cu privirea mica noastră casă. Chiar dacă între noi era o oarecare distanţă, eram sigură de curbura batjocoritoare a buzei sale şi de felul în care i s-au umflat nările. Cu umerii ţepeni şi cu felul în care îşi ţinea mâna pe tocul din piele prins la şold, unde avea pistolul, era clar că acest tânăr căuta pur şi simplu o scuză pentru a-şi elibera furia.

Iar eu stăteam în picioare pe câmp, într-o rochie de plajă şi fără cartea de identitate, ca un steag roşu fluturând în vânt în faţa unui taur furios.

Bărbatul mai în vârstă s-a apropiat de casă, dar tânărul stătea în picioare şi se uita în jur. A urmărit cu privirea linia copacilor de la marginea pădurii care acoperea dealul ce se înălţa în spatele meu, apoi s-a apropiat tot mai mult de locul în care stăteam. Mi-am dorit şi mi-am dorit şi mi-am dorit să am o cale de a mă face invizibilă, în timp ce tânărul s-a întors cu faţa la mama şi la tata, privirea lui alunecând pe lângă mine.

Pentru o secundă, am crezut că nu mă observase sau că nu i-a păsat de mine într-atât încât să-mi acorde măcar vreo urmă de atenţie, dar exact când sentimentul de uşurare a început să mă cuprindă, iar eu am expirat aerul pe care mi-l reţinusem, tânărul soldat s-a încruntat, după care şi-a înclinat aproape curios capul. Era ca şi cum nu mă văzuse la început, iar abia târziu îşi dăduse seama că eram acolo. Şi-a ridicat din nou ochii, numai că, de data aceasta, privirea i-a rămas pironită asupra privirii mele. Un dezgust vizibil i se citea în ochi, dar amestecat cu o lăcomie intensă şi tulburătoare. Mi s-a întors stomacul pe dos şi mi-am întors privirea de la el cât de repede am putut, dar încă îi simţeam ochii asupra mea, arzându-mă cumva, până când m-am luptat să-mi reprim un impuls copleşitor de a-mi încrucişa braţele peste corp.

Ştiam că nu puteam să stau acolo, încremenită. Dacă aş fi făcut asta, aş fi atras şi mai multă atenţie asupra mea, iar asta nu ar fi făcut decât să crească riscul ca ei să se apropie de mine, iar dacă o făceau, eram terminată. Ştiam că nu aveau să mă lase să intru în casă pentru a-mi lua actele – ar fi fost un act de bunătate, iar bunătatea nu era ceva ce naziştii considerau că ar fi meritat polonezii. Ei ne considerau *Untermensch* sau rasă inferioară – pe scara lor rasială perversă – situându-ne doar puţin mai presus de evrei. Trebuia să mă prefac că sunt ocupată – trebuia să fiu ocupată – nu aşa trebuia noi să ne salvăm? Să fim productivi, să menţinem ferma în funcţiune, să producem cu orice preţ – de la invazie încoace, aceasta fusese mantra noastră. Am încercat să mă

conving că strategia avea să mă salveze şi acum, chiar şi confruntată cu o intensitate atât de directă a privirii acestui soldat. Picăturile de adrenalină din corp mi s-au transformat într-un potop şi am simţit cum sudoarea de pe şira spinării îmi curge odată cu ea. Am început să mă mişc, dar mişcările îmi erau sacadate, iar palmele atât de umede, încât atunci când m-am aplecat să ridic coşul de răchită, acesta mi-a alunecat din mână direct pe pământ. Sutele de fructe de pădure pe care le culesesem s-au vărsat, iar eu mi-am ridicat din nou privirea, panicată, şi l-am văzut pe soldat râzând cu dispreţ, batjocorindu-mă fără să scoată un cuvânt.

Am căzut în genunchi şi am început să le adun.

Mâinile îmi tremurau atât de tare, încât nu-mi puteam coordona mişcările şi, de fiecare dată când ridicam un pumn de fructe de pădure spre coş, tot atâtea îmi cădeau pe jos. Nu a fost nevoie să ridic privirea ca să ştiu că ochii lui erau încă aţintiţi asupra mea. Simţeam intensitatea atenţiei lui, de parcă privirea aceea mi-ar fi putut pătrunde prin haine. Dacă aş fi fugit, m-ar fi împuşcat, iar eu eram prea îngrozită ca să gândesc suficient de limpede şi să găsesc vreo sarcină pe care să o pot face în mod justificat, care să mă îndepărteze de privirea lui. Eram complet goală sub ochii lui şi mă simţeam expusă căutăturii aceleia stăruitoare, aşa îmbrăcată cum eram în rochia uşoară, de vară, pe care o alesesem cu un optimism atât de inocent şi cu speranţa unei după-amiezi plăcute la soare.

Îi auzeam, din casă, pe soldatul mai în vârstă şi pe tata, care încercau să poarte o conversaţie în

germană, dar era greoaie şi ciudată, căci tata ştia doar puţin mai multă germană decât mine. A fost o discuţie liniştită, după care tata a spus ceva despre Oswięcim, un oraş nu departe de al nostru.

Iar în tot acest timp, tânărul soldat se uita stăruitor la mine.

Soldatul mai în vârstă s-a răstit la tata, s-a întors pe călcâie şi s-a îndreptat spre maşina lui. Soldatul cel tânăr a vorbit atunci pentru prima dată. S-a întors leneş spre tata, le-a aruncat o privire plină de dispreţ părinţilor mei, după care şi-a aţintit din nou privirea asupra mea şi a vorbit îndeajuns de tare ca eu să aud o propoziţie spusă la foc automat, pe care nu am putut să o traduc. Soldatul mai în vârstă l-a strigat, iar cei doi s-au îngrămădit în maşină şi apoi au plecat.

M-am prăbuşit la pământ, tulburată de cât de tensionat fusese acel moment şi tulburată de faptul că, inclusiv acum, după ce plecaseră, stomacul mi se învolbura încă violent. Mi-am apăsat burta cu mâinile, fiind atât de concentrată asupra disconfortului din corpul meu, încât abia dacă am observat-o pe mama apropiindu-se de mine.

— Eşti bine, a spus ea brusc. Suntem bine.

— Nu aveam actele la mine, m-am înecat eu.

Mama a mormăit nervoasă.

— Alina, dacă ar fi verificat...

— Ştiu, am spus eu, cu vocea frântă. Ştiu, mamă. Tot uit de ele, dar voi încerca să fiu mai atentă data viitoare.

— Nu, a spus mama, clătinând din cap. Tu uiţi *tot timpul,* Alina. Nu vom risca din nou. O să-ţi ţin eu

actele şi o să ne asigurăm că, dacă eşti afară, pe câmp, eu sunt aproape de tine.

Cuşca din jurul meu se micşora tot mai mult, dar, după cele cinci minute care tocmai ce trecuseră, nu mă deranja deloc.

— Ce au vrut? am întrebat-o pe mama.

— S-au rătăcit şi aveau nevoie de indicaţii pentru a ajunge la cazarmă. Tata crede că la Oswięcim voiau să ajungă, a spus ea, iar apoi s-a uitat spre deal, cu privirea pierdută pentru o clipă.

Când s-a uitat din nou la mine, şi-a încreţit sprâncenele:

— Eu... trebuie să porţi o eşarfă când eşti pe câmp sau una dintre pălăriile tatei. Ar trebui... acum trebuie să-ţi ascunzi întotdeauna părul. Şi trebuie să...

S-a uitat în jos, la trupul meu, şi şi-a trecut mâna prin păr.

— Poate că trebuie să porţi hainele fraţilor tăi.

S-a oprit din nou, apoi mi-a aruncat o privire cercetătoare, oarecum neajutorată.

— Înţelegi ce-ţi spun, Alina?

— Am făcut ceva greşit, mamă? Ce mi-a spus soldatul acela?

— Vorbea cu tata, a spus mama, iar apoi a suspinat. I-a spus tatei că are o fiică frumoasă.

Mi-a întâlnit privirea şi a ridicat din sprâncene.

— Trebuie să facem tot ce ne stă în putinţă pentru a ne asigura că următorul soldat care va trece pe aici nu va vedea o *fata frumoasa.* Nu putem să te ascundem cu totul, aşa că trebuie să încerci să te ascunzi în alte moduri. Da?

Nu voiam să mă mai simt atât de expusă vreodată în viaţa mea. Am vrut să ard rochia aceea de vară şi să port un palton peste tot pe unde mergeam pentru tot restul vieţii mele. Nu mă gândisem niciodată prea mult la aspectul meu fizic până atunci, însă, în acea zi, am urât felul în care arătam. Mi-am urât părul des şi castaniu, ochii mari, albaştri, şi mi-am *detestat* curbura sânilor şi a şoldurilor. Dacă ar fi existat vreo cale de a deveni invizibilă, aş fi acceptat-o cu plăcere. Am fost tentată să intru iute în casă şi să mă schimb în hainele mari şi terne ale fraţilor mei chiar în clipa aceea.

Mama a căzut în genunchi lângă mine şi m-a ajutat să adun ultimele fructe de pădure care îmi căzuseră.

— Dacă se vor apropia vreodată de tine, a spus ea brusc, nu te zbate. Mă înţelegi, Alina? Să-i laşi să facă ce...

I se întâmpla atât de rar să îşi caute cuvintele. Am închis ochii strâns, iar ea s-a întins spre mine şi m-a apucat de antebraţ până când i-am deschis din nou.

— Dacă pot obţine de la tine ceea ce îşi doresc, nu va fi nevoie să te ucidă. Ţine minte asta.

Am dat din cap, iar strânsoarea mamei din jurul braţului meu a devenit dureroasă.

— Violul este o armă, Alina, a spus ea. La fel cum şi uciderea liderilor noştri a fost o armă, şi să ne ia băieţii de lângă noi a fost o armă, şi înfometarea crâncenă este o armă. Te văd puternică în faţa tuturor celorlalte tactici ale lor, aşa că vor încerca să te controleze prin alte mijloace – vor încerca să-ţi ia puterea din interior. Dacă vin după tine, fii îndeajuns de isteaţă şi de curajoasă încât să treci peste

instinctul de a încerca să fugi sau să opui rezistenţă. Atunci, chiar dacă îţi va fi rănit trupul, tot vei supravieţui.

Am plâns, dar ea mi-a susţinut privirea până când am dat din cap printre lacrimi. Abia atunci i s-a înmuiat privirea.

— Alina, a oftat ea, acum înţelegi de ce nu vrem să te duci în oraş? Toţi suntem vulnerabili. Toţi suntem neputincioşi. Dar tu, fiica mea, eşti naivă şi frumoasă, iar asta te expune la riscuri pe care abia acum începi să le înţelegi.

— Da, mamă, am spus eu sufocată.

Sincer, nu îmi doream să mai ies vreodată din casă, darămite din fermă. Din ziua aceea, am dat uitării pentru multă vreme orice gând de a mai merge în oraş.

Nu a fost singura dată când soldaţii au venit la poarta noastră – verificările inopinate ale actelor de identitate şi vizitele neanunţate pentru a băga spaima-n noi au devenit curând un mod de viaţă. Aceste momente erau mereu terifiante, dar niciodată nu m-am mai simţit atât de expusă, căci aceea a fost ultima dată când un soldat a venit la poarta noastră şi m-a găsit lucrând de una singură pe câmp. De atunci înainte, mama a fost mereu pe lângă mine, ţinând actele noastre de identitate bine cuibărite în buzunarele lenjeriei ei de corp. Acea zi a fost, de asemenea, şi ultima dată când un soldat a venit la noi acasă şi m-a găsit purtând propriile-mi haine, dar şi ultima dată când cineva a venit la noi la poartă şi m-a găsit cu pletele acelea lungi ale mele curgându-mi pe umeri.

În acea zi de toamnă, un tânăr soldat nazist îmi răpise inocenţa, fără să se apropie la mai puţin de treizeci de metri de mine.

Duminica, Truda şi Mateusz o scoteau pe Emilia la plimbare pe dealul dinspre oraş, iar apoi coborau panta până la casa noastră pentru a lua masa de prânz împreună cu noi. Îi vedeam coborând dealul – în mod inevitabil, Emilia era de mână cu sora mea, ţinând strâns în cealaltă mână o bucată de hârtie sau un bucheţel de flori sălbatice. Mateusz venea întotdeauna imediat în spatele lor, iar eu înţelegeam că acesta era un gest menit să le protejeze, dar ştiam şi că, la urma urmei, era unul inutil. Dacă un soldat ar fi vrut să ne facă rău, nimeni nu putea să schimbe asta, nici măcar cumnatul meu înalt şi puternic.

Emilia se adaptase repede la viaţa alături de noua ei familie şi era clar că Truda şi Mateusz o adorau la rândul lor. Fetiţa aceea iubea două lucruri cel mai mult pe lumea asta – să vorbească cu un milion de kilometri pe oră şi florile de toate felurile. Pentru a se pregăti pentru vizita săptămânală, ea aduna un mic buchet din parcul de la capătul străzii lor sau ne desena mamei şi mie fel de fel de flori cu nişte creioane colorate de care Truda îi făcuse rost. În cele mai multe dintre săptămâni, florile erau viu colorate, stângace şi caricaturale, iar rezultatul final era, în general, o lucrare veselă, care îmi încălzea inima de cum o vedeam. În alte săptămâni, desena în tuşe groase, folosind doar un creion negru. Indiferent de ceea ce desena, reacţionam întotdeauna cu surpriză şi încântare la cadoul ei, iar ea, în schimb, mă răsplătea cu zâmbetul său. În majoritatea duminicilor,

zâmbetul radiant al Emiliei era punctul culminant al săptămânii mele.

Îmi înmâna micul ei cadou în fiecare săptămână, după care mă întreba cu sufletul la gură dacă aveam veşti despre Tomasz. Şi mă prefăceam în fiecare săptămână că eram convinsă încă de faptul că el era bine şi că era doar o chestiune de timp până când avea să se întoarcă acasă.

— Bineînţeles că da. Este în viaţă, este bine şi face tot ce-i stă în putinţă pentru a se întoarce la noi.

— Cum poţi fi atât de sigură de asta?

— Mi-a promis, prostuţo. Iar Tomasz nu m-ar minţi niciodată.

— Mulţumesc, soră mai mare, ofta ea şi mă îmbrăţişa strâns.

Viaţa la fermă a fost grea, dar liniştită în cea mai mare parte a primilor ani. Teoria mamei părea corectă – ţineam capul plecat şi munceam din greu şi, în afară de acele sporadice controale inopinate, ocupaţia făcea ravagii doar în jurul nostru. Eram flămânzi şi ne era dor de băieţii noştri, dar viaţa era *aproape* tolerabilă.

Duminica mi se amintea mereu că viaţa în oraş nu era nici pe departe atât de simplă. La acele prânzuri duminicale, Truda şi Mateusz erau stoici, dar Emilia era încă mult prea mică pentru a-şi ascunde trauma. Îi alunecau pe buze, pe nepusă masă, fraze tulburătoare, la întâmplare, la care niciunul dintre noi nu ştia cu adevărat cum să reacţioneze.

— Şi apoi evreii reparau clădirea, dar soldatul a zis „evreu împuţit’ şi l-a lovit pe bătrân cu lopata peste faţă şi...

— Gata cu discuţiile astea la masa de prânz, Emilia.

Truda îi vorbea întotdeauna cu un amestec perfect de *fermitate* şi *blândeţe* în glas. Emilia arunca o privire în jurul mesei, îşi dregea gâtul, apoi se întorcea în tăcere la mâncarea ei. Într-o altă săptămână, purtam o conversaţie liniştită despre găini, când Emilia s-a uitat la mine şi mi-a spus fără preambul:

— Femeia aia era moartă în iazul din parc, Alina. Plutea cu faţa în apă şi avea pielea umflată, iar apa s-a făcut roz.

— Emilia! s-a crispat Truda, dar era neliniştită. Ţi-am spus... ţi-am spus să nu te uiţi... ţi-am spus...

Cu fruntea încruntată, Emilia ne-a privit pe toţi cei de faţă.

— Mai mănâncă ceva, copilă, a spus mama în grabă şi a ridicat farfuria Emiliei pentru a-i pune în ea încă o clătită de cartofi. Nu te gândi la astfel de lucruri.

După prânz, adulţii sorbeau din cafeaua diluată, iar eu mergeam adesea cu Emilia pe treptele de lângă hambar, pentru ca ea să poată vorbi în voie câteva minute. Uram faptul că acest copil dulce şi inocent era înconjurat de moarte şi urâciune, dar vedeam şi că *avea nevoie* să vorbească despre aceste lucruri, chiar dacă restul familiei noastre nu suporta să le audă.

— Îmi place de Truda şi de Mateusz, dar mi-e dor de Tomasz şi de tata, mi-a spus ea într-o duminică.

— Şi mie mi-e dor de ei.

— Nu-mi plac soldaţii răi din oraş. Şi nu-mi plac oamenii morţi de peste tot. Şi nu-mi place când se aud împuşcături în noapte, iar eu nu ştiu dacă glonţul este pentru mine.

— Ştiu.

— Totul este prea înspăimântător şi vreau să se oprească acum, a spus ea.

— Şi eu.

— Nu vrea nimeni niciodată să vorbească despre asta. Toţi se supără pe mine când aduc vorba. De ce vor să se prefacă că nu se întâmplă nimic? De ce nu putem vorbi despre asta?

— Ăsta e felul nostru de a fi, Emilia.

I-am zâmbit cu tristeţe, după care am tras-o aproape de mine pentru a o îmbrăţişa.

— Uneori, când vorbeşti despre anumite lucruri, ele par mai reale, înţelegi asta?

Dând din cap, Emilia a oftat din greu.

— Da, înţeleg. Dar eu mă simt mai bine când vorbesc despre ele. Vreau să le înţeleg.

— Poţi să vorbeşti cu mine. Nici eu nu le înţeleg, dar întotdeauna te voi asculta.

— Ştiu, soră mai mare, a spus ea, iar apoi, într-un final, i-a revenit pe buze micul ei zâmbet.

Capitolul 9

Alina

Pentru o familie din regiunea noastră, deţineam un număr neobişnuit de mare de găini, iar asta fiindcă în anii secetoşi, atunci când culturile nu dădeau roade pe solul nostru sărac, familia mea a supravieţuit

mereu bazându-se pe o dietă constantă de ouă. Acum, acele ouă trebuia să fie atent adunate şi numărate, iar eu nu îndrăzneam să scap pe jos nici măcar unul, deoarece naziştii ne stabiliseră o cotă de producţie de douăzeci de ouă pe zi.

Uneori, găinile nu făceau decât optsprezece sau nouăsprezece ouă. În primele rânduri când nu am avut suficiente ouă, am intrat într-o panică de mi-a îngheţat sângele în vene, în timp ce căutam după celelalte, şi când, într-un final, m-am recunoscut învinsă şi le-am dat părinţilor mei vestea, mi s-a făcut rău de la stomac. A doua zi găseau unul sau două în plus şi, dat fiind faptul că tata ducea ouăle în oraş de două ori pe săptămână, întotdeauna se completau înainte ca soldaţii să-şi dea măcar seama că lipsiseră.

Întotdeauna ne îndeplineam cota. Foarte rar se întâmpla să avem un ou sau două în plus, dar nu au fost niciodată în minus. O vreme am crezut că Fecioara Maria îmi asculta rugăciunile şi că ne binecuvânta, dar cu timpul am devenit mai cinică.

Încă o recoltă de vară a venit şi s-a dus şi am presupus că predasem până la ultima fărâmă din producţie, după cum am fost instruiţi. În mod normal, aceasta era o perioadă aglomerată pentru mine şi pentru mama, fiindcă, după ce terminam de recoltat, puneam la conservat cât de mult puteam pentru a ne ajunge pe durata lunilor de iarnă. Acum însă nu mai aveam niciun surplus de conservat, iar serile ne erau, de obicei, libere. Mi s-a părut ciudat şi am fost surprinsă să îmi dau seama că îmi era dor de orele nesfârşite din anii trecuţi, petrecute mereu alături de

mama, în care puneam la murat sau la conservat legume.

Dar apoi, m-am trezit într-o noapte şi am fost derutată de mirosul greoi de zahăr din aer. M-am uitat lung la tavan o vreme, întrebându-mă dacă nu cumva aveam halucinaţii sau visam chiar, dar mirosul a persistat, iar eu eram tot mai confuză. Am coborât din pat să deschid uşa şi am dat de mama care stătea aplecată peste sobă. În sufragerie, mirosul de zahăr şi de căpşuni se simţea inconfundabil de puternic. Lumina pe ulei era stinsă, camera fiind iluminată doar de pâlpâitul molcom al focului ce se întrezărea prin plita sobei. Mama privea fix în oală, distantă şi gânditoare.

— Ce faci? am întrebat-o eu.

A tresărit din zăpăceala ei, după care s-a uitat aspru la mine.

— Spăl oala, a spus ea brusc. Treci înapoi în pat!

— Eu... mamă, am spus, simţindu-mi deodată gâtul uscat.

M-am uitat la oala de pe foc, am inspirat adânc mirosul puternic şi m-am forţat să subliniez evidentul.

— Ăla-i gem, mamă. *Văd* că faci gem.

Mama a privit din nou spre oală preţ de o clipă. A mai amestecat un pic, după care s-a întors din nou cu faţa spre mine, cu un fel de provocare în privire.

— Desigur că nu e gem, a spus ea.

A ridicat lingura pentru ca eu să văd siropul scurgându-se de pe ea. S-a format o picătură, apoi a căzut, iar apoi încă una, dar mama a rămas într-o tăcere absolută pe când timpul trecea încet, eu uitându-mă la lingură, iar mama uitându-se la mine.

Mi-a sărit somnul şi am înghiţit brusc nodul din gât, după care m-am forţat să îmi ridic din nou privirea spre mama. Privirea ei devenise atât de intensă, încât mi-a fost greu să mă uit la ea, aşa că ochii mei se plimbau de la mama la lingură. În camera aflată în penumbră, gemul gros şi roşu arăta exact precum sângele. În casă era foarte cald din cauza focului, însă pe mine m-a trecut un fior din cap până-n picioare.

Mama a pus din nou lingura în gem, a început să amestece şi, privind lung în oală, a murmurat:

— Dacă ar fi gem, ar însemna că reţin din producţia noastră, iar dacă aş fi prinsă făcând asta, aş fi executată. M-ar împuşca sau m-ar spânzura sau m-ar omorî în bătaie.

A făcut o altă pauză lungă, iar mie mi s-a părut că liniştea aceea era încărcată de teroarea evidentă a adevărului din afirmaţia ei.

— Acum, mi-aş asuma eu *vreodată* un asemenea risc?

în ochii ei juca o provocare deschisă, de parcă mama mă stârnea să o contrazic, de parcă dacă eu aş fi afirmat ceea ce era mai mult decât evident, acesta ar fi fost lucrul care i-ar fi cauzat moartea. Tremuram acum. Mă confruntam cu realitatea situaţiei noastre într-un fel pe care îl evitasem cu uşurinţă până acum.

Mi-am coborât bărbia şi am clătinat din cap.

— Nu, mama. Bineînţeles că nu ai face asta, am rostit eu.

— Bine. Du-te în pat acum.

M-am dus. M-am întors repede pe călcâie şi am fugit în camera mea şi, chiar dacă era deranjant de cald, m-am băgat sub păturile mele şi le-am tras până

peste cap. Într-un final, m-am cufundat într-un somn agitat, dar, când m-am trezit a doua zi ca să admir răsăritul de la fereastra mea, nu am mai avut cum să evit adevărul.

Mama ascundea mâncare de naziști. Iar acum, că eram sigură de asta, voiam să știu exact până unde ajunsese înșelăciunea ei.

Era greu să numeri găinile atunci când erau afară în timpul zilei – în special pentru că erau libere să umble prin curtea casei și prin hambarul nostru mare. Pe seară, alergam după ele să intre în hambar și le închideam acolo pentru a le feri de vulpi. M-am hotărât ca, în următoarea seară, să îmi confirm bănuielile. Am închis găinile în hambar, le-am lăsat să se cuibărească, iar apoi m-am întors să le număr.

— Avem douăzeci și trei de găini, în afară de cocoși, i-am spus mamei când am intrat în casă.

S-a uitat la mine și s-a încruntat.

— Nu. Sunt fix douăzeci, cu tot cu cocoșii, a zis ea iute.

— Poate că au venit câteva străine, fiindcă tocmai ce le-am numărat.

— Avem *exact douăzeci,* Alina, a spus tata categoric.

Cuvintele s-au izbit de pereții căsuței noastre, iar atunci am știut.

— Avem douăzeci de găini, am rostit eu lent.

Gem, ouă... Unde se termina? Am început să fiu atentă la proviziile pe care le aducea tata atunci când mergea să ia rația și să le compar cu mâncarea de pe masa noastră. Eram departe de a duce un trai luxos, dar toți trei mâneam aproape zilnic ouă, în ciuda

faptului că tata aducea în fiecare săptămână, atunci când se întorcea din oraş, şase ouă. Întotdeauna puneam gem pe pâine, iar eu presupusesem că era rămas din vara de dinainte de război, dar acum am studiat atent borcanul din care mâneam.

Mâncasem luni de zile din borcanul ăla. Gemul nu părea că se împuţina vreodată.

M-am întrebat ce aş fi mâncat eu dacă nu ar fi fost gemul şi ouăle alea în plus. M-am întrebat ce altceva mai făceau părinţii mei despre care nu voiau ca eu să aflu. Curând, aveam să mă uit la gemul de căpşuni de pe biscuitul meu şi să mă simt oarecum panicată la gândul că mama îşi riscase viaţa ca să mi-l dea mie, dar şi că poate era ultimul.

Într-o dimineaţă, pe când eu şi mama adunam ouăle, am aşteptat până când ea a dat colţul hambarului ca să verifice şi în curtea casei. Am fugit înăuntru să iau lampa pe ulei, iar apoi m-am forţat să cobor în cavitatea întunecată a pivniţei. Îmi fusese greu să intru în acel loc chiar şi atunci când am eram înconjurată de întreaga familie, pe când se profila ameninţarea unui bombardament. Intrând înăuntru, inima îmi bubuia în piept, dar aproape că mi-a stat în loc văzând că mai erau acolo doar un singur borcan prăfuit cu gem şi doi cartofi înmuguriţi.

Am realizat atunci că, mai rău decât gândul că mama ţinea ascunse provizii de mâncare, exista posibilitatea ca noi să fi epuizat deja ceea ce avea ea. Am urcat scara şi am ieşit din pivniţă, iar apoi m-am dus înapoi la mama.

— Mamă, am spus eu înecat. Am rămas fără mâncare, nu-i aşa?

— Nu, a spus ea, continuându-şi munca de parcă nici nu vorbisem.

Am privit-o fără a-mi veni a crede, iar apoi am apucat-o de braţ ca să o fac să se uite la mine.

— Dar am mers în pivniţă.

M-a făcut să tac printr-o singură privire sceptică, iar apoi a izbucnit în râs.

— Alina, a spus ea, de când mergi fu în pivniţă?

— Am fost pur şi simplu îngrijorată...

— Am să te anunţ eu când va fi nevoie să-ţi faci griji. Până atunci, munceşte din greu şi nu mai pune atâtea întrebări.

— Dar, mama, am spus eu nelinişţită, *am nevoie* să înţeleg.

— Uneori, a *nu* înţelege este cel mai înţelept lucru pe care îl ai de făcut.

Mama a oftat şi s-a uitat la mine.

— Nu însemnăm nimic pentru invadatori, Alina. Săraci eram deja, aşa că nu mai au ce să ne ia, iar dacă ei cred că pun mâna pe toată producţia noastră, ne lasă în pace... în cea mai mare parte. Dar dacă vor începe să fie atenţi la noi, *atunci* eu şi cu tine vom discuta despre asta. Până atunci, trebuie să ai încredere că tatăl tău şi cu mine îţi vom purta de grijă.

Gemul a continuat să fie prezent mult timp după ce ar fi trebuit să se termine, la fel cum prăjitura de cartofi continua să apară duminica, iar în cele mai multe dintre dimineţi, mama îmi servea în tăcere o grămadă de ouă alături de raţia mea de fulgi de ovăz. Duminica, după prânz, am văzut-o strecurând în haina Trudei cartofi, ouă şi, uneori, până şi o pungă mică de cereale sau de zahăr. Am observat că toţi păreau prea

slabi şi traşi la faţă, dar Emilia îşi păstra cumva culoarea în obraji. Am văzut sacii mari de grâu şi de zahăr pe care îi dezvelea tata în fundul căruţei după un drum „spontan” la oraş pentru a o „vizita pe Truda”.

Supravieţuiam doar pentru că părinţii mei luau pe ascuns din recoltele noastre şi mai făceau câte o incursiune ocazională pe piaţa neagră. Era înfloritoare pe atunci, căci toţi cetăţenii polonezi se aflau în aceeaşi situaţie.

Din ziua aceea, nu am mai luat-o pe mama la întrebări. Voiam să protestez mai mult, întotdeauna plănuiam să o fac, doar că nu ştiam cum aveam să supravieţuiesc odată ce se termina mâncarea. Chiar şi cu acele puţine calorii în plus, mă trezeam din când în când ameţită pe câmp şi atât de epuizată, încât trebuia să mă aşez şi să mă odihnesc în mijlocul unei sarcini. Fără acea cantitate mică de hrană suplimentară, ştiam că nu aş fi avut cum să ţin pasul cu munca pe care părinţii mei aveau nevoie să o fac pentru a menţine ferma în funcţiune.

Aşa că, în loc să caut să aflu adevărul de la părinţii mei, am adăugat în tăcere încă un val la râul de teroare care mă însoţea în fiecare oră din viaţa mea.

Uneori, când semănăm, pliveam sau recoltam în grădina de legume, mă ridicam în picioare să îmi întind spatele cuprins de durere şi, când priveam spre cer, observam înălţându-se un turn de fum negru. Abia dacă mi-a atras atenţia la început, căci se vedea mereu fum în zare, încă de când începuse ocupaţia. Însă, treptat, am băgat de seamă că acesta era diferit de fumul care se ridica atunci când naziştii dădeau foc

clădirilor noastre – fiindcă *acela* venea, pleca şi se deplasa, pe când fumul *acesta* ciudat rămânea mereu exact în acelaşi loc.

Iniţial, fusese un reper ocazional, dar, pe măsură ce un an de ocupaţie nazistă a ajuns la doi, uşor, uşor, fumul a devenit vizibil aproape în fiecare zi. Cu timpul, am făcut o legătură timidă între ciudatul turn de fum şi mirosul îngrozitor ce persista greoi în aer uneori, ca o pătură bolnăvicioasă ce acoperea întreg districtul.

Când fumul se ridica în rotocoale şi când nu adia vântul, duhoarea aceea dezgustătoare nu era niciodată prea departe. Era un miros care nu semăna cu nimic altceva – nicidecum ceva ce puteam recunoaşte, ci, mai degrabă, ceva ce mă făcea să îmi vină rău şi, uneori, să fiu inexplicabil de speriată. Curând, nu mai voiam nici măcar să mă uit la linia neagră de fum de pe albastrul profund al cerului, de parcă simpla vedere a acestuia îmi părea o ameninţare.

În zilele senine, erau momente în care mă puteam păcăli pe mine însămi gândindu-mă că ne întorseserăm înapoi în timp, în anii de dinainte ca Tomasz să fi plecat din Trzebinia. Într-o astfel de zi lucram eu cu mâinile, însă mintea mi-a zburat în altă parte. Mi-am imaginat că Tomasz cobora dealul fluierând, că venea să ia masa cu noi şi că îl făcea pe tata să râdă cu vreo poveste scandaloasă din viaţa lui de licean. Sau că Filipe venea cu paşi mari de pe câmp pentru a o ruga pe mama să îl lase să meargă în vizită la Justyna. Mi-am ridicat privirea către cer şi am ignorat pentru o clipă oboseala pe care o simţeam de atâta timp; uitasem cum era să te simţi „revigorat’.

Eu şi mama pliviserăm buruienele de dimineaţă, dar când am ieşit din casă, după prânz, starea mea de spirit, plină de speranţă şi de melancolie, s-a dezumflat pe loc atunci când am văzut că iar începuse fumul. Până după-amiază, în vreme ce noi semănăm pe cealaltă parte a grădinii de legume, linia cenuşie şi negricioasă se înălţase atât de mult, încât părea că se întinsese pe tot cerul.

— Nu te mai uita, mi-a zis mama scurt. Nu îl faci să dispară dacă te uiţi la el.

M-am înroşit la faţă, după care mi-am întors privirea spre ea şi i-am văzut supărarea de pe chip. Îmi dădeam seama că nici ei nu-i plăcea prezenţa acestuia mai mult decât mie, aşa că am îndrăznit să o întreb pentru prima dată:

— Ce crezi că e?

— Ştiu ce e. Provine dintr-un lagăr de muncă forţată pentru prizonieri, a spus mama deodată. E doar un cuptor.

— Un cuptor? am repetat eu, uitându-mă din nou la turnul de fum şi încruntându-mă. Ăla trebuie să fie un cuptor foarte mare.

— E pentru a încălzi apa, mi-a spus ea. Sunt mulţi prizonieri în lagăr.

Prizonieri de război, în cea mai mare parte. Nu fac decât să încălzească apă pentru duşuri şi spălătorie.

Părea să aibă sens, aşa că mi-am spus mie însemni că nu era nimic de temut la turnul ăla de fum, că reacţia mea viscerală faţă de el era doar o reacţie *exagerata;* că procedasem corect atunci când încercasem să îl ignor cu totul.

Dar când l-am văzut din nou a doua zi şi în ziua care a urmat, dar şi când, curând, a persistat zi şi noapte, adânc în sufletul meu, am ştiut că mama se înşelase.

Tot nu ştiam ce însemna fumul acela, însă eram din ce în ce mai sigură că reprezenta încă un semn al faptului că laţul de la gâtul poporului meu se strângea şi mai tare.

*

Am aflat de moartea lui Filipe cu totul întâmplător. Gemenii fuseseră trimişi împreună la o imensă fermă de muncă, aflată la sute de kilometri depărtare de noi, unde lucrau cu tineri de peste tot din Polonia, unul dintre aceştia fiind însărcinat cu administrarea lagărului. Mai târziu, bărbatul a fost „promovat” de nazişti şi trimis să ocupe un post mai mare în Cracovia. În drum spre noua lui funcţie, a trecut prin Trzebinia şi ne-a căutat.

La doar câteva luni după ce au ajuns în lagăr, Filipe a fost indignat de unele lucruri care se petreceau acolo şi a încercat să intervină – fără succes, desigur, căci lagărul era bine păzit, iar câţiva soldaţi şi-au îndreptat într-o clipă armele spre el. Moartea lui nu mi s-a părut deloc o fatalitate, deşi, privind retrospectiv, poate că ar fi trebuit să mi se pară.

Nu aveam pe cine să îngropăm, niciun cadavru pentru care să se facă o slujbă. În schimb, am aflat că a murit şi asta a fost tot. Nu s-a făcut nicio verificare, nu a existat nicio înştiinţare oficială, doar tăcere acolo unde, de luni bune încoace, tot de tăcere avuseserăm parte. Nu se schimbase nimic, doar că nimic nu mai

era la fel, căci odată am avut doi fraţi, iar acum nu mai aveam decât unul.

Asta era ceea ce le făcea familiilor ocupaţia. Le spărgea în bucăţi, fără să le ofere un final sau o explicaţie. Din când în când, ca în cazul Emiliei şi al Trudei, cioburi la întâmplare erau lipite la loc într-un mod cu totul nou. Dar în cea mai mare parte? Pentru noi, opresiunea a însemnat pierdere fără motiv şi suferinţă fără rost.

După asta, se pare că părinţii mei s-au închis în ei înşişi, iar noi am continuat să trăim şi să muncim în căsuţa aceea mică, fără să discutăm vreodată deschis despre agonia ce zăcea în toate, fiecare dintre noi purtându-şi de unul singur povara durerii sale. Am mers mai departe doar pentru că m-am agăţat de un fir de optimism care nu mai pierea. Poate că mişcarea de rezistenţă avea să producă un impact. Poate că Stanislaw avea să se întoarcă la noi. Poate că Tomasz avea să-şi găsească drumul spre casă. De fiecare dată când tata mergea în oraş, îl aşteptam la uşă, cu sufletul la gură.

— Ai vreo veste de la Tomasz sau de la Stani? îl întrebam eu, iar el clătina din cap, sărutându-mă adesea pe creştet sau dându-mi o îmbrăţişare.

— Îmi pare rău, Alina. Azi nu.

— Ai întrebat?

— Pe toţi pe care i-am putut întreba, copilă. Jur.

Dar apoi, tocmai când mi se mai alinase durerea pierderii lui Filipe, tata s-a întors de la oraş, unde fusese pentru a ne lua raţia de mâncare. Pe atunci era iarnă şi zăpadă pretutindeni, aşa că am terminat de îngrijit animalele pe la jumătatea dimineţii şi m-am

retras înăuntru, lângă foc, sa croşetez ciorapi împreună cu mama. Am auzit scârţâitul porţii deschizându-se şi am fugit la uşă să îl salut pe tata, aşa cum făceam mereu, dar umerii lui lăsaţi şi ochii roşii au vorbit de la sine.

— Tomasz sau Stani? am întrebat eu inertă.

L-am văzut pe tata uitându-se dincolo de mine, în casă, şi i-am urmărit privirea.

Mama s-a ridicat de pe scaun, iar culoarea din obraji i-a pălit într-o secundă, moment în care am ştiut că citise adevărul în ochii tatălui meu, comunicând cu el fără cuvinte, în felul acela al lor pe care şi-l perfecţionaseră de-a lungul a treizeci de ani de căsnicie. Scoţând un vaiet, a căzut în genunchi şi şi-a acoperit faţa cu mâinile. M-am uitat din nou la tata şi am clătinat din cap.

— Nu, am şoptit eu.

El a oftat adânc, tremurat.

— Stani, a spus el înecat, pe când ochii i se umpleau de lacrimi. Dizenterie.

S-a întâmplat ca peste noapte, de parcă fraţii mei nici nu ar fi existat vreodată.

Una era ca naziştii să aibă drept de viaţă şi de moarte asupra noastră, însă de unde venea abilitatea asta a lor supranaturală de a şterge complet existenţa a doi tineri care au însemnat atât de mult pentru noi? Cât ai bate din palme, părinţii mei ajunseseră ca, dintr-o familie cu patru copii, să fie o familie cu două fiice. Orice părinte ar fi suferit pentru o astfel de pierdere, însă tata a fost copleşit pentru multă vreme de o depresie devastatoare. Îl surprindeam stând în picioare pe câmp, privind în gol, iar uneori trebuia ca

mama să îl forţeze să îşi mănânce raţia sărăcăcioasă. Când Truda, Mateusz şi Emilia ne vizitau duminica, tata se dădea deoparte de restul familiei şi se uita în gol. Era ca şi cum renunţase. Mă temeam că, fiindcă războiul îi răpise fiii şi că numele lui nu avea să mai dăinuie după ce ar fi murit el, nu mai vedea niciun rost în a merge mai departe. Mama era curajoasă în timpul zilei, dar mă trezeam uneori noaptea şi o auzeam plângând uşor, nemaiputând să se abţină.

Nu îmi mai rămânea decât să sper la Tomasz. Mereu mă gândisem la el ca la întreg universul meu, dar când totul în jur a devenit urâţenie şi durere, am tânjit după el cu o intensitate care m-a speriat. Eram furioasă pe Dumnezeu fiindcă lăsase să se întâmple astfel de lucruri ţării mele, iar adesea, în timpul zilei, îmi juram că nu aveam să mă mai rog vreodată. Nu mai voiam să fiu catolică, nu mai voiam să fiu un om credincios dacă Dumnezeu permitea lucruri atât de oribile, nu voiam să mai am deloc de-a face cu El.

Însă cedam în fiecare noapte, şi tot în fiecare noapte făceam o pace tăcută măcar cu Maica Domnului. Preţ de numai câteva clipe, lăsam deoparte supărarea şi confuzia ca să o pot implora să mijlocească pentru mine şi să îl ţină pe Tomasz în siguranţă.

Dar nu i-am mai cerut tatei să întrebe de Tomasz în oraş şi nici nu m-am mai rugat să primesc veşti de la el. Orice veste primită în lunile ce trecuseră schimbase lucrurile, şi niciodată în mai bine, aşa încât mi-am spus că până şi tăcerea asurzitoare era de preferat zgomotului, dacă zgomotul se încheia întotdeauna cu suferinţă.

Capitolul 10

Alice

O conving pe mama să se întoarcă acasă pentru a doua oară şi să îi aducă iPad-ul ei Babciei. Eddie are nevoie de al lui, aşa că nu îl putem lăsa aici, însă nu mi se pare corect să o lăsăm pe Babcia fără voce. Mama aduce iPad-ul, după care caut în App Store aplicaţia CAA. Este o aplicaţie extrem de scumpă – aproape trei sute de dolari. Mama mormăie când vede preţul, dar, în orice caz, introduce parola şi o cumpără. Odată ce Babcia îşi dă seama de ceea ce fac, apasă iar şi iar pe butonul *mulţumesc.*

în sfârşit, e timpul să mergem acasă. Nu mă pot gândi decât la cum am să îl culc pe Eddie şi am să îmi torn un pahar sănătos de vin, dar Callie mă întâmpină la uşă, clocotind de furie.

— N-o să-ţi vină să crezi ce mi s-a întâmplat azi! E scandalos!

Eddie *arata* de parcă ar fi copilul meu – aceiaşi ochi verzi, acelaşi păr bălai, aceleaşi trăsături esenţiale. Înainte ca pediatrul să îl treacă pe risperidonă, pentru a-l ajuta cu mişcările repetitive, Eddie avea până şi statura mea mică. Totuşi, acum are cu treisprezece kilograme mai mult, aşa că „statura aia mică” a devenit invizibilă în prezent. Dar Callie e leită Wade şi

aşa a fost mereu – este înaltă şi lată în umeri, având aceeaşi nuanţă a părului şi aceiaşi ochi de un albastru-închis. I-a moştenit şi intelectul, dar şi viziunea lui în alb sau în negru asupra vieţii.

— Ce e, Callie? o întreb eu oftând.

Pune mâinile în şolduri şi ridică bărbia sfidător. Recunosc semnele indignării la fiica mea şi mă pregătesc mental. Ce s-o mai fi întâmplat azi? A îndrăznit cineva să insinueze din nou că ea *nu ar avea dreptate*? Sau poate că vreun profesor a pus-o să facă echipă pentru o temă cu un elev mai puţin înzestrat decât ea? Exact la fix, Callie îşi varsă furia.

— A venit o suplinitoare şi m-a pus să particip la ora *obişnuită.* De parcă eu eram un copil *normal.* E un abuz împotriva drepturilor omului.

Eddie se trânteşte pe fotoliul său bean bag din camera din faţă. Îşi pune titirezul în poală, iar eu îmi dau acum seama că l-a cărat toată ziua după el. Îmi doresc să o fi întrebat pe femeia din magazin cum o cheamă, să îi pot trimite un bilet de mulţumire. Telecomanda aşteaptă exact acolo unde a lăsat-o de dimineaţă, pe partea dreaptă a fotoliului, aşa că încarcă aplicaţia Youtube pe televizor, după care îşi pune un videoclip cu *Locomotiva Thomas.* Nu mai vrea să se uite la ele în public, iar în ultima vreme, la şcoală, reacţionează violent dacă profesoara încearcă să îl pună să se uite la vreunul. Ea e de părere că este îndeajuns de conştient din punct de vedere social pentru a înţelege că este probabil puţin cam mare să se uite la ele, însă nu dispune de limbajul necesar pentru a vorbi cu noi despre asta, aşa că vrea să le vadă doar în secret. Acest lucru aproape că îmi frânge

inima. Mă bucur că încă se mai delectează cu ele acasă, aşa cum mă bucur că îl pot lăsa în pace acum. Probabil că se va uita la vreo şase episoade înainte de cină. Cred că ăsta este echivalentul lui Eddie pentru paharul ăla de vin de care am nevoie disperată în acest moment.

Îmi mut privirea de la fiul meu, care nu poate comunica, la fiica mea, care nu se *poate abţine* să nu comunice, oftez şi mă înarmez cu răbdare. Aceste momente de ireală discrepanţă, ce fac parte din obligaţiile mele de părinte, au loc periodic şi reuşesc mereu să le gestionez, dar simt cum răbdarea îmi alunecă printre degete de această dată şi mă strădui să mă pot controla. Rezen/a mea de răbdare devine o frânghie de salvare pe care pur şi simplu nu o pot apuca, şi spun cuvintele care trebuie, însă ele alunecă prea brusc, aşa că îmi revărs toată forţa sarcasmului meu de adult asupra fiicei mele de zece ani.

— Mă îndoiesc că a fost o „oră obişnuită”, Callie. Nu cred că se fac „ore obişnuite” la o şcoală care atrage elevi supradotaţi.

— *A fost* o oră obişnuită. Nu a fost programul *meu* avansat, aşa că, pentru cineva ca mine, a fost la fel de simplu ca pictatul cu degetele.

Mă enervează aroganţa demonstrativă. Poziţia depărtată a picioarelor ei, mâinile puse în şolduri, bărbia scoasă în faţă, felul în care privirea îi zboară spre Eddie, ca şi cum ar încerca să sublinieze evidentul. *Eu sunt copilul tău foarte înzestrat nu copilul tău cu nevoi speciale. Merit mai mult de atât fiindcă sunt inteligenta*, *nu fiindcă am probleme.*

Cresc un monstru, iar această bruscă realizare mă înfurie foarte tare. Îi imit poziţia corpului şi îi spun categoric:

— Nu-ţi va face niciun rău o zi în care să fii tratată ca toţi ceilalţi, Callie.

— Ştiam eu că nu vei înţelege. *Tata* înţelege. Tata ştie cât de frustrant este să ai un potenţial intelectual nelimitat şi să fii pus să colorezi ca un... ca un...

Face o pauză, apoi se mai uită o dată la Eddie, dar de data aceasta îşi lasă privirea să zăbovească asupra lui înainte de a spune cu amărăciune:

— Ca un *retardat.*

Urăsc atât de mult cuvântul ăsta. Mă afectează conotaţia de inutilitate pe care o are, imaginile pe care le inspiră, ale instituţiilor cu celule capitonate şi copii lăsaţi în urmă. Văd roşu în faţa ochilor numai când îl aud.

— Pascale! spun eu. Du-te în camera ta, *acum.*

Nările i se umflă în timp ce se uită la mine, apoi izbucneşte în lacrimi şi o ia la fugă pe scări în sus, spre camera ei. Wade apare în uşa de la bucătărie. Poartă şorţul meu; un model pe alb şi roz neon, pe care mi l-a dăruit de Ziua Mamei, anul trecut. Wade este atât de înalt, încât şorţul abia dacă îi ajunge până în partea de sus a coapselor. Îl poartă peste cămaşa şi pantalonii lui de serviciu, arătând de-a dreptul ridicol.

Dacă nu aş clocoti de mânie, probabil că aş fi izbucnit în râs la vederea lui. În schimb, mă holbez la el şi sper că va spune ceva – orice – care să demonstreze măcar un pic de empatie.

— În astfel de zile – spune el, începând *exact* aşa cum am nevoie, dar terminând propoziţia complet

dezamăgitor, concentrându-se asupra lui Callie – cred că ar trebui să luăm în considerare posibilitatea de a o muta într-o clasă cu copii mai mari, supradotaţi, care au acelaşi nivel de gândire ca ea. Ea nu este un copil talentat obişnuit – este supradotată, aşa că este frustrant pentru ea să trebuiască să...

— Nu, spun eu, mult prea brusc.

El tace, iar eu trag adânc aer în piept pentru a mă linişti, apoi încerc să-mi îndulcesc tonul. Aceasta este o dispută veche – căci eu sunt hotărâtă ca ea să aibă atât nişte prieteni de vârsta ei, cât şi provocări academice, iar Wade pare să creadă că prietenii sunt oarecum supraestimaţi şi vrea doar ca ea să lucreze la nivelul potenţialului ei.

— Îmi pare rău. Pur şi simplu, nu pot purta din nou această conversaţie, nu astăzi. Te rog... mâine?

El ezită, apoi dă din cap şi întreabă cu întârziere:

— Bine. Cum a fost cu Babcia?

— Am să-ţi povestesc după ce mănânc, am oftat. Ce găteşti? Miroase ceva bine.

— Doar nişte friptură de pui şi legume.

Mă conduce în bucătărie şi văd haosul – oale şi tigăi înşirate peste tot pe bancuri, pachete deschise de ingrediente lăsate pe toate suprafeţele posibile, chiar şi resturi de legume pe jos. Omul ăsta înţelege la propriu cum să creeze şi să manipuleze nanoparticule pentru a face tot soiul de chestii medicale şi industriale pe jumătate magice, dar nu poate să bage la cap regula conform căreia *daca scapi ceva pe jos*, *îl ridici.* Dar nu pot să ţip la el că e dezordine în bucătărie, căci, tehnic vorbind, acum mă ajută, deşi ştiu că va servi masa, va mânca, iar apoi se va

retrage în biroul lui pentru a recupera munca pe care nu a terminat-o în această după-amiază, iar dezastrul acesta din bucătărie va rămâne în seama mea.

Asta este o problemă pentru mai târziu. Acum el este în bucătărie, aşa că, deocamdată, e problema lui, iar eu o să profit cât mai pot de puţin timp pentru mine. Mă duc direct la dulap, scot o sticlă de merlot şi îmi torn un pahar.

— Wade, spun eu.

El mă priveşte cu nerăbdare, ca şi cum aş fi pe cale să îl ridic în slăvi sau să îi mulţumesc. Este vizibil dezamăgit când, în schimb, întreb:

— Poţi să-mi aduci o farfurie cu mâncare când e gata?

— Ai de gând să mănânci în baie în seara asta?

Omul are câteva calităţi care-l salvează – cel puţin mă cunoaşte la fel de bine cum îl cunosc şi eu pe el.

— Mai mult ca sigur. Ai vreo problemă cu asta?

Wade zâmbeşte, apoi clatină din cap.

— Iubito, suntem căsătoriţi de atât de mult timp, aşa că sunt foarte conştient că nu sunt prea multe lucruri pe care tu să *nu* le faci într-o cadă de baie.

Beau jumătate din vin dintr-o înghiţitură prelungă, apoi umplu din nou paharul înainte de a face câţiva paşi spre uşă. Mă loveşte un alt gând, aşa că mă întorc la dulap, scot o cutie de supă şi i-o dau lui Wade.

— Şi Eddie trebuie să mănânce. Pe mai târziu. Mulţumesc. Şi… nu te zgârci la cartofi!

Rămân scufundată în cadă până când mi se încreţeşte pielea. Uneori, este singurul meu refugiu, iar Wade are dreptate – nu sunt multe lucruri pe care

nu le pot realiza în varianta mea relaxată, stând în cadă. Citesc ore în şir de fiecare dată când întâmpinăm vreo nouă provocare cu Eddie şi, de cele mai multe ori, o fac de pe iPad sau de pe Kindle-ul meu, chiar aici în apă. Wade se temea că mă voi electrocuta într-o zi, aşa că a instalat un cablu arcuit în tavan. Acum, dacă scap dispozitivul, acesta sare în sus în loc să cadă în apă.

Locul *acesta*, gresia albă şi strălucitoare, imponderabilitatea mângâietoare a apei, liniştea magnifică şi fortifiantă... Aici, gândurile mele curg neîntrerupt. Callie ştie să nu mă deranjeze în baie şi, deşi Eddie mă caută până la urmă dacă are nevoie de mine, de cele mai multe ori rămâne blocat în problema pe care o are, oricare ar fi aceea, până când merg eu la el. Şi, în general, are o problemă. Timpul meu de baie e o binecuvântare.

Mă bucur de baie. Sunt încă în cadă – complet imobilă, în afară de mişcările blânde ale braţelor mele în timp ce citesc. Simt în mod constant că mă grăbesc atunci când vine vorba despre orice altă sferă a vieţii mele, dar nu şi aici. Acesta este singurul răsfăţ pe care mi-l ofer, dar îl iau cu lăcomie – în perioadele stresante, fac baie în fiecare zi. Şi da, în zile precum cea de azi, aş da orice pentru a savura un pahar sau două de vin aici, chiar şi cina. Nu pot spune că friptura de pui este o masă deosebit de prietenoasă cu baia, dar mă descurc eu. În cele din urmă, când apa se răceşte pentru a doua oară, oftez şi mă întorc în lumea reală.

După aceea, îl conving pe Eddie să-şi ia melatonina – singura modalitate prin care va dormi mai mult de

câteva ore. Apoi, îl conving pe Eddie să-şi spele dinţii măcar pe jumătate, o sarcină pe care încă o urăşte, chiar dacă am încercat toate periuţele de dinţi pentru nevoi speciale, toate aromele de pastă de dinţi şi toate tehnicile cunoscute pe faţa pământului. Apoi, îl conving pe Eddie să se urce în pat şi, după ce se pune la somn, trec prin camera fiicei mele. Ea citeşte – întotdeauna citeşte – atât de mult, încât este o provocare să găsesc lecturi suficient de complexe pentru a o atrage, dar care să nu acopere teme prea mature pentru ea din punct de vedere emoţional. Astă-seară este absorbită, pentru a mia oară, de *Ghidul autostopistului galactic,* iar când o sărut de noapte bună, abia dacă îşi ridică privirea din carte.

Aşadar, încă nu e pregătită să-şi ceară scuze. Ştiu că va urma şi asta, aşa că îi spun că o iubesc şi o las în pace.

Nu mai am cum să amân inevitabilul – bucătăria aia are nevoie de atenţie, aşa că mă îndrept spre ea. Îmi trebuie mai bine de o oră pentru a îndrepta dezastrul pe care l-a făcut Wade în seara asta când a gătit, dar, aşa cum bănuiam, nu e de găsit pe nicăieri. *Încerc* să nu-i port pică pentru asta, căci m-a ajutat astăzi şi, făcând-o, mi-a depăşit cu mult aşteptările. Totuşi, în timp ce fac curăţenie, îmi zboară gândul din nou la Babcia şi mă gândesc la cât de simplă ar fi fost această situaţie dacă Wade ar fi fost altfel – Wade, nu Eddie. Nu-mi pot permite să-mi doresc ca Eddie să fie altfel. Numai faptul de a da voie acestui gând să zăbovească în mintea mea ar fi ca o trădare faţă de fiul meu.

Într-un final, când intru în dormitorul meu şi al lui Wade, sunt surprinsă să constat că şi el este în cameră – credeam că lucrează în birou, dar a făcut un duş şi acum îşi trage pijamaua pe el. Mă aşez pe pat şi îl privesc îmbrăcându-se.

— Vrei să vorbim despre asta? mă întreabă el blând.

Oferta este surprinzătoare, dar este cu siguranţă bine-venită. Mă reazem de perne şi îmi îndoi genunchii, iar apoi îmi încolăcesc braţele în jurul lor, făcându-mă mai mică, de parcă asta m-ar face şi mai puternică.

— Babcia tot întreabă de Pa.

— Sărmana Babcia, oftează Wade. Oare a... uitat?

— Nu cred că a uitat. Mama crede că e confuză, dar eu încep să cred că vrea altceva. Poate că vrea nişte informaţii despre Pa, dar nu ştie cum să le ceară.

— Asta sună destul de frustrant.

— Este, suspin eu, iar acum, îmbrăcat în pijama, Wade se apropie de pat şi se aşază lângă mine.

Mă întoarce uşor, iar eu mă mişc pentru a-i da voie să-mi maseze umerii. Presiunea şi frământarea se simt uimitor, dar chiar când încep să mă relaxez, el îmi depune un sărut blând, dar prelung, pe gât.

Există un subînţeles în acel sărut – o ofertă şi o cerere, iar asta mă irită până în măduva oaselor. *Serios? Crede că am chef de sex după ziua pe care am avut-o?*

încerc să mă dau subtil la o parte din calea lui şi continui să vorbesc ca şi cum nu aş fi observat sărutul.

— Sincer, nu ştiu ce ne-am fi făcut dacă nu era aplicaţia CAA a lui Eddie. Se pare că nu-şi mai poate mişca mâna dreaptă aşa cum ar trebui, nu cred că poate să scrie.

— Aha.

— Acum, ce şi-ar dori să aflu eu? A trăit alături de Pa o viaţă întreagă, ce nu s-a gândit să-l întrebe niciodată? După şaptezeci şi ceva de ani petrecuţi alături de cineva, ce secrete mai poate avea faţă de tine?

Se lasă un moment de tăcere, timp în care soţul meu meditează la acest lucru, apoi spune cu prudenţă:

— Tu ai secrete faţă de mine, dar suntem împreună de mai bine de zece ani.

— Nu am secrete faţă de tine, spun eu crispată.

Wade oftează şi se lasă pe spate, cufundându-se în perne. Mă întorc şi mă încrunt la el.

— *Nu am.*

— Tot timpul eşti supărată pe mine şi, de cele mai multe ori, habar n-am de ce.

— Serios, Wade? *Habar n-ai* de ce?

Ridică din sprâncene.

— Continuă, spune el, tachinându-mă. Ia-ţi asta de pe suflet. Este evident că vrei să te descarci. Ce am mai făcut azi? Sunt un tată de rahat? Sunt un soţ de rahat? Lucrez prea mult? Nu înţeleg cât de grea este viaţa ta? Nu înţeleg ce înseamnă să-ţi sacrifici cariera?

Îl fixez cu privirea, apoi mă ridic, îmi iau perna şi mă îndrept spre uşă.

— Du-te, Alice, strigă el după mine, cu un ton plat. Fugi şi plânge-ţi de milă fiindcă Wade cel Mare şi Rău a încercat să te facă să ai o conversaţie matură.

— *Idiotule,* spun eu, întorcându-mă spre el din pragul uşii şi încruntându-mă printre lacrimi. O să moară, Wade. Babcia o să moară şi eu nu ştiu cum să o ajut, iar tu îţi găseşti să vorbeşti taman *azi* despre problemele din căsnicia noastră?

Văd cum o scurtă străfulgerare de remuşcare îi traversează chipul, moment în care trântesc uşa şi intru în camera lui Eddie. Fiul meu doarme ghemuit în colţul patului său, însă plapuma este alături, pe podea. Este greoaie şi, în ceea ce mă priveşte, inconfortabil de groasă, dar presiunea ei îl ajută pe Eddie să îşi menţină calmul, cu toate că are şi tendinţa de a aluneca din pat atunci când el este agitat. Trag plapuma peste el şi îl învelesc, apoi mă aplec sub pat şi trag salteaua extensibilă.

Este deja pregătită, căci sfârşesc destul de des aici. De obicei, vin aici ca să-l ajut pe Eddie să doarmă, dar în seara asta o fac pentru mine. Poate că Wade are dreptate. Poate că fug, dar tot ce ştiu este că azi am nevoie de consolare din partea lui, nu de pretenţii, iar dacă nu pot primi asta, am să mă mulţumesc, în schimb, cu spaţiul dintre noi.

Capitolul 11

Alina

Încă de la invazie, naziştii îi executau pe toţi cetăţenii care ofereau sprijin material evreilor, dar, fiindcă unii oameni nu s-au lăsat descurajaţi de acest lucru, ei au extins decretul. Acum îi executau şi pe membrii familiei unei astfel de persoane, incluzând femeile şi copiii. Pentru o infracţiune la fel de inocentă precum a-i oferi unui evreu un pahar cu apă, o întreagă familie avea să fie măcelărită.

Despre această nouă hotărâre am aflat în acelaşi mod în care am aflat despre multe dintre greutăţile din Trzebinia, adică de la Truda şi Mateusz, la prânzul de duminică. Ningea în acea zi, iar Emilia purta o haină neagră, care îi venea cu câteva numere mai mare, moştenită de la unul dintre copiii de pe strada lor. Florile pe care ni le aducea în dar încetaseră să mai vină atunci când s-a lăsat frigul, însă Emilia încă îmi aducea câte un desen în fiecare săptămână, realizate adesea pe spatele unor broşuri de propagandă, fiindcă lui Mateusz şi Trudei le era din ce în ce mai greu să facă rost de hârtie.

În acea săptămână, mi-a dăruit o lucrare în cărbune, o imagine întunecată, cu un trandafir căruia îi lipseau multe dintre petale. Aveam acum un teanc de astfel de desene în camera mea, motivele fiind tot mai sumbre, pe măsură ce lumea din jurul nostru era secătuită de lumină. În ultima vreme, Emilia desena în cărbune mai mereu, conturând flori aflate în diferite etape de degradare şi, ocazional, abstracte, tăioase şi derutante. Eu primeam în continuare fiecare cadou cu

un zâmbet surprins, iar ea părea mereu foarte fericită că îmi făcuse pe plac. Starea de spirit din picturile ei mă îngrijora, dar le-am păstrat pe toate – aveam o grămadă de desene pe care le ţineam în sertar, alături de inelul meu preţios.

În acea zi, conversaţia de la prânz s-a concentrat în jurul noii pedepse pentru ajutarea evreilor. În tristeţea ei, Truda era încruntată, pe când Mateusz tremura vizibil de frustrare.

— Suntem pur şi simplu fără speranţă, a spus Truda cu voce jalnică. De fiecare dată când mă gândesc că nu se poate mai rău, ei sondează noi profunzimi ale cruzimii.

— Asta îi va descuraja foarte mult pe cei care se ocupă cu ajutorarea evreilor care se ascund, a murmurat tata, iar privirea lui a zburat pentru o clipă la mine. Pot fi oamenii nobili, dar, când îi ameninţi cuiva copiii, simpla idee îl poate face chiar şi pe cel mai curajos dintre oameni să se gândească de două ori înainte să facă acte eroice.

— De ce îi urăsc atât de mult naziştii pe evrei? a răbufnit Emilia în stilul ei obişnuit.

Toată lumea s-a holbat la ea, căutând o modalitate de a-i răspunde, până când ea a dat puţin înapoi.

— De ce *ne* urăsc atât de mult? Ce le-am făcut noi lor?

Crescuse chiar sub ochii mei, în fiecare săptămână fiind un pic mai puţin inocentă decât în precedenta. Avea mai puţin de nouă ani, dar Emilia părea uneori mai matură decât mă simţeam eu.

— Hitler vrea pământ şi putere, şi este mult mai uşor să convingi o armată de oameni să moară pentru

tine când ai un duşman împotriva căruia să lupţi, a spus tata blând. Iar evreii sunt un duşman uşor de vizat, căci oamenii vor urî întotdeauna ceea ce este diferit.

— În orice caz, unii oameni tot îi vor ajuta pe evrei, a spus brusc mama.

Am simţit că încerca să ne liniştească într-un fel.

— Pe unii nu îi va descuraja nicio pedeapsă. Unii îi vor ajuta *indiferent de* ameninţările porcilor ălora.

— Iar unii fac o grămadă de aur de pe urma adăpostirii evreilor, astfel încât nu-i va dezarma nici măcar ameninţarea cu moartea propriilor familii, a oftat Mateusz.

Era prima dată când auzeam de un astfel de aranjament şi am fost şocată.

— Cine *ar face* aşa ceva?

— Ei sunt cei mai răi dintre compatrioţii noştri, Alina, cei care profită de pe urma suferinţei celor nevinovaţi, a spus Mateusz, încruntându-se deodată. *Ei* sunt mai rău ca nişte porci, la fel ca naziştii.

— Răul este mai aproape de casă decât crezi, a rostit mama în barbă, ridicându-se pentru a-şi curăţa farfuria. De asta nu avem încredere în nimeni din afara acestei familii.

Nu aveam cum să nu observ subînţelesul din vorbele ei – mama insinua ceva. Am aşteptat ca cineva să detalieze, dar, în schimb, tata i-a aruncat mamei o privire exasperată.

— Nu trebuie să plecăm urechea la zvonuri, Faustina. În vremurile astea, bârfa ucide oameni.

Tata avea un ton dispreţuitor, dar eu tot m-am încruntat la ei.

— Despre cine vorbiţi? *Cunoaştem* pe cineva care ar face aşa ceva?

— Te rog să încetezi, Alina, a spus Truda, dând din cap înspre Emilia.

Am aruncat o privire la „surioara” mea. Se uita la mine cu atenţie, iar eu m-am simţit brusc stânjenită că am fost din nou redusă la tăcere în faţa ei.

— M-am săturat să mă trataţi cu toţii ca pe un copil! am exclamat eu. Vreţi să fac pe proasta, să mă prefac că nici ochi nu am să văd. Chiar nimeni din familia asta nu are încredere în mine?

— Avem încredere în tine, a spus mama încordată. Nu avem încredere în *toţi ceilalţi.* Şi, Alina, ai doar şaptesprezece ani. Trebuie să accepţi că avem *motive* pentru care ţinem secrete faţă de tine. Am spus prostii. Te rog să mă ierţi.

— Eu nu am secrete faţă de tine, soră mai mare, a spus Emilia cu ezitare. Toată lumea s-a uitat la ea, iar ea şi-a ridicat bărbia.

— Îi spun *totul* Alinei, pentru că mă lasă să vorbesc cu ea.

— Ştiu că aşa faci, *babisu,* am spus eu încet şi m-am întins peste masă pentru a-i strânge mâna. Şi ştii că îmi place să vorbesc cu tine.

Emilia a dat din cap, iar apoi s-a încruntat la restul adulţilor aflaţi la masă, ca şi cum, într-un fel, ne-ar fi dezamăgit pe amândouă. Atunci, Truda a schimbat subiectul, iar conversaţia a mers mai departe, însă, mult timp după plecarea oaspeţilor noştri, eu m-am tot gândit la comentariul mamei. L-am întors pe toate părţile, gândindu-mă la toţi oamenii pe care îi cunoşteam în oraş, dar şi la fermele de prin

împrejurimi. Unii erau uşor de eliminat – oameni precum tatăl Justynei, Jan, care îşi exprimase clar ura faţă de evrei. Dar în afară de aceştia? *Toata lumea* era disperată după mâncare – aproape toată lumea era îngrozitor de săracă – iar aurul putea cumpăra mâncare de pe piaţa neagră. În ciuda dezgustului simţit de Mateusz, îmi imaginam că aproape toţi cei pe care îi cunoşteam ar fi fost de acord să îi adăpostească pe evrei dacă le-ar fi ieşit bani buni din asta.

În dimineaţa care a urmat, când s-a dus să ia apă, am urmat-o pe mama la fântână şi, de îndată ce am rămas singure, am întrebat-o direct:

— Despre cine ai vorbit aseară, când ai spus că oameni pe care îi cunoaştem adăpostesc evrei pentru bani?

— Ştiam că mă vei întreba asta azi, a murmurat mama.

— Ei bine, eu...

Am făcut o pauză, apoi am spus cu frustrare:

— Mamă, trebuie să mă laşi să mă maturizez. Până şi Emilia se maturizează, dar tu şi tata mă ţineţi închisă ca pe un copil.

— Într-o zi, când războiul acesta se va fi sfârşit, vei privi înapoi şi, odată cu trecerea timpului, lucrurile care acum îţi par a fi amăgiri nedrepte îţi vor părea atunci binecuvântări, a spus mama, iar privirea i-a rămas pierdută. Poate că n-o însemna prea mult, dar tot ce îţi mai putem oferi este să te protejăm atunci când avem posibilitatea să o facem, iar uneori asta înseamnă să te cruţăm de povara grea a secretelor. Într-o bună zi, ne vei fi recunoscătoare că te-am ţinut

ocupată şi că te-am făcut să te concentrezi pe supravieţuire. Într-o bună zi, fata mea, toată această suferinţă va mai dăinui doar în amintirea ta şi vei fi liberă.

Acesta părea un vis prea puţin realist pentru ca eu să-mi irosesc energia sperând la el. M-am înmuiat chiar în timp ce o spunea, iar lacrimile mi-au inundat ochii. Am clipit pentru a le alunga, iar apoi am şoptit:

— Chiar crezi asta?

Ea a suspinat cu tristeţe.

— Alina, dacă *n-aş crede* asta, nu m-aş putea ridica din pat dimineaţa.

*

A venit din nou primăvara, dar era greu să găseşti vreo bucurie în felul cum înfloreau florile sălbatice din iarba de pe câmpurile noastre. Mama şi cu mine ne-am reluat programul frenetic de pregătire a culturilor pentru noul sezon, dar într-o zi, când lucram împreună pe câmp, am văzut-o pe Justyna apropiindu-se de marginea proprietăţii sale. Mi-a făcut timid semn cu mâna.

— Cred că prietena ta vrea să staţi de vorbă, a murmurat mama.

— Pot să merg? am întrebat-o eu.

Mama a dat din cap, iar eu m-am ridicat în picioare şi am fugit în întâmpinarea ei.

— Bună! am spus eu, entuziasmată de perspectiva unei conversaţii cu altcineva în afară de membrii familiei mele. Ce-ai mai făcut? Nu te-am mai văzut de luni întregi.

— Ştiu, a spus ea plecându-şi privirea. Tata m-a tot pus la treabă. Sunt sigură că este la fel şi în cazul tău.

— Aşa e, am oftat, dar apoi am observat felul în care strângea din buze. Justyna, eşti bine?

— Mătuşa mea... mama... a început ea să vorbească, după care a tras aer în piept şi a spus iute: Nu ştiu *exact* ce se întâmplă, dar cred că mătuşa Nadia ar putea şti ceva despre Tomasz al tău.

Mi-a sărit inima din piept căci m-am gândit pe dată la ce putea fi mai rău.

— O, nu, Justyna... sunt veşti *proaste*?

Justyna a clătinat grăbită din cap, dar apoi a ridicat din umeri.

— De fapt, nu ştiu. I-am auzit pe tata şi pe mama şuşotind. Se certau – tata vrea să rămânem, dar mama vrea să mă ducă la celelalte surori ale ei din Cracovia. A zis că e prea periculos în ţară zilele astea. Tata a zis ceva de Nadia, iar mama a spus *cu siguranţa* „Tomasz Slaski". Nu am auzit prea multe, dar am auzit foarte clar partea asta.

— I-ai întrebat despre ce vorbeau? am şoptit eu printre buzele-mi brusc amorţite.

Justyna a dat din cap, dar apoi privirea i-a devenit tristă.

— Nu au vrut să-mi spună. Tata s-a enervat foarte rău când l-am întrebat, iar mama este foarte supărată dintr-o anumită cauză – a plâns foarte mult aseară. Dar o ştii pe mătuşa Nadia, Alina. Ea e *atât* de... bună şi ea însăşi a suferit atâtea pierderi, încât sunt convinsă că ar fi înţelegătoare faţă de situaţia ta. Dacă ai găsi o cale de a te întâlni cu ea, ştiu că ţi-ar spune tot ce ştie.

Casa Nadiei se afla la doar câteva străzi distanţă de la intrarea în Trzebinia, chiar pe partea dinspre noi a oraşului. Puteam să dau o fugă până acolo ca să vorbesc cu ea şi tot aş fi fost înapoi acasă în mai puţin de o jumătate de oră.

M-am întors să mă uit înspre casă şi am văzut ochii mamei pironiţi inevitabil asupra mea.

— Nu eram sigură dacă trebuia să-ţi spun. Ştiu că părinţii tăi nu te vor lăsa niciodată să te duci la ea, a spus Justyna, urmărindu-mi privirea.

Am înghiţit dând din cap.

— Totuşi, nu puteam să nu-ţi spun. Dacă Filipe... înainte... ei bine, dacă cineva ar fi avut veşti de la el, orice veste, aş fi vrut să ştiu.

Puteam oare să o rog pe Truda să treacă pe la Nadia pentru mine? Am respins imediat ideea. Ea nu s-ar fi jucat niciodată cu pericolul, nici într-un milion de ani, dar chiar dacă aş fi putut-o convinge să o facă, nu mi-aş fi iertat-o niciodată dacă, în cazul în care Nadia era amestecată în ceva periculos, sora mea şi familia ei ar fi suportat consecinţele. Indiferent de ce veşti ar fi avut Nadia despre Tomasz al meu, mă îndoiam că ar fi ajuns în posesia lor fără niciun risc.

— Ce ai de gând să faci? m-a întrebat Justyna.

Mi-am ridicat numai puţin bărbia.

— Singurul lucru pe care îl pot face.

*

Era o noapte neobişnuit de răcoroasă şi îmi lăsasem fereastra deschisă pentru ca, atunci când avea să vină vremea să ies afară, părinţii mei să nu audă scârţâitul

ramei de lemn care se mişca. M-am aşezat în pat complet îmbrăcată, dar ascunsă într-un morman de pături, fiindu-mi groază de clipa nu foarte îndepărtată în care urma să mă desprind de căldura lor. Era lună plină, dar pe cer pluteau crâmpeie de nori. Uitându-mă pe fereastră în timp ce aşteptam, priveam ivindu-se şi ascunzându-se lumina lunii.

În lunile care au trecut de la izbucnirea războiului, câte poveşti nu auzisem eu despre oameni care plecaseră de acasă şi pur şi simplu nu se mai întorseseră niciodată?

Uneori, familiile lor aflau care le fusese soarta, dar adesea rămâneau pur şi simplu pierduţi. Nu puteam să-i cer mamei actele de identitate, iar părinţii mei m-ar fi prins cu siguranţă dacă aş fi încercat să le iau eu singură, aşa că trebuia să fac acest drum fără să am la mine documentele, când trecuse *bine* de ora stingerii. Dacă mă vedea măcar vreun soldat, aş fi fost terminată.

Cum urma să se încheie această poveste pentru familia mea? Oare părinţii mei aveau să se trezească a doua zi, să observe că dispărusem, fără a mai afla vreodată ce s-a întâmplat cu mine? Nu aveau să mai poată trăi fără mine, mai ales acum, când băieţii muriseră. Ferma avea să se ruineze, iar soldaţii i-ar fi dus şi pe ei de aici.

Sau urma să ies pe fereastră, să alerg iute pe deal în sus şi să cobor la vale, pe partea cealaltă, să bat la uşa Nadiei fără să am parte de incidente şi să o implor să-mi spună ce ştia. Dacă avea veşti proaste, măcar aş fi ştiut. Mi-am imaginat că mă întorceam plângând acasă şi mi-am simţit muşchii încordaţi. Era o

posibilitate reală ca această călătorie să fie un sfârşit, şi nu un început.

Mă convinsesem cu mult timp în urmă că, decât să fie una proastă, mai bine să nu primesc nicio veste, dar asta în condiţiile în care nu aveam cum să obţin vreuna. Acum, când ştiam că poate mă aştepta vreo informaţie despre Tomasz chiar de cealaltă parte a dealului, nu aveam cum să rămân indiferentă. Aş fi trecut prin foc de armă pentru ea. Doar că am sperat şi m-am rugat să nu fiu nevoită să o fac.

Trebuia să profit de această şansă, căci riscul pe care mi-l asumam ar fi putut schimba *totul* pentru mine. Dacă aş fi ştiut unde era Tomasz, aş fi putut încerca să îmi dau seama cum să ajung la el.

Şi, cu acest gând în minte, am ieşit cu grijă pe fereastră. Aerul era atât de rece, încât răsuflarea îmi ieşea pe nări în rotocoale de aburi. Mi-am înghiţit frica, m-am uitat înspre deal, după care m-am forţat să fug.

În orice zi obişnuită eram lentă şi destul de neîndemânatică, dar adrenalina a fost de partea mea şi m-am mişcat cât de repede am putut. Nu voiam să o apuc pe cărarea pe care mergeau toţi, pentru că nu era cel mai rapid traseu şi bănuiam că, dacă aveam să fiu prinsă pe neaşteptate de vreun echipaj de patrulare nazist, asta s-ar întâmpla pe o cărare bătătorită. Nu văzusem niciodată soldaţi în pădure, dar dacă aveau să fie pe acolo, nu se putea ca ei să cunoască acel teritoriu la fel de bine ca mine. Urcasem dealul de o sută de ori, prin toate punctele pe unde putea fi urcat. Cele mai frumoase momente

din viaţa mea se întâmplaseră în vârful lui şi cunoşteam acel loc ca-n palmă.

Aşa că am suit pe cea mai abruptă parte a povârnişului, ruta directă spre oraş, dar şi cu cel mai anevoios urcuş. M-am trezit că am rămas fără aer înainte de a ajunge în vârf, dar m-am forţat să merg mai departe, în ciuda faptului că simţeam că s-ar putea să-mi explodeze plămânii şi că inima îmi bătea atât de tare în piept, încât mă temeam că era posibil ca oamenii aflaţi la sute de kilometri distanţă să o audă.

În timp ce mă apropiam de vârf, am avut o senzaţie de înţepătură în ceafă şi, chiar în clipa când am identificat-o ca fiind senzaţia de a fi urmărit, de undeva din spatele meu, s-a auzit sunetul unei crengi trosnind. Mi-am spus că era doar în imaginaţia mea, dar sentimentul că mai era cineva acolo nu s-a diminuat nici măcar pe măsură ce am înaintat tot mai iute şi, în curând, am fost convinsă că auzeam paşi uşori în spatele meu. Dar să fi fost, oare, imaginaţia mea sau paranoia, ori chiar mai era cineva acolo? Nu puteam risca să mă opresc şi să verific. Mi-am spus că probabil era Justyna – poate că venea să mă însoţească? Apoi mi-am spus că erau mama sau tata, care o luaseră pe urmele mele. Preţ de o clipă doar, acesta mi s-a părut a fi cel mai nefericit caz. Ar fi fost groaznic ca ei să mă prindă – dezamăgirea şi furia lor ar fi fost greu de înfruntat.

Logica a corectat repede această idee, căci, desigur, să fiu prinsă de părinţii mei furişându-mă afară era departe de a fi cel mai rău deznodământ din acel moment, iar cu paşii aceia care se apropiau, chiar

am început să mă rog ca părinţii mei să fie, într-adevăr, pe cale să mă prindă, fiindcă acum eram convinsă că *cineva* o făcea. Cu siguranţă, mă urmărea cineva prin pădure. Cineva care nu dorea să strige pentru a-şi dezvălui identitatea. Mama sau tata ar fi strigat. La fel şi Justyna.

Nu-mi mai păsa dacă reuşeam sau nu să ajung acasă la Nadia – de fapt, acum nici măcar nu mai eram atât de sigură că *mai trebuia* să merg acasă la ea, indiferent dacă aş fi ajuns, ca prin miracol, în vârful dealului, după care aş fi coborât teafără pe cealaltă parte a lui. Căci, dacă mă urmărea vreun soldat, ce explicaţie inocentă i-aş fi putut da eu lui pentru escapada mea de la miezul nopţii prin pădure, până acasă la ea?

Brusc, nu mai fugeam spre un loc – în schimb, fugeam ca să-mi salvez viaţa. De-atâtea ori îmi fusese mie teamă în timpul războiului, dar ceea ce am simţit în acel moment a fost mai profund decât simpla frică. A fost o fugă instinctivă, cu tot corpul, o îndepărtare de pericol – acţionam cu certitudinea că moartea era pe cale să mă înhaţe, iar eu am simţit teroarea acestei constatări în fiecare celulă a trupului meu.

Când m-am apropiat de luminiş, mi-am auzit numele. Nu a fost un strigăt şi nici măcar o chemare, ci mai degrabă o şoaptă disperată, iar când sunetul a fost procesat de creierul meu, panica, neîncrederea şi uşurarea s-au contopit atât de brusc, încât toate gândurile mele au luat-o puţin razna. Alergam prea repede ca să mă opresc deodată, dar am încercat să o fac şi aşa, în acelaşi timp în care am dat să mă întorc pentru a vedea dacă îl identificasem corect pe

posesorul acelei voci. Poate că deloc surprinzător, am sfârşit întinsă pe pământ, simţindu-mi capul învârtindu-se, în vreme ce îl priveam pe urmăritorul meu cum mă ajungea în sfârşit din urmă şi cum se prăbuşea la pământ, lângă mine.

— După ce îmi trag sufletul şi după ce îţi tragi şi tu sufletul, îmi vei da explicaţii, Alina Dziak, a gâfâit Tomasz.

Părea extenuat, dar era în şoapta lui un filon de umor binevoitor.

— Cum de ai ştiut că sunt aici? Am fost foarte atent. A fost din cauza ouălor, nu-i aşa? Ştiam eu că am luat prea multe. Eşti supărată că am furat de la familia ta? Am făcut-o doar pentru că aveţi atâtea găini... nu credeam că le va fi simţită lipsa.

Mi-am masat capul, căutând să simt forma unui cucui. Oare mă lovisem la cap? Probabil că visasem ultimele minute lungi în care fusesem urmărită, iar acum aveam halucinaţii cu cea mai profundă dorinţă a mea. Dar degetele nu au dat peste nicio umflătură – mă durea fundul, dar restul trupului îmi părea nevătămat. Numai că, dacă nu eram rănită, de ce îl vedeam brusc pe Tomasz? Oare îmi pierdusem minţile?

— Eu...

Am încercat să vorbesc, dar cuvintele mi-au rămas blocate pe limbă. Eram prea derutată ca să sper. O rază de lună i s-a strecurat deodată pe chip, iar eu m-am uitat clipind la el, încercând să înţeleg ceea ce vedeam. Era părul lui Tomasz, mai lung, dar care îmi părea cunoscut, şi erau ochii frumoşi ai lui Tomasz, umbriţi din cauza întunericului, şi era faţa lui Tomasz,

chiar dacă ascunsă sub o barbă rebelă. Chiar înainte ca speranţa să-mi răsară în suflet, m-am simţit atrasă de el în mod inevitabil. M-am trezit târându-mă pe jos fără să mă gândesc, cu lacrimile curgându-mi şiroaie pe obraz. Încă mai eram speriată, dar acum eram speriată pentru că pur şi simplu nu-mi venea a crede ochilor.

— Eu...

— Eşti rănită? a întrebat el şi a scurtat distanţa rămasă ca să se apropie de mine.

Am întins mâna şi i-am atins chipul cu neîncredere, şovăielnic, doar cu vârful degetelor, ca nu cumva contactul să fie prea brutal, iar el să dispară. Dar Tomasz nu a fost atât de sfios – mi-a cuprins faţa în mâini şi s-a uitat la mine, cercetându-mi repede expresia în semiîntuneric.

— Alina, *Doamne,* Alina, te rog să-mi spui că nu eşti rănită. Nu aş putea suporta asta. Îmi pare rău că te-am urmărit – încercam să-ţi atrag atenţia fără să te strig, dar nu am ştiut ce altceva să fac. Ei nu trebuie să mă găsească aici.

Am continuat să-l privesc neîncrezătoare, iar el şi-a coborât deodată mâinile pe umerii mei şi m-a scuturat uşor.

— Alina, dragostea mea, mă sperii. Te rog, spune-mi că eşti bine.

Date fiind circumstanţele, am făcut singurul lucru raţional posibil – l-am pocnit. Aveam încă mâinile făcute pumni şi, plângând, l-am izbit în piept cu latul pumnului din nou şi din nou.

— Tomasz! Eu te sperii *pe tine*? M-ai speriat de moarte!

Mi-a dat pumnii la o parte, dar, în loc să mă îndepărteze de el, m-a tras la el în poală şi mi-a lipit faţa de umărul său, şoptindu-mi:

— Şşş... îmi pare rău, dragostea mea, îmi pare atât de rău.

M-am desprins de el pentru a-i apuca gulerul hainei în pumni, după care l-am scuturat zdravăn. În adâncul sufletului meu, am observat cât de murdar era. Am simţit sub degete asprimea noroiului uscat în lâna gulerului său.

— *Ce faci aici?*

— Mă ascund? mi-a răspuns el, oferindu-mi un zâmbet uşor crispat.

L-am zgâlţâit furioasă.

— Tomasz! De cât timp te ascunzi în pădure?!

— Şşş!

îndemnul lui să tac a fost puţin mai imperativ acum, căci eu, în confuzia şi în şocul meu, ţipam.

— Doar de câteva săptămâni. Eu...

S-a uitat la mine confuz.

— Stai... Tu nu ştiai că sunt aici? Cum *m-ai* găsit?

— Săptămâni? am tresărit eu, după care m-am uitat la el. Eşti aici de câteva săptămâni şi nu ai venit să mă anunţi că eşti bine? Ai idee cât de frică mi-a fost?

— Alina, a şoptit el, mustrându-mă uşor. Doar ştiai că mă voi întoarce după tine.

— Chiar ştiam! am răspuns eu, însă apoi am început din nou să plâng. Dar mi-a fost frică. Mi-am făcut griji că ai fost rănit... sau că poate ţi-ai făcut un rost altundeva.

Mi-a dat părul pe spate.

— Ţi-am spus-o în seara de dinainte de a pleca. Noi suntem meniţi să fim împreună. Întotdeauna m-am întors la tine şi am s-o fac mereu, mereu.

În acel moment, ne-am oprit amândoi şi ne-am privit unul pe celălalt zâmbind timid. Mi-am şters lacrimile şi mi-am propus *să mă opresc imediat din plâns,* fiindcă şi aşa erau destule motive de plâns pe atunci, însă, din locul în care mă aflam în acea seară, lucrurile mi-au părut pe dată mult mai luminoase. Am hotărât că urma să am îndeajuns de mult timp pentru reproşuri mai târziu, aşa că i-am cuprins în mâini obrajii ţepoşi şi l-am tras tare lângă chipul meu ca să-l pot săruta. Ah, a fost divin să fiu din nou acolo cu el, a fost divin să îmi contopesc buzele cu ale lui şi să îl respir *cu totul* – mirosul de pădure din părul lui crescut peste măsură şi hainele lui, şi chiar mirosul sudorii lui, doar pentru că erau *toate* ale lui Tomasz, iar toate acestea făceau ca întoarcerea lui să fie mult mai reală. Când ne-am separat, amândoi aveam obrajii uzi de lacrimi.

În viaţă, sunt anumite momente pe care nerăbdarea le denaturează. Are un fel al său de a ne deforma aşteptările, exagerându-le cumva. Acesta nu a fost unul dintre acele momente. Fiecare detaliu din clipa în care eu şi Tomasz ne-am reîntâlnit a fost la fel de delicios cum speram, iar când m-am cufundat în braţele lui a fost minunat, întocmai cum au promis toate orele acelea pe care le-am petrecut visând.

— Unde ai fost? am răsuflat eu.

— La început am fost în Varşovia, a spus el, iar apoi a oftat şi a spus-o din nou, clătinând din cap. Apoi, în

aceste ultime luni, mi-am croit drum înapoi spre tine. Nu a fost uşor să mă întorc.

Avea doar douăzeci şi unu de ani, însă purtarea i se schimbase cu totul. Avea umerii lăsaţi, iar acum, că stăteam în poala lui şi eram suficient de aproape pentru a-i vedea chipul în întuneric, mi-am dat seama că, pe sub barbă, obrajii îi erau traşi, iar strălucirea din ochii aceia verzi şi frumoşi se stinsese. Totuşi, îl iubeam cu o ferocitate care aproape că mă speria. Murdar, înfometat, mizerabil şi obosit – în afară de o constatare în treacăt, nu am procesat nimic din toate astea. Îl iubeam atât de profund, încât nu am văzut decât că era din nou al meu. Acest fapt era de necontestat, aşa că orice altceva ar fi putut foarte frumos să se ducă naibii.

— Va fi bine, i-am promis eu. Acum suntem din nou împreună, asta e tot ce contează.

— Ştiu, dragostea mea. Dar trebuie să înţelegi că *nimeni* nu trebuie să afle că sunt aici, nici măcar părinţii tăi. Am nişte probleme, a recunoscut el.

Dar înainte de a mă gândi măcar la ce ar fi putut însemna asta, mi-am dat seama că, probabil, nu avea habar despre moartea lui Aleksy sau despre cât de grea devenise viaţa pentru noi aici.

— Trebuie să-ţi spun ceva, am şoptit eu, privindu-l drept în ochi.

Pentru o clipă, abia dacă l-am recunoscut în el pe băiatul pe care îl iubeam. Părea dintr-odată bătrân, obosit şi epuizat de război şi de tristeţe.

— Dacă despre tatăl meu este vorba, am auzit deja, a şoptit el.

Am răsuflat, simţindu-mă uşurată că nu trebuia să-i dau eu vestea, dar amărăciunea din ochii lui era atât de apăsătoare, încât a trebuit să îmi întorc privirea. Tomasz nu m-a lăsat să fac asta. Şi-a aşezat mâinile pe umerii mei în sus, iar apoi în părul meu, după care mi-a cuprins obrazul în palmă şi m-a întors din nou cu faţa la el. Ochii ni s-au întâlnit, iar fluturii mei din stomac au început să danseze sub intensitatea iubirii din privirea lui.

— Ştiu ce a făcut familia ta pentru sora mea, Alina, şi cum ai salvat-o în acea zi. Te-am iubit înainte... *ştii* că te-am iubit mereu, încă dinainte de a înţelege ce înseamnă asta. Dar felul în care ai avut tu grijă de ea...

Vocea i s-a frânt, iar el s-a oprit, a inspirat brusc, după care a continuat pe un ton inegal:

— Dacă nu am fi deja logodiţi, te-aş cere în căsătorie chiar acum.

— Şi aş spune din nou „da”, am şoptit eu.

Mi-am atins buzele de ale lui, dar când a vrut să mă sărute din nou aşa cum se cuvine, m-am dat puţin înapoi.

— Stai puţin, Tomasz. Povesteşte-mi despre acele „probleme”. Cine te caută? Invadatorii?

A oftat, dar nu a permis să se creeze distanţă între noi – de fapt, s-a înclinat şi şi-a lipit fruntea de a mea, iar apoi a închis ochii. I-am închis şi eu pe ai mei şi, pentru o clipă, am rămas amândoi în tăcere.

— Toţi, Alina. Mi-aş dori să nu fiu nevoit să-ţi spun asta, dar am probleme cu *toată lumea,* a şoptit el timid. Polonezii, naziştii... am impresia că am reuşit să enervez întreaga lume.

Mi-am încolăcit braţele în jurul gâtului său, dorindu-mi să îl îmbrăţişez şi mai strâns, dar am deschis ochii pentru a-l privi.

— Ce naiba ai făcut? l-am întrebat eu cu ezitare.

— Am făcut câteva greşeli în Varşovia, a recunoscut el. De atunci încoace, am încercat să le repar. Încă mai încerc.

Am aşteptat să-mi povestească, dar a deschis ochii o clipă mai târziu şi s-a uitat în altă parte, a răsuflat tremurat, după care s-a uitat din nou la mine cu o privire stăruitoare.

— Nu vreau să vorbesc acum despre asta, Alina – te rog, nu-mi cere s-o fac. Vom avea timp pentru aceste discuţii mai încolo. Vreau doar să te ţin în braţe şi să simt măcar preţ de cinci minute din acest război blestemat că viaţa merită din nou trăită.

Am văzut disperarea din privirea lui, iar asta mi-a cam frânt inima.

— De ce te holbezi la mine în loc să mă săruţi? l-am întrebat eu.

Atunci şi-a lipit din nou buzele de ale mele, iar asta a fost tot ce îmi lipsise şi tot ce avusesem nevoie în absenţa lui. *Acasă,* îmi tot spuneam eu, *sunt acasă,* fapt ce nu avea niciun sens, de vreme ce stătusem închisă în casă un timp care îmi părea a fi o veşnicie în acel moment. Dar braţele lui Tomasz erau un altfel de acasă, iar mie îmi fusese dor de acea îmbrăţişare atât de mult timp. După câteva minute, când ne-am separat, mi-a cuprins din nou faţa în mâini şi m-a privit în ochi.

— Alina, ştii că întotdeauna voi ajunge la tine? Jură-mi că ştii asta. Nu ştiu ce ne aşteaptă, dar când nu

suntem împreună, nu mă gândesc decât la un singur lucru, şi anume cum să mă întorc la fata mea.

— Ştiu. Şi eu simt la fel, i-am jurat eu, iar el m-a sărutat încă o dată.

— Acum *chiar* trebuie să-mi spui cum m-ai găsit. Am fost neglijent?

— *Nu te-am* găsit eu. Mă duceam acasă la Nadia Nowak, am spus.

A devenit brusc încordat şi s-a desprins puţin de mine.

— De ce te duceai acolo?

— Justyna i-a auzit pe părinţii ei certându-se şi zicând ceva de Nadia, de tine... am spus eu cu precauţie.

Tomasz a expirat, apoi s-a îndepărtat puţin de mine. Era, în mod evident, tulburat de această veste, iar eu i-am mângâiat uşor obrazul cu dosul mâinii mele.

— Alina, a spus el, uitându-se la mine cu bănuială. Ce ştii tu despre Nadia Nowak?

— Ce vrei să spui? Desigur că o cunosc. Este sora lui Ola şi... ştiu că i-a murit bărbatul, iar cei mai mulţi dintre copii i-au fost luaţi de lângă ea.

Se uita în continuare la mine, precaut, dar eu am clătinat din cap.

— Tomasz, nu înţeleg. Ce *vrei să spui?*

— Asta e tot ce ştii? a insistat el, iar eu m-am încruntat.

— Ce altceva să *mai* fie?

— Mă simt nevoit să-ţi cer să nu te apropii de casa Nadiei, te rog. Şi *trebuie* să stai cât mai departe de Jan Golaszewski.

— Mă duceam la Nadia doar ca să întreb de tine, Tomasz. Eram atât de disperată să aflu veşti despre tine, iar acesta a fost primul semn pe care l-am avut în tot acest timp, aşa că *trebuia* să încerc. Iar tata mi-a interzis de mult timp să o vizitez pe Justyna acasă şi mă ţine atât de ocupată, încât abia dacă apuc să mai vorbesc cu ea pe câmp, aşa că nici în privinţa asta nu ai motive de îngrijorare, i-am spus cu blândeţe.

El a dat din cap, apoi m-a tras din nou lângă el, cufundându-şi faţa în părul meu.

— Spune-mi, spune-mi *totul.* Te rog, Tomasz. Unde te ascunzi?

A ezitat doar o clipă înainte de a recunoaşte:

— În pădure, deocamdată. Voiam atât de mult să-ţi spun că sunt bine şi că sunt aici, dar... mi-a fost teamă că, făcând asta, te-aş fi pus în pericol. M-am gândit că, dacă aş aştepta aici, aş fi cu ochii pe familia ta şi aş face tot ce mi-ar sta în putinţă pentru a mă asigura că eşti în siguranţă. Şi am văzut-o pe Emilia trecând pe aici duminica, aşa că este un loc foarte bun pentru mine. Sunt aproape de voi şi sunt în siguranţă, dar fără a vă pune în pericol pe niciunul dintre voi prin prezenţa mea.

— Tomasz, dar este o pădure! am spus şocată. Aici nu ai unde să te ascunzi şi nici unde să te adăposteşti de vremea rea. Nu ai cum să rămâi aici!

— Am câteva locuri în care mă pot face nevăzut. Pădurea e prea mică pentru ca cineva să încerce să se ascundă aici, aşa că nu e ca şi cum naziştii verifică zilnic locul. Este în regulă momentan.

— Cum dormi?

Simţind îngrijorarea din tonul meu, m-a privit afectuos.

— Mă descurc, Alina.

— Şi mâncarea, cum faci...

Mă gândeam la orânduirea situaţiei lui şi, cu cât îmi dădeam seama mai bine, cu atât eram mai speriată.

— *Te rog*, nu-ţi face griji pentru mine. Sunt atât de mulţi cei care o duc şi mai rău decât mine.

— Mama spune asta mereu, am zis eu, simţindu-mă frustrată dintr-odată. Dar Tomasz, doar pentru că suferinţa noastră nu este cea mai grea, asta nu înseamnă că nu contează.

L-am sărutat încă o dată, tare şi repede.

— Promite-mi că vei fi în siguranţă.

— Voi fi, a spus el, dar a spus-o prea uşor, iar eu l-am apucat din nou de guler.

— Nu înţelegi, Tomasz. Eu pur şi simplu nu aş suporta dacă ţi s-ar întâmpla ceva. Promite-mi şi vorbeşte serios.

— Ba înţeleg, m-a asigurat el cu răbdare.

În ochi i s-a ivit sclipirea unor lacrimi, iar braţele sale s-au strâns în jurul meu.

— În prima noapte în care m-am întors aici, am venit la fereastra ta. Nu am îndrăznit să privesc înăuntru. Mi-era prea frică să mă uit, fiindcă nu eram convins că vei fi acolo, iar când în sfârşit te-am văzut dormind, Alina, liniştită şi sănătoasă, în siguranţă, şi erai al naibii de frumoasă, iar eu nici măcar nu am putut... nici măcar nu pot...

Vocea i s-a frânt, iar el mi-a prins cu putere partea de sus a braţelor în strânsoarea lui. O lacrimă i-a curs din ochi, alunecându-i pe obraz, şi am început şi eu să

plâng. Înţelegeam momentul pe care îl descria, căci eu îl trăiam chiar în timp ce el îl povestea.

— Nici măcar nu am cuvinte pentru a-ţi descrie acel sentiment de uşurare, *moje wszystko.* Este îndeajuns să spun că m-am simţit atât de uşurat încât *am plâns* în acea noapte. Îţi promit că îmi voi asuma doar riscurile pe care voi fi nevoit să mi le asum, căci înţeleg cu adevărat cât de mult contează pentru tine ca eu să fiu în siguranţă.

Mult timp am stat aşa, scăldaţi într-o linişte mulţumitoare. Timp de minute în şir, am avut din nou tot ce îmi trebuia pe lumea asta şi am fost mai fericită decât îmi aminteam să fi fost eu vreodată. Umbra realităţii s-a ivit mult prea curând, fiindcă, oricât de mult mi-aş fi dorit, nu puteam să rămânem aşa la nesfârşit.

— Nu ştiu cum am să te pot lăsa, dar nu mai pot rămâne mult afară, am şoptit eu în cele din urmă. Dacă părinţii mei îmi observă lipsa, vor fi mai vigilenţi mâine, iar eu nu am să mai pot veni să te văd.

— *Să nu* mai vii să mă vezi, a spus el.

Am tresărit şi am dat să îl contrazic, dar el a scuturat din cap şi mi-a apăsat buzele cu degetul.

— Este prea riscant, Alina, este un miracol că te-am văzut măcar în seara asta. Dar, să mă ierte Dumnezeu, nu mai pot sta departe de tine acum. Voi aştepta până când se va face foarte târziu şi, presupunând că e sigur, voi veni în schimb la fereastra ta, e bine?

— Vei veni?

— Voi veni, mi-a promis el, iar apoi a oftat. N-ar trebui, dar voi veni.

Amintindu-mi de pericolul în care se afla, mi-am înghiţit nodul din gât, m-a sărutat, iar apoi ne-am despărţit braţele cu blândeţe. S-a ridicat în picioare şi m-a ajutat şi pe mine să mă ridic, după care am mers în tăcere până la marginea pădurii.

— Te iubesc, Alina, a murmurat el.

— Şi eu te iubesc. Foarte mult, am şoptit eu.

Ne-am dat un ultim sărut sub clar de lună înainte ca el să mă îndemne uşor să plec acasă. După primii paşi, m-a prins de mână şi m-am întors să îl privesc. Atunci am alunecat în timp, trecând din nou prin anii aceia grei, până în noaptea în care mi-a cerut mâna. Pentru o clipă, am fost aceeaşi fată răsfăţată de dinainte de război, iar el, băiatul musculos şi înfumurat care m-a cerut în căsătorie. Undeva în timp, aşa vom rămâne mereu, şi am simţit certitudinea acestui lucru până în măduva oaselor.

— Nu mă pot gândi decât că e un miracol, Alina, a şoptit Tomasz, cercetându-mi chipul cu privirea. Faptul că tu m-ai găsit în această seară mă face să cred că acesta a fost un dar de la Dumnezeu. Poate că, în cele din urmă, El mă poate ierta.

Întunericul îi revenea în ochi. Aveam atât de multe să ne spunem unul altuia, dar nu mai era timp nici măcar să începem conversaţia.

— Vom vorbi mâine, Tomasz, i-am şoptit. Da?

Mi-a dat drumul la mână cu reticenţă, iar privirea lui a zburat pentru o clipă spre câmpul din spatele meu, după care a şoptit:

— Somn uşor, *moje wszystko.*

— Ai grijă de tine, Tomasz.

Când am urcat pe fereastră, în casă era încă linişte. Mi-am scos haina şi pantofii şi m-am băgat sub pături, dar chiar şi după ce am închis ochii, tot m-am împotrivit somnului.

În schimb, m-am lăsat pradă strălucirii calde a ceva ce era cu mult mai remarcabil, ceva aproape miraculos. Bineînţeles că eram entuziasmată de întoarcerea lui şi, în egală măsură, m-am simţit uşurată să primesc din nou, în viaţa mea, o sclipire de fericire şi un licăr de speranţă.

Capitolul 12

Alice

În zilele cu şcoală, mă trezesc la cinci dimineaţa din obişnuinţă, şi nu din nevoie. Îi organizez lui Eddie calendarul vizual, îi pregătesc hainele şi îi fac ghiozdanul – titirezul pe care încă îl ia cu el peste tot pe unde merge, locomotiva Thomas, jucăria lui de pluş, în caz că o vrea, şase tuburi de Go-Gurt, o conservă de supă şi şase perechi de chiloţi de schimb, fiecare într-o pungă separată, cu fermoar, în eventualitatea în care se mai întâmplă accidente inevitabile.

Când termin de pregătit echipamentul lui Eddie, este ora şase, iar în casă este încă linişte. Îmi torn o ceaşcă de cafea şi merg în sufragerie, unde pornesc

televizorul pe un canal de ştiri, iar apoi mă pierd instantaneu în zgomotul de fundal. Mă uit prin cameră, la cărţile nesfârşite de pe rafturi şi la praful de pe pervazul ferestrei, de care ar trebui să mă ocup la un moment dat.

Asta este camera mea preferată, iar eu mă simt mai acasă în această casă decât în oricare alta în care am mai locuit. Am cumpărat-o în urmă cu şase ani, când Wade a primit prima din ceea ce avea să fie o serie de promovări. Nu că am fi putred de bogaţi, dar el câştigă mult peste ceea ce înseamnă un salariu obişnuit în zilele noastre, iar eu nu prea îmi dau seama cum funcţionează sistemul lui de prime, dar se pare că aduce o grămadă de bani. Este ceva legat de indicatorii de performanţă a echipelor pe care le conduce şi, o dată la câteva luni, obţine o victorie la locul de muncă, după care apare o altă depunere uriaşă în cont, iar Wade vrea să bem şampanie, iar eu îl ascult cum încearcă să îmi explice. Dau din cap şi zâmbesc, dar niciodată nu înţeleg cu adevărat, fiindcă pur şi simplu nu am un sistem de referinţă pentru lumea lui.

Nu am avut niciodată un loc de muncă bazat pe indicatori de performanţă. Ultima slujbă pe care am avut-o a fost cea de meditatoare pentru bobocii de la secţia de engleză. Chiar şi atunci, am făcut-o pentru că toţi cei pe care îi cunoşteam lucrau, iar banii îi cheltuiam, în cea mai mare parte, pe mâncat în oraş şi pe haine. Mama şi tata erau peste măsură de obsedaţi de educaţia mea, şi cred că este de înţeles, cariera fiind cea mai importantă parte a vieţii mamei mele, iar tata fiind academician la acea vreme. Au

fost mai mult decât fericiţi să mă susţină financiar pe tot parcursul anilor de facultate.

Când vine vorba despre bani, mi-a fost mult mai uşor să mă bazez pe părinţii mei decât pe soţul meu. În ceea ce priveşte situaţia familiei mele, eu sunt zi de zi un amestec de recunoştinţă, vinovăţie şi frustrare. Dacă nu am fi decis să formăm încă de tineri o familie şi dacă, odată ce ne-am dat seama că Eddie nu avea să fie un copil normal, nu am fi decis că eu ar trebui să rămân acasă pe termen lung, aş avea şi eu o carieră, iar lucrurile ar sta altfel.

Dar lucrurile nu sunt diferite şi nici nu mi s-au părut vreodată egale.

Nu mă simt astfel din cauza a ceea ce spune sau face Wade. Uneori mă întreb dacă, propunându-mi să fiu o mamă casnică, m-aş mai fi simţit atât de incomod în legătură cu toate acest circumstanţe. În schimb, această viaţă mi s-a întâmplat pur şi simplu, iar acum am unele zile în care casa asta frumoasă se aseamănă oarecum cu o cuşcă aurită.

— Mami.

Tresar şi îmi ridic privirea pentru a o vedea pe Callie stând în prag. Este palidă în această dimineaţă, părul ei blond ca mierea şi ciufulit după somn încadrându-i umerii, iar ochii săi mari şi albaştri îi joacă în lacrimi.

— Ursuleţ, oftez eu, revenind în mod automat la porecla pe care i-am dat-o eu şi Wade pe când era doar un bebeluş. Ce este?

Las ceaşca de cafea pe masă şi îmi deschid braţele pentru ea. Traversează în fugă camera şi se avântă spre mine.

— Îmi pare rău că i-am zis *retardat* lui Eddie.

— Oh, Callie. Ştiu că îţi pare rău. Ieri a fost o zi proastă pentru toţi, nu-i aşa?

— Dar poate că tu nu cunoşti originea cuvântului, mami. E un cuvânt *oribil.* Odată a fost un termen medical legitim, dar de zeci de ani e folosit ca să denigreze persoanele cu dizabilităţi. Am căutat pe etymologyonline.com. Am comis o *infracţiune motivata de ura* împotriva frăţiorului meu mai mic. Iar el nici măcar nu ştie, ceea ce e şi mai rău, fiindcă doar tu şi eu şi tati ştim ce om groaznic sunt. Cum mă vei mai putea ierta vreodată?

O strâng mai tare în braţe şi îmi ascund un zâmbet în timp ce îmi trec degetele prin părul ei.

— Nu eşti perfectă, Callie Michaels. Ai voie să faci greşeli.

— O *infracţiune motivata de ură* e mai mult decât o simplă greşeală, spune ea plângând de-a binelea acum.

— Acum, că înţelegi de ce m-am supărat atât de rău pe tine în legătură cu acel cuvânt, îl vei mai folosi vreodată?

— *Glumeşti?* suspină ea, desprinzându-se de mine şi privindu-mă cu oroare.

Chipul îi este inundat de lacrimi şi mă întreb cât o fi reuşit să doarmă. Simt ghimpele vinei înţepându-mă, fiindcă nici măcar nu am verificat dacă s-a băgat în pat aseară. Se mai întâmplă aşa în casă la noi. De obicei, verific ce face Eddie. Callie a învăţat să-şi poarte singură de grijă, dar asta nu e bine.

— *Desigur* că nu îl voi mai folosi niciodată. Acum că ştiu ce înseamnă, nu aş mai fi în stare.

— Ei bine, asta-i tot ce contează. Să-i ceri scuze mai târziu lui Eddie şi s-o lăsăm baltă.

— Dar e de neiertat...

— Puiule. Analizezi prea mult acum, spun eu cu blândeţe, iar ea se opreşte.

— Ah, spune ea, iar apoi a suspinat nefericită. Bine.

— Ca să te revanşezi faţă de Eddie, uită-te astă-seară împreună cu el la un videoclip cu trenuri. Totul va fi iertat.

— Bine, mami.

O îmbrăţişez din nou strâns şi îmi aşez capul pe al ei.

— Îmi pare rău că te-ai simţit frustrată ieri la şcoală, Callie.

— Îmi pare rău că m-am purtat ca o răzgâiată din cauza asta, mami.

Uit uneori că are şi ea problemele ei. Uit că lumea este la fel de misterioasă pentru Callie, care vede prea mult din ea, precum este şi pentru Eddie, care înţelege atât de puţine. La fel cum Eddie are nevoie de mine ca să îi croiesc un drum prin lumea asta, aşa simte şi Callie nevoia să o ajut să meargă pe propriul ei drum.

— Să îi trezim pe băieţi şi să ne începem ziua? o întreb eu.

— Mai putem sta cinci minute? şopteşte ea şi se cuibăreşte şi mai aproape de mine. Uneori, îmi place când suntem doar noi două.

— Şi mie, ursuleţ, îi răspund eu şoptit. Şi mie.

*

Ajung la spital pe la ora nouă dimineaţa, fiind exact în grafic astăzi.

Babcia moţăie uşor când intru în salon, aşa că mă aşez tăcută pe un scaun de lângă patul ei.

Are iPad-ul la îndemână, lăsat pe măsuţa pliabilă. Imediat în spatele lui, se află o colecţie de ceea ce bănuiesc că sunt cele mai valoroase obiecte din universul bunicii mele. În vârful teancului este un pantof din piele, lucrat manual, de mărimea piciorului unui nou-născut. Este evident că pantoful e foarte vechi şi nu chiar bine lucrat – cusătura este grosieră şi neuniformă, fiind realizaţi dintr-o piele veche, în mai multe nuanţe. Mă întreb dacă a fost al mamei şi de ce l-o fi păstrat Babcia, de ce mi-l arată mie acum.

Sub pantof sunt două scrisori – cea de deasupra este într-un plic destul de modern, având pe el numele meu şi scrisul îngrijit al Babciei. Plicul este cam şters, aşa că ştiu că nu este *nou,* însă, chiar şi fără să am acest indiciu, tot aş fi sigură că a fost scris în urmă cu aproape zece ani, căci adresa de pe el este cea din Connecticut. Trebuie să-mi fi scris această scrisoare pe vremea când eram la facultate, căci la câteva luni după ce am absolvit, eu şi Wade am decis să ne mutăm din nou aici, în Florida.

Deschide ochii exact în acest moment şi ridică mâna spre încheietura mea. Ne zâmbim una alteia, după care dă din cap înspre scrisoare, aşa că o deschid şi despăturesc hârtia din interior.

Scumpa mea Alice,

Ce mai faci, frumoasa mea nepoată? Sper că te bucuri din plin de ultimul tău semestru la facultate.

Sunt atât de mândră de tine pentru că vei obţine diploma. Ştiai că mama ta a fost primul membru al familiei mele care a făcut asta? Sunt atât de fericită că trăim în America, unde ai atâtea oportunităţi.

Draga mea, am nevoie să îmi faci o favoare. Este una imensă şi tot ezit să îţi cer asta, dar simt că mi se scurge timpul şi sunt tot mai disperată. Având în vedere boala lui Pa, aici o să fie tot mai multă nevoie de mine, aşa că asta s-ar putea să fie ultima mea şansă de a pleca.

Mai sunt capitole neîncheiate ale vieţii mele din Polonia – lucruri rămase nerostite şi, chiar mai important, întrebări care nu şi-au găsit răspunsuri. Sunt convinsă că ştii deja cât de greu îmi este să vorbesc despre război şi despre viaţa mea de acasă, dar sunt unele lucruri pe care pur şi simplu trebuie să le ştiu înainte să mă duc în pace. Dar acum am 85 de ani, dragă Alice, şi s-au făcut aproape 65 de când am părăsit Polonia în mare grabă. Ştiu că acum este o lume cu totul nouă în locul celei pe care o cunoşteam eu. Mi-aş dori să te invit să mi te alături într-o scurtă vacanţă acolo. Îţi voi plăti eu drumul – pur şi simplu, am nevoie de cineva care să mă ajute să planific excursia şi de cineva care să mă însoţească. Tu eşti atât de inteligentă, draga mea, şi atât de isteaţă, încât descoperi tot felul de lucruri din studiile şi din lucrările tale – poate că te-ai putea gândi la asta ca la un proiect de absolvire în domeniul istoriei propriei tale familii.

Am rugat-o pe Julita mai demult şi, pentru o vreme, chiar am crezut că va veni cu mine, dar

acum este foarte ocupată cu noua ei slujbă şi, în plus, dacă plec, voi avea nevoie să aibă ea grijă de Pa.

Dacă mi-ai putea acorda din timpul tău, am putea pleca pentru două săptămâni să vizităm casa strămoşilor mei şi să încercăm să aflăm câteva informaţii care mă interesează. Ar însemna totul pentru mine, Alice, cu adevărat. Am putea pleca de îndată ce vei absolvi, iar apoi, ca expresie a recunoştinţei pe care ţi-o port, am putea călători la Paris sau la Roma, ca să poţi vedea mai mult din Europa.

Cu dragoste multă,

Babcia

Data scrisorii mă aruncă imediat înapoi în timp, cea mai tumultuoasă perioadă din viaţa mea. Pa tocmai ce fusese diagnosticat cu demenţă – la doar câteva săptămâni după ce mama a fost numită în cadrul tribunalului districtual. Tata încă mai era profesor de economie la Universitatea din Florida, însă se gândea să se pensioneze pentru a putea călători – fără mama, dat fiind faptul că a acceptat şi el, în cele din urmă, că ea vorbea serios când spunea că speră să lucreze până când aveau să-i cedeze trupul sau creierul. Wade îşi termina cea de-a doua facultate şi era angajat pentru prima dată cu normă întreagă.

Iar apoi, când s-au afişat rezultatele finale, am observat un declin în ceea ce priveşte performanţele mele academice din ultimul semestru de facultate, fiindcă, în cea mai mare parte a timpului, mă obseda modul în care urma să spun familiei mele că anul

următor, în loc să merg la un internship, aveam să devin mamă.

Ridic ochii din scrisoare, iar privirea mi se înceţoşează în vreme ce mă întorc aici şi acum. Babcia mă priveşte cu nerăbdare, iar eu am un sentiment zdrobitor de suferinţă în faţa acestei oportunităţi ratate. Dacă mi-ar fi trimis scrisoarea, aş fi mers oricum cu ea – însărcinată sau nu. Cu toate astea, nu mă surprinde faptul că nu mi-a cerut asta odată ce a aflat că eram însărcinată. Babcia a respectat dintotdeauna această atenţie unică pe care vreau să o acord familiei mele.

Acum, Babcia ia cu stângăcie cealaltă scrisoare în mâna stângă şi o aşază pe măsuţa pliantă, lângă mine. O deschid cu grijă – *aceasta* este cu siguranţă *mult* mai veche decât prima. Deşi despăturesc hârtia aspră, învechită, tot îmi este teamă că urmează să se rupă în bucăţi. Simt că ar trebui să mă ocup de ea doar purtând mănuşi din bumbac, ca şi când m-aş afla într-un muzeu.

Cerneala este ştearsă în mare parte, numai câteva rânduri din josul scrisorii fiind mai vii. Este scrisă în polonă, însă este atât de vagă, încât nu sunt convinsă că cineva care ar cunoaşte limba chiar ar putea înţelege prea mult din ea. Abia pot desluşi primele rânduri, dar văd numele din partea de jos. *Tomasz.*

Mă uit la ea fără să înţeleg, dar acum plânge în tăcere şi se întinde să îmi ia din mâini, cu multă grijă, scrisoarea mai veche. O împătureşte din nou, după care o pune pe măsuţa pliantă. Lacrimile îi curg şiroaie pe obraji, dar le şterge cu dosul palmei şi se întinde cu hotărâre după iPad. Toate pictogramele de

care are nevoie sunt salvate pe ecranul *favorite*, aşa că îi ia doar o clipă ca să înceapă discuţia.

Alice.

Găseşte Tomasz.

Alice avion Polonia. Alice avion Trzebinia.

Babcia foc Tomasz.

Mă priveşte cu nerăbdare, după care apasă butonul *rândul tău.* Iau iPad-ul cu durere în suflet. Mâinile îmi tremură puţin în timp ce tastez răspunsul.

Babcia nu avion...

îmi smulge brusc iPad-ul din mână.

Da, tastează ea, iar eu am impresia că ne aflăm în mijlocul unei discuţii ciudate, timp în care ea îşi petrece următoarele câteva minute contrazicându-mă, accesând pictogramele de pe ecranul de *utilizate recent.*

Babcia bolnavă.

Babcia bătrână.

Babcia nu avion.

Alice avion.

Alice avion Trzebinia.

Găseşte Tomasz.

Babcia foc Tomasz.

— Dar... nu mă pot duce în Polonia, Babcia, protestez eu cu voce tare, uitând pentru un moment că nu are niciun sens să o fac.

Ea apasă pe butonul *repetare* de pe iPad, după care se uită la mine şi, când pur şi simplu o privesc ca să încerc să îmi dau seama cum să îi explic cât de absurd e acest lucru, ea apasă pe butonul *repetare* din nou şi din nou.

Apoi, lasă iPad-ul jos, îşi încrucişează braţele pe piept şi mă priveşte cu încăpăţânare. Ţine bărbia ridicată. Maxilarul încordat. Babcia arată exact cum arăta fiica mea aseară, când am intrat pe uşă.

— Dar..., mă opun eu slab.

Nu puteam să plec de lângă Callie şi nu puteam să plec de lângă Wade şi, categoric, nu puteam să plec de lângă Eddie. Nici nu pot încerca să-mi închipui cum aş putea să fac ca *asta* să funcţioneze. Wade nu şi-ar lua niciodată liber; Eddie nu ar accepta niciodată absenţa mea; aş scoate-o din sărite şi pe Callie – Doamne, ar fi un coşmar pentru ei. Pe lângă asta, nici nu ştiu la ce întrebare vrea Babcia să-i răspund. Cine sunt aceşti oameni? Ce dracu' ar trebui să însemne *Babcia foc Tomasz?* Să zicem că aş face înconjurul lumii pentru ea, dar ce *aş face* măcar când aş ajunge acolo?

Babcia ori îmi citeşte gândurile, ori se gândeşte la exact acelaşi lucru. Se întoarce din nou la ecranul de pornire şi găseşte aplicaţia Facetime, după care îmi arată cu degetul înspre pictogramă. Când mă uit din nou la ea neînţelegând, glisează cu degetul pe pictograma *camera*; apoi apasă pe ea şi se deschide galeria foto. Este goală, fiindcă acesta este iPad-ul mamei, iar ea nu prea este genul bunicii-paparazzi, dar, în orice caz, înţeleg mesajul.

Bunica mea vrea să-şi mai vadă pentru ultima dată pământul natal.

Bunica îmi dă acum iPad-ul, iar eu deschid aplicaţia CAA şi navighez printre pictograme, întrebându-mă cum se presupune că ar trebui să utilizez eu acest limbaj limitat ca să-i spun că „nu e nicio şansă ca eu

să aranjez un zbor spre Polonia şi să fac nişte poze, în special nu aşa din scurt, şi nu avem idee de cât timp ţi-a mai rămas, aşa că ar trebui să plec imediat”.

Cum să îi spun femeii care mi-a oferit infinită dragoste şi acceptare întreaga mea viaţă că prima favoare pe care mi-a cerut-o ea vreodată este una pe care trebuie să i-o refuz? Cum să-i spun persoanei care mi-a dat *totul* că acel *singur* lucru pe care îl vrea de la mine este prea mult? Răspunsul vine repede.

Nu pot. Când matroana familiei îţi spune să faci un lucru, trebuie să îl faci.

Dar îmi cere ceva ce nici măcar nu sunt sigură că pot realiza fizic, având în vedere timpul pe care îl avem. Însă nu există nicio pictogramă pentru „poate” în aplicaţia CAA – conceptul este prea vag pentru copiii ca Eddie, iar programul a fost gândit pentru ei. În schimb, navighez la ecranul de Notiţe ca să scriu cuvântul *poate*, dar sunt surprinsă să văd că sunt deja alte însemnări acolo.

Trzebinia
Ul. Swiętojariska 4, Trzebinia
Ul. Polerechka 9B, Trzebinia
Ul. Dworezyk38, Trzebinia
Alina Dziak
Emilia Slaska
Mateusz and Truda Rabinek
Saul Eva Tikva Weiss
Proszę zrozum. Tomasz.

Confuză, ridic privirea spre ea. Însemnările sunt în polonă, limbă pe care ştie foarte bine că nu o cunosc. Ridic iPad-ul ca să poată vedea ecranul, după care mă duc pe Google, accesez Google Translate şi tastez

cuvintele „Mă înţelegi?”. Apăs pe redare, iar cuvinte care nu au niciun sens pentru mine năpădesc atmosfera, dar Babcia face ochii mari şi dă din cap cu entuziasm. Ne zâmbim reciproc, după care mă întorc la secţiunea Note de pe iPad şi mă doare din nou sufletul.

Simt aţintită asupra mea privirea bunicii, pătrunzătoare şi curioasă, şi disperată, şi plină de speranţă. Înghit în sec, cu greu, după care îmi ridic ochii spre ea. Ne privim una pe cealaltă în tăcere, până când ea dă din cap doar o dată, iar apoi pare mulţumită. Se cufundă din nou în perne şi închide iar ochii, pe buze stăruindu-i umbra unui zâmbet. Habar n-am ce o fi crezut ea că a citit pe chipul meu acum, dar mi-am petrecut restul zilei stând la căpătâiul ei, încercând să-mi dau seama dacă există vreo cale de a face lucrurile să meargă.

Capitolul 13

Alina

Eu şi Tomasz ne-am creat imediat rutina unor vizite nocturne în timpul cărora ne dădeam săruturi inocente şi o îmbrăţişare ciudată peste pervazul ferestrei, dar ne era imposibil să vorbim prea mult, căci părinţii mei dormeau întotdeauna chiar de cealaltă parte a peretelui. Aveam un milion de

întrebări, dacă nu chiar mai multe, pe care voiam să i le adresez – atâtea lucruri pe care îmi doream să i le spun sau să îl aud spunându-mi-le –, dar toate se rostogoleau în fragmente de conversaţie, fiindcă el nu îndrăznea niciodată să stea mai mult de câteva minute o dată.

— Lasă-mă să vin în pădure, îl rugam eu. Aici ne e prea greu să vorbim aşa cum trebuie.

— Nu cred că e o idee prea bună, Alina, îmi răspundea el şoptit. Dacă părinţii tăi te prind că ieşi din casă, nu vei avea cum să le explici.

— Dar dacă ne prind vorbind aici...

— Dacă ne prind vorbind aici, îţi *promit* că am să dispar atât de repede, încât vei crede că am devenit invizibil.

Iată-l pe băiatul înfumurat de care mă îndrăgostisem, arogant în convingerea lui că m-ar fi putut proteja. Părea să creadă că, venind la noi acasă, lua asupra lui riscul întâlnirii noastre, dar eu nu eram atât de sigură de asta. Problema era că nu aveam cum să mă cert cu el – în special pentru că trebuia să vorbim în şoaptă. Voiam explicaţii, dar disperarea mea de a mă întâlni cu el în pădure era şi mai profundă de atât. Voiam să îl ţin în braţe, să îl sărut şi să vorbesc deschis cu el. Poveştile lui Tomasz îmi lipseau aproape cu disperare. Îmi lipseau basmele şi exagerările, până şi informaţiile bizare despre ţinuturi îndepărtate, despre biologie şi ştiinţă, dar nu aveam timp pentru astfel de conversaţii îndelungate când noi şuşoteam peste pervaz. Acele vizite din fiecare seară erau un lux pasager, unul care îmi părea tot mai scurt, însă nu am îndrăznit să mă simt dezamăgită, fiindcă

cel puţin se întorsese, iar eu eram foarte conştientă de cât eram de norocoasă că aveam măcar atât.

După numai câteva zile de la întoarcerea lui Tomasz, eu şi mama am mers să ne ocupăm de pământul de lângă proprietatea familiei Golaszewski, unde l-am găsit pe Jan stând în patru labe şi plivind buruienele. Eu mergeam în faţă şi mi-am dat seama că eram suficient de aproape încât să consider că ar fi politicos să îl salut.

— Bună, Jan, am spus eu cât de politicos am putut. Ce mai faci?

Jan şi-a coborât sprâncenele stufoase şi cenuşii, iar fruntea i s-a încreţit în timp ce se uita la mine.

— Ola a luat-o pe Justyna. M-am gândit că ai vrea să ştii.

— Jan, l-a salutat mama scurt, apropiindu-se.

— Faustina, i-a răspuns Jan la fel de brusc.

— Unde a plecat Justyna? am întrebat eu cu ezitare. La... la oraş?

— Da, la oraş, mi-a confirmat Jan, dar faţa i se înroşise, nările i se umflaseră, iar eu am ştiut că nu era mulţumit de turnura pe care au luat-o lucrurile. În orice caz, a plecat, şi asta-i tot.

I-a mai făcut încă o dată mamei un semn scurt din cap, apoi şi-a aruncat uneltele în ţărână, după care s-a întors cu spatele şi a plecat, traversând câmpul pentru a se duce acasă. Jan mi s-a părut dintotdeauna impunător, însă, în acea zi, parcă părea mai mic, poate pentru că mi s-a părut evident faptul că, în ciuda fanfaronadelor şi a energiei lui, era şi el un simplu om, unul foarte singur de această dată.

— Îmi pare rău că ţi-a plecat prietena, Alina, a murmurat mama pe când ne întorceam acasă.

— Mulţumesc, mamă.

O vedeam atât de rar pe Justyna, încât ştiam că abia dacă aveam să-i simt lipsa.

Eram totuşi tristă, dar probabil că nu la fel de tristă cum aş fi fost dacă asta s-ar fi întâmplat în urmă cu câteva săptămâni.

În nopţile cu lună plină, când chiar puteam să îl văd bine pe Tomasz, îmi era clar că obrajii lui deveneau tot mai supţi pe zi ce trece. Am decis că voi găsi o modalitate de a-i aduce ceva de mâncare.

Eram conştientă că aş fi furat mâncare de la mama mea – care probabil că fura mâncare de la nazişti – dar îmi era mult mai frică de mama decât de invadatori, iar asta însemna ceva. Prima dată când i-am dat lui Tomasz o cană cu resturile de la cina mea, disperarea aceea de foame teribilă din privirea lui a făcut să merite groaza pe care am simţit-o când am pitit mâncarea.

— Cum ai făcut rost de asta?

— De la cina mea, am spus eu.

El a ezitat, dar eu i-am făcut semn cu mâna înspre mâncare.

— Te rog, Tomasz! Dă-i bătaie, eu am mâncat destul.

A râs cu neîncredere.

— Alina Dziak. În ţara asta nu am mai avut *destul* de când a început ocupaţia. Nu mă minţi. Eşti piele şi os.

— Te rog, mănâncă. De cele mai multe ori, eu primesc două sau chiar trei mese pe zi – nu este vreun lux, dar supravieţuiesc. Dar tu...

Nu ştiam cum să atrag atenţia asupra fizicului său ce părea că se micşorează într-un ritm alert, aşa că, după ce am făcut o pauză, i-am luat pur şi simplu mâna într-a mea şi i-am şoptit:

— Tomasz, mă tem pentru tine. N-o poţi ţine tot aşa. Nu ştiu ce faci şi este evident că nu vrei să-mi spui. Dar, cu siguranţă, presupune mult să te furişezi şi să încerci să stai cu ochii-n patru. Lasă-mă să-ţi dau măcar resturile din resturile pe care ni le dau ei.

A luat o bucată de pâine şi a mirosit-o aproape cu suspiciune. Apoi a îndesat-o în gură şi a făcut ochii mari.

— Sunt *destul* de sigur că naziştii nu vă dau şi gem de căpşuni lângă pâine, a spus el cu prudenţă, iar eu am ridicat din umeri.

— Nu eşti singurul om din district care desfăşoară activităţi sub acoperire. Se pare că mama are ascuns pe undeva un depozit misterios.

— Să facem o înţelegere, dragă Alina, a spus Tomasz gânditor, în timp ce lua nişte cartofi din cană. Dacă îmi poţi da câte ceva de mâncare, eu mănânc jumătate, iar restul îl voi da prietenilor mei. Este bine aşa?

— Dar abia dacă îţi ajunge ţie ce e de mâncare aici, am şoptit cu disperare. Te rog, poţi să mănânci tu asta, iar mâine voi încerca să aduc mai multă mâncare pentru prietenii tăi?

— Ei bine, dacă ai cum să faci asta fără să te pui în pericol pe tine sau pe mama ta cea şireată, atunci...

Chiar în acel moment, uşa de la dormitorul meu s-a deschis, iar tata a apărut în prag – cu ochi tulburi şi încruntat.

— Alina, a spus el deodată. Cu cine naiba vorbeşti?

Am privit agitată pe geam, dar Tomasz plecase. În schimb, mi-am ridicat privirea către cer şi, când am început să mă rog cu disperare pentru o minciună convingătoare, mi-am dat seama că aveam deja una.

— Mă rugam, am spus eu.

— *Te rugai,* a repetat tata, fără a încerca măcar să-şi ascundă suspiciunea.

— Da. Mă rugam. Pentru Tomasz.

Tata s-a încruntat şi mai mult.

— Mergi la somn, a spus el. Avem o grămadă de treabă de făcut mâine.

A făcut un pas în spate către uşă, dar a ezitat.

— Lasă uşa deschisă.

M-am suit repejor în pat, cu inima bătându-mi nebuneşte şi cu privirea aţintită asupra ferestrei. Tomasz nu s-a întors înapoi, dar de dimineaţă, cana goală fusese strecurată înapoi pe fereastră şi ascunsă în aşternut.

*

În noaptea de după ce tata ne-a surprins vorbind, Tomasz a venit la geam la fel ca mai înainte, însă era încruntat. Încă dinainte de a vorbi, am ştiut că venea să îşi ia rămas-bun.

— Îmi pare rău, mi-a şoptit el. A fost riscant, ştiam că este riscant. Eu...

— Nu, mie îmi pare rău, i-am răspuns eu şoptit. Am fost neglijentă, am vorbit prea tare. Promit că am să fiu mai atentă.

A oftat, după care şi-a ciupit podul nasului. Era plin de anxietate şi, când m-am întins pe fereastră să îmi pun mâna pe umărul lui, i-am simţit încordarea pe propria-mi piele. Tomasz s-a înclinat spre mine şi m-a sărutat pe obraz.

— Alina, nu mai e înţelept să facem asta, mi-a şoptit el nefericit. Nu mai putem continua aşa.

Mi-am muşcat buza.

— Dar cum altfel aş putea să te văd? Poate că am putea să le spunem pur şi simplu mamei şi tatei.

— Nu, m-a întrerupt el, vocea fiindu-i o şoaptă disperată. Nu, ei nu trebuie să ştie, Alina. Nu pot... E şi aşa destul de rău că tu ştii că sunt aici. Nu e sigur. Ştii asta, nu-i aşa?

— Cum aş putea şti? Nici măcar nu înţeleg ce ai făcut.

A oftat şi m-a privit rugător.

— Dacă le spunem părinţilor tăi, nu cred că ne vor mai da voie să ne vedem.

— Bineînţeles că da!

— Alina... a spus el cu blândeţe. Te rog să ai încredere în mine, *moje wszystko.* Părinţii tăi te iubesc şi îşi vor dori să fii în siguranţă. Şi nu eşti *deloc în* siguranţă dacă te întâlneşti cu mine.

— Dar...

— Chiar dacă mă înşel, iar ei sunt de acord să ne vedem în continuare, este prea riscant să mai afle şi altcineva secretul nostru. Dacă află cineva că te vizitez...

A ridicat bărbia, după care m-a privit drept în ochi.

— Nu-mi pasă ce se întâmplă cu mine. Chiar nu-mi pasă. Dar dacă ţi se întâmplă ţie ceva din cauza mea?! Nu aş putea...

Apoi s-a oprit, cu ochii pironiţi asupra uşii de la dormitorul meu.

— Am să găsesc o cale să vin să te văd în timpul zilei. Ar fi mai bine aşa? Dacă ne-am întâlni în pădure?

— *La lumina zilei?* a spus el, de parcă propunerea mea era absurdă, dar eu am ridicat din umeri.

— Poate că uneori, înainte de război, oamenii se mai plimbau pe deal. Dar acum? în afară de Truda, de Mateusz şi de sora ta, care vin să ia prânzul la noi duminica, tu eşti singurul om pe care l-am mai văzut pe acolo de câţiva ani. Este cel mai sigur loc de întâlnire pe care l-am putea găsi vreodată.

Mă privea sceptic, aşa că i-am aruncat o privire pătrunzătoare.

— Stai acolo de săptămâni întregi şi nu ai fost observat, Tomasz. A fost măcar cineva pe punctul de a te găsi? Cine anume crezi tu că ne va prinde împreună acolo?

— Mai mult ca sigur că părinţii tăi ar băga de seamă dacă ai veni zilnic în pădure.

— Ştiu. Le-aş cere permisiunea să mă plimb prin pădure, dar nu le-aş spune de ce vreau să merg acolo.

A oftat din greu.

— Ce motiv ai putea avea ca să vii în fiecare zi în pădure, Alina?

— Nu eşti tu singurul descurcăreţ în această relaţie, am şoptit eu, dar străduindu-mă să adopt un ton de tachinare şi vesel, la care el a râs reticent.

— Bine, Alina Dziak. Să vedem ce poţi face.

*

La micul dejun, am ţinut discursul pentru pregătirea căruia am stat trează jumătate de noapte.

— Mamă, am spus eu, m-am decis să îmi iau un angajament spiritual şi să spun rozariul pentru ţara noastră în fiecare zi. Am să mă trezesc mai devreme dimineaţa şi voi petrece o oră în rugăciune, pe deal.

Mama a pus cafeaua pe masă şi a ridicat o sprânceană la mine. Ea şi tata s-au uitat unul la altul. În cele din urmă, şi-a aţintit din nou privirea asupra mea, dând scurt din cap.

— Chiar te rog, du-te pe deal şi roagă-te, dar nu vreme de o oră – aici nu-i mănăstire. Ai timp douăzeci de minute şi vei rămâne la marginea pădurii. Te pot striga *oricând,* aşa că nu te lăsa prea distrasă de *rugăciune.*

Mi-a fost aproape imposibil să-mi ascund zâmbetul când am spus:

— Încep de mâine.

Mama a ridicat din umeri.

— Poate că rugăciunile *taie* sunt cele ce îl vor inspira pe Dumnezeu să pună capăt acestui coşmar, aşa că mai bine-ai începe cât mai repede.

Nu-mi venea să cred ce noroc aveam – primeam în fiecare zi câte *douăzeci de minute* singură cu Tomasz, liberă să vorbesc cu el, să îl îmbrăţişez şi să îl văd în miezul zilei. Mi-am mâncat mult prea repede biscuitul, iar apoi, de parcă lucrurile nu erau îndeajuns de minunate, mama m-a prins de umăr în clipa în care

mă pregăteam să fug de acasă şi mi-a pus ceva în mână. M-am uitat în jos, iar apoi am tresărit. Mi-a dat o bucată sănătoasă de pâine.

— Mamă!

— Ca să te ajute, a spus ea încetişor. În *timpul de rugăciune.*

A rostit cu subînţeles ultimele trei cuvinte, dar eram prea entuziasmată ca să îmi dau voie să mă mai gândesc la asta şi la toate pericolele pe care le-ar putea presupune. În schimb, i-am zâmbit cât de inocent am putut, mi-am pus la pachet micul dejun, iar apoi m-am dus să îmi iau mătăniile din camera mea. Am făcut un spectacol exagerat din a ţine mătăniile în mâinile deschise, iar asta doar ca să mă asigur că mama le vede. Chiar şi după ce am ieşit din casă, am mers încet pe câmp, fiindcă nu eram convinsă că părinţii mei nu se uitau după mine – nu aveam cum să par prea doritoare să-mi încep „timpul de rugăciune”. Ştiam că povestea mea era şubredă, dar alta mai bună nu am putut inventa, chiar şi după ce mi-am stors creierii jumătate de noapte.

Pădurea era deasă, un melanj curios de ramuri de brad de un verde-închis deasupra, iar dedesubt, crengi de mesteacăn de un verde luminos. Cea mai mare parte din pământul ce împresura dealul fusese complet defrişat pentru a deveni teren agricol, dar acest mic petic de pădure era atât de stâncos şi de abrupt, încât a fost lăsat să crească des şi sălbatic. Aproape că mă aşteptam să îl văd pe Tomasz stând pe bolovanul lunguieţ şi plat din luminişul acela mare din vârf, aşa cum făcea mereu în zilele de dinainte de război, dar, pe măsură ce mă apropiam, mi-am dat

seama că acum, fiindcă se ascundea, ar fi mult prea expus acolo. Era cât pe-aci să-l strig, apoi mi-am dat seama cât de prostească era ideea aceea.

Dacă era în adâncul pădurii, nu l-aş fi găsit niciodată – şi tocmai ăsta era şi scopul, nu-i aşa? Nici măcar nu se aştepta să vin astăzi – când am plănuit asta aseară, ne-am gândit că avea să-mi ia mai mult timp ca să-i conving pe părinţii mei că trebuia să vin. Am intrat chiar în cea mai deasă porţiune de pădure şi am găsit un buştean pe care m-am aşezat. Eram dezamăgită şi deprimată, însă nu mă puteam întoarce atât de curând acasă, nu fără a trezi suspiciune, iar eu nu aveam de gând să ruinez acest plan genial încă *din prima zi.*

— Alina, m-a strigat o voce caldă, iar eu m-am răsucit pe călcâie, dar tot nu îl puteam vedea.

— Tomasz?

— Uită-te în sus, *moje wszystko,* a spus el, cu amuzament în glas.

Stătea aninat pe o crăcană, mult prea sus ca eu să mă simt liniştită, mai ales când picioarele i se legănau de o parte şi de alta a unei ramuri ce abia dacă părea îndeajuns de zdravănă încât să îi susţină măcar greutatea lui firavă. Mi-a zâmbit, apoi a coborât cu uşurinţă din copac *şi* a făcut câţiva paşi spre mine.

— *Acela* nu e un loc sigur în care să te ascunzi, m-am opus eu în timp ce m-am ridicat de pe buştean şi am alergat spre el.

A ridicat uşor din umeri şi a spus:

— Nu mai e nimic sigur, Alina.

A spus acele cuvinte sub formă de glumă, dar avea şi o tristeţe în glas. Mi-a amintit de faptul că acum,

când puteam *sa vorbim* în sfârşit, aveam atâtea lucruri rămase nediscutate.

— Spune-mi. Spune-mi acum despre problema asta, i-am cerut eu, dar el a sărit peste câţiva bolovani ca să ajungă la mine, după care şi-a încolăcit braţele în jurul meu.

— Este atât de minunat să te pot strânge din nou în braţe în lumina zilei, mi-a şoptit el la ureche.

Mi-am lipit faţa de gâtul lui şi am închis ochii, respirându-i aroma. Curând, mi-am ridicat privirea spre el şi, pur şi simplu, l-am privit în plină zi pentru prima dată de când s-a întors. Mă priveşte şi el la rândul său şi, pe neaşteptate, ne oferim unul altuia un zâmbet plin de mulţumire. Chiar şi mort de slab, chiar şi mânjit pe obraz, chiar şi cu barba neîngrijită şi părul nepieptănat, mie tot îmi părea chipeş. În acel moment, lumea era de-a dreptul perfectă – lumina dimineţii furişându-se prin frunzişul de deasupra noastră, mirosul de rouă de pe pământ, păsările din depărtare şi, ceea ce era mai bine decât orice, braţele lui Tomasz în jurul meu. Mi-a dat după ureche o buclă nărăvaşă, după care s-a aplecat să mă sărute încet şi cu dulceaţă.

— Într-o zi, am să te iau de aici, mi-a şoptit el. Într-o zi, vom merge într-un loc sigur, într-un loc paşnic. Într-o zi, când îmi vei fi soţie, vom avea cea mai frumoasă casă de pe cea mai frumoasă stradă şi cei mai drăgălaşi copii din oraş, iar toată lumea o să spună: „Ia uite la Tomasz şi Alina, iubiţi din copilărie, iar acum îmbătrânesc împreună”. Vei fi una dintre femeile acelea care îmbătrânesc frumos. Îmi şi imaginez – chiar şi când vei ajunge o babcia bătrână,

vei fi de o frumuseţe răpitoare, iar eu nu voi fi în stare să-mi iau ochii sau mâinile de pe tine.

— Mereu ai fost un visător, am oftat eu, fiind distrasă cu plăcere.

M-am simţit uşurată să văd o fărâmă din vechiul Tomasz, uşurată că această latură mai jucăuşă a iubitului meu supravieţuise oricărui lucru care îl ţinuse departe de mine atât de mult timp. În acele nopţi incoerente de la fereastra mea, am văzut sclipiri ale unui bărbat care îşi purta vinovăţia şi tristeţea ca pe o mască. Să-i văd ieşind la iveală această latură mai luminoasă mi-a adus o senzaţie de uşurare la fel de mare ca şi aceea de a-l ţine strâns la piept.

— Aşadar, cum ţi-ai convins părinţii? m-a întrebat el.

— Le-am zis că vreau să mă retrag să spun rozariul, i-am spus eu şi am scos mătăniile din buzunar ca să i le arăt.

A pufnit în râs.

— Şi părinţii tăi au crezut cu adevărat că tu faci plimbări meditative prin pădure ca să te rogi? m-a întrebat el cu neîncredere.

Am chicotit şi mi-a sărutat din nou părul.

— Trebuie să ai încredere în mine, l-am dojenit eu uşor. Secretele tale sunt în siguranţă cu mine, Tomasz.

— Nu am nicio îndoială în această privinţă, a rostit încet. Dar am, mai presus de orice, responsabilitatea de a te ţine în siguranţă. Este şi aşa destul de riscant să ne întâlnim acum.

— Te-ai alăturat mişcării de rezistenţă? l-am întrebat eu.

Armata clandestină poloneză se lupta de ceva vreme cu naziştii – mai degrabă un factor perturbator decât un adversar pe măsură – dar Truda ne aducea din când în când zvonuri despre un ziar secret şi despre transporturi cu provizii, întârziate sau distruse de atacurile organizate, îmi era teamă pentru Tomasz, dar mă simţeam şi mândră când mă gândeam că ar putea fi implicat în aceste eforturi. Aveam sentimentul că eliberarea noastră era doar o chestiune de timp dacă eroi precum Tomasz Slaski erau prezenţi la datorie.

— Mă opun în singurul mod pe care îl cunosc, mi-a şoptit el. Ai încredere în mine?

M-am tras puţin de lângă el ca să îl pot privi neîncrezătoare.

— Cum de mă poţi întreba măcar aşa ceva. *Tu* ai încredere în mine?

— Din toată inima, Alina, a spus el.

Intensitatea din privirea lui îmi tăia răsuflarea, dar nu am mai fost distrasă de această dată. L-am privit pătrunzător şi am spus:

— Atunci, trebuie să îmi povesteşti tot.

— Aşa voi face, mi-a promis el. De îndată ce am să pot, îţi voi povesti fiecare detaliu înfiorător. Dar astăzi… să stăm pe aici, pe undeva, şi să ne prefacem că e doar o zi obişnuită şi că, în jurul nostru, lumea nu se duce dracului.

Am suspinat şi l-am lăsat să mă poarte departe cu toată pălăvrăgeala despre acea viaţă glorioasă de după război, pe care aveam să o împărtăşim odată ce toată urâţenia şi toate luptele încetau. I-am dat pâinea, iar el a pus-o în buzunar, dar mi-a promis că

va mânca cel puţin jumătate din ea. Mi-am dorit să îl cred, dar, într-un fel sau altul, ştiam că „prietenii” lui din rezistenţă aveau să beneficieze de răsfăţul dat de generozitatea mamei mai mult decât însuşi Tomasz.

Ne-am sărutat de rămas-bun şi, cu toate că era abia nouă dimineaţa, ne-am urat noapte bună, căci el nu mai risca să vină la fereastra mea. Am luat-o la fugă peste câmp, spre fermă, şi am fost surprinsă să o găsesc pe mama plivind buruieni chiar la marginea pădurii – mult mai aproape de ascunzătoarea lui Tomasz decât bănuisem. Era îndeajuns de aproape încât, dacă am fi vorbit la un volum normal, probabil că ne-ar fi auzit, aşa că m-am simţit deodată foarte bucuroasă că am vorbit în şoaptă. Când m-a văzut apropiindu-mă, mama m-a întrebat ironic:

— Ţi-ai alinat sufletul?

— Oh, da, mamă, i-am răspuns eu şi m-am apucat cu entuziasm de sarcinile mele din acea zi.

Capitolul 14

Alice

Când mama vine de la birou în această după-amiază, Babcia se odihneşte liniştită.

— Cum s-a simţit azi? mă întreabă mama.

— Deci, se pare că poate înţelege măcar câteva cuvinte vorbite în polonă, îi spun. Cât de multă polonă mai ştii?

— Din păcate, deloc, spune mama. Vorbeam un pic când eram mică, dar când tata studia pentru a obţine diploma de doctor aici, a trebuit să înveţe foarte repede engleza, iar Babcia încerca să o înveţe şi ea în acelaşi timp. La noi în casă, au interzis limba polonă pe vremea când aveam patru sau cinci ani, astfel încât să fim cu toţii nevoiţi să folosim engleza acasă, iar de atunci nu am mai vorbit în polonă.

Îi arăt istoricul mesajelor din CAA şi notiţele lui Babcia de pe iPad, iar ea se opreşte şi îşi trece degetul peste un rând.

— Alina, citeşte ea, încruntându-se. Hmm...

— O cunoşti?

— Nu, dar...

Mama îşi încreţeşte sprâncenele, iar apoi se uită la mine gânditoare.

— Mai ţii minte? A vrut să *te* numesc Alina.

Mă uit la ea cu privirea pierdută.

— Nu ştiam asta.

— Sigur că ştiai.

— Categoric nu, mamă.

Mama pare brusc puţin nostalgică.

— Mi-a spus că este o tradiţie de familie. Eu am crescut purtând un nume neobişnuit, cel puţin aici este neobişnuit, şi nu am vrut să ţi se întâmple asta şi ţie. Tatăl tău a sugerat să folosim o variantă americană a acestuia, iar „Alice” era cea mai apropiată.

— Dacă Alina este tradiţie de familie, de ce te-a numit pe tine Julita”?

— Ei bine, asta aproape că-mi dovedeşte punctul de vedere. Sunt convinsă că mi-a spus la un moment dat că Julita era din partea tatei, deci presupun că Alina era din partea mamei.

— Mamă, nu mi-ai spus *niciodată* asta, râd eu uşor.

Mama se încruntă.

— Dar cred că ţi-am spus, pentru că tu i-ai dat propria ta interpretare cu numele lui Pascale.

M-am uitat la ea fără să-mi vină a crede.

— Mamă, e deja destul de exagerat să ajustezi numele de „Alina” la „Alice”. Ce naiba de legătură crezi că are *Pascale* cu asta?

— Alina – Alice. Ally – Callie, spune mama.

Apoi face o pauză şi spune cu suspiciune:

— Vrei să-mi spui că a fost o simplă *coincidenţă*? Ce alt motiv ai putea avea ca să-i dai fiicei tale un nume care se prescurtează aproape exact ca porecla ta?

— Mamă, am botezat-o pe Callie după Blaise Pascal, aşa cum Eddie este botezat după Thomas Edison – a fost visul lui Wade să-şi numească copiii după oameni de ştiinţă celebri şi s-a întâmplat ca mie să-mi placă aceste nume. Nici măcar nu am *observat* treaba cu porecla până când nu mi-ai atras atenţia.

— Eh, spune mama, şi râdem încet amândouă.

Mă dezmeticesc repede însă, spunând:

— Crezi că Alina a fost mama Babciei?

— Nici nu ştiu. A spus doar că era o tradiţie de familie...

Mama se încruntă, după care se uită din nou la iPad.

— Totuşi, Dziak nu-mi este deloc cunoscut. Numele de fată al Babciei era Wisniewski.

Apoi, mama ia scrisoarea pe care mi-a scris-o Babcia şi îşi trece privirea peste scrisoarea mai veche – cea pe care nu o putem citi de fapt. În cele din urmă, îi arăt pantofiorul, iar chipul îi este brăzdat de un sentiment de recunoaştere şi surpriză.

— Am uitat complet de pantoful ăsta, murmură ea. Nu l-am mai văzut de zeci de ani.

Îl ia în mână şi, cu cea mai mare grijă, îl cuibăreşte la ea în palmă.

— A fost al tău? o întreb.

Ridică din umeri.

— Habar n-am. În afară de certificatul de înscriere în cadrul colegiului medicilor din SUA, aceasta a fost probabil cea mai de preţ comoară a tatei. O ţinea într-o cutie căptuşită, aşezată în partea de sus a dulapului său şi, când eram foarte mică, o scotea uneori şi stătea pur şi simplu în fotoliu doar ca să se uite la ea. De fapt, îmi amintesc că îl întrebam din nou şi din nou ce era, fiindcă îmi răspundea mereu cu glume prosteşti... Odată mi-a spus că era o maşină a timpului, altă dată mi-a zis că era un portal către o altă lume... lucruri de genul ăsta, râde ea uşor, după care pune pantoful la loc pe masă. Poate că s-a săturat să-l tot întreb, căci, în cele din urmă, nu l-a mai scos, cel puţin nu când eram eu prin preajmă. Ştiu că nu ai înţeles niciodată asta, Alice, pentru că am încercat să fim deschişi cu tine în legătură cu tot ce am putut încă de când erai mică. Sex, moarte, Moş Crăciun... ştii cât de mult îmi plăcea să-ţi spun

adevărul, atât cât puteai pricepe tu în fiecare etapă a vieţii tale.

Această abordare îmi păruse incomodă uneori – cum ar fi atunci când am intrat peste părinţii mei într-un moment *foarte ciudat*, iar a doua zi dimineaţă m-au aşezat la masă şi mi-au vorbit cu o profunzime atroce despre dragoste, sex şi intimitate şi despre motivul pentru care nu era nimic ruşinos sau jenant în legătură cu întreg incidentul. În mod oarecum ironic, *cel mai* jenant moment din viaţa mea nu a fost atunci când am surprins trupurile goale ale părinţilor mei în flagrant, ci lunga autopsie de a doua zi. Lăsând la o parte acea conversaţie, mereu am apreciat la ei sinceritatea. Niciodată nu a existat vreun moment în care să o întreb pe mama despre ceva şi ea să pună punct conversaţiei – pur şi simplu, nu era asta metoda ei de a mă creşte.

— Ei bine, ştii că Pa şi Babcia aveau o viziune diferită asupra acestor lucruri, spune mama acum. Când eram copil, desigur că vorbeam despre anumite aspecte, dar erau, de asemenea, şi o mulţime despre care *nu discutam.* Părinţii mei aveau un întreg arsenal de amintiri pe care nu puteau suporta să le înfrunte. Era interzis *tot* ce avea legătură cu războiul. Mama vorbea mult despre copilăria ei, dar tata nici măcar asta nu reuşea să facă.

Mama ezită brusc, după care pune pantoful pe măsuţa pliabilă şi se uită la trupul adormit al Babciei.

— Poate că este o teorie nebunească, dar mă întrebam uneori dacă tata nu era cumva evreu.

Mă uit la ea cu surpriză.

— Dar venea mereu cu noi la slujbă de Crăciun şi de Paşte.

— Da, dar biserica catolică era pasiunea mamei în mod categoric. Tata nu a mers nici măcar o dată acolo fără ea. Şi chiar şi atunci când se ducea, nu se împărtăşea niciodată, iar după ce s-au mutat la azilul de bătrâni, *am impresia* că mama îl ducea la o sinagogă. Am întrebat-o de câteva ori despre asta, chiar şi în mod direct o dată, dar ea mi-a ignorat întrebarea şi a spus că doar petreceau puţin timp cu nişte prieteni care s-a întâmplat să fie evrei. Vreau să spun – acel azil de bătrâni are o comunitate evreiască foarte bună, aşa că asta avea un oarecare sens. Dar...

Ezită, apoi ridică din umeri.

— Au plecat din Polonia în mijlocul Holocaustului şi îmi amintesc că mama mi-a spus că au fost îngroziţi când au ajuns aici şi şi-au dat seama că America nu era paradisul multicultural pe care îl credeau ei. Te avertizez, nu am nicio idee despre ce li s-a întâmplat de fapt în Polonia, dar dacă Pa chiar era evreu? Ei bine, nu trebuie să fii vreun istoric ca să ştii că ar fi fost iadul pe pământ.

Îmi cobor privirea spre Babcia şi simt o presiune în piept când încerc să mi-i imaginez pe bunicii mei dulci şi buni supravieţuind în Polonia ocupată de nazişti. Pa era genul de om pe care îl întâlneşti doar de câteva ori în viaţă – inteligent şi hotărât, dar totuşi umil şi generos până peste poate. În ceea ce o priveşte pe Babcia, ea este tare ca piatra, dar a fost dintotdeauna foarte optimistă şi uneori se încrede prea iute în bunătatea oamenilor.

Nici măcar nu pot începe să înţeleg ce fel de rezistenţă trebuie să fi avut bunicii mei pentru a supravieţui acelui război şi pentru a rămâne nişte suflete bune, aşa cum au făcut-o.

— Ţi-au cerut să îi duci înapoi în Polonia? o întreb pe mama încetişor.

— Da şi nu, spune mama. Tata a fost neclintit în hotărârea de a nu se mai întoarce *niciodată* acolo. Cred că de aceea mama nici măcar nu a luat în calcul această idee până când nu s-a îmbolnăvit el. Apoi m-a întrebat pe mine imediat după ce am acceptat postul de la tribunalul districtual, iar eu pur şi simplu nu aveam cum să-mi iau concediu. De fapt, nu putea fi o perioadă mai proastă pentru niciunul dintre noi. Şi, sincer, m-am enervat oarecum fiindcă a aşteptat atât de mult, aşa cum mă enervează acum toată prostia asta cu fotografia. Ştii prea bine, Alice, când erai tu mică, eu şi tatăl tău am fost în Europa de câteva ori, cu mult timp înainte ca tata să se îmbolnăvească. De ce nu mi-a cerut asta atunci? Dacă tot ceea ce îşi dorea erau nişte simple poze, aş fi adăugat cu plăcere o oprire în Polonia.

— Şi nu e nimeni acolo cu care să putem lua legătura? Chiar nimeni?

— *Ani* la rând i-a trimis săptămânal scrisori surorii ei.

Mama se uită din nou la iPad, apoi se întinde după el şi îl deblochează.

— Ei bine, am crezut că e vorba despre sora ei, dar acum îmi amintesc că spunea că încearcă să-i scrie „Ameliei”. Dar uite, aici a scris *Emilia Slaska.* Mă întreb dacă ea e cea căreia îi scria?! Slaska… Slaski, o

fi vreo greşeală de tipar... Mă întreb dacă nu cumva era o rudă din partea tatei.

— Au pierdut legătura? întreb eu, iar mama se uită la mine.

— Oh, nu. Emilia sau Amelia, sau cum o fi chemând-o pe ea, nu i-a răspuns *niciodată.* Cred că, în cele din urmă, Babcia a trebuit să accepte că a murit. Sunt convinsă că ştii istoria Poloniei la fel de bine ca mine. Chiar şi după ce s-a terminat războiul, ţara s-a aflat timp de zeci de ani sub ocupaţie comunistă, iar lucrurile erau încă foarte grele acolo. Cine ştie ce s-o fi ales de sora asta a ei, dacă mai trăia măcar după ce s-a terminat războiul. Ştii, eram deja adult când Babcia a renunţat la scrisorile acelea. Cred că a trimis sute de-a lungul anilor...

Mama face o pauză, apoi adaugă încet:

— De fapt, poate că au fost mii.

— Biata Babcia, şoptesc eu, cu gâtul înfundat. Nici măcar nu-mi pot închipui cum o fi fost să renunţi aşa la tot şi să nu ştii ce s-a întâmplat cu oamenii pe care i-ai lăsat în urmă.

Rămânem în tăcere o clipă îndelungată, apoi mama mă întreabă:

— Aşadar, a înţeles când i-ai spus că nu poţi pleca?

— Eu...

înghit în sec, cu greu.

— Nu i-am spus că nu pot pleca. Nu încă. Îmi e greu să îi spun prin CAA. Trebuie să îi explic toate motivele pentru care este imposibil. Va trebui să mă gândesc în seara asta cum să o formulez.

— Sunt sigură că înţelege că îţi cere prea mult.

— Nu ştiu, spun eu.

Îmi e prea greu să-i explic mamei de ce sunt atât de tentată să încerc să îmi croiesc o cale prin dificultăţile vieţii de familie şi să duc, de fapt, la îndeplinire această căutare nebună, căci multe dintre motivele mele încep cu momentele în care *mama era prea ocupată cu munca pentru a-mi oferi ceea ce îmi trebuia*, *iar Babcia a umplut acel goi.*

— Cine ştie ce o fi în mintea ei? Probabil că e confuză, oftează mama. Poate că mâine va uita că a întrebat asta.

— Poate, accept eu slab, dar apoi văd cât e ceasul. Trebuie să mă duc să-i iau pe copii de la şcoală. Îi aduc un pic mai târziu pe la ea.

— Bine, oftează mama, dar apoi privirea ei obosită se luminează puţin. O aduci şi pe Callie de data asta?

— Da, mamă.

Oftez şi eu.

— Şi pe Callie.

Mă întorc la căpătâiul Babciei peste o oră, de data aceasta însă, cu ambii copii de mână. Eddie se urcă în pat pentru a se cuibări lângă ea. Trage măsuţa pliabilă peste picioarele lor şi încearcă să învârtă de preţiosul său *dreidel.* După câteva încercări, Callie se enervează, i-l smulge din mână şi îl pune în mişcare. Eddie trage aer în piept încântat, apoi scânceşte şi bate din palme.

Callie o salută pe Babcia, dar apoi cade repede pradă unei conversaţii cu mama, despre ziua ei la şcoală. Ochii Babciei îmi urmăresc mişcările prin salon. Îmi ţin corpul ocupat doar pentru a-mi consuma energia frenetică, generată de gândurile mele nebune. Arunc la gunoi câteva flori vechi, aflate în

vază încă de la începutul săptămânii, şi ajustez şi reajustez jaluzelele pe măsură ce lumina soarelui de după-amiază devine prea puternică. Sunt vag conştientă că Babcia foloseşte iPad-ul, dar mă sperii când acesta vorbeşte în locul ei.

Alice acasă acum.

Mă întorc surprinsă spre Babcia. Mă priveşte pătrunzător, iar apoi revine la iPad.

Alice acasă acum. Mai târziu, Alice avion Polonia.

— Despre ce vorbeşte? se încruntă Callie.

— E foarte bolnavă, îi spune mama cu tristeţe. Nu gândeşte logic în acest moment, draga mea. Nu trebuie să-ţi faci griji.

Dar, pentru mine, Babcia *gândeşte* foarte logic. Şi devine tot mai evident că nu are de gând s-o lase baltă.

Capitolul 15

Alina

În următoarele câteva săptămâni, eu şi Tomasz am stat zilnic în pădure ţinându-ne de mână şi îmbrăţişându-ne – fericiţi fiind doar pentru că eram împreună. În cele mai bune zile, îmi spunea o poveste – era, de regulă, o poveste despre cum noi fugeam de aici şi plecam departe de război şi de ocupaţie, de tristeţe şi de foamete. Într-una din zile, stăteam pe un

buştean, cu spatele rezemat de trunchiul unui copac, iar el era întins pe pământ, cu capul în poala mea, şi eu mă jucam în voie prin părul lui. De când se întorsese, îi tunsesem părul şi barba de câteva ori – strecurând foarfecă în haina mea ca să îl ajut să se îngrijească. Am făcut o treabă deplorabilă, dar am simţit o plăcere imensă fiindcă am putut să fac acest lucru mărunt pentru el.

— Unde-ai vrea să mergem azi? m-a întrebat el.

Am cântărit preţ de un moment întrebarea, trecând prin numărul restrâns de ţări despre care ştiam câte ceva, dar m-am oprit asupra fanteziei lui favorite.

— America, am spus eu.

— Vai, America este o ţară foarte bogată, doar ştii asta. Am locui cu siguranţă într-un conac, a spus Tomasz, iar un zâmbet larg i s-a întipărit pe chip când a ridicat privirea spre mine.

— M-aş mulţumi cu o casă, am oftat eu, fiindcă voiam ca fantezia să fie un pic mai realistă măcar în acea zi.

Dar apoi m-am oprit, gândindu-mă la locuinţa micuţă a părinţilor mei şi la cât de mare era cea în care trăiseră odinioară Tomasz, Aleksy şi Emilia. Chiar şi în Polonia, cuvântul „casă” putea să însemne atât de multe lucruri diferite. Nu aveam idee cum arătau casele în ţările bogate, aşa cum era America.

— O casă mare, te avertizez.

— Ei bine, am avea nevoie de o casă mare, a aprobat el, iar când mi-am coborât privirea asupra lui, ochii i s-au încreţit la colţuri. Pentru cei unsprezece copii ai noştri, desigur.

— Unsprezece! am icnit eu, după care am râs. Asta-i fantezia mea, Tomasz, aşa că eu aleg numărul de copii pe care-i avem. Vom avea o familie mică – numai patru.

M-am oprit, iar apoi am adăugat:

— Bine, poate cinci, dar categoric nu mai mult de şase.

— Iar eu voi fi medic, desigur.

— Desigur.

— Pot să fiu medic specialist în această fantezie?

— Specialist? am zis eu şi m-am uitat la el surprinsă. Ce fel de specialist?

— Un doctor de copii, a zâmbit el.

— Copiii au propriii *lor* doctori?

Acest lucru părea la fel de improbabil precum ideea ca noi să locuim într-un conac.

— În Varşovia, au, mi-a spus Tomasz. Sunt convins că aşa este şi în ţările bogate, cum este America. Se numesc pediatri.

— Nu ştiam că vrei să practici tipul ăsta de medicină.

I-am zâmbit confuză, iar el a tras brusc aer în piept, după care a răsuflat încet.

— În Varşovia, la facultate, am studiat în spitale, sub îndrumarea a diverşi specialişti. De exemplu, la spitalul evreiesc, am cunoscut un chirurg.

Chipul i-a fost brăzdat de o urmă de tristeţe şi regret.

— Numele lui este Saul. M-a inspirat foarte mult. M-a făcut să mă gândesc că poate găsesc ceva în specializarea lui. Dar chirurgia nu e de mine. Mie îmi place să vorbesc cu oamenii, să îi liniştesc. Îmi place

ideea că, dacă vom găsi vreodată o cale să plecăm din Polonia şi voi putea studia din nou, îmi voi dedica viaţa copiilor.

— Nu e nevoie să plecăm din Polonia ca să poţi studia din nou, am râs eu încet.

Tomasz şi-a întors privirea spre mine, iar ochii îi scânteiau de tristeţe.

— Poate că da.

— Dar când vor pleca naziştii, se vor redeschide şi universităţile. Te vei putea întoarce în Varşovia. Şi, *crede-mă* Tomasz, de această dată, nimeni nu mă va mai împiedica să vin cu tine.

— Alina, a rostit deodată Tomasz, după care s-a mişcat pe pământ, astfel încât să stăm faţă în faţă.

M-a prins de mâini şi le-a ţinut pe amândouă între ale lui, sprijinindu-le în poala mea. Mi-am dat seama după intensitatea expresiei de pe chipul său că avea să-mi spună ceva ce nu voiam să aud. Am rezistat nevoii ciudate de a-mi astupa urechile ca un copil.

— Chiar şi după ce se va termina războiul, nu vom putea rămâne aici. Vor trece mulţi ani până când universităţile vor funcţiona cum ar trebui, iar eu nu am să pot niciodată să-mi clădesc o viaţă în Varşovia sau în Cracovia. Vom avea nevoie de un *nou început*

— Dar... *eu* nu pot părăsi Polonia, am spus eu neliniştită. Mi-am întors privirea spre el. Părinţii mei, chiar şi Truda şi Emilia sunt aici. *Trebuie* să rămânem aici pentru Emilia.

O tensiune bruscă s-a ridicat între noi, iar mie nu mi-a plăcut asta deloc – mai ales când Tomasz încerca să devieze de la acea afirmaţie cu încă una dintre poveştile lui naive.

— Poate că am să-ţi construiesc o casă din turtă dulce, mi-a zis el brusc, pe un ton relaxat. Apoi, dacă vreodată ţi se face foame, poţi să mănânci casa.

— Poate că am să-ţi construiesc o biserică, i-am spus eu, iar el, auzind tonul meu categoric, şi-a arcuit sprâncenele.

— Credeam că rugăciunea de dimineaţă este doar un pretext pentru întâlnirile noastre. Să nu-mi spui că te gândeşti să depunem jurămintele?

El mă tachina în continuare, dar eu eram foarte serioasă acum. Mi-am smucit mâinile dintre ale lui şi m-am ridicat în picioare, bolborosind:

— În biserică nu ai voie să minţi, Tomasz. Dacă îţi construiesc o biserică, vei fi nevoit să-mi spui adevărul despre toate lucrurile pe care nu le înţeleg.

A rămas în tăcere, întinzându-se numai cât să ia de pe jos o ramură pe care o răsucea între degete. Avea o expresie sobră şi privirea distantă.

— Îmi e teamă să-ţi spun, a recunoscut el pe un ton inegal, apoi s-a uitat fix la mine, iar în ochii lui era o durere atât de necruţătoare, încât am uitat că eram furioasă pe el, aşezându-mă din nou pe buştean doar pentru a mă apleca şi a-l lua de mână.

I-am văzut umbrele din privire, de parcă trăia un coşmar. Dar apoi s-a scuturat, s-a uitat la mâinile noastre şi a recunoscut:

— Am făcut nişte greşeli oribile. Acum încerc să le repar şi să mă fac un om de onoare. Tot ce îmi doresc pe lumea asta este să fiu un bărbat demn de o femeie *ca tine.* Am să îţi spun cu timpul, promit. Dar acum? Tu ştii care este miza acestui război, deşi sunt convins

că părinţii tăi încă te protejează şi te tratează ca pe un copil uneori.

— *Aşa e!* am exclamat eu plină de frustrare. Chiar aşa fac. De asta nu suport când şi tu faci la fel.

— Nu fac asta, mi-a spus el rugător.

— Ba *exact* asta faci, i-am tăiat-o eu.

Am auzit-o pe mama strigându-mă de pe câmp, cu exasperare în ton, aşa că m-am separat de Tomasz, dar nu prea voiam să îl las acolo după discuţia tensionată pe care am avut-o. Mi-am lipit încă o dată buzele de ale lui.

— Tomasz, am rostit eu cu blândeţe. Mai spune-mi iar. Despre noi.

Un zâmbet i-a alungat încordarea de pe chip.

— Ne este predestinat să fim împreună, a şoptit el, trecându-şi degetele pe obrazul meu în jos. Am *fost făcuţi* unul pentru altul, iar toate celelalte lucruri de pe lume ar trebui să se rezolve de la sine, căci noi vom fi împreună. Te iubesc.

— Şi eu te iubesc.

I-am oferit un ultim sărut pe buze, iar apoi m-am forţat să mă ridic în picioare.

— Noapte bună, Tomasz. Ne vedem mâine-dimineaţă?

Atunci el a rămas jos, însă mi-a zâmbit cu tristeţe şi, cu ezitare, mi-a dat drumul la degete.

— Mă voi gândi la tine în fiecare minut până atunci.

M-am întors să plec, dar apoi m-am oprit şi l-am privit peste umăr.

— Tomasz?

— Da, Alina?

— A venit vremea, dragostea mea. A venit vremea să îmi spui adevărul despre situaţia ta.

A înghiţit cu greu şi a dat din cap.

— Sunt puternică, la fel ca dragostea noastră. Orice-ai avea să-mi spui, nu va schimba nimic.

— Nu-mi poţi promite asta, *moje wszystko,* a şoptit el.

— Pot, am spus eu ridicându-mi bărbia. Şi o fac. Mâine?

A închis ochii şi a tras aer în piept, dar când i-a deschis apoi, a dat din cap, iar eu am ştiut că, data viitoare când urma să-l văd, avea să-mi spună adevărul.

Speram doar să fiu pregătită să-l ascult.

A doua zi, l-am găsit pe Tomasz stând în luminiş, în câmp deschis, pentru prima dată de când ne-am reîntâlnit. Când m-a văzut venind, a întors privirea, chipul fiindu-i cuprins de regret şi de vinovăţie.

M-am apropiat în linişte şi m-am aşezat lângă el, dar el nici nu a încercat să mă atingă.

— O privesc pe Emilia trecând pe aici cu familia ei duminica, a spus el absent.

Am stat aşa puţin, ascultând sunetele liniştitoare ale pădurii.

— Duminica stau într-un copac din apropierea potecii pentru a o putea vedea. O ţine mereu de mână pe Truda.

— Da, şoptesc eu.

— Mateusz vine mereu în spatele lor. Mergând, cercetează cu privirea posibilele pericole. Îmi dau seama că şi el este un tată bun pentru ea.

— Este.

— Te-am văzut şi pe tine stând împreună cu ea pe scări, după prânz, a zis el, după care a zâmbit blând. Observ că sora mea vorbeşte la fel de mult ca înainte.

— Aşa e.

— Ce e hârtia pe care o are mereu la ea când vine în vizită?

— Desene, murmur eu. Desenează pentru mine şi pentru mama. Flori, în general.

Nu i-am spus cât de întunecate deveniseră acele imagini. Părea că avea multe griji pe cap şi fără să ştie asta.

— Sunt foarte bune, este cu adevărat o artistă.

— Isteaţă fată. Este tristă şi speriată, dar este iubită, a adăugat el, după care s-a uitat drept la mine. Alina, cei mai mulţi dintre copiii evrei din Trzebinia sunt acum morţi.

M-am încruntat când a schimbat brusc subiectul conversaţiei noastre.

— Ei bine, da... ştiu.

— Mulţi au murit de foame sau au fost duşi în lagăre de concentrare, au fost munciţi până şi-au dat ultima suflare sau au fost executaţi.

M-am uitat la el confuză.

— Ştiu asta, Tomasz. Este îngrozitor şi trist, dar ştiu.

— Poate, dar ştii care e diferenţa între Emilia şi copiii evrei?

M-am străduit să aflu un răspuns, dar, într-un sfârşit, nu am putut decât să scot un oarecum neputincios:

— Nu... nu ştiu.

— Toţi sunt copiii lui Dumnezeu, dar şi copiii patriei noastre. Ei sunt atât speranţa, cât şi viitorul nostru ca

naţiune şi ca specie, iar asta-i tot ceea ce ar trebui să conteze.

S-a foit pe bolovan, apoi s-a ridicat în picioare şi m-a luat de mână.

— Astăzi, să ne plimbăm în timp ce vorbim. Ştiu că nu ai voie să te îndepărtezi prea mult de câmp, dar nu te pot privi în ochi când îţi povestesc asta.

Aşa că am mers în linişte, ieşind de pe potecă, de-a lungul formaţiunilor stâncoase, unde panta era abruptă. După câteva momente, mi-a strâns mâna şi mi-a spus uşor:

— Dacă Emilia ar fi fost un copil evreu din Varşovia, azi s-ar fi aflat într-un ghetou. Ştiu că mâncarea de aici nu e îndestulătoare, dar copiii din ghetou mănâncă rumeguş şi pietre ca să-şi umple burticile lor goale, fiindcă, după o vreme, foamea şi durerea se simt la fel, iar ei nu au nevoie decât de alinare. Şi ştiu că oamenii se tot îmbolnăvesc pe aici, dar copiii din ghetou mor cu o asemenea repeziciune, încât autorităţile nu mai fac faţă numărului de cadavre. Şi ştiu că Emilia e speriată aici, dar ea mai zâmbeşte încă. Copiii din ghetou nu zâmbesc, căci în viaţa lor nu mai e niciun crâmpei de bucurie. Nu mai e nimic în afară de frică, de suferinţă şi de foamete. Şi...

A inspirat profund, iar apoi a spus cu tristeţe:

— Alina, dacă Emilia ar fi fost un copil evreu din Varşovia, s-ar afla în acel ghetou. Şi poate că ar fi acolo din cauza *mea.*

M-am oprit în loc. Încercasem să mă pregătesc pentru ceva ruşinos, dar am fost atât de îngrozită să aud acea afirmaţie, încât nu mi-am putut ascunde reacţia.

— Ce? am spus eu cu o voce răguşită.

Simţeam cum mi se scurge sângele din vene. Şi Tomasz părea mult mai palid decât de obicei. A oftat din greu şi a început să-şi frece ceafa. A continuat să mă privească, de parcă încerca să-şi dea seama dacă exista o cale de a evita, chiar şi în acel moment, să fie sincer cu mine, sau poate că mă analiza să vadă dacă, la urma urmei, putem să rezist adevărului. Tăcerea s-a prelungit prea mult şi nu am mai putut suporta încă o astfel de secundă. Privirea mi-a devenit mai aprigă şi mi-am încrucişat braţele pe piept:

— Explică-mi, am şoptit cu înverşunare.

A închis ochii, iar eu am ridicat vocea.

— *Explică-mi,* Tomasz!

I s-a întunecat privirea şi a coborât umerii.

— Îţi mai aminteşti când ţi-am spus că vreau să devin medic pediatru? mi-a şoptit el.

— Bineînţeles, am spus eu pe un ton rigid.

— Eu... era... chirurgul. Mai ştii când ţi-am povestit despre chirurg?

M-am înmuiat atunci. Numai puţin, căci am recunoscut strădania din glasul lui Tomasz şi mi-am dat seama că eram pe punctul de a asculta un nou gen de poveste de-a lui – o poveste pe care nu ştia *cum* s-o spună. M-am holbat la el şi, în clipa aceea, a trebuit să mă forţez să mă concentrez pe faptul că îl cunoşteam pe acest bărbat de o viaţă întreagă. Era un om bun. Poate că asta nu avea să fie o poveste frumoasă, dar bărbatul care mi-o spunea era, în esenţă, un *om frumos.* Dacă ceea ce îmi spusese adineauri era adevărat, trebuia să existe un motiv pentru care a făcut-o, cu toate că, în acel moment,

nici măcar nu eram în stare să încerc să-mi închipui care era acela.

Dar aveam încredere în el, măcar atât cât să-i dau şansa să îmi explice. L-am luat de mână, iar el m-a privit surprins.

— E în regulă, Tomasz, am spus cu blândeţe. Doar spune-mi. Nu plec nicăieri.

Am luat-o din loc iar, ţinându-i strâns mâna într-a mea. M-a urmat, a inspirat profund, iar apoi a spus-o în grabă, cu un tumult de cuvinte.

— În Varşovia, am luptat de partea armatei poloneze până când ne-au înfrânt.

S-a dat o luptă infernală, dar nu am fost pe măsura lor, nu în cele din urmă. Naziştii ne-au luat prizonieri, pe mine şi pe un grup de prieteni de-ai mei de la facultate, şi ne-au dat de ales – fie ne alăturam *Wehrmachtului,* fie aveau să ne ucidă familiile şi să ne arunce în închisoare. Ne-au zis că au informaţii despre noi toţi şi că ştiu unde se află familiile noastre, iar eu m-am gândit că, dacă aş fi făcut ce-mi cereau, i-aş fi putut salva pe tata şi pe Emilia, poate chiar şi pe tine, iubită Alina, căci ce mă făceam dacă ştiau deja că eram logodiţi? Am simţit că nu am de ales. Nu am ştiut ce altceva puteam să fac, aşa că m-am alăturat *Wehrmachtului.*

A scuipat cu amărăciune ultimul cuvânt.

— Am purtat uniforma aia jegoasă şi am făcut tot ce mi s-a ordonat. Mi-am amintit cum fraţii mei mi-au povestit că studenţii din Varşovia fuseseră înrolaţi în *Wehrmacht,* dar şi cum i-am luat atunci în derâdere, fiindcă am fost convinsă că Tomasz nu s-ar supune unui asemenea ordin. Dar un lucru pe care îl ştiam

mult prea bine despre Tomasz era cât de profundă îi era iubirea faţă de familia lui, cât de profundă era dragostea lui pentru *mine.* Îi descoperiseră singura slăbiciune care l-ar fi convins să îşi trădeze patria.

— Ai ucis oameni? l-am întrebat eu pe un ton inegal.

— Există lucruri şi mai rele decât crima, Alina, mi-a şoptit el. Mi-am trădat compatrioţii, iar într-o zi... într-o zi, când Polonia va fi întreagă, poţi fi sigură că laşii ca mine vor da socoteală. *În special* eu. M-am dus în Varşovia ca să învăţ să vindec, dar, în schimb, le-am impus ideologia. M-au plăcut pentru că eram puternic şi iute şi pentru că...

Acum s-a oprit cu totul şi am auzit plânsul pe care încerca să şi-l înăbuşe.

— Comandantul a spus că aveam un fel al meu de a linişti oamenii. Unitatea mea a fost însărcinată să mute familiile în cartierul evreiesc. Copilaşii erau foarte speriaţi, iar mamele lor, extrem de îngrozite, dar le-am spus că va fi bine. Nu trebuia decât să facă ceea ce le spuneam noi şi avea să le fie bine. Dar nu a fost bine, nici măcar la început, fiindcă nu aveau suficient spaţiu şi mâncare, aceasta fiind doar o modalitate de a-i îngrămădi pe toţi laolaltă ca să fie mai uşor de rănit. Au construit un zid în jurul ghetoului. Acolo este iadul pe pământ şi nu ai cum să scapi din el, iar eu îi conduceam pe copii înăuntru şi le promiteam că vor fi bine.

Nu şi-a mai putut reţine plânsul, iar eu nu am mai putut suporta să ascult povestea asta fără să-l îmbrăţişez. M-am oprit, m-am întors spre el şi mi-am încolăcit braţele în jurul mijlocului său. Mi-am lipit obrazul de pieptul său şi i-am ascultat bătăile inimii,

ele venind tot mai repede şi tot mai intense pe măsură ce amintirile şi ruşinea ieşeau la lumină. M-am luptat în tot acel timp – simţeam groază şi repulsie faţă de acţiunile lui, dar şi un sentiment crescând de înţelegere.

Căci, în sfârşit, căpăta un înţeles întunericul pe care îl zăream uneori în el. Îşi avea rădăcinile în mortificarea şi regretul de cea mai profundă natură – luase decizii ce trădaseră valorile care îl făceau pe Tomasz Slaski omul care era.

La un moment dat, s-a prăbuşit la pământ, dar eu l-am urmat, iar apoi l-am împins până când s-a sprijinit de trunchiul unui copac. Tomasz tot nu putea să mă privească în ochi, aşa că m-am aşezat în poala sa şi i-am cuprins obrajii în palme.

— Spune-mi totul, dragostea mea, am şoptit eu.

Lacrimile i s-au rostogolit pe faţă, înnodându-i-se în barbă, după care şi-a ridicat ochii către coronamentul pădurii.

— Tatăl tău m-ar omorî dacă ar şti ce am făcut.

— Poate că nu, dacă ar şti de ce, Tomasz.

— Tatăl tău e un om bun. S-ar fi opus.

— El nu te va judeca, Tomasz, şi nici eu nu o fac.

— Polonezii au să mă omoare într-o bună zi, asta dacă nu pun naziştii mâna pe mine mai întâi. Oamenii buni, aşa cum e tatăl tău, mă vor găsi şi mă vor ucide pentru ceea ce am făcut.

Am clătinat din cap cu înverşunare, iar apoi l-am sărutat apăsat – cel mai bun lucru la care m-am putut gândi ca să-l opresc să mai vorbească astfel. A înghiţit în sec, iar apoi mi-a întâlnit din nou privirea.

— Tomasz, am spus eu categoric. Spune-mi restul.

Atras adânc aer în piept, iar apoi a oftat.

— Într-o zi, patrulam prin ghetou şi l-am văzut pe el. Saul Weiss.

— Prietenul tău chirurg?

— Da. El şi soţia lui, Eva, fuseseră aduşi acolo. Fuseseră târâţi afară dintr-un apartament drăguţ de lângă spital într-o încăpere jalnică, pe care erau nevoiţi să o împartă cu alte două familii. La început, m-am prefăcut că nu îl recunosc, pentru că îmi era ruşine că făceam parte din ceea ce i se întâmpla lui. M-am uitat în altă parte şi am continuat să merg, dar apoi am privit în spate şi ştii ce a făcut? Mi-a zâmbit. *Prietenos*, Alina. Mi-a zâmbit.

Abia dacă reuşeam să înţeleg cuvintele care alunecau pe buzele lui Tomasz, fiindcă plângea din nou. Am început şi eu să plâng, m-am aplecat şi i-am şters cu sărutări lacrimile de pe obraji, după care mi-am frecat nasul de al lui.

— Sunt tot aici, dragostea mea, am şoptit eu. Continuă să vorbeşti cu mine.

— Dar *ar fi trebuit* ca el să mă urască, doar că a refuzat să se înjosească pe sine prin ură. Aveam o istorie comună – o prietenie – şi a fost bun cu mine până şi în acele circumstanţe. Saul Weiss a pierdut totul din cauza celor ca mine, oameni care nu au avut curajul să ia atitudine, şi totuşi?! El a ales să zâmbească. Aceea a fost ziua în care s-a rupt ceva în interiorul meu şi am ştiut că nu mai puteam să îndur.

— Cum ai ieşit din Varşovia?

— Prin conductele de canalizare, a spus el, după care şi-a lipit fruntea de a mea şi s-a oprit o clipă

pentru a se aduna. Am mers prin canalizare. Eu, Saul şi soţia lui, Eva.

— Le-ai permis să fugă cu tine?

— Nu, a râs el amarnic, fiind ulterior cuprins de tristeţe. Tu tot mai crezi că eu sunt eroul acestei poveşti, Alina, dar încerc să îţi spun că sunt ticălosul. Ei mi-au permis să fug cu ei. M-am întors să îi cer scuze lui Saul. L-am târât după mine în faţa unui magazin gol, căci trebuia să îmi joc rolul, dar, odată ce am rămas doar noi doi, *eu* am fost cel care a plâns, iar peste câteva zile, când s-a apropiat timpul plecării, s-a încrezut în mine într-atât de mult, încât să mă invite să plec cu ei. Îşi cheltuiseră ultimii bani ca să plătească un ghid care să-i conducă prin conducte. Cinstit să fiu, am crezut că este o misiune sinucigaşă – de asta am acceptat, de fapt, să îi însoţesc. Nu aveam niciun gând cu privire la ceea ce aveam să fac dacă am fi reuşit să ieşim, căci nici măcar nu părea o posibilitate, iar moartea părea o opţiune mult mai bună decât să stau acolo, în uniforma aia şi să putrezesc în interior. Am fost cel mai surprins să văd lumina zilei la periferia Varşoviei. Saul şi Eva nu mai aveau niciun plan de acolo, aşa că am luat-o la pas. Pe drumul de întoarcere spre casă, am dormit pe sub poduri şi prin hambare.

— Dar… cum? Aţi bătut *tot* drumul de întoarcere pe jos? Sunt *sute* de kilometri, Tomasz. Este…

— Aproape imposibil, nu-i aşa? a zis el cu tristeţe. Mă înţelegi acum. Am trecut prin atâtea situaţii-limită, încât mă tot gândeam că, din clipă în clipă, totul avea să se sfârşească, dar norocul sau Dumnezeu sau soarta a fost de partea noastră, căci, în cele din urmă,

am întâlnit un fermier binevoitor, care ne-a pus în legătură cu gruparea Zegota – un consiliu clandestin de ajutorare a evreilor – care are susţinerea guvernului din exil. Nu am fi reuşit niciodată să străbatem zona controlată de Guvernul General fără ajutorul lor.

Am rămas o vreme într-o tăcere apăsătoare. Într-un final, m-am aşezat pe pământ, lângă el, şi mi-am înfăşurat braţele în jurul mijlocului său, după care mi-am sprijinit capul pe pieptul lui. Mi-am lăsat mintea să evoce imagini cu tot ce îmi povestise, chiar şi părţile pe care nu îmi doream să mi le imaginez, căci ele făceau acum parte din Tomasz, iar eu voiam să îl cunosc şi să îl înţeleg în totalitate.

După un timp, şi-a dres vocea:

— Trebuie să înţelegi, Alina. Saul şi Eva mi-au salvat viaţa, iar misiunea mea este să-i ajut. Stau ascunşi în apropiere şi, până când îi voi putea răsplăti, voi face tot ce-mi stă în putinţă pentru a-i ajuta să se ascundă.

— Furi mâncare pentru ei?

— Da, dacă găsesc. Uneori prind păsări, alteori veveriţe. Când pot, fur de la fermieri – doar pentru că ştiu că, oricum, naziştii iau totul, aşa că, în realitate, fur de la ei. Am luat ouă de la tine din ogradă, pentru că ai foarte multe găini şi m-am gândit că nu le veţi simţi lipsa, însă doar când am fost cu adevărat disperat.

Am simţit că trebuia să spun cuvintele cu voce tare doar ca să pun un nume întregii situaţii. Mi-a mai luat alte câteva minute ca să îmi fac curaj să le rostesc, însă, chiar şi atunci, abia le-am şoptit.

— Îi ajuţi pe evrei să se ascundă? Da?

— Am trei grupuri de prieteni care se ascund la câţiva kilometri de ferma ta, inclusiv Saul şi Eva. Mulţi alţii sunt ascunşi în casele din comună şi, din când în când, îi ajut şi pe ei, dar, de obicei, lor le aduc mâncare alţii care lucrează cu Zegota. Este incredibil de periculos să te furişezi în oraş.

— *Tot* ceea ce mi-ai spus este incredibil de periculos! am exclamat eu, îndepărtându-mă de el. Nu înţelegi? Naziştii au dat un decret conform căruia, dacă ajuţi un evreu chiar şi cu un pahar de apă, te vor ucide pe tine *şi* pe întreaga ta familie! Cum ai putut să nu-mi spui nimic despre asta? Eu sunt familia ta, Tomasz, dar la fel este şi Emilia. Ai fi putut să te ascunzi singur, fără ei, şi ar fi fost mult mai puţin periculos...

— Saul şi Eva au un nou-născut, m-a întrerupt Tomasz, iar expresia i-a devenit brusc dură. Am clipit din ochi.

— Un *copii*?

— Da. Eva a născut în urmă cu câteva săptămâni, imediat după ce am ajuns aici. Tikva nu poate mânca nimic altceva în afară de laptele mamei sale, iar Eva nu poate face lapte decât dacă îi aduc eu mâncare. Să las un nou-născut să moară de foame, Alina?

Mi-a susţinut privirea, iar frustrarea l-a făcut să-şi scurteze cuvintele.

— Saul este un om bun, un om mult mai bun decât mine. Dar este evreu, aşa că invadatorii l-ar lăsa să moară de foame ca pe un animal sau, mai rău, l-ar închide într-un lagăr şi l-ar pune să muncească până şi-ar da duhul. Iar copilul acela este cea mai frumoasă păpuşică pe care ai văzut-o vreodată. Oh, dar s-a

născut din părinţi evrei, aşa că presupun că merită şi ea să moară? Aşadar, i-ai pune pistolul la tâmplă şi ai apăsa pe *trăgaci?*

— Nu *spune* lucrurile astea, am protestat cu înverşunare.

Plângeam, copleşită şi speriată, dar Tomasz nu s-a lăsat intimidat de lacrimile mele.

— Dar asta *susţii* când îmi spui că ar fi trebuit să-i las în urmă.

O tristeţe paralizantă i-a traversat chipul, iar privirea lui mă implora să îl înţeleg.

— De asta nu aveam de gând să te anunţ că sunt aici. Aveam de gând să stau ascuns şi să găsesc modalităţi de a te ajuta, dar nu intenţionam niciodată să te las să mă vezi. Ştiu că ar fi fost o cruzime, dar ar fi fost mai sigur *pentru tine.* Aş alege dragostea noastră mai presus de orice altceva, dar nu te voi alege pe tine mai presus de ceea ce este corect, nu de această dată. Nu aş fi bărbatul pe care îl meriţi dacă nu i-aş ajuta pe aceşti oameni.

S-a oprit brusc şi şi-a trecut mâna prin păr, frustrarea fiindu-i întipărită pe faţă.

— Monştrii nu ar trebui să simtă o dragoste mare ca a noastră, nu-i aşa? Trebuie *să dovedesc* că nu sunt un monstru. Te rog, nu-mi cere să mă opresc. *Te rog.*

Riscurile pe care şi le asuma Tomasz erau inacceptabile, dar, în timpurile de atunci, totul era inacceptabil, căci situaţia devenea tot mai rea de fiecare dată când ne acceptam soarta. Am avut o izbucnire bruscă şi surprinzătoare de claritate. Trebuia să luptăm – chiar dacă nu cu pistoale şi arme, ci doar cu puterea spiritului nostru, iar pentru fiecare dintre

noi, *rezistenţa* însemna ceva diferit. Pentru mine, rezistenţa însemna să fac tot ceea ce Tomasz avea nevoie să fac, chiar dacă asta implica moarte sigură pentru amândoi. Am privit acest gând cu dârzenie, derutată de propriul meu curaj. În orice caz, revelaţia lui Tomasz nu m-a făcut să mă întreb dacă el era persoana pe care o credeam eu, ci dacă *eu* eram persoana care credeam că sunt. Chiar ştiind cu siguranţă că relaţia mea cu el era în esenţă o condamnare la moarte, nu m-am simţit deloc descurajată.

De-a lungul anilor, ajunsesem să mă văd exact aşa cum se aşteptau ceilalţi să fiu; mică de statură, frumoasă şi delicată, prea *feminină* pentru a fi de mare folos la fermă, răsfăţată şi leneşă, imatură şi poate chiar puţin prostuţă.

Cu siguranţă, nu eram curajoasă. Cu siguranţă, nici *nu* aveam o fire eroică sau nobilă.

Dacă *aş fi fost* într-adevăr acea fată, gândul de a-mi risca viaţa pentru Tomasz m-ar fi îngrozit. Aş fi fugit la mii de kilometri în sens opus. Dar tot ce voiam să fac în acel moment era să găsesc o cale de a-l ţine în siguranţă, o cale de a-i oferi pace, o cale de a-i ajuta prietenii. Dragostea pe care o simţeam pentru el era atât de mare, încât mi-a eclipsat temerile şi a luat pe umerii ei poverile lui, ca şi cum ar fi fost ale mele. Iubirea noastră îmi era acum oglindă, iar în ea mă puteam vedea clar pentru prima dată. Nu mai vedeam o fată răsfăţată şi prostuţă, îndrăgostită de un coleg de şcoală. Vedeam o femeie care simţea o dragoste foarte altruistă, foarte matură.

— Nu-ţi voi cere să te opreşti, am spus, iar el a ridicat privirea spre mine. De fapt, am de gând să găsesc o cale de a te ajuta.

A clătinat imediat din cap.

— Nicio şansă, Alina...

— Nu, am spus eu categoric, dar încet. Să nu îndrăzneşti să-mi spui că e prea periculos. Acum e periculos şi *să te iubesc* pe tine, dar nu aş putea să mă opresc nici dacă aş încerca. Chemarea ta este chemarea mea. Facem asta împreună, căci ce-mi spui tu *mereu*?

— Suntem meniţi să fim împreună, a şoptit el, dar privirea îi era serioasă. Totuşi, nu te pot lăsa să rişti mai mult decât o faci deja, Alina.

— Nu trebuie să mă *laşi* să fac nimic, Tomasz, i-am spus cu blândeţe, iar el mi-a oferit un zâmbet trist şi reticent. Nu ştiu cât de mult te pot ajuta, dar trebuie să încerc. Chiar dacă pot să aduc puţin mai multă mâncare pentru această mamă şi pentru preţiosul ei prunc. Dar acum...

Am inspirat adânc şi am privit înapoi spre câmpuri. Nu o auzisem pe mama strigând, dar cu siguranţă că o făcuse şi probabil că era pe cale să vină să mă caute.

— Sunt plecată de prea mult timp şi trebuie să mă întorc.

Mi-am lipit buzele de ale lui. Tomasz Slaski era epuizat – epuizat fizic şi emoţional. Dar între noi doi era un alt nivel de sinceritate – o intimitate diferită de tot ceea ce experimentaserăm până atunci, născută din cel mai profund tip de vulnerabilitate.

Mă lăsase să-l văd, să văd flecare parte din el – chiar şi ruşinea lui. Iar eu, în schimb, nu puteam să-i ofer decât înţelegere şi acceptare. Aveau să treacă mulţi ani până să apreciez cât de profund a fost acel moment; ce uşurare trebuie să fi fost pentru el. În acel moment, nu făceam decât ceea ce dragostea pe care i-o purtam mă obliga să fac. Pur şi simplu, acţionam din instinct.

— Te iubesc, a spus el.

L-am sărutat pentru ultima oară şi am închis ochii pentru a-i simţi mirosul.

— Şi eu te iubesc, Tomasz. Şi *nu* eşti un monstru, nu pentru mine, am spus, după care m-am uitat la el şi am izbucnit din nou în lacrimi. Eşti un erou, dragostea mea. Ştiu că încă nu te simţi aşa. Dar vei vedea într-o zi.

în ziua aceea, când am coborât de pe deal, mama s-a uitat la mine încruntată.

— Ai plâns, a spus ea.

— Ce? m-am prefăcut că nu ştiu. Nu, poate că răcesc.

— Ai răcit, a repetat ea oftând. Apoi a zis, aproape pentru ea însăşi: Alina crede că răceşte.

Ştiam că nu m-a crezut, dar nu aveam timp să-mi fac griji pentru asta.

Mă gândeam deja la cină şi la cât de multă mâncare aş fi putut să ascund pentru Tomasz şi pentru prietenii lui.

Capitolul 16

Alina

Vara anului 1941 înainta spre toamnă, iar până atunci, turnul acela de fum, de care mă temusem atât de mult la începutul războiului, devenise un reper permanent. Mirosul înţepător, care mă deranjase atât de tare la prima sa apariţie, a devenit la fel de familiar ca mirosul găinaţului de găină de pe câmp. Găseam pete ciudate de cenuşă pe haine şi în păr şi, când nu era vânt, aceasta poposea pe câmpuri ca o zăpadă fină. Am învăţat să o ignor. A trebuit să o ignor, pentru că pur şi simplu nu puteam scăpa de ea.

Tomasz trăia încă în pădure, lipsit de adăpost, iar îmbrăcămintea lui era foarte subţire – atât de subţire, încât încercam să îmi dau seama cum aş putea să-i aduc pe ascuns câteva haine de-ale fraţilor mei înainte ca vremea să se răcească şi mai mult.

Ştiam că îi era deja frig – în unele dimineţi mă duceam să-l văd şi îl găseam moţăind în vreun trunchi de copac scorburos, căci acum trebuia să se ghemuiască în timpul nopţii, buzele fiindu-i vinete şi tremurând din toţi rărunchii.

— Eşti prieten cu Nadia Nowak, nu-i aşa? l-am întrebat într-o zi.

El s-a încordat.

— O cunosc pe Nadia, da.

— Acum, că e un pic mai frig, nu poţi să rămâi la ea? Sau măcar să te ascunzi cu unii dintre prietenii tăi evrei?

— Nu, nu pot să stau cu Nadia, este mult prea riscant să încerc măcar să fac asta. Iar în ceea ce-i priveşte pe prietenii mei, este prea greu să tot intru şi să ies din ascunzătorile lor. Trebuie să pot pleca în fiecare seară pentru a putea face rost de mai multă mâncare pentru noi toţi.

L-am crezut când mi-a spus că avea să găsească el o soluţie, dar eram îngrijorată pentru cât de departe avea să meargă cu această misiune de a-şi ajuta prietenii. Înţelegeam acum că vinovăţia resimţită din pricina deciziilor luate la Varşovia îi punea în mişcare fiecare gând, dar eram speriată de punctul în care îl va duce asta. Se angajase deja într-o misiune sinucigaşă şi supravieţuise; cât timp avea să treacă până când o va face din nou?

La asta mă gândeam eu într-o dimineaţă, în timp ce mergeam să mă întâlnesc cu el, atât de pierdută în gândurile mele, încât nici nu am fost atentă la ceea ce se întâmpla în jurul meu. Am auzit mişcare în faţa mea şi mi-am ridicat privirea. M-am uitat drept în ochii unui soldat care stătea la câţiva metri distanţă de mine. Am fost atât de surprinsă, încât am ţipat fără să mă gândesc. Sunetul ascuţit şi pătrunzător a răsunat în toată pădurea, iar soldatul a luat puşca de pe umăr şi a ridicat-o spre faţa mea.

— Te rog, am răcnit eu, clătinând din cap. Te rog, nu.

Răpăi în germană spre mine, dar nu am reuşit să înţeleg nimic şi m-am uitat la el pierdută. Am ridicat

mâinile deasupra capului, în caz că asta îmi cerea, dar el mi-a aruncat o privire nerăbdătoare şi, spre surprinderea mea, mi-a spus în poloneză:

— Ce cauţi aici?

— Alina, a strigat mama din spatele meu, părând ciudat de exasperată. Vrei să mergi mai încet, copilă?

— Mamă... am icnit eu.

Am încercat să mă întorc cu faţa spre ea pentru a o avertiza să nu se apropie, dar nu mi-am putut lua ochii de la soldat şi, în cele din urmă, nu a mai contat – era oricum mult prea târziu pentru a o avertiza. Am simţit-o apropiindu-se de mine şi l-a salutat pe soldat.

— Bună dimineaţa, a spus ea.

Tonul ei era dezinvolt şi cald, de parcă nu era nimic ieşit din comun la scena peste care tocmai dăduse. I-am aruncat o privire neîncrezătoare.

— Ce cauţi în pădurea asta, cucoană? a întrebat soldatul, mutând puşca dinspre mine spre mama, iar apoi din nou spre mine.

— Am luat-o pe cărare ca să mergem în vizită acasă la fiica mea din oraş, a spus mama cu uşurinţă.

Apoi, cu o îngrijorare convingătoare a adăugat:

— Căutaţi pe cineva?

Am văzut un alt soldat apropiindu-se de mai sus, de pe deal, iar un altul venea în spatele său. Cercetând cu privirea dealul ce se înălţa în jurul meu, am văzut şase soldaţi, dispuşi în formaţie, toţi fiind cu ochii aţintiţi asupra mea şi a mamei în acel moment. Mi-a sărit inima din piept şi a trebuit să dau tot ce am avut mai bun în mine ca să mă abţin să nu mă uit în sus. Dacă Tomasz era chiar deasupra noastră? Dacă adormise din nou în câmp deschis? Trebuia să

presupun că nu avea acte de identitate asupra lui şi, în plus, dacă i-ar fi aruncat o singură privire, ar fi ştiut că se ascundea de *ceva.* Nu era nimic mai mult decât un sac de piele şi oase, ţinute laolaltă de nişte zdrenţe.

— În acest district se ascund evrei, a anunţat soldatul. Străbatem pădurile în căutare de fugari.

— Aici? a spus mama, părând uşor neîncrezătoare.

A râs în voie şi destul de tare.

— Cine s-ar ascunde în peticelul ăsta de pădure? Dacă e cineva aici, îl veţi găsi într-o clipită.

A arătat cu degetul înapoi, vag, spre casa noastră.

— Locuim la doar câteva sute de metri distanţă. Credeţi-mă când vă spun că nu e nimeni în această pădure. Aş şti dacă ar fi cineva aici.

— Documentele? a întrebat soldatul, şi tocmai când credeam că voi muri de frică, mama a băgat calm mâna pe sub cămaşă, apoi a făcut un pas înainte şi i-a înmânat actele noastre de identitate. S-a uitat peste ele, apoi a dat scurt din cap, a aruncat hârtiile înapoi spre mama şi a făcut semn cu puşca să ne continuăm drumul pe cărare.

Mama a îndesat hârtiile în maioul ei, şi-a strecurat mâna pe după cotul meu şi m-a condus pe lângă soldaţi, spre vârful dealului. Am dat să întorc capul spre ei ca să văd ce se întâmplă, dar ea m-a zdruncinat tare şi a murmurat aprig:

— Privirea în faţă, Alina!

Mai multe camioane naziste erau staţionate la poalele dealului de pe partea Trzebiniei, în locul unde iarba creştea înaltă şi unde copacii fuseseră defrişaţi pentru a face loc de case. Eu şi mama am trecut chiar

pe lângă acele camioane goale, braţul meu fiind încă blocat în strânsoarea mortală a cotului său. Am parcurs străzile rămase până la casa Trudei într-o tăcere neînduplecată şi oribilă. Când Truda a deschis uşa, am izbucnit în cele din urmă în lacrimi.

— Adu-i nişte ceai, a oftat mama, iar apoi şi-a pironit privirea asupra mea. Alina, fata mea, am fost mai mult decât răbdătoare cu tine, dar e timpul să-mi spui adevărul.

Emilia a venit în fugă pe hol şi a strigat cu încântare în glas:

— Alina! De data aceasta ai venit tu la *mine* acasă...

Feţişoara i-a căzut când mi-a văzut lacrimile.

— Oh, nu... ce este?

— E totul bine, i-am spus eu.

Am încercat să afişez un zâmbet, dar nu am putut să-mi stăpânesc plânsul, iar Truda s-a uitat urât la mine şi a trimis-o în grabă pe Emilia să se joace afară.

Mama şi cu mine stăteam una lângă alta la masa din bucătăria Trudei. Truda ne-a făcut ceai, după care a ieşit afară la Emilia, iar în tot acest timp, eu am plâns şi am evitat privirea mamei. Eram atât de panicată, încât nu-mi puteam pune ordine în gânduri. Dacă m-aş fi dus pe deal cu două minute mai devreme, probabil că am fi fost împreună când au venit soldaţii. Ştiam acum că nu mai puteam risca niciodată astfel de întâlniri, chiar dacă soldaţii *nu-l găsiseră* pe Tomasz în urma raziei făcute. După un minut sau două, deşi suspinele mele nici măcar nu dădeau semne că încetează, mama a oftat din greu.

— Nu te mai agita, Alina. Nu are rost să faci atâta dramă din asta.

— E de la spaimă... am spus eu, prea puţin convingătoare.

Mama şi-a dat ochii peste cap.

— Mi-am dat seama de secretul tău, a spus ea.

Afirmaţia ei a complicat neaşteptat de mult o situaţie deja îngrozitoare. Oare *chiar* îmi ştia secretul sau doar *credea* că îl ştie? Şi dacă ea credea că „secretul” meu era altul? De asemenea, nici nu am vrut să o enervez, căci mama era o femeie formidabilă şi nu voiam să o supăr. M-am gândit la toate acestea cât de repede am putut, apoi m-am uitat înapoi la ceaiul meu.

— Nu ştiu ce vrei să spui, mamă, i-am şoptit eu cât de inocent am putut, dat fiind faptul că adrenalina îmi inundase organismul, iar inima îmi bubuia din nou, dar apoi mi-a dat o palmă peste ceafă şi a mormăit ceva în sinea ei care suna a suspiciune, cum ar fi că *nu sunt vreo idioată.*

— Când s-a întors? a întrebat ea categoric.

Inima îmi bătea atât de tare în piept, încât eram sigură că o putea auzi.

— Eu...

— Alina, Tomasz s-a întors şi se ascunde. Am dreptate? *Rugăciune pentru patria aflată în război,* m-a luat ea în râs.

M-am holbat la ea şocată, dar apoi a chicotit.

— Chiar dacă nu am fi bănuit deja, ne-am fi dat noi seama cât de curând, când ai fi insistat să mergi pe deal şi în zilele cu ploaie.

Privirea i s-a înmuiat doar puţin şi a murmurat:

— Cândva, am avut şi eu optsprezece ani şi am fost îndrăgostită.

— De ce nu mi-ai spus că ştiai?

— Ei bine, ca să fiu sinceră, mi-a fost frică să o fac. Nu ştiam de ce tu sau el aţi fi crezut vreodată că ar fi o idee bună ca el să se ascundă de noi, aşa că aşteptam să îmi spui tu ce se întâmplă. Între timp, am hotărât să rămân pe câmp, în apropiere, în caz că s-ar fi ivit semne de belele, iar tu ai avut noroc că am făcut-o, având în vedere ce s-a petrecut astăzi.

Mi s-a făcut greaţă atunci şi, ridicând ceaiul la gură, mâinile mi-au tremurat puţin. Eu şi mama am rămas în tăcere o vreme, apoi m-a întrebat:

— Trebuie să-mi spui acum, Alina. De ce se ascunde?

M-am uitat la ea alarmată.

— Nu ştiu, am minţit.

Ea a ridicat din sprâncene spre mine şi mi-a pătruns până în adâncul sufletului cu una dintre privirile ei. Am simţit cum mă înroşesc la faţă şi am început să transpir.

— Nu ştiu!

— Este vorba despre mişcarea de rezistenţă? a întrebat ea.

Apoi s-a lăsat pe spate în scaun şi a adăugat cu dezinvoltură:

— Sau a încercat să-i ajute pe unii dintre cei care se ascund?

Nu am scos niciun cuvânt, dar ea trebuie să fi citit adevărul pe chipul meu. A mârâit, iar asta a sunat ca o aprobare. M-am uitat surprinsă la ea.

— Mamă?

— Ce?

— Dacă – nu spun că aşa este – dar *dacă* ar ascunde nişte prieteni evrei...

— Tot nu aş înţelege de ce nu mi-ai spus asta mai devreme.

— Dar poate că a încercat să mă protejeze...

— Atunci, nu este nici pe departe atât de inteligent pe cât am crezut că este. Pentru că, dacă ar fi fost, ar fi ştiut că orice contact cu tine înseamnă pericol pentru noi toţi, dar că tata şi cu mine am fi înţeles.

Caldă şi neaşteptată, speranţa a înflorit în pieptul meu.

— Înţelegeţi? m-am înecat eu.

— Îţi aminteşti când Filipe a vrut să se alăture rezistenţei? m-a întrebat mama.

Vorbea atât de rar despre fiii pe care i-a pierdut încât m-a luat puţin prin surprindere.

— Îmi amintesc...

— Şi noi l-am descurajat. Credeam cu toţii că ar fi fost mai în siguranţă dacă ţinea capul plecat. Îţi aminteşti?

— Da, mamă.

— Ei bine, ne-am *înşelat,* Alina. A murit oricum, dar poate că dacă ne-am fi ridicat şi am fi luptat...

Vocea i s-a întrerupt. Şi-a dres-o, apoi a expirat.

— Ne-am străduit atât de mult să vă ţinem pe toţi în siguranţă. Am făcut tot ce ne-a stat în putinţă să vă protejăm. Dar nu a fost deloc suficient, iar acum îmi pare atât de rău că nu am găsit, în schimb, *vreo* modalitate de a opune rezistenţă. Poate că am fi putut schimba ceva – dacă nu pentru Filipe, atunci pentru altcineva. Pasivitatea noastră ne face vinovaţi, Alina. Eu şi tatăl tău discutăm de ceva timp despre cum am

putea îndrepta asta, dar încă nu s-a ivit ocazia potrivită. Prietenii lui au un adăpost?

— Prietenii lui au, dar *el* nu are...

— Atunci, ce se va face când va veni iarna?

M-am uitat la ea, iar ea a ridicat din sprâncene spre mine.

— Nu mai e mult, Alina. Nu o să mai poată trăi în pădure odată ce dă zăpada. Spune-mi că aveţi un plan.

— Se ascunde în copaci, uneori se ascunde după buşteni. Dar a început să adoarmă în timpul zilei şi...

M-a înecat plânsul.

— El spune că va face faţă, dar sunt atât de speriată.

— Înţelegi în ce necazuri serioase s-a băgat?

— Înţeleg.

— Trebuie să ştiu că înţelegi ce necazuri ai *tu,* Alina. Tu îl ajuţi. Poate că doar cu jumătăţi de măsură, dacă tot ceea ce faci este să îl săruţi prin pădure şi să-i strecori nişte firimituri, dar tot se cheamă că îl ajuţi. Dacă el îi ajută pe evreii care se ascund, atunci şi tu o faci, iar asta se pedepseşte cu moartea.

Privirea ei era pătrunzătoare şi rămăsese pironită pe chipul meu. Am apucat-o de antebraţ şi am strâns-o tare. Trebuia să înţeleagă. Trebuia să ştie cât de mult îl iubeam. *Trebuia* să ştie că mi-aş fi asumat orice risc pentru a-l ajuta.

— Mamă. Este *Tomasz.* Dacă n-aş fi eu, ar fi singur pe lume. Chiar dacă e o situaţie periculoasă, nu l-aş putea abandona niciodată.

M-am şters la ochi cu mâna pe care o aveam liberă, apoi am spus categoric:

— În plus, mamă, el ajută o familie – un nou-născut va muri dacă noi nu-i sprijinim. Cum aş putea să-mi pun propria viaţă mai presus de cea a acelui prunc?

Mama s-a holbat la mine. Mi-a cercetat chipul şi lacrimile de pe obraji, apoi a dat din cap, ca şi cum ar fi fost mulţumită.

— Nu poţi, a spus mama. Şi nici eu nu pot. Lasă-mă să te ajut.

Când ne-am întors şi am suit dealul, nu mai era nici urmă de camioanele soldaţilor, pădurea fiind din nou liniştită şi tăcută. Am scrutat cu disperare vârfurile copacilor, dar nu a fost chip să-l văd pe Tomasz. Am încercat să mă conving că rămăsese în copaci sau că se ascunsese într-un buştean găunos şi că supravieţuise raziei, dar *nu* aveam cum să ştiu ce se întâmplase.

— Crezi că aş putea să-l strig? am întrebat-o pe mama.

Ea a clătinat din cap.

— Am ceva să-ţi arăt. Întoarce-te acasă pentru câteva ore şi îl poţi căuta mai târziu.

Tata ne-a întâmpinat în uşa casei, cu îngrijorare în privire.

— Unde aţi fost în tot timpul ăsta?

Mama a trecut pe lângă el, apoi a anunţat:

— Alina are nevoie de ajutorul ăla despre care am discutat. Supraveghează drumul şi pădurea – au fost soldaţi pe aici.

Tata a dat din cap scurt, după care s-a poziţionat în faţa ferestrei de la bucătărie. Mama a traversat încăperea şi a împins la o parte masa noastră de pe covorul greoi pe care stătea. A ridicat covorul şi am

tresărit, căci, lipită de dosul acestuia era o trapă. De îndată ce a pliat covorul, mama a deschis o uşă rudimentară, aflată în podea, dezvăluind intrarea într-un spaţiu aflat sub casa noastră.

— Mamă! am spus eu înfundat.

— Taci, a spus ea nerăbdătoare. Este ceea ce este.

Era o *a doua* pivniţă; aparent, un spaţiu de depozitare mai mic decât cel mare, pe care îl aveam sub hambar. Era o pivniţă despre care nu am ştiut niciodată, în toţi anii petrecuţi în acea casă. Presupun că aş fi observat nişte denivelări în podea dacă aş fi trecut peste covor – dar nu s-a întâmplat niciodată, căci, de când mă ştiam, masa stătuse exact în acel loc, chiar deasupra ei. M-am apropiat de ea pentru a privi în jos, în acel spaţiu.

Era o scară acolo şi, cu toate că eram curioasă să ştiu ce putea fi jos, întunericul părea absolut sufocant, iar eu nu aveam nici cea mai mică intenţie să cobor pentru a afla. Mama s-a întors în bucătărie şi a aprins micul felinar cu ulei, care stătea pe banca de acolo şi pe care mi l-a dat mie. L-am ţinut tăcută în mână, în timp ce ea cobora pe scară, iar apoi a întins mâna în sus, făcându-mi semn să i-l dau ei.

— Vino, a spus ea.

— Dar…

A luminat spaţiul din jurul ei pentru a-mi arăta că locul acela era mai mare decât părea iniţial, iar privirea i-a devenit nerăbdătoare.

— Alina, încă te mai sperie întunericul? Ideea de a muri de mâinile naziştilor pentru că ţi-ai ajutat prietenul aflat în afara legii abia dacă te face să

clipeşti, dar gândul de a coborî o scară te face să tremuri?! Ce prostie, copilă!

Aşa că am urmat-o pe scară, coborând în întuneric. Aerul de acolo de jos se simţea apăsător, chiar şi cu trapa deschisă ori cu felinarul aprins. Nu eram convinsă că aş fi putut supravieţui două minute în acel loc, dar, de îndată ce am pus picioarele pe podea, am văzut mâncarea. Erau zeci de borcane de conserve şi o grămadă de cartofi, plus câţiva saci de făină şi de zahăr. Un coş cu ouă fusese aşezat pe podea.

În ritmul în care luasem din ea, era mai multă mâncare decât am fi putut consuma noi trei în câteva luni. Zeci şi zeci de bucăţele ascunse pentru noi – fiecare dintre ele le-ar fi garantat moartea părinţilor mei dacă naziştii ar fi găsit acest loc.

— Cum ai ascuns asta de noi? am întrebat cu răsuflarea întretăiată.

— Am început să ne facem rezerve cu mult înainte de război, la primul semn de probleme pomenit în ziare. În ziua în care invadatorii i-au ucis pe primar şi pe Aleksy, am mutat aici tot ce aveam, iar de atunci încoace, am tot adăugat când am putut, pentru cazul în care lucrurile s-ar fi înrăutăţit. Venim aici doar în mijlocul nopţii, când suntem siguri că dormi, a spus ea, iar apoi a râs puţin. Aşa te-am prins „rugându-te” la fereastră acum câteva luni. Tata aştepta să ducă jos nişte ouă şi să mai aducă gem. Atunci te-a auzit vorbind.

A înclinat capul spre mine.

— *Vorbeai* cu Tomasz în acea seară, da?

Am dat din cap, oftând.

— Abia ce se întorsese.

Am procesat acest lucru, apoi m-am uitat din nou în jur. I-am aruncat din nou o privire nesigură mamei.

— De ce nu mi-ai spus niciodată despre locul ăsta?

— Este responsabilitatea părinţilor să se îngrijească de copiii lor şi s-a întâmplat ca noi să avem o modalitate de a face asta, a spus ea simplu. Nu era nevoie ca tu să ştii. Nu a fost ca şi cum am fi ascuns pivniţa intenţionat – când eraţi mici, nu v-am spus de existenţa acestui loc pentru că ştiam că voi, copiii, aţi fi făcut năzbâtii dacă aţi fi aflat de el. Şi niciodată nu am intenţionat să îl folosim în acest fel. A fost noroc, nu strategie – pur şi simplu, o reminiscenţă de dinainte ca bunicul vostru să construiască o pivniţă mai mare în hambarul cel nou.

Mama şi-a pus uşor mâna pe umărul meu.

— Poate că îi va fi de folos lui Tomasz. Nu are căldură, dar nu se face niciodată atât de frig aici jos. Îi putem da acest felinar – totuşi, nu ne putem lipsi de prea mult ulei, dar poate va fi suficient pentru când va avea nevoie. Şi am păstrat mâncarea strict până când va trebui folosită, dar cum băieţii s-au dus şi cum e atât de greu să le ducem provizii Trudei şi Emiliei, nu cred că le putem folosi pe toate la timp. Este o adevărată crimă să vezi risipă de mâncare în vremuri atât de grele.

A făcut o pauză, iar apoi a spus ridicând din umeri:

— Mie şi tatei ne-ar face o deosebită plăcere dacă Tomasz ar putea distribui aceste alimente prietenilor săi evrei. Am tot căutat o modalitate de a-i ajuta.

— Mamă, am şoptit eu. Te-ar ucide dacă ar afla asta.

— Ei bine, Alina, a spus ea cu nonşalanţă, există totodată pericolul ca, dacă îl vor găsi pe Tomasz şi vor afla că l-ai sprijinit, să te omoare şi pe tine. În vreme de război, cu toţii ne asumăm riscuri pe care le putem suporta.

— Ce ştie tata? am întrebat, aruncând o privire tensionată spre trapă.

— Ştie acelaşi lucru ca mine.

— Tomasz a servit în *Wehrmacht,* am spus fără să vreau. În Varşovia. Are asta vreo importanţă pentru voi?

Mama a clipit spre mine, iar apoi a suspinat.

— Un tânăr polonez de treabă ca Tomasz Slaski nu li s-ar fi alăturat niciodată ticăloşilor ălora decât dacă nu ar fi avut de ales. Am dreptate?

— Ai dreptate, am şoptit eu.

— Deci nu, nu va avea nicio importanţă.

— Şi tata îl va lăsa pe Tomasz să se ascundă aici?

— Te lasă să te întâlneşti în flecare zi cu el în pădure, aşa că asta nu e cu mult diferit, a spus mama ironic.

Am simţit cum roşeaţa îmi alunecă în obraji, iar ea a râs încet.

— De ce crezi că te urmăresc eu?! Nu doar cu soldaţii ai putea avea probleme, copilă.

— Când poate veni Tomasz?

— Aşteaptă încă o oră sau două, apoi du-te să-l cauţi şi spune-i să vină diseară, la lăsarea întunericului.

Capitolul 17

Alina

Am aşteptat aproape două ore, apoi m-am îndreptat spre pădure cât de calm am putut. Gândurile îmi zburau în toate părţile – încă încercam să mă obişnuiesc cu realitatea că părinţii mei ştiau şi că Tomasz ar fi putut locui în curând sub acoperişul nostru. Când am ajuns în vârful dealului, l-am văzut coborând dintr-un copac şi alergând spre mine.

— I-am văzut venind şi te-am văzut şi pe tine venind, dar erau chiar sub mine şi nu am putut face nimic, a spus înfundat, trăgându-mă aproape de el. Doamne, Alina, îmi pare atât de rău... Nu mai putem face asta. Este prea riscant, a fost o *prostie* din partea mea să...

— Părinţii mei ştiu, am rostit eu brusc, iar el s-a încordat ca şi cum ar fi fost pe cale să o ia la goană. Stai aşa. Ştiu, dar vor să te ajute.

— Să mă *ajute*? a repetat el.

Părea neîncrezător, de parcă i-aş fi sugerat ceva complet absurd, iar asta mi-a frânt inima şi mai mult.

— Ţi-am spus că au mâncare ascunsă pe undeva? Mai avem o altă pivniţă. Trapa se află sub covorul pe care stă masa din casă de la noi. Au zis că te poţi ascunde acolo.

Tomasz a clipit, apoi mi-a cuprins umerii cu palmele.

— Alina, a spus el categoric. Este foarte drăguţ din partea părinţilor tăi şi foarte drăguţ din partea ta, dar nu pot accepta această ofertă.

— Dar de ce nu? am întrebat cu disperare. Nu eşti în siguranţă aici, Tomasz. Mi-e atât de teamă pentru tine.

Când am terminat de vorbit, plângeam în hohote, iar el m-a tras din nou cu putere la pieptul său.

— Te-ar ucide dacă m-ar găsi acolo şi nu pot...

Şi-a înăbuşit cuvintele în părul meu.

— Este destul de egoist din partea mea să ne întâlnim în felul ăsta, dar am crezut că vor face o legătură între noi doi doar dacă ne vor prinde împreună. Dar dacă mă ascunzi în casă la tine...

— Asta nu e treaba ta, am spus eu.

— *Tu* eşti treaba mea.

— Dacă spui adevărul, atunci vei avea puţină milă de mine şi ne vei lăsa să te ajutăm. Părinţii mei au încercat să găsească o modalitate prin care să ducă mâncarea la cei care au nevoie de ea, aşa că poate că *tu* eşti răspunsul la rugăciunile lor.

Când a rămas încremenit în braţele mele, am adăugat încet:

— Tomasz... îţi poţi închipui cât va însemna această mâncare pentru tânăra familie de care ai grijă?

— Eu...

— Şi mai sunt şi alţii? Alţii care se ascund? Mama are un *sac* întreg de cartofi.

— Îmi poţi da doar mâncarea, *moje wszystko?* m-a implorat el. O să le-o duc celor care au nevoie de ea. Nu *trebuie* să stau în casa voastră, unde naziştii m-ar putea găsi. Dacă ar fi să fac ceea ce îmi ceri, ar trebui

să vin şi să plec din casa ta cel puţin o dată pe zi. Este mult prea periculos.

M-a luat prin surprindere şi mi-am încrucişat braţele peste piept.

— Tomasz, îţi aminteşti când ai spus că sunt răsfăţată?

— Eu... da...

— Ei bine, sunt obişnuită să fac cum vreau eu, am spus categoric. Iar atunci când ştiu că e spre binele tău, nu mă dau în lături de la şantaj. Aşa că, fie *vei veni* să stai cu noi, fie voi găsi o altă cale de a duce mâncarea celor care au nevoie de ea.

M-a privit impasibil, aşa că am ridicat din sprâncene şi am adăugat încet:

— Poate că aş putea să-i fac o vizită Nadiei Nowak? Poate că are ea nişte idei despre cum să distribui chiar eu aceste alimente.

A făcut ochii mari.

— Alina Dziak, a spus el fără să-i vină a crede. Asta-i..

— Asta e înţelegerea.

Am ridicat din umeri.

— Accepţi sau nu.

— Nu-mi dai de ales.

— Exact asta intenţionam să fac, am spus eu.

El a clătinat din cap spre mine, vizibil frustrat.

— Mai am şi alte trucuri în mânecă, Tomasz. Nu mă face să le folosesc.

— Care sunt aceste trucuri? a întrebat el, încruntându-se şi mai mult acum.

M-am înclinat spre el şi mi-am atins buzele de ale lui.

— Le păstrez pentru data viitoare când mă vei subestima, am spus încet, apoi i-am dat la o parte părul de pe ochi.

El încă se încrunta la mine, aşa că l-am sărutat din nou, apoi m-am îndepărtat pentru a mă întoarce în casă, strigându-i cu blândeţe peste umăr:

— Vino după ce se întunecă. Vom fi pregătiţi să te primim.

Capitolul 18

Alice

Acasă mă mişc în virtutea inerţiei. Wade munceşte până târziu, căci recuperează timpul pierdut ieri – are un proiect cu materiale plastice, care îi dă bătăi de cap, aşa că nici nu mă miră. De îndată ce copiii sunt în pat, îmi torn un pahar de vin, pun nişte muzică şi mă cufund în canapea.

Alice avion Polonia.

Este o rugăminte absurdă. Complet nerezonabilă. Complet nepractică.

Pur şi simplu, habar n-am cum aş putea să o refuz. Dacă Babcia mi-ar cere luna de pe cer chiar în această clipă, aş fi nevoită să încerc să găsesc o cale de a i-o aduce. Şi *cred* că tot ce-mi cere este să mă urc în avion, să fac nişte poze şi să mă întorc acasă. Cât de repede aş putea pleca? Cât de repede aş putea

să mă întorc? Nici măcar nu ştiu unde este Trzebinia. Din geografia Poloniei, tot ce ştiu cu adevărat este că se află în Europa şi că are capitala la Varşovia.

Aş putea să caut totul pe laptopul lui Wade. Îmi este la îndemână, aşezat pe măsuţa de cafea din faţa mea. Nu mă întind după el. În schimb, ascult muzica şi aştept până când îi aud pe Wade parcând maşina în garaj.

De când ne-am certat aseară, nu ne-am spus niciun cuvânt unul altuia, dar cu toate astea, ştiu că azi va veni cu flori şi că va fi disperat să-mi câştige iertarea. Exact la ţanc, intră în casă cu un buchet de trandafiri roşii, cu tulpini lungi, şi cu o expresie chinuită de remuşcări pe chip. Pun paharul de vin lângă laptop şi mă ridic, iau trandafirii şi accept sărutul pe care mi-l oferă.

— Îmi pare rău, şopteşte el.

— Şi mie, îi răspund în şoaptă.

— Ce fac copiii? Ce mai face Babcia? Tu ce mai faci? întreabă Wade.

— De ce nu mergi să iei cina, iar eu te pun eu la curent în timp ce mănânci?

— ... şi dacă aş vrea să merg, tot ar fi imposibil.

În seara asta, Wade a ascultat în tăcere în timp ce eu vorbeam, lucru care îmi aminteşte cumva de anii de la începutul relaţiei, când eu eram cea vorbăreaţă, iar el era cel calm şi ştiinţific. Obişnuia să mă uimească faptul că cineva atât de strălucit părea să aibă un interes infinit pentru orice aveam eu de spus – în primele luni ale relaţiei noastre, am vorbit de mai multe ori până la răsăritul soarelui şi mă simţeam mai *importanta* ca oricând. În prezent, suntem foarte

departe de asta, dar, preţ de o clipă, mă simt cu adevărat bine când îmi amintesc că genul ăsta de oameni eram noi doi, de parcă am fi mers într-o scurtă vacanţă înapoi, într-un loc special, pe care obişnuiam să îl vizităm.

Privirea lui Wade este inexpresivă când întreabă:

— Vrei să mergi?

— Nu contează ce vreau eu, spun ferm. Cum aş putea fi în stare să-i las pe copii?

Nici nu-mi intră bine în graţii după ce m-a ascultat pălăvrăgind pe această temă în ultimele patruzeci şi cinci de minute, şi, dintr-o singură lovitură, iată-l din nou pe lista mea neagră.

— Iisuse, Alice, spune Wade.

Exasperarea lui se arată imediat în *toată splendoarea* ei.

— Dă-mi măcar puţin credit. Pentru numele lui Dumnezeu, am un doctorat. Mă descurc să am grijă singur de doi copii câteva zile.

O furie oarbă se năpusteşte asupra mea, atât de vie şi de neaşteptată, încât nu pot să văd dincolo de ea. Sunt un munte de furie clocotitoare, efervescentă, şi nu am nici cea mai vagă idee despre ce ar trebui să fac cu toată această *mânie*, aşa că mă uit la el cu gura căscată.

— Serios? spun eu când furia mi se estompează îndeajuns de mult încât să pot să vorbesc din nou. E simplu ca bună ziua, nu-i aşa?

— Da, atât este de simplu, spune categoric soţul meu.

Se lasă pe spate în scaun şi îşi încrucişează braţele pe piept.

— Nu spun că aş face totul în felul *tău*; dar ne-am descurca.

Este rândul meu să mă las pe spate în scaun şi să îi oglindesc *exact* atitudinea – încrucişându-mi braţele peste piept şi ridicându-mi puţin bărbia.

— Şi cum ar fi asta, Wade? Ce ai face cu Eddie, de exemplu?

Am încălcat regula tacită a vieţii noastre de familie: nu se atrage atenţia asupra elefantului din încăpere. Absenţa relaţiei lui Wade cu Eddie este un spectru fantomatic, pe care îl vedem cu toţii, dar pe care nu îl abordăm niciodată în mod direct. Roşeaţa de pe obrajii soţului meu sugerează că este stânjenit de întrebare, dar nerăbdarea nu dispare din privirea lui.

— Ar merge la şcoală. Ca un copil *normal.*

— Nu poate face faţă unui program şcolar normal, Wade, spun eu la obiect. Chiar şi profesorii lui sunt de acord cu asta.

— Ei bine, s-ar descurca timp de o săptămână. Poate că a venit vremea să-l forţăm un pic mai mult.

— Să-l mai forţăm puţin? repet eu cuvintele fără să înţeleg, dar îmi simt sprâncenele coborând, pe când faţa mea ia o expresie batjocoritoare.

— Do, Alice, spune Wade nervos.

Face o pauză, apoi spune cu precauţie:

— Treaba e că, uneori, poate îl cocoloşeşti puţin…

— Îl *cocoloşesc*? oftez eu, iar asta e tot – *gata.*

Îmi trântesc mâinile pe masă, pregătită să mă ridic, dar suntem căsătoriţi de zece ani – Wade chiar mă cunoaşte prea bine.

— Să nu îndrăzneşti să pleci, mormăie el. M-ai întrebat ce aş face eu, iar exact asta îţi spun. Nu ai

dreptul să-mi tai elanul doar pentru că nu-ţi place răspunsul meu.

— Ai idee cât de greu i-ar fi lui Eddie dacă l-ai trimite pur şi simplu la o clasă cu program întreg, fără planificare sau explicaţii?

— Poate că dacă i-ai da o şansă copilului, te-ar surprinde.

— Ce vrea să însemne asta?

— Înseamnă că, încă de când Eddie era doar un bebeluş, ai fost convinsă că ceva nu este în regulă cu el şi nu i-ai dat niciodată şansa de a-ţi dovedi că te-ai înşelat.

— Ah, sigur, Wade. Totul e din cauza mea, nu-i aşa?! Doctorii şi profesorii şi terapeuţii se înşală cu toţii.

— Nu spun că e un copil obişnuit. E clar autist, Alice. Nu sunt orb. Mă gândesc doar că poate…

Wade începe cu înverşunare, dar apoi, sunetul acelui ton aspru, ce răsună peste tot în bucătăria noastră, trebuie să-i fi ricoşat în urechi, fiindcă tresare şi se opreşte. Când începe din nou, îşi ascunde imediat agresivitatea, vorbind aproape *prea blând.*

— Mă tem că îl subestimăm, draga mea. Asta-i *tot.* Spun doar că, dacă ţi-ai petrece la fel de mult timp provocându-l, pe cât petreci protejându-l, poate că viaţa ta ar fi altfel. Şi dacă *ai slabi* blestematele alea de frâie măcar un pic, atunci poate că aş putea…

Mă ridic atât de repede şi atât de brusc, încât răstorn scaunul, care se prăbuşeşte pe gresie. Zgomotul făcut este asurzitor, răsunând peste tot în jurul nostru. Wade tace, dar îndârjirea lui de a nu se da bătut este evidentă. Eram restanţi cu această

ceartă. Poate de săptămâni, poate de ani buni. Se pare că amândoi am căutat un motiv pentru a pune cărţile pe masă, iar momentul potrivit a sosit acum.

Nu vreau să mă cert cu el. *Nu vreau* să-l rănesc. Dar trebuie să-l fac să înţeleagă, iar singurul mijloc prin care pot face asta este prin a fi sinceră.

— Nu ai putea face faţă, Wade, am spus eu.

El ridică din sprâncene spre mine.

— Îţi baţi joc de mine? Sunt responsabil pentru trei sute de oameni la serviciu, Alice. Pot să mă ocup de copiii noştri pentru câteva zile. Doamne, ar fi doar o nenorocită de vacanţă.

Simt o senzaţie ciudată în piept, de parcă ceva preţios se sfărâmă şi se destramă, ceva care se încorda sub presiune de ani întregi. Adevăruri nerostite cad peste tot astăzi, şi se pare că există o picătură care nu mai are loc în acest pahar.

Mă întorc pe călcâie şi mă îndrept spre sufragerie. Trântesc uşa în urma mea, apoi mă întorc în fotoliu. Dau pe gât ultima înghiţitură de vin din pahar, apoi mă întind după laptop. Deschid poza pe care am făcut-o cu însemnările Babciei şi încep să caut rapid pe Google. Îmi ia cam două minute să confirm că unele dintre notiţe sunt adrese, iar Google le cartografiază cu uşurinţă, aşa că iau asta ca pe un fel de confirmare cosmică, care îmi amplifică hotărârea de a o ajuta. Apoi, caut numele. Îmi apar o mulţime de pagini – sunt, în mare parte, pagini de pe reţele de socializare, ale unor tineri cu acelaşi aranjament de nume, dar apoi găsesc o pagină de Wikipedia dedicată lui Henry Adamewiz.

Henry Adamewiz (1890-1944) a fost un fotograf american, cunoscut pentru reportajele sale din ţările aflate sub ocupaţie nazistă în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. A fost parte dintr-un efort timpuriu, dar nereuşit, de a alerta guvernele american şi britanic cu privire la brutalitatea crescândă a naziştilor faţă de populaţia evreiască din Polonia, lucrând alături de Consiliul Zegota pentru a scoate ilegal filme şi documentare din Polonia ocupată, prin intermediul unor curieri. A fost executat de forţele naziste în timpul revoltei din Varşovia, în anul 1944...

Caut frenetic pe Google, uitându-mă la hărţi, la Google Translate şi la calendar. Descopăr că pot zbura la Cracovia şi că pot ajunge în oraşul copilăriei Babciei într-o oră. Am nevoie de câteva zile pentru a mă pregăti, iar apoi trebuie să mă întorc într-o săptămână, aşa că mă hotărăsc să rămân patru nopţi. Zborurile de ultim moment sunt scumpe – obscen de scumpe – şi, în sfârşit, asta îmi dă de gândit. Acţionez din impuls şi, în ciuda a ceea ce mama mea insinuează uneori, eu nu sunt impulsivă. Lucrurile pe care *ea* le vede ca fiind impulsive de-a lungul vieţii mele reflectă lipsa mea de curaj, nu impulsivitate – toate momentele în care nu am îndrăznit să o avertizez în prealabil că îmi doream cu disperare să urmez o cale diferită de cea pe care ea o alesese ea pentru mine.

Pot sa mă ocup de copiii noştri pentru câteva zile. Doamne, *ar fi doar o nenorocită de vacanţă.*

Uşa se deschide la perete şi Wade dă buzna înăuntru.

— Ce faci? mă întreabă el, cu privirea aţintită asupra computerului din poala mea.

Îmi ridic calm privirea spre el.

— Poţi să te ocupi de copiii noştri pentru câteva zile, mai ştii? Va fi o *vacanţa.*

— Alice. Haide, nu pot să-mi iau concediu de azi pe mâine. Doar ştii asta, spune el lipsit de răbdare.

Mă tratează cu superioritate. Condescendent. Ca şi cum aş fi un copil prostuţ, şi nu femeia care îi ţine întreaga lume la un loc – *adică exact ceea ce sunt eu.*

— Îi voi spune Babciei să nu moară până când nu îţi va permite ţie programul de lucru, spun cu amărăciune, după care aleg biletele.

— Alice... ce faci?

Aud anxietatea bruscă din tonul lui Wade. Nu poate vedea ecranul, dar poate vedea expresia de pe chipul meu, iar ceva din ea îl face să fie foarte stresat. Ei bine, aşa şi trebuie.

Las browserul să completeze datele cârdului de credit, apoi, înainte de a-mi pierde curajul, apăs cu degetul pe mouse pentru a activa butonul de cumpărare.

Va rog sa nu apăsaţi butonul „înapoi” al browserului dumneavoastră. S-ar putea să dureze câteva secunde.

Pentru o fracţiune de secundă, mă simt triumfătoare, dar apoi îmi dau seama de ceea ce am făcut şi simt cum ritmul cardiac îmi creşte încontinuu, până când adrenalina îmi năvăleşte în organism şi abia dacă mă pot forţa să respir. Mă uit panicată la Wade şi, pentru prima dată, intră şi el în panică.

— Ally..., spune el, apoi ocoleşte în grabă măsuţa de cafea pentru a se holba la ecranul laptopului. Iubito, ce ai făcut?

Abia atunci fac un lucru raţional, mă gândesc la câţi bani am irosit pe zboruri şi la cât de imposibil este totul şi izbucnesc în lacrimi. Wade îmi ia laptopul din braţe chiar în momentul în care acesta emite acel *ding* care indică faptul că achiziţia a fost efectuată cu succes.

Rămâne tăcut în timp ce citeşte chitanţa de plată care acum este încărcată pe ecran. Mă uit la el şi văd cum i se încordează maxilarul şi cum i se umflă nările. Nu se uită la mine, nu pentru mult timp.

— Alice... începe să spună în cele din urmă, dar eu ridic brusc mâna spre el.

— Nu, îi spun eu. Nu face asta. Doar... *nu.*

— Am să te las o vreme să te calmezi, oftează el şi lasă laptopul pe fotoliu, fără alte ceremonii.

Ricoşează de suprafaţa îmbrăcată în piele, iar apoi se opreşte aproape de margine. Niciunul din noi nu se întinde după el, de parcă ne e frică să-l atingem fiindcă ne-ar putea otrăvi. Wade se întoarce şi se îndreaptă spre uşă, dar chiar înainte de a ieşi din cameră, îmi aruncă o ultimă privire peste umăr.

— Dar *trebuie* să vorbim în seara asta.

Capitolul 19

Alice

Wade se retrage în biroul lui, dar când trec pe lângă uşa închisă, aud pocnetul ritmic al clapelor de la pianul său electronic. Când este stresat sau se gândeşte la vreo problemă complexă, face unul din două lucruri: fie aleargă kilometri întregi, fie îşi pune căştile pe urechi şi se aşază la pian, încercând să înveţe concerte imposibil de dificile – un obicei care i-a rămas din copilărie, când mama sa a anticipat în mod corect că un băiat atât de îndrăgostit de matematică se va bucura de provocarea şi de simetria artei muzicale. În săptămânile care au urmat diagnosticului lui Eddie, Wade a lucrat la Concertul nr.3 al lui Rahmaniov până când a suferit o formă serioasă de leziune cauzată de mişcări repetate la ambele mâini. El spune că distragerea atenţiei părţii conştiente a creierului său cu un alt tip de muncă îl ajută să proceseze lucrurile.

Suspectez de mult timp că Wade suferă de exact aceeaşi problemă pe care o avem cu Callie – creierul său funcţionează prea repede şi, dacă nu se ocupă cu ceva foarte intens, tinde să se încordeze.

Şi asta e cam opusul mecanismului meu de adaptare, căci şi eu sunt supărată, aşa că fac o baie. În seara asta, îmi fac timp să aprind câteva lumânări parfumate – cele cu miros de trandafir – pentru că îmi amintesc de frumoasa grădină de trandafiri a Babciei din vechea ei casă. Torn toată sticla de amestec de bule în apă, iar spuma de deasupra se înalţă până când se revarsă peste suprafaţa netedă de gresie din

baie, dar nici măcar nu-mi pasă. Mă scufund în apă şi mai trag un plâns, fiindcă sunt absolut confuză în legătură cu ceea ce trebuie să fac în continuare.

Ar trebui să fie simplu. Ar trebui să sun la compania aeriană şi să anulez biletele.

Doar că nu sunt sigură că asta vreau să fac. Se dă o bătălie în interiorul meu; jumătate din mine este bucuroasă şi disperată să meargă în această misiune nebună, dar cealaltă jumătate este la fel de disperată să rămână acasă.

Stau în baie mult prea mult timp. Bulele se sparg încet-încet. Apa se răceşte. Umplu din nou şi din nou cada cu apă fierbinte şi mi se încreţeşte pielea, dar tot nu mă mişc. Când uşa se deschide încetişor, e puţin după miezul nopţii, iar eu încă stau în cadă, plângând din când în când. Lumânările s-au stins şi, chiar dacă s-au terminat de mult, parfumul lor şi mirosul de ceară persistă, lăsând în aer un miros dulceag, bolnăvicios. Wade intră uşor în cameră, ca şi cum s-ar aştepta ca eu să dorm şi i-ar fi teamă să nu mă trezească, dar apoi lasă în jos capacul de la vasul de toaletă şi se aşază pe el.

— Chiar vrei să faci asta, spune el.

Este o afirmaţie, nu o întrebare, dar îmi doresc foarte mult ca lucrurile să fie atât de simple. Mă uit la el cu ochii înceţoşaţi.

— Nu ştiu. Ştiu că e prea mult să cer asta. Ştiu că va fi prea dificil pentru familia noastră, dar... simt că ar trebui să o fac.

— Ally, suspină Wade. Nu ştiu cum am ajuns aici. Tu ştii?

Urăsc când nu pot ţine pasul cu el într-o conversaţie, iar aceasta abia ce a început, dar deja nu am habar despre ce vorbeşte. Cercetez baia din privire, apoi mă întorc la el fără să înţeleg nimic.

— Aici?

— Îţi aminteşti cum era la început? Vorbeam despre *orice.* Cândva, mă sunai pentru că citeai vreun articol într-un ziar care te interesa sau pentru că vedeai ceva neobişnuit în drumul tău de la magazin spre casă, şi îmi plăcea asta la tine...

O tristeţe disperată i se strecoară pe chip, răsuflă, iar apoi adaugă:

— Îmi plăcea asta *la noi.* Acum îţi rezervi bilete pentru Europa fără să-mi spui. Locuim în aceeaşi casă, dar nu am nicio idee despre ceea ce se întâmplă în capul tău. Eşti măcar fericită? Tu...

Glasul i se frânge şi se opreşte pentru o clipă înainte de a mă întreba în şoaptă:

— Alice, tu mă mai iubeşti?

Se lasă un moment de tăcere dureroasă. Ne privim unul pe celălalt – fiind îndeajuns de aproape încât să ne atingem, în ciuda oceanului de distanţă care ne desparte.

— Eddie, spun eu.

Acel singur cuvânt alunecă brutal, marcat de anii de emoţii reţinute.

Wade înghite în sec şi priveşte în altă parte, înspre gresia albă şi strălucitoare de pe podea.

— Eddie a schimbat totul.

La fel cum între Eddie şi lume există o cortină de haos, aşa există acum o cortină de haos între mine şi Wade, căci lumea mea se învârte în jurul fiului meu,

iar soţul meu nu a găsit deloc o modalitate de a se conecta cu el. Urăsc acest lucru chiar şi în cele mai bune zile ale mele, dar chiar acum, privindu-l pe Wade, mă întreb, pentru prima dată, dacă şi el îl urăşte. Mi-a fost uşor să presupun că eşecul lui Wade de a forma o legătură cu Eddie a fost o formă intenţionată de a sta îmbufnat – universul nu i-a oferit fiul pe care şi-l doreşte, aşa că refuză să-l recunoască pe acela pe care îl are. Dacă mă forţez să las emoţiile deoparte şi mă oblig să fiu raţională, acest tip de comportament nu îi stă în fire lui Wade. Este mai confortabil să-mi spun că Wade este de vină în această situaţie, fiindcă alternativa ar fi că Wade nu ştie *cum* să se conecteze cu Eddie sau că este prea speriat să încerce.

— Am găsit un ghid turistic, spune Wade, schimbând iar brusc subiectul, lucru care mă face să mă simt din nou pierdută.

Îi fac un semn vag către prosoape, iar el îmi întinde unul, apoi mă priveşte în tăcere ieşind din cadă. Odată ce am prosopul înfăşurat strâns în jurul meu, mă uit din nou la el.

— Un ghid care să meargă să viziteze acele locuri pentru Babcia?

E perfect logic. Putem anula acele bilete de avion nespus de scumpe şi putem plăti pe cineva care este deja în ţară să meargă să facă nişte fotografii pentru Babcia. Nu prea înţeleg de ce mă simt atât de dezamăgită de soluţia găsită de Wade, având în vedere că, de fapt, aceasta îmi rezolvă toate problemele.

— Nu.

Se încruntă, apoi îmi aruncă privirea aia arogantă, cea pe care o urăsc din tot sufletul, cea pe care o are uneori, când este prea ocupat să fie genial, iar eu nu ţin pasul cu el.

— Cineva care *te* poate duce în acele locuri, Ally. Vorbeşte fluent engleza şi polona, are un maşter în istorie modernă şi este ghid turistic autorizat. Numele ei este Zofia. Tocmai ce am vorbit la telefon cu ea şi pare perfectă. Se ocupă mereu de chestii legate de istoria familiei – mi-a spus că, de fapt, tururile de istorie a familiei şi a războiului reprezintă cea mai mare parte din afacerea ei. Dar, de obicei, trebuie să faci rezervare cu luni bune înainte, iar acum e liberă doar pentru că cineva a anulat întâlnirea de săptămâna viitoare, aşa că ţi-am făcut o rezervare pe loc. Te va duce în oraş şi te va ajuta să vezi lucrurile pe care Babcia vrea să le vadă. Mi-a spus că cele trei zile pe care le-ai rezervat ar trebui să fie suficiente pentru a vizita oraşul şi pentru a vedea bine zona – este un loc destul de mic.

— Ce... *ce* ai făcut? Dar...

— Oraşul se numeşte Trzebinia, nu-i aşa?

Mă uit la el cu neîncredere.

— Cum de ştii asta?

— Ai lăsat paginile deschise pe laptop...

Ridică din umeri, apoi privirea lui o întâlneşte din nou pe a mea.

— Poţi să îi trimiţi un e-mail şi să faceţi nişte planuri, dar esenţial este că vei lua avionul luni seară, astfel încât să ajungi în Cracovia marţi. Ea îţi va face rezervare la un hotel şi se va întâlni cu tine acolo miercuri dimineaţă, punct din care va prelua ea totul.

Am intrat în panică atunci când am rezervat biletele, dar acela a fost un act fulgerător de furie, pe care intenţionasem pe jumătate să îl repar. Această panică este diferită; seamănă puţin mai mult cu frica, fiindcă am o bănuială că sunt pe cale să mă aflu cu totul şi cu totul depăşită de situaţie. Îmi ciupesc podul nasului şi încerc să respir adânc, căci habar n-am dacă ar trebui să ţip la Wade pentru că mă dădăceşte sau să-i mulţumesc că m-a ajutat. Ridic brusc privirea spre el, încercând să mă decid cum să reacţionez, dar mi se strânge inima când îl văd cum stă.

Are umerii lăsaţi şi se uită la gresia plină de spumă, cu vădită suferinţă în ochi. Îmi simte însă privirea asupra lui şi ridică bărbia pentru a se uita la mine. Când privirile ni se intersectează, simt atât de multe lucruri – *tristeţe*, fiindcă lucrurile sunt atât de distruse între noi; *confuzie,* pentru că încă nu ştiu cum să reacţionez la intervenţia lui de acum, şi *dragoste.* Dragoste, poate că cel mai mult dintre toate. În ultimii ani, bărbatul acesta mi-a frânt inima de mai multe ori decât pot suporta, m-a dezamăgit pe mine şi l-a dezamăgit pe fiul nostru. Dar, până la urmă, dragostea pe care i-o port nu a pălit nici măcar un pic şi sunt furioasă pe mine însămi că i-am dat uneori motive să creadă contrariul.

— Ştii, de luni întregi, poate chiar ani, încerc să-mi dau seama cum să fac să fie totul mai bine, vorbeşte el greoi.

Oboseala i se întipăreşte pe chip, chiar dacă îşi schimbă poziţia pentru a-mi evita din nou privirea.

— Am tot ce mi-am dorit vreodată. *Pe tine.* Casa asta. Slujba. Această familie... în cea mai mare parte.

Dar în fiecare zi am impresia că te îndepărtezi un pic mai mult de mine, iar tu eşti cheia pentru toate astea. Dacă te pierd pe tine, Alice... restul se duce de râpă.

Această declaraţie este atât de directă, încât îmi taie respiraţia. Wade îmi ia mâna şi o lipeşte de obrazul lui, iar apoi închide ochii. Mă holbez la el, cum stă acolo atât de vulnerabil şi, ei bine, dintre toate locurile din lume în care am fi putut avea această conversaţie, el este aşezat pe vasul nostru de toaletă. Se pare că, la urma urmei, tot mai am câteva lacrimi de plâns, căci, văzându-l pe chipeşul şi briliantul meu soţ atât de disperat, în sfârşit, să *ne rezolve problemele* când, pentru atât de multă vreme, m-am temut că nici măcar nu-i păsa că le-am fi avut, mi se împăienjeneşte din nou privirea.

— Babcia înseamnă totul pentru tine, iar tu însemni totul pentru mine, îmi şopteşte el acum. Şi eu o iubesc, bineînţeles, dar... chiar dacă am spus prostii şi te-am supărat, ştiu că nu ai fi rezervat acele bilete dacă, într-o anumită măsură, nu ai fi vrut să mergi. Aşa că, ştiind asta, voi face tot ce-mi stă în putinţă pentru a te ajuta să ajungi acolo.

— Cred că faci o confuzie între două probleme separate, spun eu pe un ton neuniform.

El îmi aruncă o privire ironică.

— Chiar aşa?

— Problema cu Babcia nu are nimic de-a face cu...

— Hai să facem un experiment de gândire, spune Wade.

îmi dă drumul la mână, apoi se reazemă pe bazinul de toaletă şi ridică din sprâncene spre mine.

— Imaginează-ţi o situaţie în care am avea un al doilea copil, dar se întâmplă ca el să fie exact la fel de înzestrat ca sora lui mai mare. Nu... provocări. Spune-mi, cum ar arăta viaţa ta până în acest punct?

Nu-mi pot da voie să-mi imaginez asta. Nu-mi pot permite nici măcar pentru o secundă să-mi doresc un fiu diferit. Avem fiul pe care îl avem. Îl iubesc aşa cum este şi îl voi iubi mereu. Mă încordez şi scutur din cap.

— Ştii cum ar arăta.

— Fă-mi pe plac, Ally. Ai fi plecat în această călătorie dacă am fi avut nişte copii mai obişnuiţi de şapte şi de zece ani?

„Într-o clipită."

Detest deja acest joc, dar îmi oferă o claritate surprinzătoare. Îmi tot spun că *familia mea are nevoie ca eu sa rămân aici.* Dar poate că nu e vorba despre *familia mea* – nu Callie şi Wade sau grupul, în mod colectiv, sunt cei care mă împiedică să plec pentru câteva zile. Ci Eddie, pentru că, spre deosebire de soţul meu genial şi de fiica mea la fel de genială, Eddie *are nevoie* de mine. Wade se ridică în picioare şi îşi pune cu grijă mâinile pe umerii mei. Îi întâlnesc cu reticenţă privirea.

— Ai fi mers în excursie, Ally, îmi şopteşte el. Pentru că, dacă Edison s-ar fi născut altfel, tu ai fi avut încredere că eu m-aş îngriji de copiii noştri.

— Am încredere în tine, spun eu, dar cuvintele sună rigid, aşa că minciuna nu este convingătoare.

Wade oftează, apoi îmi îndepărtează cu tandreţe de pe umăr o şuviţă umedă de păr.

— Mereu am avut de gând să mergem în Europa, nu-i aşa? spune el cu blândeţe. La naiba, am fost

plecat de vreo şase ori la conferinţe, dar tu nici măcar nu ai clipit cât timp m-ai aşteptat aici, acasă. Urma să fim familia care îşi lua copiii în vacanţe peste hotare, ca să le lărgească orizonturile şi să le arate lumea. Ştiu că acest lucru nu este cu adevărat posibil pentru noi acum, dar a fost ceva ce ţi-ai dorit dintotdeauna, chiar mai mult decât mine. Când erai mică, ai fost în atâtea vacanţe minunate cu Pete şi Julita, aşa-i?

— Nu vreau să fac această excursie pentru a merge în vacanţă, spun eu în defensivă.

— Ştiu. Nici măcar nu spun asta. Spun că... asta înseamnă ceva pentru tine şi că, după ani buni, asta e prima dată când te văd străduindu-te pentru altceva decât pentru copii.

— Copiii sunt importanţi. Ei sunt... această familie este munca mea de-o viaţă, la fel cum sunt pentru tine slujba şi cercetările tale.

— Înţeleg asta. Chiar înţeleg. Copiii *sunt* importanţi, spune Wade cu ezitare, dar la fel este şi Babcia, nu-i aşa?

Când dau din cap, el adaugă încet:

— Să ştii că este în regulă să îţi doreşti ceva ce nu ne implică pe mine şi pe copii. Noi suntem importanţi, dar – la naiba, Ally – la fel eşti şi *tu.*

Nu-mi amintesc când mi-a spus ultima dată aceste cuvinte. Aproape că mi se frânge inima când le aud şi încep să plâng din nou. Îi răspund lui Wade dând din cap printre lacrimi, iar el mă îmbrăţişează strâns. Stăm aşa câteva clipe, până când răcoarea din aer ajunge la mine, iar eu mă desprind din îmbrăţişarea lui şi caut un Kleenex pentru a-mi şterge ochii. Deschid uşa spre dormitor şi ies pentru a-mi lua o

pijama, iar Wade mă urmează, privindu-mă în tăcere. De îndată ce mă îmbrac, zâmbeşte blând.

— Deci, iubito... despre asta e vorba?

Sunt liniştită. Sunt consolată. Mă simt susţinută acum, dar sunt încă sfâşiată şi, ca să fiu sinceră, sunt încă speriată. Ridic puţin din umeri.

— Pot să mă mai gândesc în seara asta?

— Sigur, spune el, apoi colţul gurii i se ridică şi îmi arată zâmbetul acela obraznic care a reprezentat jumătate din motivul pentru care m-am îndrăgostit la început de el. Adică, ai plătit deja biletele de avion, iar eu tocmai am cheltuit o mică avere pentru un ghid privat timp de trei zile, dar, desigur, du-te şi gândeşte-te şi tu la asta.

— Doamne, şoptesc eu, după care închid ochii şi înghit în sec. Chiar şi lăsând la o parte grijile pentru familie, tot sunt cam stresată. Nu prea ştiu ce vrea Babcia – nu precis. Şi nu ştiu cum să-l pregătesc pe Eddie pentru asta, inclusiv cum să te pregătesc pe *tine* pentru...

— Lasă-l pe Eddie în seama mea, spune Wade.

Deschid ochii şi mă holbez la el.

— Ce ai face cu el în zilele în care nu e la şcoală?

— M-am gândit deja la asta. Ideal ar fi să meargă la şcoală şi să urmeze programul întreg, dar dacă eşti absolut sigură că nu poate face faţă la asta...

— Nu poate.

— Atunci, îl voi lua cu mine la birou.

Odată, la un moment dat, mi-am dorit cu disperare ca Wade să-l ia pe Eddie la serviciu într-o vizită, dar el a susţinut tot timpul că era prea riscant – are un birou foarte mare şi haotic, plin de teancuri înalte de hârtii

şi de cărţi de referinţă grele – şi se află într-un complex de cercetare industrială, despre care el insista că e plin de pericole. Callie l-a vizitat pe Wade la serviciu de mai multe ori. Eddie nu. Asta a fost numai decizia lui Wade.

— Dar…

— Ştiu, Alice, mă întrerupe el brusc.

Tac.

— Ştiu că ţi-am spus că e o idee proastă atunci când m-ai întrebat, dar m-am gândit cu adevărat la asta abia astă-seară şi putem face lucrurile să meargă. Vreau să-l forţez puţin săptămâna asta, să-l scot din zona lui de confort.

E târziu. Suntem amândoi epuizaţi. Ne uităm unul la celălalt şi îmi dau seama că *amândoi* încercăm cu disperare să evităm ca discuţia să escaladeze într-o ceartă. Chiar şi cu toată tensiunea, aceasta este totuşi o ceartă mai sinceră decât oricare dintre cele pe care le-am avut în trecutul recent, care au fost întotdeauna presărate cu ironii şi aluzii pasiv-agresive.

— Hai să privim asta ca pe o chestiune ştiinţifică, spune Wade uşor mai relaxat. Teoria mea este că eu şi Eddie ne putem înţelege foarte bine săptămâna aceasta dacă încălcăm unele dintre regulile tale. Dacă experimentul este un eşec, vom respinge teoria şi voi admite că trebuie să facem lucrurile în felul tău. Poate că voi înţelege un pic mai bine de ce eşti atât de rigidă cu privire la modul în care trebuie să se desfăşoare rutina lui. Bine?

— Simt că nu prea am de ales.

— Ei bine, Ally Michaels, oftează Wade şi îmi cuprinde faţa cu mâinile pentru a mă privi cu

tandreţe. Într-un fel sau altul, *vom* supravieţui cu toţii. Tu, eu, Callie... şi da, chiar şi Edison.

Se apleacă şi mă sărută încet, apoi îşi sprijină fruntea de a mea.

— Te iubesc.

în ciuda tensiunii dintre noi, în ciuda distanţei din aceşti ultimi ani, ştiu că Wade mă iubeşte şi ştiu că eu îl iubesc pe Wade. Uneori îl şi urăsc într-un fel, dar, în cea mai mare parte, îl iubesc. Aşa e uneori în căsnicie. Aşa stau lucrurile; nu toţi anii vor fi blânzi cu voi, căci viaţa nu este întotdeauna blândă. Am trecut printr-o perioadă dificilă – o perioadă *foarte* dificilă – dar ştiu că mai mergem încă pe acelaşi drum. Dau încet din cap, iar un zâmbet i se aşterne pe faţă.

— Şi eu te iubesc, îi şoptesc, după care îl sărut aprig. Te iubesc atât de mult, Wade, şi te voi iubi mereu. Indiferent de ceea ce se mai întâmplă în viaţa noastră, te rog să nu te mai îndoieşti niciodată de asta.

— Vino în pat, îmi şopteşte el, trăgându-mă de mână în timp ce se întoarce.

Noaptea trecută, acelaşi ton sugestiv s-a simţit ca o povară şi m-a înfuriat.

în seara asta, abia aştept să mă reconectez cu el şi mă bucur că îl las pe el să îmi arate calea.

Capitolul 20

Alina

Era întuneric beznă când s-au auzit bătăile timide în uşă, iar eu mi-am ţinut respiraţia când tata a deschis. Tomasz stătea pe prispă, cu pălăria zdrenţuită lipită de piept şi cu ochii plecaţi.

Mama l-a dat pe tata la o parte, apoi l-a apucat pe Tomasz de umeri şi l-a ţinut departe de ea, privindu-l cu groază.

— Tomasz Slaski! a oftat ea. Eşti numai piele şi os. Stai jos.

A plescăit din limbă, apoi l-a împins spre masă.

— Ce-ai făcut cu pâinea pe care ţi-am trimis-o prin Alina? Nu ai împărţit-o tu *pe toata* cu fraţii şi cu surorile noastre evreice?

— Soţia prietenului meu a născut... a spus el stins, în timp ce se cufunda într-unul dintre scaune. I-am dat fiecare gură de pâine pe care am putut să i-o dau.

— Asta ia sfârşit de azi înainte.

Văzând că nu reacţionează, l-a apucat din nou de umeri, de data aceasta pentru a-l scutura puţin.

— Mă auzi, tinere? Nu le vei fi de niciun ajutor dacă nu mănânci mai întâi tu însuţi. De acum înainte, lasă-mă să te îngraş puţin. Îţi voi arăta imediat pivniţa şi vei vedea bogăţia pe care o avem de împărţit.

Tomasz s-a uitat la mine, iar eu mi-am înăbuşit un chicotit văzându-i amestecul de bucurie şi de nedumerire de pe chip. Ceva mai târziu, după ce şi-a umplut burta de supă, ouă şi pâine, ba chiar şi de câteva pahare de votcă pe care i le-a furnizat tatăl meu, Tomasz a coborât în pivniţă pentru a arunca o

privire în jur. Eu m-am aşezat la marginea spaţiului întunecat. M-a privit amuzat.

— M-ai şantajat să vin aici, iar acum nu cobori să-mi vizitezi palatul?

— Ba am să cobor, am recunoscut, iar apoi am tresărit. Dar întunericul mă sperie. Nu ştiu cum vei rezista tu toată ziua.

— Întunericul e ca somnul, a ridicat el din umeri. Şi, categoric, oriunde e mai bine decât să dormi într-un copac, ca o veveriţă.

— Eşti supărat că te-am forţat să vii? l-am întrebat eu timid.

A oftat şi şi-a trecut mâinile prin păr.

— Mi-e greu să-ţi răspund acum la asta. Mi-e greu să fac ceea ce ar trebui să fac, pentru că aici este cald şi sunt puţin beat, salteaua este atât de confortabilă, iar burta mea este atât de plină... a spus el cu un zâmbet reticent, dar zâmbetul i s-a topit repede, fiind înlocuit de îngrijorare. Vă sunt recunoscător, ţie şi părinţilor tăi, dar nu-mi voi ierta niciodată dacă se va dovedi a fi o greşeală.

— Rămâi aici în noaptea asta? a strigat mama la el, din cealaltă parte a sufrageriei, unde îşi făcea patul. Ţi-ar prinde bine o noapte bună de odihnă.

— Ar fi mai bine dacă nu aş rămâne, i-a răspuns el. Cei mai mulţi dintre prietenii mei nu ar avea probleme o zi sau două, dar nu şi Saul şi Eva. Fermierul care îi ascunde nu face altceva decât strictul necesar pentru a-şi primi aurul, iar Eva are mare nevoie de mâncare.

— Am făcut ieri o pâine. Poţi lua tot ce a mai rămas din ea şi un borcan întreg de gem din sezonul trecut *şi* am să vă fierb nişte ouă, dar numai dacă dormi. O să

punem ceasul să sune, aşa că poţi să pleci şi să te întorci înainte de răsăritul soarelui.

Tomasz a urcat câteva trepte pe scară, până când a ajuns lângă mine. Părea aproape copleşit de emoţie – făcuse ochii mari, iar maxilarul îi era încordat.

— Mulţumesc, doamnă Dziak, a spus aspru, apoi privirea i s-a îndreptat spre tatăl meu, care îşi încălzea spatele la foc.

— Vă mulţumesc, domnule Dziak. Pentru curajul dumneavoastră. Generozitatea dumneavoastră. Bunătatea dumneavoastră faţă de mine.

— Dacă n-ar fi fost războiul ăsta blestemat, ai fi fost fiul nostru până acum, a spus tata categoric.

Tomasz mi-a întins mâna şi a strâns-o.

— Într-o bună zi, mi-a şoptit el, apoi a zâmbit, iar inima mi-a stat în loc. Într-o zi, cât mai curând, dragostea mea.

— Dormi cât mai poţi, Tomasz, i-am şoptit eu. Putem vorbi mâine.

*

Acum, că Tomasz era în pivniţă, trebuia să menţinem un program strict. Părăsea casa chiar înainte ca părinţii mei să se culce, luând cu el orice merinde îi oferea mama, şi se întorcea dimineaţa, de obicei înainte de răsărit. Când se întorcea acasă, mă trezeau ori el, ori mama, iar eu îmi petreceam o bucată din timp vorbind cu el în pivniţă. Cât timp stăteam acolo, mama pregătea micul dejun şi, pentru că era acolo să vegheze, lăsam trapa deschisă.

Chiar şi cu lumina ce se revărsa prin ferestrele de la etaj, nu m-am putut obişnui niciodată cu întunericul din pivniţă. De fiecare dată când coboram pe scară, mă lua cu rău de la stomac, din cauza beznei şi a mirosului de mucegai şi praf. Stăteam pe patul improvizat iar Tomasz îşi încolăcea braţele în jurul meu ca să mă ajute să trec peste acea panică, apoi săream unul de lângă altul cu vinovăţie, ori de câte ori o auzeam pe mama apropiindu-se de uşa deschisă.

Am vorbit despre foarte multe lucruri în acele săptămâni. Am vorbit despre agonia despărţirii căreia îi supravieţuiserăm şi visam cu ochii deschişi la viitorul nostru. Acum, că nu mai existau secrete între noi, Tomasz mi-a povestit totul despre munca pe care o întreprindea şi despre temerile pe care le avea cu privire la prietenii lui.

— Unii fermieri fac acest lucru doar pentru bani, iar eu mi-aş dori să nu fim atât de disperaţi încât să apelăm la acei oameni, mi-a spus Tomasz. Omul care îi găzduieşte familia lui Saul mă face, într-adevăr, să fiu foarte stresat. Vrem să îi mutăm din acea casă cât mai repede posibil, dar este foarte dificil să găsim nişte locuri potrivite.

— Şi ceilalţi pe care îi ajutaţi?

— Este doar o mână de oameni, Alina. Nu pot călători prea departe, fiindcă trebuie să merg pe jos în fiecare noapte, aşa că le duc mâncare doar celor de la fermele la care pot ajunge de aici. La început, nu am folosit fermele goale, pentru că am presupus că ţăranii au fost mutaţi pentru a le face loc coloniştilor germani, dar până acum nu a fost semn de aşa ceva în acest district, iar adăpostul era prea bun pentru a-l

irosi. Totuşi, e de neînţeles de ce naziştii ar evacua fermele fără însă a se folosi de case.

— Poate că fermierii fug în oraşe? întotdeauna m-am întrebat dacă e mai uşoară viaţa acolo.

Tomasz a râs cu amărăciune:

— Nu din câte am văzut în Varşovia. Nici pe departe.

Nu aveam nici soluţii, nici viziune, dar adoram să-l ajut să poarte povara problemei.

Cândva, duminica era pentru mine cea mai bună zi a săptămânii, dar, acum, aproape că era cea mai proastă. Hotărâserăm că era prea periculos să le spunem Emiliei sau chiar Trudei şi lui Mateusz adevărul despre Tomasz. Cu cât erau mai puţini oamenii care ne cunoşteau secretul, oftase tata, cu atât mai mari erau şansele noastre de a-l păstra, şi ar fi fost prea mult să-i ceri unui copil de opt ani să ţină un secret atât de mare ca acesta.

Asta însemna că Tomasz stătea ascuns în pivniţă, chiar sub sora lui, în timp ce ea era aşezată la masa din sufragerie şi discuta cu noua ei familie. Ştiam că îi era foarte greu să facă asta. Îi vedeam încordarea de pe chip în dimineţile de duminică, înainte ca ei să sosească, şi suferinţa reînnoită seara, după ce plecau.

— Tot e mai bine aşa decât să fiu atât de departe de ea, mi-a murmurat într-o zi, când am deschis trapa, după plecarea ei. Dar abia aştept ziua în care o voi putea îmbrăţişa din nou.

— Până când va veni ziua aceea, o voi îmbrăţişa eu pentru tine, i-am promis. De atunci înainte, de fiecare dată când o îmbrăţişam la masa din sufragerie, îi spuneam:

— *Aceasta* îmbrăţişare este din partea lui Tomasz, surioară, iar ea îmi zâmbea mereu.

— Eşti sigură că este încă bine, Alina? mă întreba ea.

— Bineînţeles că da, îi spuneam, doar că de data asta chiar spuneam adevărul.

— Cum poţi fi atât de sigură?

— Pentru că mi-a promis, prostuţo, iar el nu ar încălca niciodată o promisiune făcută mie.

Şi acel ritual a devenit o parte a ritmului nostru de viaţă din acele săptămâni. Noaptea, stăteam trează până când era timpul ca Tomasz să plece din nou, doar ca să ne putem oferi un sărut cast, de faţă cu părinţii mei, atunci când el pornea la drum.

— Ai grijă de tine, îi şopteam, în timp ce se strecura pe uşă afară.

Iar el se întorcea întotdeauna spre mine, oferindu-mi acelaşi zâmbet hotărât şi încrezător înainte de a dispărea în noapte, de parcă faptul că *nu* era deloc în siguranţă era un detaliu minor, de care nu trebuia să-mi fac griji.

Capitolul 21

Alice

Am emoţii pentru când îi voi spune lui Callie că plec, dar asta până când îmi trece prin minte că încă nu i-

am spus mamei şi că mai trebuie să mă gândesc cum să-i spun lui Eddie, aşa că persoana cu care îmi va fi cel mai uşor să vorbesc azi este, de fapt, Callie. Iau maşina şi o duc la cursul ei de balet de sâmbătă dimineaţa, dar mă uit în oglinda retrovizoare şi o văd stând absolut nemişcată, privind în jos, la cartea din poala ei. Este un manual – poate cel de franceză. Părul ei auriu este strâns într-un coc gros chiar în vârful capului, iar ea pare senină şi mai concentrată decât are dreptul să fie un copil de zece ani.

— Callie, îi spun eu veselă. Ghici ce? Plec într-o excursie.

— Oh? răspunde ea pe un ton moderat.

Privirea îi alunecă pentru o clipă între mine şi Eddie, care se uită pe fereastră, dar cu ochii deja în manual, mă întreabă:

— Unde mergeţi?

— Doar eu, o lămuresc. Mă duc în Polonia.

Callie închide cartea şi, privind la drum, simt cum ochii ei îmi fac, practic, găuri în ceafă.

— Fără *Eddie*? spune ea îngrozită.

— Pentru câteva zile, tati va avea grijă de Eddie. Totul va fi bine, spun eu.

Întâlnesc pentru scurt timp privirea lui Callie în oglinda retrovizoare.

Clipeşte spre mine.

— Mamă! Mai mult ca sigur că tati nu se va descurca bine cu Eddie pentru câteva zile. Ştie tata cumva ceva despre viaţa lui Eddie? Nici măcar nu foloseşte aplicaţia CAA. Şi nu ştie să folosească filtrul de cafea, iar tu ştii prea bine cum e tata dimineaţa dacă nu-şi bea cafeaua. Şi ai văzut ce face când

încearcă să gătească. Oh, şi te rog, nu mă face să încep să vorbesc despre viaţa *mea...* tata nu va şti unde să mă ducă sau când să mă ia. Nu. Aşa ceva nu va merge deloc, mamă. Adică, îl iubesc foarte mult pe tata, dar nu prea este pregătit pentru *asta.*

Sunt sigură că m-aş simţi vinovată în acest moment dacă indignarea lui Callie nu ar fi al naibii de ilară. Încerc să păstrez o expresie blândă, dar nu reuşesc să-mi ascund amuzamentul, iar când zâmbetul învinge, mă las dusă de val şi încep chiar să şi râd.

Callie nu râde cu mine. Când o privesc din nou în oglindă, este un amestec adorabil de revoltă şi de nelinişte.

— Callie Michaels, chicotesc eu. Veţi fi bine fără mine pentru câteva zile. Îl poţi ajuta pe tata cu rutina lui Eddie. Poţi să-l înveţi tu cum să folosească aplicaţia CAA atunci când îşi va da seama, în sfârşit, că trebuie să o facă. Şi ştii ceva, ursuleţ? De fapt, sunt puţin geloasă că tu, probabil, vei ajunge să vezi acel moment, iar eu nu.

— Mamă, te rog. *Nu* va fi amuzant. Tata refuză *de ani buni* să folosească aplicaţia.

— Exact. Dar nu a trebuit niciodată să se descurce singur cu îndeplinirea rutinei lui Eddie, iar tu ştii la fel de bine ca mine că nu are cum să facă asta fără CAA.

Callie tace. Mă uit din nou la ea în oglindă şi văd că se uită pe fereastră. Pare cu adevărat speriată.

— Va fi bine, ursuleţ, îi spun cu blândeţe.

— Nu-mi place asta, mamă, spune ea.

— Trebuie să fac asta pentru Babcia şi, sinceră să fiu, după ce ţi-am auzit micul discurs, cred că trebuie să o fac şi pentru tine.

— Acum ştiu că ţi-ai pierdut minţile. Crezi că-ţi abandonezi familia pentru *mine?*

Acum se încruntă la mine şi îmi dau seama că se pregăteşte de o îmbufnare în toată regula.

— Într-o zi, fetiţo, vei avea propria ta familie, asta dacă îţi doreşti una. Şi nu vreau să crezi că a deveni mamă înseamnă că întreaga ta viaţă trebuie să se învârtă în jurul copiilor şi al partenerului tău. Noi avem o situaţie dificilă, dar asta nu e tocmai o scuză. Eu şi tata nu am fost nişte modele foarte bune pentru ceea ce reprezintă o viaţă de familie echilibrată.

Inspir adânc, apoi recunosc:

— În plus, asta chiar contează pentru mine. Am emoţii ştiind că plec de lângă voi, dar trebuie să o fac.

Callie oftează nerăbdătoare şi se cufundă din nou în scaun.

— Bine. Sper însă că îţi dai seama – îl voi ajuta pe tata cu lucrurile elementare, dar, dacă o dă de tot în bară, va fi pe cont propriu.

Încep din nou să râd, iar de data aceasta ne intersectăm privirile în oglindă şi îmi oferă un zâmbet resemnat.

— Bravo ţie, mamă. Ce este în Polonia?

— Câteva locuri speciale din copilăria Babciei.

— Vrea doar să vizitezi nişte locuri?

— Şi să fac fotografii. Cred că mai sunt şi altele de făcut, dar nu prea ştiu ce anume. Ştii că îmi este greu să comunic cu ea, însă e cât se poate de limpede că vrea să merg acolo.

— Deci…

Se gândeşte la asta pentru o clipă, apoi se luminează la faţă.

— E ca şi cum ai pleca într-o misiune. Nu eşti complet sigură în ce constă misiunea, dar mergi oricum şi speri să îţi dai seama pe drum. Ce şmecher, mamă.

— Ai grijă cum vorbeşti, Callie.

Ea zâmbeşte şi revine la cartea ei. Când ajungem la sala de balet, sare din maşină şi îşi ia geanta de pe bancheta din spate, apoi, pentru prima dată în mulţi ani, se apropie de fereastra mea şi îmi dă un pupic pe obraz.

— Oh, spun eu surprinsă. Mulţumesc, ursuleţ. Te iubesc.

Luând-o la fugă spre sală, îmi face cu mâna dezinvolt peste umăr. Zâmbesc în sinea mea în timp ce mă întorc la spital, mulţumită că ea, Callie, a fost, în cele din urmă, de acord cu această mică aventură, după care ziua pare să devină şi mai bună atunci când ajungem în salonul Babciei, fiindcă nu numai că Eddie ştie drumul spre el şi mă conduce acolo cu entuziasm, dar şi Babcia este mai întremată astăzi. Când intrăm în salonul ei, stă deja în şezut, iar chipul i se luminează când ne vede. Eddie se urcă în pat lângă ea şi se ghemuieşte acolo. Iau iPad-ul mamei de pe măsuţă şi, cu mâinile tremurânde, îi dau veştile Babciei.

Alice avion Polonia.

Babcia citeşte simbolurile de pe ecran. Urmăresc cum ochii îi trec de câteva ori peste enunţ, apoi îşi ridică privirea spre mine, iar pe chipul ei istovit se întipăreşte un zâmbet. Ochii i se umplu de lacrimi, iar un suspin uşor îi alunecă de pe buze. Nu are nevoie

de cuvinte pentru a-şi exprima recunoştinţa. Expresia de pe faţa ei spune totul.

Şi, numai pentru o clipă, nu mă mai frământă deloc povestea asta. Ştiu că îşi doreşte mai mult decât nişte simple fotografii, iar ea nu are cum să-mi spună despre ce este vorba, aşa că va trebui să sper că pot da peste acul din carul cu fân. Este o nebunie, dar acum sunt sigură că fac ceea ce trebuie.

Desigur, această certitudine se evaporă în secunda în care mama dă buzna în salon, învăluită într-un nor de parfum scump şi de agitaţie. Poartă un costum negru, formal, în ciuda faptului că e weekend. Ştiu că va merge la birou astăzi – e ceva tipic pentru ea. Pentru mama, weekend-urile nu au însemnat *niciodată* mare lucru.

— Vin de la administraţia spitalului, îmi vine ea în întâmpinare, iar eu îmi dau seama, după maxilarul ei încordat, că probabil o biată recepţioneră tocmai a încasat o muştruluială zdravănă. Doamne! Am vrut să văd dacă putem primi un interpret polonez, dar se pare că nimeni nu ştie să facă rost de unul aşa din scurt, *darămite* în weekend. Serios, la taxele pe care le percep aici, ai crede că am putea...

— Se simte bine, mamă, spun eu încet. Ne descurcăm cu aplicaţia CAA.

Ştiu că mama e foarte îngrijorată pentru Babcia. Mi-aş dori doar ca, în loc să-şi concentreze toată energia pentru a se lupta şi a înjosi spitalul, să admită că suferă şi că se simte singură şi speriată. Poate că ar trebui ca timpul pe care l-a petrecut exercitându-şi superioritatea să-l fi alocat unei convorbiri telefonice sincere cu tata, una care să se încheie cu rugămintea

sau cu cererea ca el să le spună pur şi simplu amicilor lui de golf că soacra lui este bolnavă şi că trebuie să se întoarcă acasă.

Atunci îmi trece prin cap că ea nici măcar nu ştie că va rămâne singură câteva zile, fiindcă nu i-am spus încă. Respir adânc.

— Mamă, spun brusc. Mă duc în Polonia.

Ea clipeşte spre mine.

— Ce?

— Luni după-amiază. Eu şi Wade ne-am hotărât aseară. Am rezervat bilete de avion şi am şi un ghid care îmi va arăta împrejurimile...

— Cred că îţi baţi joc de mine, Alice. Nici măcar nu ştiu de unde să încep – este atât de tipic ţie, nu-i aşa?!

Pentru o femeie de şaptezeci şi şase de ani, cu o carieră de succes, mama, atunci când e supărată, poate fi impresionanta personificare a unei copile nesuferite de paisprezece ani. Mijeşte ochii şi încearcă să dea lovitura sub centură.

— Din nou, ca la facultate. Alice are un impuls, aşa că Alice merge drept înainte şi acţionează în consecinţă. Ai chef să te răzvrăteşti? Ignoră zece ani de pregătire şi de muncă pentru Facultatea de Drept şi studiază în schimb jurnalismul. Eşti excitată? Rămâi gravidă cu profesorul asistent...

— Mamă, nu a fost profesorul *meu* asistent... mormăi eu, deşi nu are niciun rost, pentru că ea ştie foarte bine că Wade nu mi-a fost vreodată profesor – ce interes să fi avut eu în nanotehnologie?! Mama nu caută să fie realistă – ea caută efectul dramatic.

— Te simţi copleşită? adaugă ea acum, sarcasmul din tonul ei devenind tot mai ascuţit. Renunţă de tot la carieră înainte de a-i da măcar o şansă şi rămâi acasă ca o gospodină din anii 1950. Şi urmează lovitura de graţie – îţi e milă de o bătrână confuză, pe patul de moarte? Pentru numele lui Dumnezeu, sari într-un avion...

— Mamă! exclam eu. Opreşte-te!

Mami rănită, spune iPad-ul lui Eddie. Mama şi cu mine ne privim una pe alta într-o linişte tensionată, până când iPad-ul Babciei anunţă: *Alice bine. Julita obraznică.*

Vocea este robotică, desigur, dar asta nu înseamnă că nu este acuzatoare. Atât eu, cât şi mama ne întoarcem brusc spre pat. Babcia se uită ţintă la noi – fără să fie nevoie de cuvinte pentru a ne comunica nemulţumirea ei faţă de felul cum am ridicat vocea şi faţă de reacţia lui Eddie. Arunc o privire spre fiul meu, iar el se uită la mine, vizibil îngrijorat şi confuz. Îi ofer un zâmbet, încercând să proiectez un calm pe care nu-l simt deloc. Mama este în formă bună astăzi şi se pare că vom scoate la iveală toate dezamăgirile pe care am reuşit să i le provoc în trecut.

— Mamă, spun eu inspirând adânc. Putem vorbi afară, te rog?

Mama mârâie răspunsul, apoi mă urmează pe hol. Stăm faţă în faţă, ca nişte luptători într-un ring, cu respiraţia întretăiată.

Această conversaţie nu este deloc nouă pentru noi, aşa că amândouă ştim cum va decurge de aici înainte. Asta este partea în care eu cedez – poate că mai târziu voi face oricum ceea ce vreau, dar în *acest*

punct al conversaţiei, de obicei recunosc că are dreptate doar pentru a pune capăt tensiunii dintre noi. Chiar şi atunci când nu este de-a dreptul răutăcioasă, cum s-a întâmplat azi, mama mă poate juca pe degete în orice discuţie. A fost procuror timp de patruzeci de ani – ştie cum să se facă înţeleasă. Într-un fel, este de fapt mai uşor să mă cert cu această versiune emoţională a ei, căci nu este atât de raţională pe cât ar fi în mod normal. Poate că de aceea, astăzi, voi ignora înclinaţia mea automată de a consimţi.

— Nu este confuză, spun categoric. Ştie exact ce vrea. Nu ştiu *de ce* este atât de important pentru ea, dar e limpede că e important.

— Deci, pur şi simplu, ai de gând să mă laşi aici şi să mă descurc cu toate astea? spune mama.

îmi e greu să mă abţin să nu fac ochii mari de şoc, pentru că deodată înţeleg despre ce este vorba cu adevărat în această mică ceartă. Mamei nu-i pasă că *mă duc* acolo; îi pasă *ca plec.*

Simpla idee că formidabila judecătoare Julita Slaski-Davis se teme de ceva – darămite de ceva atât de banal precum *a rămâne singură* – este uluitoare. O iubesc pe mama – o admir, îi port resentimente, mă simt intimidată de ea, simt atât de multe lucruri despre şi faţă de ea, însă ceea ce nu se întâmplă adesea este să mă surprindă, dar nu sunt sigură că *mi-a părut* vreodată *rău* de ea.

— Poate că a venit timpul să-l suni pe tata…

— *Nu*-i cer să vină acasă.

— Ar înţelege, mamă. Ar veni imediat dacă i-ai cere asta.

— Eu nu sunt *tu,* Alice Slaski-Davis, şuieră ea, apelând la numele meu întreg, ca şi cum aş fi un copil, refuzând de asemenea, în mod previzibil, să recunoască faptul că am luat numele de familie al lui Wade *fără nici măcar o cratimă*! Mama e, mai presus de toate, consecventă; a fost oripilată de această decizie acum zece ani şi se pare că încă o mai doare.

— Nu mă bazez şi nu mă voi baza niciodată pe *un bărbat* pentru a trece peste asta. Este...

— Ascultă, o întrerup eu, fiindcă ştiu că suntem pe cale să o luăm din nou de la capăt cu discuţia despre cum *Alice-nu-este-o-feministă-adevărată,* iar asta nu se termină niciodată bine sau, de fapt, nu se termină deloc. Nu vreau să mă cert cu tine în legătură cu tata. „Sau cu Wade. Sau cu numele meu de familie. Sau despre capacitatea mea năucitoare de a supravieţui fără a avea o carieră.” Vreau doar să înţelegi de ce îmi doresc să fac asta pentru ea. Mi-a dat locuri reale, nume reale... „Cel puţin, aşa sper.” O să mă duc în Polonia şi o să fac nişte poze pentru ea, poate că am să o sun şi pe Facetime de câteva ori, asta dacă fusurile orare se aliniază cum trebuie. Nu prea înţeleg de ce e atât de important pentru ea, dar e clar că este, şi numai Dumnezeu ştie cât timp mai are de trăit.

— Ce naiba crezi că vei reuşi să obţii cu asta? Cine călătoreşte jumătate de glob pentru a face nişte fotografii? Este o misiune de nebuni.

— Ei bine, spun încetişor, gândindu-mă la comentariile lui Callie despre Wade făcute azi-dimineaţă în maşină. Lasă-mă să aflu pe propria-mi piele.

După aceea, îl pregătesc pe Eddie şi o sărut pe Babcia pe obraz.

Astăzi e sâmbătă. Îi spun eu prin intermediul iPad-ului. *Alice acasă mâine. Alice avion Polonia luni.* Se uită la mine şi îşi încreţeşte fruntea a confuzie.

— Vezi? spune mama cu amărăciune.

Stă într-un colţ, cu braţele încrucişate pe piept.

— Ţi-am spus că avem nevoie de un translator.

Mă uit la iPad şi, pentru o clipă sau două, nu-mi dau seama ce o derutează pe Babcia. Ştie simbolurile pentru *azi* şi pentru *Alice* şi pentru *acasă* şi pentru *avion,* ba chiar nu a avut vreo problemă în a identifica steagul Poloniei.

Este vorba despre zile. Denumirile sunt în engleză, aşa că nu poate folosi decât pictogramele create de ea însăşi şi pe cele pe care le cunoaşte deja. Mă izbeşte un gând neaşteptat şi mă duc la meniul setări de pe iPad.

Polski.

Schimb limbile şi mă întorc la ecranul cu pictograme. Babcia se uită din nou, iar apoi îmi zâmbeşte şi dă din cap. Ia iPad-ul şi aştept cât timp umblă ea pe dispozitiv, preţ câteva minute. Îşi face un selfie, face o grimasă, îl şterge şi repetă acest proces de mai multe ori, până când este aparent mulţumită de rezultat. În cele din urmă, dispozitivul îmi citeşte un şir de cuvinte într-o polonă robotică. Mă uit la pictograme şi observ că a creat una nouă, căreia i-a adăugat un selfie cu ea zâmbind, înconjurat de nişte feţe zâmbitoare de clip art. Trec din nou iPad-ul pe limba engleză şi dau pe recitire.

Babcia fericită. Babcia mândră.

Cinci minute mai târziu, mama, asistenta-şefă şi Babcia ştiu cu toţii cum să folosească aplicaţia CAA pe post de traducător (unul lipsit de eleganţă). Iau preţioasa scrisoare de la Babcia şi îi fac o serie de fotografii, încercând să o surprind în lumina potrivită pentru ca Zofia, ghidul turistic polonez, să aibă măcar o şansă de a o traduce.

— Bine, acum plec, spun, arătând spre uşă.

Babcia radiază de fericire. Mama se uită la mine impasibilă.

— Nu voi veni mâine, trebuie să pregătesc totul pentru copii. Dar voi fi înapoi acasă peste şase zile şi voi încerca să ţinem legătura la telefon şi prin mesaje.

Mama îmi aruncă în continuare privirea aceea inexpresivă. Oftez şi o sărut pe Babcia, apoi ocolesc patul şi mă aplec să o sărut şi pe mama pe obraz. În ultima clipă, mă apucă de antebraţ, după care se ridică şi mă sărută şi ea pe obraz.

— Mult noroc, spune ea categoric.

Îi mulţumesc, dar apoi o iau la fugă pe uşă înainte ca ea să poată adăuga inevitabilul *vei avea nevoie de el,* spulberând euforia blândă pe care mi-o oferă urarea ei. De îndată ce eu şi Eddie ne aflăm în maşină, strâng din dinţi şi îl sun pe tata.

— Ally, mă salută el călduros. Ce mai faci? Cum se mai simte bunica ta?

— Nu prea bine, tată, recunosc eu. Ţi-a spus mama că nu poate vorbi?

— Mi-a spus. Iar mama ta pare să creadă că spitalul nu se descurcă.

— Da, ştiu...

— Dar *tu* crezi că mama face pe dura, aşa, ca de obicei.

Râd uşor. Îl iubesc cu adevărat pe tata, mai ales versiunea lui de *pensionar atât de relaxat.*

— Într-un fel, da. Dar, tată... de fapt, cred că mama are nevoie de tine. Ştiu că nu vrea să-ţi ceară să vii acasă, dar cred că trebuie să o faci. Babcia m-a rugat să plec în Polonia, iar eu mă voi duce, aşa că mama va fi singură...

— Stai aşa, dulceaţă, spune tata cu răbdare. Care-i treaba cu plecarea ta în Polonia?

— E complicat, murmur eu. Babcia m-a rugat să mă duc acolo şi tot nu ştiu de ce, dar mă duc, în orice caz.

— Ei bine, asta e neaşteptat. Ce distractiv pentru tine!

Râd de uşurinţa cu care tata a acceptat misiunea mea nebunească.

— Este aproape exact opusul felului în care a decurs conversaţia cu mama când i-am povestit, îi răspund eu. Este stresată până peste cap – e prinsă între munca ei şi vizitele la Babcia la spital – şi sunt puţin îngrijorată de cum va face faţă dacă se întâmplă ceva cu Babcia cât timp sunt eu plecată. Poţi să vii?

— Bineînţeles că pot, spune tata oftând din greu. Dacă mi-ar fi cerut, aş fi venit acasă de îndată ce s-a îmbolnăvit Babcia. Ştii asta, nu-i aşa?

— Ştiu, tată, oftez şi eu. Chiar ştiu.

— Ei bine, când treci de la statutul de mamă casnică la cel de călător internaţional?

— Mâine după-amiază, spun eu, după care înghit în sec.

— Presupun că nu am să te mai văd până când te întorci, spune tata. Fă-mi o favoare, Alice, şi adu-mi nişte votcă. Chestii bune, cât mai tari cu putinţă. Cred că o să am nevoie de ea ca să mă descurc cu mama ta când Babcia, în cele din urmă, se va duce.

— Încă nu mă pot gândi la asta, recunosc eu.

— Ei bine, draga mea fiică, am tras biletul câştigător la loteria soacrelor atunci când am cunoscut-o pe mama ta, aşa că nu-mi place să spun asta, dar Babcia are nouăzeci şi cinci de ani. Mai devreme sau mai târziu, va trebui să o lăsăm cu toţii să plece.

Capitolul 22

Alina

După câteva săptămâni în care Tomasz a stat la noi în casă, am început să îmi închipui că lucrurile ar putea continua aşa la nesfârşit. Ar fi trebuit să ştiu că nu avea să dureze pentru totdeauna. Dacă ceva din acest război fusese consecvent, acela era faptul că lucrurile se înrăutăţeau *mereu.*

în dimineaţa în care totul s-a schimbat, tocmai îmi luasem rămas-bun de la Tomasz, iar mama era pe cale să închidă trapa pentru ca el să poată dormi. Am ieşit din casă şi m-am îndreptat spre câmp, ştiind că ea mă urma îndeaproape, gândindu-se deja la

sarcinile din ziua respectivă. Tata fusese în oraş să livreze producţia din acea săptămână, dar când a intrat pe poartă, l-am auzit strigând. A sărit din căruţă şi a luat-o la fugă – ceva ce tata nu făcea *niciodată*, din cauza reumatismului.

— Alina! a strigat el alergând spre uşă. Fugi, Alina! Pentru numele lui Dumnezeu, *fugi!*

A dispărut înăuntru, iar eu am grăbit pasul ca să-l ajung din urmă.

— Ce s-a întâmplat?

Masa fusese mutată şi trapa redeschisă. Mama şi tata stăteau pe vine lângă ea, şuşotindu-i ceva lui Tomasz.

— Nu mai este timp. Coboară în pivniţă. *Acum,* a spus mama categoric.

— Dar ce este...

M-a apucat de antebraţ şi, împingându-mă cu stângăcie sub masă, am simţit tremurul care pusese stăpânire pe ea. Asta m-a speriat şi m-a făcut să tac, aşa că am coborât repede pe scară, iar Tomasz m-a luat în braţe. Mi-a apăsat buzele cu degetul arătător şi m-a condus la saltea, după care s-a aşezat lângă mine. Pivniţa a rămas în beznă, iar apoi am auzit bufnitura puternică a trapei şi a covorului, dar şi târşâitul mesei care era trasă la locul ei.

La vremea aceea, de vreo câteva săptămâni, fusesem deja în acea pivniţă mică în fiecare zi, dar niciodată cu zăvorul tras, şi chiar şi cu trapa deschisă, tot mă panicasem de flecare dată. Acum, ochii mei începuseră să se adapteze la lumina difuză, dar, cumva, creierul meu nu reuşea să se adapteze la senzaţia de zăpuşeală din aer. De fiecare dată când

trăgeam aer în piept, eram convinsă că aceea era ultima dată când o făceam.

Inspiră. Oh! Am găsit nişte aer!

Expiră. Asta va fi ultima dată. Acum mă voi sufoca.

Inspiră. Oh! La urma urmei' tot mai este puţin aer.

Ştiam că nu aveam să rezist nici două minute acolo, darămite două ore, aşa că a trebuit să-l întreb pe Tomasz ce se întâmplă.

— Tomasz, am început să spun, dar el şi-a apăsat palma de gura mea – tare, aşa cum făcusem şi eu cândva pentru Emilia.

I-am desprins degetele de pe faţa mea, dar am stat acolo, cu el, fierbând de frustrare, de confuzie şi – destul de curând – de furie autentică.

Dar am auzit huruitul camionului care se apropia tot mai mult – şi am ştiut când a ajuns chiar în faţa uşii de la intrare. Până când acel zgomot nu a răsunat, am fost mai mult supărată decât speriată. De acolo, din subteran, se simţea ceva de rău augur în sunetul acela – felul în care zdrăngănea prin pământ, de parcă pivniţa se prăbuşea în jurul nostru, îmi amintea atât de viu de primele atacuri aeriene şi de teroarea care părea să nu se mai sfârşească nicicând. Habar n-aveam care era mai exact pericolul de data aceasta, căci întreaga noastră viaţă reprezenta unul în acel moment. Ştiam doar că, dacă mama şi tata m-au ascuns, trebuie să fi fost într-adevăr unul semnificativ.

S-au auzit saluturi înăbuşite, dar nu într-atât de înăbuşite încât să ascundă subtextul. Am simţit rigiditatea din vocile soldaţilor, precum şi politeţea plină de speranţă a mamei.

— Hübsche tochter?

Eram deja confuză, cu nervii întinşi la maximum şi îngrozită, dar, la auzul acelor cuvinte, mi-a îngheţat sângele în vene, fiindcă am ştiut atunci cine era soldatul care se afla în casă.

O fiica drăguţă.

Era tânărul soldat din acea zi de toamnă, ultima dată când am mai purtat o rochie. Se întorsese şi întreba de mine. Eram prea înspăimântată ca să pot striga, dar, în egală măsură, eram prea îngrozită ca să mă controlez şi nu puteam gândi îndeajuns de raţional încât să ştiu sigur *ce* aveam de făcut în continuare.

Braţele lui Tomasz s-au strâns în jurul meu şi, ridicându-şi mâna, a început să-mi mângâie uşor părul. Am închis ochii şi m-am cufundat în îmbrăţişarea lui, iar el mi-a oferit cel mai delicat sărut pe tâmplă. Nu înţelesesem niciodată expresia „a-ţi lua forţa de la cineva” până în acea clipă, căci, având în vedere că întreg universul meu îmi scăpa de sub control, singurul lucru care mi-a adus liniştea în acel moment au fost braţele lui puternice în jurul meu şi căldura trupului său lângă mine.

— A plecat la Varşovia... am auzit-o pe mama spunând. Are grijă de nepotul ei bolnav...

Nepotul bolnav? Nici măcar nu *aveam* un nepot – minciuna mamei era scandaloasă şi ridicolă şi, în plus, nu avea niciun sens ca ea să o spună. În tot timpul acela în care supravieţuiserăm, nu mai făcuse niciodată ceva atât de nebunesc. Am început să mă crispez din nou, căci mai mult ca sigur că avea să fie prinsă şi mai mult ca sigur că aveam să plătim cu toţii pentru asta. Oare îşi pierduse minţile?

Apoi, vocile soldaţilor – mai puternice acum, mai hotărâte şi din ce în ce mai aproape, până când… *vai*, *Doamne*, *erau în casa.* Stăteau exact deasupra noastră, lângă masa care era aşezată chiar deasupra pivniţei.

În acel moment, Tomasz m-a îmbrăţişat atât de strâns, încât presiunea din jurul braţelor mele subţiri ca trestia a început să doară, aşa că m-am concentrat asupra acestui disconfort. Aveam nevoie ca stimulul să mă ţină cu picioarele pe pământ pentru că, în afară de acea durere uşoară, *nu mai cunoşteam decât* frica. I-am auzit intrând în dormitorul meu – am auzit cum au râs de viaţa noastră simplă – i-am auzit trecând din nou pe lângă masă, în drum spre camera fraţilor mei, ca să mă caute.

Şi apoi am auzit uşa de la intrare închizându-se. Toată lumea era acum afară, vocile s-au stins din nou, până când camionul a pornit, iar apoi a fost linişte.

Eu şi Tomasz am aşteptat foarte mult timp. M-am gândit că poate mama şi tata îşi vor vedea de treburile lor pe afară şi că ne vor lăsa acolo jos o vreme, până când s-ar fi convins că suntem în siguranţă, dar timpul s-a scurs şi uşa nu s-a deschis, iar vocile lor nu s-au mai auzit. În cele din urmă, Tomasz s-a mişcat doar puţin şi a scos pe nas un sunet pe care nu l-am recunoscut iniţial. M-am întors spre el şi am aşteptat. Mă obişnuisem cu întunericul până în acel moment, dar, cu toate astea, mi-a luat o clipă să realizez că avea chipul strălucitor.

— De ce? am şoptit.

Nu ştiam ce întrebare puneam. De ce plângi? De ce nu se întorc înăuntru? De ce acest război?

— I-au spus tatălui tău la punctul de raţii. I-au spus să se ducă acasă şi să pregătească o valiză. I-au spus că vor veni.

— După *mine?* Dar...

— Nu, Alina. Soldaţii au venit după *voi toţi.*

— Dar asta e din cauza mea? Pentru că eu...

N-am spus-o, fiindcă nu voiam să-l fac să se simtă prost – dar era oare din cauza faptului că l-am ajutat?

— Este pur şi simplu pentru câmpuri, Alina. Azi-dimineaţă, când a mers la punctul de raţii, i-au spus lui Bartuk că se creează un *Interessengebiet* – o „zonă de interes” în jurul marilor lagăre de muncă forţată, că el trebuie să vină acasă, să-şi facă un bagaj şi să se pregătească imediat de plecare. Măcar acum ştim de ce au plecat majoritatea vecinilor tăi. În acest moment, sunt zeci de mii de prizonieri în lagăre – o armată de forţă de muncă gratuită – iar raţiile voastre sunt insuficiente, şi totuşi mult mai mari decât cele pe care le primesc muncitorii.

— Şi unde au plecat părinţii mei?

— Alina, *moje wszystko...* nu contează unde sunt părinţii tăi, *trebuie* să plecăm acum. Cât de repede putem.

— Să plecăm de acasă?

— Să plecăm... din district, cel puţin.

— Să *plecam*? Vrei să plecăm *acum*? Părinţii mei au dispărut, iar noi habar n-avem unde sunt... Eşti nebun? Trebuie să rămân! Trebuie să încerc să-i ajut!

— Ce se întâmplă e mai presus de părinţii tăi, Alina, a şoptit Tomasz. Tatăl tău a auzit o discuţie despre *un gard* care împrejmuieşte întreg districtul. Cine ştie dacă ferma voastră se va afla în interiorul acelei linii

de delimitare, dar trebuie să plecăm în caz că aşa va fi.

— Dar părinţii mei...

— Sunt oameni rezistenţi şi descurcăreţi, a spus el, dar încercarea lui de a mă linişti a fost cu totul neconvingătoare.

Mai devreme, fusesem convinsă că nu aş fi putut suporta să rămân nici două minute în pivniţă, dar am stat acolo toată ziua. Ne-am înghesuit împreună sub păturile de pe saltea şi am ascultat ceasul de la etaj bătând orele. Am plâns puţin şi, uneori, plângea şi Tomasz.

Când, într-un final, a început să mi se facă somn, m-a ajutat să urc şi a scos apă proaspătă din fântână, cât timp eu am folosit toaleta. Nu am putut să facem focul sau să aprindem lumina, în caz că cineva supraveghea casa de la distanţă, aşa că, în schimb, am bâjbâit prin întuneric. Când a venit momentul să coborâm pe scară, mi-am dat seama cât de greu avea să ne fie să tragem masa şi covorul peste noi înşine, fără să fim ajutaţi din afară, dar Tomasz făcuse deja un plan cu părinţii mei pentru o astfel de situaţie. A tras masa doar puţin peste covor, astfel încât două dintre picioarele ei să nu se mai sprijine pe acesta, dar masa încă acoperea trapa. Cu puţin noroc, oricui ar fi venit în vizită, şi care nu mai fusese până atunci, i s-ar fi părut doar că măsuţa noastră nu era bine aşezată pe covor. A fost ciudat când el a coborât înăuntru pe sub masă, dar acum, când a tras trapa, covorul s-a aşezat normal peste ea.

S-a băgat din nou sub pături cu mine şi m-a ţinut în braţe cât timp am dormit, dar când ceasul de sus a

bătut ora 2.00 dimineaţa, m-a trezit cu un sărut pe frunte.

— Trebuie să plec, mi-a spus el.

Eram disperată gândindu-mă la asta şi am încercat să-l conving să rămână, dar era insistent.

— Trebuie să aflu dacă ştie cineva unde au fost trimişi părinţii tăi şi să îi duc ceva de mâncare Evei. Voi lipsi câteva ore, fiindcă va trebui să merg în Trzebinia ca să mă întâlnesc cu Nadia.

— Spune-mi, am murmurat eu. Nadia este persoana ta de legătură cu Zegota? De asta erai tu atât de hotărât să nu mă apropii de casa ei?

El a dat din cap în tăcere.

— Da. Ea coordonează eforturile pentru această regiune.

— Şi Jan era supărat pentru că ea îi ajuta pe evrei? am presupus eu.

Tomasz a clătinat din cap.

— Îţi aminteşti de fermierul în care nu aveam încredere?

Am rămas cu gura căscată.

— Jan ascunde evrei în casa lui? am spus fără să-mi vină a crede. Asta… nu are *niciun* sens, Tomasz.

— S-a izolat în jumătatea din faţă a casei pentru că este prea prost să vadă dincolo de propaganda nazistă, aşa că este convins că prietenii mei sunt purtători de boli, a spus Tomasz, cu un dezgust evident. Şi le permite lui Saul şi Evei să folosească doar un loc foarte mic din spatele casei, astfel încât să existe un tampon între ei. Să nu te amăgeşti, Alina. Face asta numai pentru aur. Nadia l-a abordat doar

pentru că eram disperaţi. A trebuit să găsim un loc sigur în care Eva să poată naşte.

— De asta au plecat Justyna şi Ola.

— Ola nu a vrut nimic din toate astea. S-a înfuriat pe Jan şi pe Nadia pentru că au pus în pericol viaţa Justynei.

Tomasz m-a mângâiat pe obraz.

— Lasă-mă să vin cu tine în seara asta, l-am implorat.

— Nu, Alina. Nu când trebuie să merg în oraş. Ar fi rău dacă m-ar prinde încălcând restricţiile stării de asediu, dar aş avea măcar o şansă de a-i duce cu vorba şi de a scăpa de pericol. Dar *tu* o să atragi prea mult atenţia, dragostea mea. Deocamdată, trebuie să rămâi ascunsă aici.

— Dar dacă nu te mai întorci? am şoptit.

I-am apăsat mâna de maxilarul meu, încercând să-mi opresc clănţănitul dinţilor.

— Crezi că ar putea ei să mă împiedice să mă întorc, Alina? După tot ce am trăit? După toate prin câte am trecut ca să mă întorc aici, la tine? a şoptit Tomasz, după care mi-a atins buzele cu ale lui. Nicio şansă, *moje wszystko.* Dar dacă nu mă întorc aşa de repede cum intenţionez, rămâi ascunsă aici. Mâncarea şi apa îţi vor ajunge timp de săptămâni întregi, iar eu mă voi asigura că Nadia ştie să vină după tine.

Şi-a umplut micul rucsac cu nişte cartofi şi cu o mână de ouă, apoi a ieşit din pivniţă, a tras covorul şi masa, după care şi-a continuat drumul.

Capitolul 23

Alina

Am auzit ceasul bătând ora unu, apoi două, apoi trei. Iar în tot acest timp, am aşteptat şi mi-am stăpânit valurile de panică şi de frică pe măsură ce m-au năpădit. Voiam să urlu din cauza a cât de nedrept era totul, voiam să fiu supărată pe Tomasz fiindcă mă lăsase singură în pivniţă în cea mai proastă zi din viaţa mea, voiam să mă întorc în timp şi să-mi îndes capul sub perna de pe patul meu de la etaj, prefăcându-mă că nu se întâmplă nimic din toate astea.

Doar ce trecuse de ora cinci dimineaţa, când am auzit un sunet de sus. A fost un zgomot înfundat de mişcare, după care trapa a fost ridicată şi, când l-am recunoscut pe Tomasz în prag, m-a podidit plânsul. A aşteptat să tragă din nou trapa, după care m-a consolat.

— Ai aflat ceva?

— Da.

— Bine. Unde au fost duşi?

— La Oswięcim, mi-a spus el.

— Bine, am zis eu şi am răsuflat uşurată. Bine. Deci, în oraş?

Nu suna rău deloc. Oswięcim era un loc destul de drăguţ, semăna cu Trzebinia, având multe fabrici şi locuinţe. Pentru o clipă, mi i-am imaginat pe amândoi lucrând la o linie de producţie nazistă – nu era ideal,

dar m-am simţit încrezătoare că ar fi putut supravieţui acolo.

— Nu, Alina. Nu în oraş. Au fost duşi în lagărul de muncă forţată, mi-a spus Tomasz, după care a tras adânc aer în piept. Deşi sunt două acolo, nu am putut afla în care dintre ele i-au dus.

S-a năruit reveria aceea despre părinţii mei care lucrau la o linie de producţie şi, în schimb, acum îi vedeam înghesuiţi ca sardelele, laolaltă cu alte zeci de mii de fermieri. Tomasz mă avertizase. Dar mă durea inima.

— Nu contează în care lagăr, nu-i aşa? am presupus eu, fiind cuprinsă de un sentiment apăsător. Oricum nu-i putem salva. Ori Nadia Nowak are abilitatea de a sfida întreaga armată nazistă?

— Nu. Nu contează în ce lagăr sunt, a recunoscut el cu greu.

— Dar ei vor aştepta acolo până când se va fi încheiat războiul. Vor munci din greu şi se vor feri de probleme, aşa cum au făcut-o întotdeauna, am spus eu cu o oarecare hotărâre, până când m-a lovit un gând.

M-am încordat puţin.

— Aşteaptă – astea sunt lagărele cu acele cuptoare?

— Da, a şoptit Tomasz. Ei numesc lagărul mai mic Auschwitz. Lagărul mai mare se numeşte Birkenau.

S-a foit în pat, trăgându-mă mai aproape de el.

— În ambele lagăre *sunt* cazane mari şi…

— Mama a spus că acele cazane sunt doar pentru încălzit apă, l-am întrerupt, vorbele mele sunând uşor isteric până şi pentru propriile urechi.

— Nu ştim sigur. *Nimeni* din afara lagărelor nu ştie sigur, a spus el, dar apoi a tras aer în piept şi tonul i s-a înăsprit. Totuşi, naziştii au fost văzuţi transportând camioane pline de cenuşă pentru a o arunca în râu, existând suspiciuni cum că ar putea fi rămăşiţele unora dintre prizonieri. Poate că părinţii tăi vor avea noroc sau poate că vor reuşi să găsească o modalitate de a supravieţui. Dar mii de oameni au intrat în lagăre, mii de evrei din mai multe naţiuni, mii de polonezi catolici, aşa cum sunt părinţii tăi, dar şi mii de prizonieri politici... Numai recent însă au fost nevoiţi naziştii să îşi extindă spaţiile de locuit. Toţi aceşti prizonieri se duc *undeva* şi – fie că sunt ucişi, fie că sunt munciţi până îşi dau sufletul – cel mai probabil că locul unde sfârşesc este în cazan.

Acesta era noul Tomasz – bărbatul sfâşiat de greutăţi şi de remuşcări, realistul care îî luase locul frumosului meu visător. Îmi spunea adevărul verde-n faţă, considerând că aveam nevoie să fiu trezită la realitate. Pentru o clipă, l-am urât pentru asta, până când mi-am amintit că *nimic din toate astea nu se întâmpla din vina lui.* Atunci am început să plâng, iar el mi-a acoperit faţa cu sărutări.

— Nu se mai întorc, Alina.

— Dar poate...

— *Nu se mai întorc*, mi-a şoptit el. Dacă pot găsi o cale să ieşim din Polonia, trebuie să profităm de ea. Promite-mi că vei veni cu mine dacă găsesc o cale.

— Să ieşim din Polonia? am repetat printre suspine. Nici măcar nu e posibil aşa ceva. Cum am putea *ieşi* din Polonia?

— Nu ştiu exact. Nu încă, a recunoscut el. Am întâlnit un fotograf acum câteva luni. Documenta activitatea grupării Zegota şi ştiu că se folosea de curieri pentru a scoate filmele din ţară. M-a întrebat atunci dacă aş putea întreprinde o călătorie pentru el. Am fost tentat, Alina, îţi spun sincer. S-a întâmplat chiar înainte de a ne reîntâlni şi era cât pe ce să plec, m-am gândit să încerc să fug şi poate că tu m-ai fi putut urma după aceea, dar nu m-am putut convinge să te părăsesc. Acum... ei bine, nici măcar nu ştiu dacă mai e prin preajmă, dar Nadia încearcă să dea de el. Dacă îl putem găsi şi ne va ajuta, *moje wszystko,* nu există altă opţiune. Nu pentru noi, nu acum. *Nu avem de ales,* trebuie să plecăm.

— Dar am putea rămâne! am şoptit. Am putea trăi sub acoperire, aşa cum ai făcut tu...

— Nu vreau o astfel de viaţă pentru tine, Alina.

— Dar am putea rămâne aici...

— Mâncarea se va termina în cele din urmă, iar dacă gardul va fi construit înainte de asta, vom rămâne blocaţi în interiorul acestei zone.

— Am putea încerca să ajungem în oraş...

— *Nu vreau o astfel de viaţa pentru noi, Alina,* a repetat Tomasz, ridicând vocea şi înăsprindu-şi din nou tonul, până când m-am îndepărtat de el. Da, ar putea exista modalităţi prin care să supravieţuim aici – poate am putea face rost de acte de identitate false. Am putea să ne mutăm în Cracovia sau în Varşovia şi să încercăm să trăim la vedere. Poate că am fi prinşi şi ucişi. Poate că am supravieţui şi am suferi oricât de mulţi ani de foamete şi de abuz ne mai rezervă războiul. Dar nu avem cum *sa trăim* aici. Şi *nu* avem

cum să ne construim viaţa pe care am plănuit-o. Nu şi dacă rămânem.

A oftat din greu, apoi m-a tras din nou aproape de el.

— *Am nevoie* ca tu să fii în siguranţă.

— Dar aici este acasă, am spus eu. Polonia este casa noastră. Ce altceva *este* acolo pentru noi?

— Acasă nu este ţara în care ne aflăm, acasă suntem noi. Acasă este viitorul pe care ni-l planificăm şi la care visăm. Îl putem construi oriunde. Şi da, eşti o zvârlugă firavă – am mârâit în semn de protest, iar el a râs uşor – dar te ţii tare, Alina, şi cred că şi tu ştii asta acum. Văd asta în tine – o dorinţă arzătoare de a supravieţui, o dorinţă arzătoare de a avea o viaţă mai bună. Este scânteia sălbatică de indignare din ochii tăi atunci când crezi că nu eşti la curent cu vreun secret. Este tăria de care ai dat dovadă când ai decis să mă susţii ştiind că, dacă faci asta, ai putea fi ucisă. Şi dacă putem pleca împreună de aici?

Tonul i s-a înmuiat din nou, până când m-a implorat cu blândeţe.

— Imaginează-ţi numai, *moje wszystko.* Eu aş putea începe să studiez din nou şi să devin în sfârşit doctor, poate că *tu* ai putea merge la studii. Am putea face rost de locuri de muncă, de o casă, am putea avea copii într-o zi, le-am putea oferi şi *lor* un viitor. Nu înţelegi? Să rămânem înseamnă să acceptăm să murim de mâna monştrilor acestora, iar ei ne-au luat deja destule amândurora. Singura noastră opţiune este să încercăm să fugim.

— Şi dacă încercăm şi nu reuşim?

— Atunci...

A făcut o pauză, şi-a căutat cuvintele pentru o clipă, după care a şoptit:

— Ei bine, Alina, cel puţin vom cădea împreună. Merită, nu-i aşa?

I-am strâns mâna, am inspirat tremurat, apoi am închis ochii. Într-un fel, mă simţeam de parcă nu mai aveam nimic de pierdut, dar *aveam* ceva de pierdut, iar acel ceva stătea chiar lângă mine, implorându-mă să încerc să fug.

Eram mai mult decât speriată. Dar dacă Tomasz pleca, nu prea aveam de ales, pentru că a rămâne în urmă nici măcar nu mai era o opţiune.

— Bine, am şoptit. Bine.

Capitolul 24

Alice

Îmi petrec următoarele treizeci şi şase de ore într-un maraton panicat de organizare disperată, care o amuză pe fiica mea şi îl derutează pe fiul meu. Eddie mă priveşte în tăcere, în timp ce eu caut pe internet modalităţi de a-i comunica faptul că *pleacă mami*. În cele din urmă, scriu o poveste socială pe care Wade să i-o poată arăta în fiecare zi lui Eddie pentru a-i reaminti unde mă aflu, după care creez un calendar pe care poate număra zilele. Îi scriu instrucţiuni precise lui Wade, punându-l să bifeze câte o zi în

fiecare dimineaţă, astfel încât Eddie să vadă câte nopţi de somn mai rămân până mă întorc. Printez o fotografie cu mine şi o lipesc în josul calendarului, apoi colorez totul în jurul ei cu un marker verde-deschis, pentru a accentua mesajul.

Când termin, mă uit în ochii verzi şi frumoşi ai fiului meu şi izbucnesc în lacrimi. Eddie se gândeşte pentru o clipă, apoi pleacă în tăcere. Se întoarce peste câteva minute cu iPad-ul în mână şi mă întreabă:

Mami doare?

Mă calmez, îl asigur că sunt bine, îl aşez în faţa videoclipului cu Locomotiva Thomas şi încep să îi notez programul zilnic pentru Wade. Încerc să găsesc un echilibru între a vrea ca Wade să facă *totul* exact cum trebuie şi a-i oferi doar elementele de bază pentru a putea trece cu bine peste fiecare zi. Problema este că, în cazul lui Eddie, nu prea există „destul de bine". Totul trebuie să fie exact cum trebuie. Ştiu că Wade nu înţelege asta, aşa că ştiu că nu o va respecta. Habar n-am ce se va întâmpla cu fiul meu cât timp voi fi eu plecată.

În cei şapte ani de când s-a născut, întreaga lume s-a schimbat pentru mine. M-am alăturat unui club din care nu mi-am dorit niciodată să fac parte – clubul mamelor de copii cu autism – şi taxa de membru a fost viaţa pe care o plănuisem până atunci. Cineva mi-a spus odată că a avea un copil cu autism este ca şi cum ai face o călătorie într-o ţară a cărei limbă nu o vorbeşti, iar la vremea respectivă, analogia aceasta mi s-a părut inteligentă şi potrivită. Dar în ultimii ani, pe măsură ce handicapul lui Eddie a devenit cu adevărat evident, m-am întrebat dacă nu cumva, în

loc să se refere la a te afla într-o cu totul altă ţară, se referea la a te afla pe o cu totul altă planetă.

Acum plec de lângă Eddie pentru şase nopţi. Călătoresc înapoi în timp, întorcându-mă într-o etapă din viaţa mea în care nu aveam un fiu care să îmi acapareze cea mai mare parte a atenţiei. Oare îmi va fi dor de el? îmi voi face griji pentru el? Sau – cea mai înfricoşătoare posibilitate dintre toate – mă voi simţi uşurată atunci când mă voi elibera de responsabilitatea îngrijirii lui? îl iubesc pe Eddie – Doamne, îl ador. Dar, adeseori când mă gândesc la viaţa pe care o trăiesc alături de fiul meu, mă simt complet singură şi infinit copleşită.

Partea maliţioasă din mine speră ca, în următoarele şase zile, Wade să simtă cum este. Este partea din mine care ştie că e inutilă toată această documentare pe care o fac despre rutina lui Eddie, căci soţul meu este mult prea arogant pentru a se obosi să o urmeze.

Am un doctorat Ally. Pot să mă descurc câteva zile cu doi copii.

Este vorba despre respingerea ocazională a complexităţii rolului meu în familia noastră, lucru care mă enervează – rareori exprimată atât de explicit, dar sugerată *implicit* în foarte multe dintre interacţiunile noastre din ultimii ani. Chiar şi acum, când îl văd cu ochi buni pe Wade pentru cât de mult mă sprijină, ştiu că subestimează gradul de dificultate la care s-a angajat în săptămâna care urmează.

Şi, în primul rând, mă preocupă Eddie, dar şi Callie intră în ecuaţie. E o fetiţă frumoasă, dar înzestrarea ei este ea însăşi o provocare uneori. Este îngrozitoare atunci când nu este suficient de bine stimulată, aşa că

programul ei este foarte încărcat, iar mintea ei funcţionează la un milion de kilometri pe oră tot timpul. Este nevoie de o monitorizare atentă, pentru că, atunci când totul o copleşeşte, tinde să cedeze. Wade nu a fost niciodată nevoit să se confrunte cu această latură a ei. Ce ar face măcar dacă ea ar fi supărată?

Inspir adânc şi îmi promit că, orice s-ar întâmpla, vor supravieţui. Vor supravieţui *cu toţii.* Şi, la fel ca ei, voi supravieţui şi eu.

*

Am organizat tot ce se putea organiza, i-am trimis prin e-mail ghidului turistic tot ce trebuia şi mi-am făcut bagajul cu precizie militară, dar, în momentul în care păşesc în aeroport, imensitatea a ceea ce las în urmă coboară în jurul meu ca o ceaţă groasă şi, dintr-odată, nu mă mai pot gândi la altceva. Simt doar frică, anxietate şi regret – ce lucru prostesc şi impulsiv am făcut! Dacă li se întâmplă ceva lui Eddie sau lui Callie, iar eu mă aflu în cealaltă parte a planetei? Mi-ar lua zile întregi să ajung acasă. Şi – *Doamne* – dacă se întâmplă ceva cu Babcia? în orice caz, ce anume cred eu că voi afla pentru ea? Nici măcar nu ştiu ce caută.

— Alice, spune Wade deodată.

Mă întorc spre el şi sunt brusc conştientă că mă hiperventilez în mod audibil. Mă prinde de braţe şi mă priveşte fix.

— Nu am să te dezamăgesc, spune el uşor. Copiii vor fi bine. Îţi promit.

— A fost o greşeală, răsuflu eu. Am fost impulsivă şi furioasă şi sunt supărată...

— Nu, mă întrerupe el, dar o face cu blândeţe, cu atenţie.

Mă frapează tandreţea din glasul lui şi mă opresc din protestat pentru a-i acorda suficient timp ca să îmi explice. Inspiră adânc, apoi îşi ridică mâna de pe braţul meu şi îmi cuprinde cu blândeţe faţa între palme.

— În aceşti ultimi ani, ai trăit şi ai respirat pentru familia noastră. Eşti o soţie minunată. O mamă strălucită. Dar, Ally...

Trage din nou uşor aer în piept, apoi privirea îi devine rugătoare.

— ... oricât de grozav este, nu ţi-ai dorit să fii *doar* asta, iubito. Ştiu că această călătorie este de dragul Babciei. Dar, de asemenea, sper că este şi pentru tine. O şansă ca tu să arunci o parte din greutatea vieţii noastre de familie şi ca *eu* să o prind, pentru ca şi tu să poţi face altceva. M-am gândit puţin de când am vorbit aseară. De când suntem noi împreună, nici măcar pentru o clipă nu mi-ai cerut să pun nevoile *mele* pe locul doi. Ei bine, săptămâna asta vreau să vezi cum se simte asta, ca să ştii că eu chiar te apreciez. Poate că ne vom putea da seama de toate astea şi, într-o bună zi, vom putea împărţi mai bine această povară. Nu ştiu ce înseamnă asta sau cum o vom face, dar vreau să fiu un soţ mai bun pentru tine. Un tată mai bun pentru... pentru Eddie.

Este pentru prima dată în ultimii ani când face referire la Eddie cu numele de alint. Este, de asemenea, punctul cel mai apropiat în care a ajuns

Wade de a recunoaşte faptul că l-a dezamăgit pe fiul nostru şi că, astfel, m-a dezamăgit şi pe mine. Probabil că ar trebui să fiu supărată din cauză că o recunoaşte – că, de fapt, el ştie exact ce ne-a făcut în aceşti ani în care şi-a neglijat obligaţiile emoţionale.

Dar nu sunt supărată.

Pentru că nu e o noutate pentru mine, nu e o noutate pentru Wade, iar acum nici nu mai e ceva nerostit. Este ceva excepţional în faptul că acest lucru îngrozitor a fost spus între noi şi, pur şi simplu, pot respira din nou. Ştiu că îmi va fi greu să mă urc în avionul ăla. Nici măcar nu-mi pot imagina cum voi dormi la noapte, ştiind că sunt atât de departe de ei, ştiind că sunt pe cont propriu.

Dar Wade are dreptate. Este o şansă pentru mine. Cumva, este simultan o şansă pe care el mi-o oferă şi o şansă pe care eu o iau cu lăcomie numai pentru mine, însă cam aşa *ar trebui* să funcţioneze un parteneriat – amândoi facem ca asta să se întâmple, pentru Babcia şi pentru mine.

Habar n-am ce mă aşteaptă în Polonia. Habar n-am cum voi găsi răspunsuri când nici măcar nu ştiu care sunt întrebările, dar provocarea pe care o oferă acest obiectiv mi se pare dintr-odată divină.

— Du-te, spune Wade şi mă sărută uşor pe frunte. Te iubesc. Nu te voi dezamăgi. Du-te în călătorie şi încearcă să te distrezi şi tu puţin, bine?

Trebuie să plec înainte să fiu copleşită de lacrimi, aşa că o fac – mă răsucesc pe călcâie, apuc valiza strâns în mână şi pornesc spre ghişeul de check-în.

Capitolul 25

Alice

Sunt îngrijorată cu privire la bariera lingvistică, având în vedere că singurele cuvinte pe care le ştiu în polonă sunt *Jen dobry* – „bună”, şi cumva, în timpul petrecut cu Babcia când eram mică, am învăţat expresia *Isc potty* - „du-te la oliţă”. Niciunul dintre ele nu pare să-mi fie de vreun folos în toţi paşii pe care trebuie să-i urmez înainte de întâlnirea de mâine cu Zofia. Dar, imediat ce trec de vamă, îl întâlnesc pe şoferul de la hotel, care mă aşteaptă cu un iPad în mână, ce afişează logoul hotelului şi numele meu. Se prezintă într-o engleză cu un uşor accent.

— Mă bucur să vă cunosc, spune el. Eu sunt Martyn. Călătorie lungă? Să vă duc la hotel.

Mă instalez pe bancheta din spate a maşinii de lux, ultimul model, şi privesc pe geam oraşul care trece pe lângă mine. Totul este mult mai modern decât mă aşteptam, cu şantiere aparent nesfârşite şi, pe măsură ce ne deplasăm prin oraş, răsar blocuri după blocuri de clădiri moderne. Traficul este foarte aglomerat, chiar mai rău decât traficul cu care sunt eu obişnuită acasă. Anumite drumuri, cu o singură bandă, reuşesc să găzduiască simultan mai multe tipuri de mijloace de transport – maşini şi autobuze, o linie de tramvai şi traficul pietonal şi de biciclete, amândouă fiind surprinzător de intense. La periferia oraşului, lăsând la o parte reclamele abundente în

limba polonă, aproape că m-aş putea simţi ca acasă. Dar, pe măsură ce pătrundem în oraş, dispare şi modernitatea de pe faţadele clădirilor care mărginesc străzile, până când sunt înconjurată de clădiri din piatră şi cărămidă, care nu ar fi putut arăta cu mult diferit nici măcar acum o sută de ani.

Holul hotelului este somptuos, cu acele candelabre uriaşe de cristal ce atârnă din tavan şi cu podelele de marmură bine lustruite. Aud multă engleză vorbindu-se printre ceilalţi oaspeţi care se amestecă în mulţime – de fapt, multă engleză cu un accent la fel ca al meu. Şoferul îmi aduce valiza, iar eu mă apropii de tejghea.

— Doriţi să vă cazaţi?

Tânăra recepţioneră mă salută în engleză, din nou.

— Da, mulţumesc. Sunt Alice Michaels. Am aranjat să mă cazez mai repede.

— Un moment, spune recepţioneră, iar degetele îi alunecă pe tastatură, apoi se uită la mine şi face o grimasă. Îmi pare rău, doamnă Michaels, camera dvs. Nu este încă gata.

— Oh, dar ghidul meu mi-a spus că a primit confirmare pentru sosirea mai devreme! Tocmai am aterizat după un zbor de o noapte şi nu am dormit deloc...

— Îmi pare rău. Nu va dura mult, poate încă o oră sau două? Vă puteţi lăsa bagajul aici. Ce-ar fi mergeţi să vă plimbaţi puţin, să vă luaţi ceva de mâncare şi să vă întoarceţi după-amiază devreme?

Am clipit spre ea. Ceea ce *vreau* să fac este să-mi pun capul pe o pernă şi să dorm puţin. Probabil că explorarea unui oraş străin pe cont propriu nu m-ar

încânta nici măcar într-o zi normală, darămite când sunt atât de obosită? La naiba, nu.

— Dar...

Îmi zâmbeşte plină de încredere şi scoate o hartă de sub birou.

— Sunteţi aici. Aici este Centrul Vechi, iar piaţa este şi ea acolo. Distracţie plăcută!

Mă uit la ceasul de pe perete şi văd că este ora 11.45 aici, în Cracovia, ceea ce înseamnă că acasă este 5.45. Chiar dacă ajung în cameră, tot nu pot suna încă şi mai şi mor de foame.

Se pare că mă duc să mă plimb.

Pe stradă e aglomerat. Traficul este maniacal, cu maşini, tramvaie şi autobuze veşnic înghesuite, care se întrec pentru spaţiul îngust al străzii. Trotuarul este şi el plin de oameni, toţi mergând în aceeaşi direcţie în care mă îndrept şi eu, aşa că mă strecor în mulţime şi o iau la pas. Bicicletele trec pe lângă mine pe trotuar, iar câţiva adulţi sunt pe patine şi pe role. Deşi este amiaza unei zile de marţi, mergând laolaltă cu această mulţime, mă simt, într-un fel, de parcă m-aş îndrepta către o petrecere sau către un festival. În curând, începe zona de restaurante – branduri pe care le ştiu de acasă, precum şi nume de restaurante necunoscute, care promit „mâncare poloneză autentică”, chiar şi „bucătărie americană autentică”. Mă frapează florile de peste tot din jurul meu – plante reale cu petale viu colorate sunt aşezate în ghivece, pe mese, şi în jardinierele dispuse de-a lungul străzii, atârnând până şi de la balcoane, iar în braţele bărbaţilor şi ale femeilor care trec pe stradă se

odihnesc flori tăiate. Dragostea lui Babcia pentru flori începe să aibă tot mai mult sens.

Plănuiam să mă opresc în primul loc drăguţ în care nimeresc, dar continui să merg, căci *toată lumea* merge, şi mă gândeam că am să mă simt singură, dar nu e aşa. Trotuarul este pavat cu o piatră cubică delicată, formată din cărămizi de granit pătrate, uşor denivelate. Poate că ar fi imposibil să mergi pe el cu tocuri, dar eu port doar pantofi din pânză, şi până şi trotuarul mi se pare fermecător.

În curând, ajung într-o piaţă vastă, şi e clar că atât eu, cât şi mulţimea suntem aici pentru că ăsta e un loc care te-ar atrage. Pe margine sunt biserici imense, bogat ornamentate, restaurante şi magazine, pe când în centru sunt tineri care ţin în mână sforile uriaşe ale unor baloane cu heliu, mai sunt şi standuri de limonadă, covrigi ori cafea. Un tânăr se joacă cu nişte beţe enorme, pe care e înfăşurată sfoară, iar el scufundă sfoara într-o găleată mare, în care este un amestec de apă şi spumă, astfel încât, atunci când o înalţă în aer, bulele uriaşe plutesc în jurul pieţei. O mulţime de copii mici ţipă şi aleargă să le spargă sau să încerce să le prindă. Alţi artişti stau aşezaţi pe perne şi cântă din voce, la acordeon sau la chitară. Câţiva dintre aceştia au căţeluşi sau pisoi adorabili, care stau ca sedaţi pe perne lângă ei, privindu-şi răbdători stăpânii cum lucrează. Este o zi magnific de însorită, soarele este formidabil, iar când păşesc în piaţă, închid ochii doar pentru o clipă şi absorb totul – soarele, râsetele copiilor care aleargă prin spaţiul unde nu sunt maşini, mirosul de cârnaţi, de bere şi chiar de fum de ţigară.

Mă întreb dacă Babcia a vizitat vreodată Cracovia, dacă a vizitat vreodată această piaţă. Mă întreb dacă, în urmă cu şaptezeci şi ceva de ani, arăta la fel ca acum – clădirile par vechi, aşa că, în mod sigur, arăta la fel. Îmi caut telefonul în buzunar şi fac câteva fotografii rapide, la întâmplare, apoi întorc aparatul foto şi îmi fac un selfie în piaţă, cu clădirile şi mulţimea în spatele meu. Mă uit la fotografie şi nu mă pot abţine să zâmbesc, căci arăt *epuizata,* dar şi fericită. Mândră. Entuziasmată.

îi trimit toate pozele mamei şi o rog să i le arate Babciei, apoi traversez piaţa şi ajung la un restaurant cu jardiniere cu muşcate roşii şi albe, dispuse de-a lungul zonei de mese din exterior. Meniul afişat este în întregime în polonă şi ezit o clipă înainte de a mă îndrepta spre chelner.

— Masă pentru o persoană? spune el în engleză. Când dau din cap surprinsă, întinde mâna sub tejghea şi spune:

— Meniu în engleză?

— Da, vă rog. Cum de aţi ştiut că vorbesc engleză?

— Presupunem că toată lumea vorbeşte engleza, până când ni se spune altceva.

El ridică din umeri.

— Toţi tinerii polonezi vorbesc engleza, la fel şi majoritatea turiştilor, aşa că... e de înţeles, nu?

Aşezându-mă la o masă, plănuiesc să comand cel mai sigur fel de mâncare pe care îl pot găsi, poate doar un sandviş, poate o cafea tare, adică, poate, cu puţină cofeină, astfel *aş putea* să stau trează până la o oră mai rezonabilă de culcare şi să mai explorez puţin. Dar apoi citesc meniul, care nu oferă însă niciun

fel de sandvişuri. În schimb, au hering şi supe, cârnaţi şi bucăţi ciudate de carne de porc, ceva numit bigos şi tocăniţe, iar apoi câteva pagini de varietăţi de piroşti. Şi lista de băuturi este la fel de decadentă – votcă, vinuri şi beri. Atât de multe beri.

— V-aţi hotărât? mă întreabă ospătarul. Închid meniul.

— Da, vă rog, spun eu. Vreau o bere şi nişte piroşti.

— De care, domnişoară?

— Surprindeţi-mă, îi sugerez eu, iar el râde dând din cap.

*

Piroştile sunt o revelaţie, dar berea mi se urcă direct la cap, aşa că mă simt un pic *prea* fericită când mă întorc la hotel, fiind mai mult decât pregătită pentru un pui de somn atunci când ajung în cameră. Acasă este 7.30 dimineaţa, aşa că îmi târăsc picioarele spre patul din camera de hotel şi îl sun pe Wade pe Skype.

— Iubito, mă salută el.

Când intră în funcţiune transmisia video, văd că stă la masa din bucătărie. Este ras, iar părul îi pare umed. Poartă o cămaşă bine călcată – eu calc hainele de obicei, dar săptămâna aceasta am fost în criză de timp, aşa că ştiu că a avut el vreme să o calce singur.

Arată perfect aranjat şi nu este deloc agitat. Sunt surprinsă şi oarecum impresionată.

— Bună, îi spun.

— Ai ajuns cu bine?

— Da. Tocmai am luat prânzul în piaţa din Centrul Vechi. Este...

— Cum anume? mă întreabă el când mă opresc, iar eu zâmbesc nesigur.

— Ştii, de fapt, este un oraş destul de uimitor.

Un zâmbet larg i se întipăreşte pe faţă, iar eu sunt uimită de cât de chipeş este în această dimineaţă. Familiaritatea are un fel al ei de a masca acest tip de observaţie. Cred că, în acest moment, mă bucur de toate avantajele de a face ceva complet neobişnuit.

— Grozav, iubito, spune el, şi pare încântat pentru mine, ceea ce mă face şi mai fericită.

— Şi e totul bine acolo?

— Oh, desigur. E totul bine, spune el, şi zâmbeşte din nou. Totul este sub control.

Doar că, fix în acest moment, se aude zgomotul unei sticle spărgându-se, iar zâmbetul relaxat al lui Wade devine panicat. Se ridică în picioare şi văd că poartă doar boxeri, după care Callie dă buzna în cameră, îmbrăcată fiind în pijamale şi ţipând cât o ţin plămânii, iar Eddie vine în urma ei, strângându-şi în braţe pluşul, Locomotiva Thomas, şi plângând. Ultimul lucru pe care îl văd înainte ca ecranul să se întunece este chipul scăldat în lacrimi al lui Eddie, în timp ce acesta ia telefonul lui Wade de pe masă.

Cuprinsă fiind de adrenalină, formez din nou numărul, iar Eddie îmi răspunde după primul ton. Se uită la iPad şi pare incredibil de tulburat.

— Eddie, şoptesc, atingând ecranul cu vârful degetului.

— Eddie, te iubesc, spune el, iar apoi lasă telefonul pe masă.

Se leagănă înainte şi înapoi, rămânând încă vizibil doar la marginea ecranului. Văd că-şi ciupeşte partea superioară a braţelor.

— E în regulă, dragul meu, spun eu, după care strig furioasă:

— Wade Michaels! Ce naiba se întâmplă acolo?

— E totul în regulă, strigă Wade de undeva de pe fundal. Totul este sub control, Ally, eu doar...

— Mamă...

Callie îi smulge telefonul lui Eddie, iar acum faţa ei se vede pe tot ecranul.

— *Nu* este sub control. Ţi-am spus că tata nu este în stare să facă asta. Tata a zis că Eddie nu are nevoie de melatonină, aşa că abia a adormit şi ne-a ţinut pe amândoi treji jumătate de noapte, iar tata nu a reuşit să folosească fierul de călcat, aşa că a reuşit să-şi facă o gaură în pantaloni şi nu ştim exact ce mănâncă Eddie la şcoală şi tocmai ce a spart un pahar pentru că tata nu a vrut să-i dea cana pentru bebeluşi...

Mai are loc încă o luptă pentru telefon, după care apare din nou Wade.

— E totul bine, spune el categoric. Totul este sub control. Dar acum trebuie să ne pregătim pentru şcoală şi pentru serviciu, aşa că va trebui să ne luăm rămas-bun şi vom vorbi cu tine mai târziu. Bine?

În mod evident, nu e nimic bine, iar dorinţa mea de a rezolva totul în locul lui este aproape copleşitoare. Dar să-l văd pe soţul meu, de obicei imperturbabil, care era atât de convins că asta va fi ca o plimbare în parc, în această stare de panică, este oarecum satisfăcător. Aşa că inspir adânc, apoi îl întreb uşor:

— I-ai arătat lui Eddie orarul vizual şi povestea socială pe care i le-am pregătit?

Îmi confirmă cele mai negre temeri ale mele atunci când spune dispreţuitor:

— E în regulă, Alice. Totul e în regulă.

— Bine, atunci, spun relaxată, deşi de fapt bănuiesc că lucrurile sunt pe cale să se înrăutăţească pentru soţul meu, având în vedere că este clar că nu mi-a citit recomandările, aşa că probabil habar n-are de programul pe care-l are Callie după şcoală în săptămâna aceasta.

— Ei bine, vorbim mâine-dimineaţă, cam la aceeaşi oră?

— Sigur, sigur...

Închid, iar amintirea feţei tulburate a lui Eddie îmi trece prin faţa ochilor şi *aproape* că aş putea intra în panică, doar că berea încă mă face să mă simt atât de moale şi de somnoroasă, încât mă conving că poate pot amâna panica pentru mai târziu. Adică nu prea am cum să-i ajut atât de mult acum. Mă fac un ghem mic pe pat şi adorm repede, iar când mă trezesc, mă aşteaptă un mesaj de la Callie.

Mamă, mi-am setat mesageria pe iPad ca să ţinem legătura cât timp eşti plecată. Mi-e dor de tine şi te iubesc foarte mult.

Suspin şi răspund.

Callie Michaels, ştii că nu ai voie cu mesaje text. Şi nu eşti la şcoală?

Răspunsul ei vine instantaneu.

Îţi promit că le voi folosi doar cu tine. Da, sunt la şcoală, dar i-am explicat domnului Merrick ce fac şi i s-a părut un proiect de extensie foarte bun pentru tehnologie şi geografie. Deci, ai văzut ceva şmecher? Poţi să faci nişte poze pentru mine?

Îi trimit fotografiile din piaţă şi îmi răspunde imediat.

Mami! E atât de tare! Tocmai vorbeam la oră despre persoanele din viaţa noastră care ne inspiră şi voiam să vorbesc despre bunica, dar am vorbit despre tine în schimb, fiindcă este atât de uimitor că faci asta. Nu-ţi face griji pentru tata şi pentru Eddie. Aş vrea să-ţi spun că sunt bine, dar, în schimb, îţi voi aminti că peste câteva zile te vei întoarce acasă şi că te voi ajuta să cureţi mizeria. Ha-ha. Te iubesc, mami.

Decid să mă concentrez pe partea din mesaj care nu mă face să vreau să dau fuga acasă chiar în acest moment *Fiica mea chiar crede că sunt o sursă de inspiraţie.* Nu am făcut decât să iau un afurisit de avion de una singură, iar Callie crede că asta e uimitor. E ceva atât interesant, cât şi deprimant în asta.

Şi eu te iubesc, ursuleţ.

Las iPad-ul jos şi mă uit pe fereastră. Afară e încă lumină. Plănuiam să mă culc devreme şi să comand ceva de la room-service, dar brusc mor de nerăbdare să văd cum arată piaţa într-o seară în care oraşul şi-a încheiat o zi de lucru. Mă încalţ, îmi aranjez părul şi ies din nou să mă plimb.

Capitolul 26

Alina

Noaptea următoare, când ceasul a bătut ora 0.00, Tomasz mi-a zis:

— Vino cu mine.

Aţipisem uşor în braţele lui, dar m-am trezit imediat când am auzit asta.

— Ieri ai spus că e prea periculos.

— Ieri a trebuit să merg la patru ferme din apropiere, după care să merg în oraş şi să mă întâlnesc cu Nadia. Astăzi mă duc numai până la casa familiei Golaszewski de alături, doar pentru Eva. Traseul de azi e cu mult mai puţin riscant, iar mie mi-ar face plăcere să-mi cunoşti prietenii.

Să rămân singură, fără el, în pivniţa asta, pentru a doua noapte la rând, era ultimul lucru din lume pe care îmi doream să-l fac, aşa că am ieşit din ascunzătoare şi ne-am strecurat în bezna nopţii. Era lună plină, iar cerul era senin, însă tot am reuşit să mă

conving de faptul că fiecare umbră din zare era un soldat nazist. Pe când traversam câmpul spre casa familiei Golaszewski, tremuram de frică.

— Nu ştiu cum faci tu asta în fiecare noapte, îi şoptesc eu.

— Vei înţelege când vei vedea copilul, mi-a spus el încet.

Casa familiei Golaszewski era mult mai mare decât propria mea casă; solul lor era foarte fertil, ferma lor având mai mult profit decât a avut a noastră vreodată. De-a lungul anilor, Jan a anexat multe camere casei, iar acum era o amestecătură de materiale şi de stiluri de construcţie. Tomasz a evitat să o ia prin faţa casei, astfel că m-a condus prin spatele clădirii. Cunoşteam planul casei, aşa încât am fost surprinsă să văd unde ne-am oprit.

— Ştiind ce părere are Jan despre evrei, nu-mi vine să cred că le-a oferit prietenilor tăi *propriul* lui dormitor, i-am şoptit lui Tomasz.

Tomasz a oftat.

— I-a închis în spatele unui perete fals, dragostea mea. Chiar şi ieşirea este blocată – sunt captivi dacă Jan nu mişcă o bibliotecă grea din camera lui. În plus, de îndată ce i-a mutat acolo, a încuiat uşile înspre partea din spate a casei şi s-a mutat în partea din faţă, în vechiul dormitor al fiului său, pentru a acţiona ca un tampon între ei, Eva şi Saul şi spaţiul său. Dacă nu mergeam să le duc mâncare prin gura de aerisire, ar fi murit în câteva zile. Nu te amăgi, situaţia lor este cumplită.

Mi-a venit în gând o amintire despre dăţile în care am fost acasă la familia Golaszewski în copilărie,

înainte ca relaţia dintre Jan şi tata să se deterioreze. Ţineam minte că eram uimită de cât de mult spaţiu aveau – mă minuna faptul că părinţii aveau *propriul* dormitor, dat fiind faptul că părinţii mei dormeau întotdeauna în sufragerie. Mi-am amintit de acel dormitor gigantic şi mi-am amintit şi de colţişorul micuţ din spate, care adăpostise cândva o bibliotecă. Nu ar fi fost nevoie de cine ştie ce efort ca să zidească acel colţişor, dar ar fi lăsat o cavitate foarte îngustă.

— Cum vorbeşti cu ei, am început eu să întreb, dar Tomasz şi-a dus degetul la buze şi s-a aplecat la pământ.

În praful de la baza zidului era aşezată o pietricică.

— Am conceput un sistem, astfel încât să ştiu dacă au fost descoperiţi. Dacă piatra se află aici, sunt în siguranţă dacă bat în trapă. Se deschide din interior, a murmurat el, apoi s-a ridicat şi a bătut într-unul dintre panourile de lemn de pe zid.

Panoul a tremurat, apoi a alunecat în jos pentru a dezvălui un gol în perete, la nivelul feţei. Am zărit pentru prima dată ochii mari, căprui, şi pometii înalţi ai Evei, precum şi chipul ei delicat, în formă de inimă, despre care ştiam că ar fi fost uimitor de frumos dacă nu ar fi fost atât de subţire. În spatele ei, vedeam partea de interior a peretelui fals, iar, aşa cum mă temusem, spaţiul era atât de mic, încât cei doi abia aveau loc să se mişte.

Totuşi, preţ de o clipă, ea nu a părut tulburată de situaţia lor dificilă, căci toată atenţia îi era îndreptată spre mine, iar ochii îi erau luminoşi.

— Tomasz! Ea este faimoasa Alina? a şoptit ea entuziasmată.

— Ea este, a spus Tomasz, strecurându-şi braţul pe după umerii mei şi strângându-mă. Alina, fă cunoştinţă cu Eva Weiss.

— Bună, am spus, simţindu-mă brusc intimidată. Îmi pare atât de bine să te cunosc.

A mai fost o mişcare la fereastră, iar apoi a apărut Saul, zâmbindu-mi larg.

— Eu sunt Saul, iar plăcerea e de partea noastră, m-a asigurat el, întinzându-se peste rama ferestrei pentru a-mi strânge mâna.

Degetele lui erau subţiri ca paiul, dar strânsoarea lui era puternică. Părul său facial era foarte închis la culoare, ceea ce intra într-un contrast şocant cu pielea de un alb fantomatic a feţei sale.

— Am auzit atât de multe despre tine.

— Atât de multe, a spus Eva, aruncând o privire oarecum jucăuşă către Tomasz. În toate acele luni pe care le-am petrecut călătorind, în fiecare zi era vorba despre acelaşi lucru – *Alina în sus*, *Alina în jos.* De parcă nu a fost de ajuns că era dispus să traverseze Polonia pe jos pentru a se întoarce la tine, a trebuit să încerce să ne facă şi pe noi să ne îndrăgostim deţine.

I-am aruncat o privire lui Tomasz, apoi am chicotit văzând sentimentul de jenă care i se aşternuse pe faţă. S-a uitat la mine şi a ridicat din umeri cu tristeţe.

— Nu ar trebui să te surprindă faptul că te purtam în gând, a spus el.

Am simţit o fierbinţeală în obraji.

I-am răspuns în şoaptă:

— Şi eu te-am purtat în gând.

— Îţi mulţumesc pentru tot ce a făcut familia ta pentru noi, Alina, a murmurat brusc Saul.

— Nu a fost nimic, am spus eu în grabă, dar vorbind serios.

Orice tăcuserăm, nu a fost suficient. Nu pentru aceşti oameni, care mi s-au părut pe dată amabili şi cordiali, în ciuda circumstanţelor disperate în care se aflau. În acel moment, mi-a fost ruşine că nu găsisem o modalitate de a face mai mult, de a face *ceva* real pentru ei, dincolo de a-i da lui Tomasz să le aducă firimituri de mâncare care, probabil, oricum aveau să se strice.

— Prostii, a spus Eva, făcând ochii mari. V-aţi riscat vieţile pentru noi, iar mâncarea... mâncarea este probabil singurul motiv...

Şi-a dres brusc glasul, apoi a ridicat o mână osoasă.

— Ei bine, lăsă-mă să îţi arăt.

S-a aplecat, apoi s-a îndreptat de spate, aducând cu sine un ghemotoc.

— Vrei să o ţii în braţe? m-a întrebat Eva cu blândeţe.

— Eu... nu prea am prea experienţă cu bebeluşii, am recunoscut.

— Ţine-o cu grijă la pieptul tău şi sprijină-i capul – este încă destul de firavă, a spus ea, trecând micuţul ghemotoc prin deschizătura din perete.

Cei câţiva bebeluşi pe care îi ţinusem în braţe în trecut erau rozalii şi perfecţi, cu obrajii durdulii de la laptele gras şi cu zâmbete angelice. Din prima clipă în care am văzut-o, Tikva Weiss arăta diferit. Avea doar câteva luni, dar pielea de pe faţa ei îi atârna peste scobiturile obrajilor şi se întindea peste pomeţi, ca şi cum nu ar fi existat nimic între cele două suprafeţe.

Uşurimea legăturii în care era înfăşurată părea incredibilă – am tras puţin pătura, doar ca să mă asigur că înăuntru era un bebeluş întreg.

Era atât de mică – parcă prea mică, dar Tomasz avusese dreptate. Copila era perfectă, adorabilă şi merita din plin fiecare risc pe care şi-l asumase el pentru a ajuta această familie.

— Cum spuneai că o cheamă? i-am întrebat pe Saul şi pe Eva.

— Ea este micuţa noastră Tikva, a murmurat Saul.

M-am uitat la el, iar el a zâmbit.

— Numele ei înseamnă speranţă în ebraică.

Am întins mâna şi mi-am trecut degetul peste pielea catifelată de pe faţa bebeluşului. I-am îndepărtat smocul subţire de păr negru de pe frunte. Am ţinut-o un pic mai strâns, un pic mai sus în braţele mele. În acel moment, mi-am dat seama că nu ţineam în braţe doar un copil – ţineam în braţe toată speranţa care le mai rămăsese pe lume acestor doi oameni. Mi s-au umplut ochii de lacrimi şi am clipit iute pentru a le alunga. Ştiam că trebuie să mă adun. Mila mea nu i-ar fi făcut niciun bine acestei mici familii.

Tomasz s-a uitat în jos, la copilul din braţele mele, apoi m-a înghiontit uşor cu umărul:

— Într-o zi, în curând, va veni şi rândul nostru, mi-a şoptit la ureche.

Căldura respiraţiei lui pe pielea urechii mele mi-a dat fiori, dar unii plăcuţi, în sfârşit. Mi-am ridicat privirea de la copil doar pentru o clipă şi ne-am zâmbit blând.

Am stat acolo doar cinci sau zece minute. Tomasz a golit oala de noapte pentru Saul şi Eva, le-a adus apă

proaspătă care să le ajungă câteva zile, apoi le-a dat toată mâncarea. Am ţinut copilul în braţe aproape tot timpul, până când a început să se foiască şi să se agite, iar Eva mi-a spus că probabil i se făcuse din nou foame.

Când i-am dat înapoi micul ghemotoc pe fereastră, am vrut să spun ceva – orice. Am vrut să-mi cer scuze şi să implor iertare, nu pentru ceva ce greşisem, ci pentru tot ceea ce nu făcusem. De-a lungul anilor în care am fost sub ocupaţie, m-am lăsat protejată şi m-am concentrat doar asupra propriului meu instinct de autoconservare.

M-am simţit neajutorată pe tot parcursul războiului, dar, în acea noapte, am realizat cu un oarecare şoc că, de fapt, nu am fost niciodată neputincioasă. Aş fi putut să iau atitudine în orice moment – ca Tomasz, chiar ca Filipe sau ca alte mii de oameni despre care auzisem zvonuri, dar nu am îndrăznit niciodată să-mi întind mână pentru a oferi ajutor. Nu înţelegeam încă profunzimea îngrozitoare a răului existent în ideologia nazistă, dar, cumva, sub lumina lunii din acea noapte, am *simţit* pierderea umanităţii, o pauză în bătăile inimii existenţei noastre comune pe această planetă.

Acea copilă ar fi trebuit să fie dolofană, obrajii ei ar fi trebuit să fie roz şi ar fi trebuit să trăiască într-o casă, nu într-o gaură de şoarece. În vreme ce i-am dat-o mamei sale în acea cameră ascunsă, mi-a fost ruşine de laşitatea mea, de parcă asta ar fi fost chiar lucrul care a împins-o acolo. Dacă aş fi făcut ceva, orice, oare bătaia aripii acelui fluture ar fi mutat vreo crenguţă din drumul pe care l-a parcurs familia asta spre a fi blocată în spatele acelui zid?

— Trebuie neapărat să ne întoarcem, a spus Tomasz cu regret.

— Mi-a făcut plăcere să te cunosc, a spus Saul, cu o voce atât de caldă, încât m-a durut inima.

— Şi vă mulţumesc din nou, a adăugat Eva cu sinceritate.

Nu am putut să vorbesc, nu am putut decât să-mi forţez un zâmbet şi să dau din cap, dar pe când eu şi Tomasz ne îndepărtam de casă, am început să plâng. Tomasz m-a luat de mână şi m-a ţinut strâns în timp ce mergeam, dar nu s-a oprit decât atunci când am ajuns pe câmpul de lângă casa mea. S-a uitat la mine şi a oftat neputincios.

— Alina...

— Nu e corect.

— Ştiu. Tot ce putem face este să încercăm să-i ajutăm. Nu putem schimba războiul şi, cu siguranţă, nu putem schimba lumea. Dar putem face puţinul ăsta pentru ei – să-i ajutăm să se ascundă, să le ducem mâncare, să le fim prieteni. Este mult mai mult decât fac unii dintre compatrioţii noştri. Ar trebui să fii mândră de asta.

— Dar copilul... am şoptit eu cu o voce gravă, iar un alt suspin mi-a alunecat de pe buze. Tomasz, copilul este blocat acolo, cu ei, iar ei sunt ţinte sigure. Naziştii nu trebuie decât să o audă plângând.

— Trebuie să credem că mai există speranţă, a spus Tomasz categoric. Contrar tuturor aşteptărilor, au reuşit să ajungă până aici. Asta înseamnă ceva, dragostea mea. De fapt, poate că înseamnă totul în astfel de vremuri.

Capitolul 27

Alina

— Tomasz, spune-mi despre prietenul tău fotograf.

Era foarte târziu, dar nu puteam să dorm. De fiecare dată când închideam ochii, vedeam chipul tras al acelui copil. Tomasz a căscat tare, apoi şi-a curăţat gâtul. Avea vocea aspră de somn când a spus:

— Îl cheamă Henry Adamewiz. Este american.

— American? am repetat eu. Ce caută el aici?

— Părinţii lui sunt polonezi, dar au emigrat în America, iar el s-a născut acolo. Lucrează pentru un ziar important din America, iar acum se documentează despre ocupaţie. Mi-a spus că locuieşte în Florida, a zis Tomasz. Acolo e climat tropical – aproape că nu există iarnă. Poţi *merge pe jos* de acasă de la el până pe plajă. Îţi vine să crezi?

Am închis ochii şi mi-am dat voie să visez pentru un minut. Nu fusesem niciodată pe plajă, dar aveam o idee despre cum arăta. Mi-am imaginat nisipul, apa şi căldura şi nu m-am putut abţine să zâmbesc.

— Dacă el ne poate ajuta, noi va trebui să scoatem ilegal din ţară nişte fotografii?

— Filme. Nu sunt developate.

— Cu ce sunt fotografiile?

— Data trecută au fost nişte fotografii din lagăre, câteva fotografii cu evreii din ghetouri şi, mă crezi sau

nu, era până şi una cu mine stând pe dealul vostru. A făcut-o când a venit în vizită la mine ca să mă roage să fac eu cursa.

— Mi-ar plăcea să o văd.

— Sunt convins că eram răvăşitor de chipeş.

Am râs uşor.

— Sunt convinsă că aşa a fost.

— Henry mi-a spus data trecută că este mereu în căutare de curieri şi a fost de părere că sunt îndeajuns de descurcăreţ încât să fiu unul bun. Data trecută era destul de disperat – sper doar că mai este încă aşa. Se întâmplă să fii logodită cu un student la medicină briliant, care a excelat la cursurile de imobilizare gipsată. I-am spus că îmi voi fixa filmul cu ghips pe braţ, pentru a-l păstra în siguranţă, iar el a fost încântat de această idee.

— Asta e...

— Genial? a propus Tomasz.

Îi puteam auzi sarcasmul din voce, dar eu doar am oftat.

— Spune-mi sincer, Tomasz. Cât de riscant este acest lucru?

— Ei bine, cel mai mare risc în acest moment este ca Henry să nu aibă nevoie de noi sau să nu aibă o rută de ieşire din ţară.

— Data trecută, când ai decis să nu mergi, care a fost planul?

— Nadia mi-a spus că pe omul care a mers în locul meu l-au ascuns în remorca unui camion de aprovizionare pentru a-l strecura aproape de front, după care a plecat pe jos. Ea ştie că a reuşit să ajungă

pe teritoriul sovietic, dar nu ştiu dacă filmul a ajuns sau nu la destinaţie.

Auzisem o mulţime de poveşti despre sovietici în decursul anilor – la un moment dat, ei au ocupat jumătate din Polonia, în timp ce naziştii ocupau cealaltă jumătate. Poveştile care ne parveniseră de pe teritoriul aflat sub dominaţie sovietică nu erau mai puţin înfiorătoare decât cele de pe partea *noastră.* Dacă acesta era şi planul nostru, bănuiam eu că eram pe cale să sărim din tigaia încinsă direct în foc, iar speranţa fragilă care înmugurise în sufletul meu a început să pălească.

— Şi ai decis să nu te duci din cauza mea?

— M-am gândit că poate l-aş fi putut convinge pe Henry să te lase să vii cu mine, dar...

A suspinat, mângâindu-mi braţul de sus în jos.

— Ei bine, aş fi apărut din senin la fereastra ta într-o noapte şi ţi-aş fi spus că sunt un om căutat, apoi ţi-aş fi cerut să fugi cu mine, părăsind un loc de o *relativă* siguranţă pentru a intra într-unul de un pericol extrem. Nu mi s-a părut corect şi m-am gândit că, dacă ai fi avut măcar un pic de simţ al realităţii, ai fi spus oricum nu.

— Probabil că aş fi spus nu, recunosc eu. Dar nu pentru că nu aş fi vrut să fiu cu tine, ci doar pentru că mama şi tata se bazau atunci pe mine.

Mi s-a pus un nod în gât numai când m-am gândit la mama şi la tata.

— Nu mă mai pot gândi la asta, am şoptit eu, ţinându-l şi mai aproape de mine. Spune-mi o poveste. Spune-mi despre noi doi.

Apoi, pentru că ştiam că i-ar plăcea, am adăugat:

— Povesteşte-mi despre cum o să trăim noi în America, aşa ca Henry. Lângă plajă, unde nu vine iarna.

— Bine.

A zâmbit, apoi a râs suav:

— O să ne cumpărăm o casă mare în Florida. Vom avea o maşină, bineînţeles.

— Bineînţeles.

— Iar eu voi fi pediatru. Vrei şi tu o slujbă?

— Ei bine, da, mulţumesc, am spus eu, după care am meditat preţ de o clipă înainte de a mă decide: Cred că voi lucra într-o bibliotecă.

— Şi copiii noştri? Pe ei cum îi cheamă?

— Hmm... Poate că fiul nostru se va numi Aleksy, după tatăl tău.

— O alegere minunată, a şoptit Tomasz, iar apoi mi-a sărutat părul.

— Iar fiicei noastre îi putem spune Julita? După mama ta?

— Nu ar trebui să îi onorăm şi pe părinţii tăi?

— Oh, vom mai avea şi alţi copii, nu mai ţii minte? Cel puţin încă trei. Îi putem onora mai târziu.

A râs încet, iar aşa ne-am convins să trecem de la pesimism şi teamă la un fel ciudat de fericire, care ne-a încurajat spiritul. Mai devreme, în acea noapte, fusesem foarte hotărâtă să mă lepăd de gândirea mea copilărească, dar m-am dedat cu totul unei fantezii cu un final fericit pentru noi după doar câteva ore în care am visat cu ochii deschişi alături de Tomasz. Chiar şi după tot ceea ce văzusem, când eram cu el, mai puteam încă să cred că viaţa ar putea fi un basm.

Apoi am dormit, iar a doua zi ne-am trezit în întuneric, având parte de ceasuri nesfârşite de intimitate şi linişte, în timp ce îl aşteptam pe Henry. Părea că nu ne mai rămăsese nimic de făcut, decât să ne bucurăm de acele ore preţioase şi să ne bucurăm unul de celălalt în toate modurile în care nu avuseserăm niciodată timp sau intimitate să o facem cu adevărat. Ne-am înfruptat din intimitate în acelaşi mod în care ne-am înfruptat din mâncare, împărtăşind un fel de lună de miere fericită, de parcă războiul nu continua să se dea deasupra noastră, de parcă noi aveam să trăim cu adevărat acel final fericit.

Şi, în acele prea scurte zile petrecute în pivniţa de care fusesem cândva atât de îngrozită, mi-am dovedit o dată pentru totdeauna că puteam fi fericită oriunde, dar numai atât timp cât Tomasz era lângă mine.

Capitolul 28

Alice

Zofia este mult mai tânără decât mi-am imaginat. Mă salută călduros în engleza ei cu un uşor accent, după care mă conduce spre un restaurant pentru a lua micul dejun. Chelneriţa entuziastă o salută pe Zofia spunându-i pe nume şi ne conduce la o masă, iar apoi se duce înăuntru pentru a ne aduce nişte cafele.

— Ce mi-ai recomanda să mănânc aici? o întreb pe Zofia.

Ea îmi zâmbeşte.

— Depinde de cât eşti de curajoasă. Pentru că ceea ce îţi recomand sincer este *smalec* pe pâine proaspătă de secară, dar nu sunt sigură că papilele tale gustative americane îl vor aprecia. Practic, este untură de porc. Condimentată, bineînţeles. Chiar delicioasă.

Îmi imaginez că mănânc untură groasă şi gelatinoasă şi nu-mi pot reţine o grimasă, dar Zofia râde şi sugerează:

— O să comand o porţie. Poţi să guşti de la mine.

Se duce la micul stand, unde o casă de marcat este momentan nesupravegheată, şi ia două meniuri. Mi le pasează pe amândouă, dar arată spre cel de deasupra.

— Între timp, ai putea comanda ceva din acest meniu – mic dejun în stil american.

Mă mulţumesc cu bacon şi ouă şi, în timp ce aşteptăm mâncarea, Zofia îmi propune:

— Hai să planificăm excursia în Trzebinia, spune ea. Este un loc foarte mic, dar nu prea ştim ce vrem să aflăm, nu-i aşa?

— Cam aşa ceva.

— Ei bine, ieri după-amiază mi-am făcut temele cu detaliile pe care mi le-ai trimis prin e-mail, spune Zofia şi scoate din geantă un iPad.

Îl aşază pe masă şi încarcă o aplicaţie de cartografiere genealogică.

— Un lucru de care mulţi dintre turiştii care vin aici nu îşi dau seama este că foarte puţine dintre

registrele noastre de naştere, de deces şi de căsătorie sunt digitalizate sau chiar centralizate. Ieri după-amiază, de îndată ce am primit e-mailul tău, am fost cu maşina până în Trzebinia, doar ca să pot căuta dosarele la consiliul municipal. Unora chiar le place să o facă singuri, dar tu pur şi simplu nu ai timp. Am scanat înregistrările relevante, astfel încât să nu ratăm nimic.

— Nu mă deranjează, o asigur. Dar sunt curioasă, ce fel de lucruri căuta i?

— În principiu, am vrut să văd dacă pot să-mi dau seama cine au fost ei toţi, spune uşor Zofia. Vestea bună este că am reuşit să îi identific pe câţiva dintre ei. Emilia era sora mai mică a bunicului tău. Julita şi Aleksy Slaski au fost părinţii lui. Acum, nu am reuşit să găsesc înregistrate datele de deces pentru Emilia sau Aleksy, dar Julita a murit la naşterea Emiliei.

Apoi, după ce apasă de mai multe ori pe ecran, Zofia îmi arată o pagină scanată ce conţine cuvinte în polonă, care iniţial nu au niciun sens pentru mine – până când îmi sare în ochi numele lui Pa.

Tomasz Slaski, 1920.

— Înregistrarea pentru data naşterii, îmi spune Zofia, iar eu iau iPad-ul şi mă uit pe pagină.

Ea întinde mâna şi dă mai departe pentru a-mi arăta fotografia unei pagini scrise de mână în mod similar.

— Acesta era unul dintre celelalte nume, Alina Dziak. S-a născut la câţiva ani după bunicul tău. Bunica ta ţi-a mai scris şi numele de Truda Rabinek – ei bine, se pare că era sora mai mare a Alinei. S-a căsătorit cu Mateusz Rabinek la începutul anilor 1930.

Nu am găsit în registru datele de deces pentru Truda, Alina sau Mateusz.

— Asta înseamnă că sunt încă în viaţă?

— Alina ar avea peste 90 de ani, iar Truda şi Mateusz mai bine de o sută, aşa că este puţin probabil. Pentru orice eventualitate, am verificat în cartea de telefoane, dar nu am avut noroc nici acolo. Din nefericire, în acest caz, lipsa înregistrării datelor morţii nu este un indicator de încredere că ei mai sunt în viaţă. Înregistrările noastre din perioada războiului sunt, în cel mai fericit caz, disparate. Naziştii au ţinut registre meticuloase în lagărele de concentrare, dar multe dintre ele au fost distruse în timpul eliberării, iar pe aici, decesele din comunitate au fost înregistrate la întâmplare.

— Deci, aceşti oameni – Alina şi sora ei – erau rude cu Babcia?

— Habar n-am, îmi spune Zofia. Nu am putut găsi pe nicăieri o înregistrare a bunicii tale.

— Oh... spun eu, încruntându-mă. Cu siguranţă s-a născut aici.

— Ei bine, de fapt este destul de puţin probabil, având în vedere că nu există nicio înregistrare cu data naşterii ei sau cu cea a botezului, spune Zofia.

În vocea ei se simte regret, dar şi finalitate, iar eu încă mă gândesc la asta când spune:

— Acum, cealaltă familie pe care a menţionat-o...

— Nu, aşteaptă, o întrerup eu. Babcia s-a născut cu siguranţă aici. Nu ştim prea multe despre viaţa ei, dar ştiu sigur că s-a născut şi a trăit în Trzebinia. La fel ca toată familia ei – a avut şi ea fraţi şi surori, cu toţii s-au născut în casa în care au locuit până la război.

Sprâncenele perfecte ale Zoflei s-au tras în jos, după care s-au încreţit.

— Nu ştiu ce să spun, Alice, zice ea, ridicând uşor din umeri. Nu există date despre ea. De fapt, nu am reuşit să găsesc nicio dată despre familia Wisniewski pe plan local. Eu presupun că s-a născut în altă parte şi că s-a mutat aici pe vremea când era copil, iar asta probabil că ar explica totul. Este valabil acelaşi lucru şi pentru Saul, Eva şi Tikva Weiss. Ştii ceva despre ei?

Mă mai gândesc încă la Babcia, căci, deşi eu ştiu atât de puţine lucruri despre viaţa ei de dinainte de a se muta, totuşi, un lucru pe care l-a afirmat sus şi tare este că, înainte de a emigra, Trzebinia a fost întreg universul ei, şi îmi amintesc perfect că mi-a povestit că s-a născut în casa în care a şi crescut. Mă oblig să mă concentrez din nou asupra Zofiei.

— Nu, nu am mai auzit aceste nume până acum.

— Aici, în Polonia, Eva este un nume popular printre creştini şi evrei, dar Saul era un nume popular printre familiile de evrei, cu precădere în acea perioadă, iar Tikva este, în mod categoric, un nume evreiesc. Adică, este un cuvânt în ebraică. Nici aceşti oameni nu sunt menţionaţi pe nicăieri, aşa că am încercat să caut în registrele evreieşti pentru naşteri, căsătorii şi decese din oraş. Din nefericire, nu am găsit nicio referire la vreunul dintre ei, deci asta înseamnă probabil că nici ei nu erau localnici.

— Dezamăgitor, murmur eu. Mai e vreun alt loc unde putem verifica?

— Dacă nu cumva mai ştii de vreo altă localitate, atunci nu. Sper că Hanna nu te-a trimis să afli care le-a fost soarta acestor oameni, căci dacă aşa este... ei

bine, s-ar putea să nu mai existe o altă cale pentru a o face, mai ales într-un interval de timp atât de scurt.

— Nu cred că despre asta e vorba, spun încet. Ea pare mai interesată de Pa, ca să fiu sinceră, oricât de puţin sens ar avea asta. De când ne-am dat seama că poate vorbi cu noi prin intermediul iPad-ului, a tot întrebat de el.

— Ceea ce mi s-a părut cel mai interesant la lista pe care ţi-a dat-o bunica ta nu a fost faptul că numele lui Tomasz era trecut acolo – ci cuvintele în polonă din jurul lui.

îşi trece vârful degetului peste cuvintele *Proszę zrozum. Tomasz.*

— Asta se traduce vag prin „vă rog să-l înţelegeţi pe Tomasz”. Ai vreo idee despre ce ar putea să însemne asta?

— Nu ştiu... Adică, oare cum aş putea să înţeleg *eu* un bărbat cu care a trăit mai bine de şaptezeci de ani, un bărbat care acum este mort?

— Scrisoarea pe care mi-ai trimis-o a fost, de asemenea, interesantă. El începe prin a-i povesti despre cum stau ei doi împreună în timp ce ea citeşte, dar ea râde de el, fiindcă el se îndoieşte că ar putea ajunge acolo unde este ea. Apoi, el îi spune că războiul a fost haotic... şi că viaţa este oarecum riscantă, aşa că vrea ca ea să-i cunoască sentimentele.

Ea ridică privirea şi râde uşor.

— Se pare că bunicul tău era un romantic.

— Aşa se pare, spun eu, dar apoi mă încrunt puţin, căci până în perioada când s-a îmbolnăvit Pa, abia îmi

amintesc să-i fi văzut atingându-se măcar. Totuşi, se pare că asta s-a estompat la bătrâneţe.

— Atâtea zeci de ani de căsnicie au acest efect asupra unui bărbat, râde Zofia. Apoi spune:

— Acum, unele dintre cuvintele de aici sunt ilizibile, dar cred că esenţa este că dragostea lui pentru ea a fost marea forţă motrice din viaţa lui şi că, dacă ar fi fost despărţiţi, el ar fi găsit întotdeauna drumul înapoi spre ea, căci au fost făcuţi unul pentru altul. Nu se vede cui îi este adresată, pentru că primele rânduri sunt prea şterse, dar, având în vedere că este scrisă de bunicul tău, iar bunica ta se află în posesia ei, nu cred că mai este vreun mare mister. Însă, în ceea ce priveşte aceste ultime rânduri, trebuie să îmi dau puţin cu presupusul, fiindcă lipsesc cuvinte pe ici, pe colo, dar *cred* că spune că erau împreună când a scris-o. Apoi vorbeşte despre o posibilă despărţire, iar acum ne cere să-l înţelegem pe Tomasz... Mă întreb dacă nu cumva s-au pierdut unul pe celălalt, pentru o vreme, în timpul războiului, iar ea vrea să ştie acum ce a făcut el cât timp au fost despărţiţi.

— Dacă asta este ceea ce caută, cu siguranţă este imposibil de găsit.

— Dacă nu cumva, ca prin miracol, una dintre persoanele de pe lista ei este în viaţă, iar noi am putea să o găsim şi s-ar întâmpla ca ea să ştie – altfel, nu vom putea afla niciodată ceva atât de specific.

— Ştiu că e o nebunie să vin aici cu atât de puţine informaţii, dar... chiar şi mută, poate fi foarte convingătoare.

— Mai e şi *altceva*?

— A spus de câteva ori *Babcia foc Tomasz* – doar că *nu* am idee ce ar putea să însemne asta.

— Ei bine, în această scrisoare vorbeşte despre dragostea lor ca fiind *focul* ce reprezintă forţa motrice din viaţa lui, ceva în sensul ăsta, oricum. Poate că se referă la pasiune? sugerează Zofia.

— Nu m-am gândit la asta. Pe dispozitivul ei există un simbol pentru *dragoste*, dar se poate să nu îl fi găsit? spun eu, gândind cu voce tare. Cu siguranţă că despre asta e vorba.

— Un mister a fost deja rezolvat, zâmbeşte Zofia. Hai să mâncăm, apoi mergem în Trzebinia să vedem ce putem afla, nu-i aşa?

Chelneriţa se apropie cu două farfurii de mâncare. Aşază pâine proaspătă şi un bol cu *smalec* în faţa Zofiei, apoi lasă ouăle şi feliile de bacon în faţa mea. Zofia taie un pătrăţel de pâine, apoi întinde pe el o lingură de untură şi mi-l oferă mie.

— Oh, spun eu, dregându-mi glasul. Chiar nu ştiu...

Ochii Zofiei se încreţesc puţin la colţuri când zâmbeşte.

— Este o delicatesă, crede-mă.

Bag în gură întreaga bucată şi, în timp ce mestec, o privesc surprinsă. *Smalecul* este sărat şi gustos, iar textura sa nu este nici pe departe atât de greţoasă pe cât mă aşteptam. Întreg efectul produs de *smalecul* delicat şi de pâinea aspră pune stăpânire pe mine pe măsură ce mestec, până când îmi pot imagina foarte uşor că mănânc o farfurie întreagă din chestia asta.

— Ei bine? întreabă Zofia, râzând din nou. Revenim aici într-o altă zi pentru micul dejun şi pentru *smalec*?

Râd încet şi dau din cap.

— Bine, m-ai convins. Data viitoare, *smalec.*

Capitolul 29

Alina

În cea de-a treia noapte petrecută în pivniţă, când ceasul a bătut ora 0.00, Tomasz începuse să vorbească despre faptul că trebuia să meargă afară să ia câteva ouă proaspete, ca să nu se irosească, pe când eu încercam la fel de mult să-l conving să rămână în mica noastră bulă doar pentru încă o noapte. Am auzit uşa de la etaj deschizându-se, iar o voce a strigat încetişor *„Tomasz?”*, şi uite aşa ne-a găsit Henry Adamewiz pe noi.

Tomasz l-a ajutat să intre în pivniţă, apoi a închis trapa şi, pentru prima dată în două zile, am aprins mica lampă cu petrol. Aceasta a dat modestului nostru cuibuşor de amor o strălucire gălbuie, romantică, iar eu l-am putut vedea din nou pe Tomasz. Ochii ni s-au întâlnit, iar cu acea privire ne-am vorbit în tăcere despre toate secretele pe care le împărtăşiserăm în întuneric. Petrecuserăm împreună două zile glorioase, consolându-ne unul pe celălalt şi odihnindu-ne amândoi, iar eu eram mai mult decât tristă din cauză că acele minunate ore ajunseseră la final.

Henry era mult mai scund decât Tomasz şi mult mai bătrân decât mă aşteptam. Vorbea fluent polona, dar avea un accent pregnant, şi, ascultându-l, am avut nevoie de câteva minute de concentrare crâncenă înainte de a-l putea înţelege cu uşurinţă.

— Mă bucur să te cunosc în sfârşit, Alina, a spus el strângându-mi mâna. Într-adevăr, Tomasz vorbeşte atât de frumos despre tine. Când a decis să rămână aici doar pentru tine, am ştiut că eşti o fată specială.

— Mulţumesc, am spus eu roşind.

— Ei bine, asta, dar şi pentru că a avut tendinţe sinucigaşe, a spus Henry râzând.

M-am încruntat, dar nu am avut timp să mă concentrez asupra comentariului, căci Tomasz a spus imediat:

— Dă-ne nişte veşti bune, Henry. Eşti aici, aşa că presupun că ai câteva.

— Credem că traseul pe care l-am folosit cu ultimul nostru curier va funcţiona în continuare, cu unele ajustări. De când a trecut ultimul băiat pe acolo, linia Frontului de Est s-a modificat semnificativ, deci va fi o călătorie mai lungă, dar sperăm să vă scoatem din Polonia cam în acelaşi mod.

— Bine, a dat Tomasz din cap.

S-a înclinat în faţă, şi-a frecat mâinile, apoi s-a lăsat din nou pe spate, ca şi cum era prea entuziasmat ca să stea nemişcat. Privirile noastre s-au întâlnit din nou, iar Tomasz mi-a oferit un zâmbet larg. În acel moment, am simţit că detaliile erau irelevante – Tomasz părea la fel de încântat de parcă am fi fost deja liberi şi în siguranţă, aşa că, în ciuda realităţii

noastre, m-am simţit şi eu la fel ca el doar pentru o secundă.

— Înainte de a te entuziasma prea tare, lasă-mă să-ţi explic ce îţi propun. Jakub a construit o ladă mare de lemn. Din exterior, arată ca mai multe lădiţe făcute stivă. *Este* loc pentru două persoane înăuntru, deşi el susţine că va fi strâmt şi inconfortabil, că probabil va fi puţin loc pentru bagaje – poate o valijoară cu mâncare şi apă. Vă veţi afla în fundul camionului, aşa că va trebui să faceţi întreaga călătorie stând în interiorul lăzii, fără pauză. Va dura cel puţin o zi întreagă – chiar şi mai mult dacă va trebui să se oprească pentru a dormi, ceea ce speră să evite, dar...

Eu şi Tomasz ne-am privit unul pe altul. Zâmbetul lui larg pierise acum. Mă evalua – se asigura că am înţeles ce înseamnă asta. Fără pauze de baie. Fără intimitate. Fără *lumina zilei.* Ne-ar fi fost la fel de rău cum ne era în situaţia noastră actuală din pivniţă, unde m-am umilit, fiind nevoită să folosesc oala de noapte de faţă cu el – dar avea să fie şi mai rău, pentru că, în pivniţă, măcar puteam să stau în picioare, să mă întind şi chiar să fac paşi dacă anxietatea devenea prea intensă.

Puteam s-o fac? Numai gândul la asta mă făcea să mă simt rău şi, în ciuda strălucirii lămpii, pereţii pivniţei se apropiau brusc de mine. Dar trebuia să fiu realistă – şi nu aveam de ales decât să fiu curajoasă. Mi-am ridicat bărbia şi m-am uitat direct la Henry.

— Şi după aceea?

— Şoferul nostru vă va duce într-un loc cu deschidere spre râul Don. Acolo se află un localnic cu

o barcă, el vă va trece pe cealaltă parte. Stalin i-a eliberat pe polonezii pe care îi ţinea sub control, aşa că, *teoretic,* odată ce veţi ajunge pe celălalt ţărm şi vă veţi afla pe teritoriul sovietic, veţi fi liberi.

Am avut nevoie de câteva clipe pentru a procesa acest ultim cuvânt, iar când am reuşit, am rostit neîncrezătoare:

— Liberi?

— *Liberi...* a repetat şi Tomasz, dar mai lent, ca şi cum i-ar fi savurat gustul pe limbă.

Ne-am intersectat privirile şi ne-am zâmbit din nou unul altuia.

— Da, aţi fi liberi, deşi, a spus Henry cu băgare de seamă, călătoria nu s-ar sfârşi, iar voi nu aţi ieşi încă din pădure. După ce veţi traversa râul, va trebui să mergeţi pe jos până într-un oraş numit Voronej – nu e departe de Frontul de Est, dar se află încă sub control sovietic strict. Acolo vă puteţi îmbarca într-un tren care vă va duce până la Buzuluk. Vreau doar să mă asigur, prietenii mei, că înţelegeţi în ce vă băgaţi. Va fi şi o călătorie neplăcută, şi lungă, va dura cel puţin câteva săptămâni. Trenurile sunt supraaglomerate de concetăţenii voştri polonezi, recent eliberaţi din gulaguri şi din lagărele de muncă forţată. *Cu toţii* sunt disperaţi să ajungă la Buzuluk.

— Ce se întâmplă la Buzuluk? a întrebat Tomasz.

— Acolo se reformează şi se antrenează Corpul II al armatei poloneze. Dar am auzit că şi acolo condiţiile sunt dificile – mâncarea e puţină, bolile sunt în floare, iar unii refugiaţi polonezi suferă enorm. Dar trebuie să ajungeţi la Buzuluk, fiindcă urmează să vină un transport cu haine din Marea Britanie pentru a le ţine

de cald noilor trupe poloneze pe timpul iernii. Dacă totul merge aşa cum sper, ofiţerii britanici care aduc transportul de haine vă vor căuta şi, când se vor întoarce în Marea Britanie, vă vor lua pe amândoi cu ei şi vă vor duce la Ambasada SUA. De acolo vă va prelua fratele meu.

— Fratele tău fiind...?

— Este judecător în America. Are relaţii la guvern. Sperăm că, dacă le vom arăta cât de rău stau lucrurile aici, vor interveni. Eforturile noastre nu au dat încă roade, dar... poate că acest nou film va fi cel care îi va motiva.

A oftat din greu şi a ridicat trist din umeri spre mine.

— Vom continua să încercăm. Este tot ceea ce putem face.

— Vom face şi noi tot ceea ce trebuie, nu-i aşa, Alina? a spus Tomasz, cercetându-mă cu privirea, iar eu am zâmbit vag în timp ce am dat din cap.

— Aşa vom face.

Orice entuziasm pe care îl resimţisem în faţa perspectivei libertăţii era acum bine înăbuşit de avertismentele lui Henry cu privire la călătoria anevoioasă care ne aştepta. Încă părea imposibil. Încă *se simţea* imposibil.

— Poftim...

Henry a scos din rucsacul său un sul de pânză şi o canistră mică, apoi o cutie de conserve şi câteva sticluţe. I le-a dat lui Tomasz.

— Îmi pare rău, asta e tot ce am putut găsi. Va ieşi un ghips convingător?

Tomasz a citit etichetele şi a verificat recipientele, apoi a tresărit.

— Nu prea am cu ce să lucrez aici.

— Este foarte greu să faci rost de materiale medicale, după cum bine ştii.

— Da, a murmurat Tomasz, examinând cu atenţie echipamentul.

A ridicat din umeri.

— Dar voi face să funcţioneze.

— Nu putem să luăm pur şi simplu filmul cu noi? am întrebat eu.

A fost o pauză, apoi Tomasz a spus cu blândeţe:

— Dacă suntem prinşi, este mai bine ca filmul să nu fie descoperit.

— Şi, odată ajunşi pe teritoriul sovietic, veţi da de mulţi oameni disperaţi - orice lucru care are o potenţială valoare comercială este expus riscului de a fi furat. Filmul *trebuie* ascuns, a spus Henry uşor. Acum, am cumpărat aceste ruble pentru voi – nu e mult, dar probabil că veţi avea nevoie să vă faceţi rost de câteva haine noi, iar mâncarea s-ar putea să fie greu de găsit acolo. S-ar putea să fie nevoie de inventivitate, dar ai dovedit cu prisosinţă că eşti capabil de asta. Şi, în cele din urmă, veţi avea nevoie de actele voastre de identitate pentru a avea acces în tabăra de la Buzuluk. Sunt foarte mulţi oameni care încearcă să pătrundă acolo, înţeleg că, în afară de cei care îşi pot dovedi cetăţenia poloneză, celorlalţi le refuză strict intrarea.

I-a aruncat o privire lui Tomasz.

— Mai ai actele?

— Da, am reuşit să-mi păstrez paşaportul de dinainte de război, a spus Tomasz, dar mie mi-a sărit inima din piept.

— O, nu, am şoptit eu şi m-am întors panicată spre Tomasz. Ţi-a dat mama cartea mea de identitate înainte să-i ducă de aici?

El a scuturat din cap, încruntându-se, iar eu am început să tremur.

— Pe a mea o ţinea mereu asupra ei, pentru că nu ne separam niciodată şi pentru că eu tot uitam de ea. Eu... Cartea de identitate era tot ce aveam. Nu am paşaport.

Henry a deschis gura, apoi a închis-o la loc. Tomasz a închis ochii. Speranţa se scurgea din mine, pe când disperarea se grăbea să îi ia locul. Regretam amarnic. Mama îmi păstrase actele doar pentru că fusesem nesăbuită la începutul perioadei de ocupaţie – neatentă şi leneşă, în ciuda faptului că îmi riscam propria viaţă. *Proastă*, *proastă*, *proastă.*

— Putem ajunge la Buzuluk fără paşaport, nu-i aşa? a întrebat brusc Tomasz. Henry a dat din cap cu prudenţă.

— Bineînţeles că da. Veţi sta ascunşi în spatele unui camion. Nimeni nu vă va verifica actele.

— Iar mie mi se va permite accesul în tabără? Cu paşaportul meu?

— Din câte am înţeles, da.

— Atunci – Tomasz s-a uitat la mine şi a ridicat din umeri – ajungem la Buzuluk şi sperăm la ce-i mai bun. În cel mai rău caz, Alina mă va aştepta afară?

— Tabăra este *imensă,* Tomasz. Deja sunt zeci de mii de oameni înăuntru. Mă îngrijorează faptul că nu-ţi

dai seama cât de dificil v-ar fi amândurora dacă v-aţi separa acolo. De fapt, cunoscându-te aşa cum te cunosc, prietene, am vaga bănuială că, dacă veţi ajunge la Buzuluk, iar Alina va fi lăsată singură în afara taberei, vei refuza şi tu să intri, iar asta va face ca întreaga misiune să fie în van, a spus Henry cu un ton sec, de frustrare.

A suspinat şi şi-a frecat tâmplele.

— Nu, am impresia că singurul mod în care putem continua de aici este ca eu să mă întorc la Nadia şi să văd dacă putem obţine nişte acte false pentru Alina. Este *singura* noastră şansă de reuşită aici.

Tomasz mi-a strâns mâna, iar eu am dat din cap. Henry şi-a desfăcut larg mâinile.

— Asta ar fi oricând destul de greu de făcut, dar problema noastră este că nu mai avem timp, pentru că... Dacă facem asta, trebuie să o facem mâine.

— *Mâine?* am vorbit eu înecându-mă, iar dacă înainte mă simţisem neliniştită, acum mi se făcuse rău de-a dreptul.

Am clipit iute, refuzând să-mi dau voie să plâng. Henry m-a privit înţelegător.

— Îmi pare rău, Alina. Jakub nu poate risca să facă asta când are un tovarăş de drum. Am avut noroc astăzi, dar s-ar putea să treacă luni bune până când se va mai întâmpla acest lucru.

— Nu, e în regulă, am spus eu, ridicând bărbia cu încăpăţânare. Voi fi bine.

— Nadia ştie despre asta? Va şti să aibă grijă de prietenii mei după ce eu voi pleca? a întrebat Tomasz.

Henry a dat din cap, iar Tomasz a oftat.

— În regulă, bine. Totuşi, va trebui să mă duc să-i văd, cel puţin pe Eva şi pe Saul.

— O să te las să te ocupi de asta, a murmurat Henry.

Ne-a dat instrucţiuni referitoare la punctul de întâlnire, care nu era departe de casa mea – în afara drumului principal, la periferia dinspre Trzebinia. L-am văzut urcând la etaj, iar apoi eu şi Tomasz am rămas singuri.

— Cât timp avem la dispoziţie?

— Cam unsprezece ore, a murmurat Tomasz.

— Dacă Henry nu-mi poate face rost de paşaport...

— Atunci vom pleca oricum, a spus el categoric. Suntem oameni descurcăreţi, dragostea mea. Vom ajunge în tabără şi vom găsi o cale de a intra acolo. Îţi *promit.*

Am răsuflat, iar apoi am dat din cap.

— În afară de palton, mai am nevoie de un singur lucru. L-am luat de mână şi l-am condus în dormitorul meu. Am dat la o parte desenele Emiliei şi am scos inelul mamei.

— Ni l-a dat mama. Pentru nunta noastră, am şoptit eu, ridicându-l cu grijă în mână.

Mi-am amintit atunci atât de viu noaptea în care mi l-a dăruit şi cum mi s-a părut mie că plecarea lui Tomasz la facultate era cel mai rău lucru din lume. Am simţit că acea variantă naivă a mea îmi era ca un prieten cu care pierdusem de mult legătura. Tomasz m-a sărutat uşor pe frunte.

— De îndată ce vom ieşi din ţara asta uitată de Dumnezeu, Alina, am să te fac soţia mea. Primul preot care ne iese-n cale... mi-a promis Tomasz. Îţi voi pune

acest inel pe deget şi va şti toată lumea – eu sunt al tău şi tu eşti a mea.

— Este *mult* prea mare, nu-l pot purta până nu găsim un preot *şi* un bijutier, am râs eu încet, dar am izbucnit din nou în lacrimi.

Am închis ochii pentru o clipă, după care am şoptit apăsat:

— Dacă pot sta cinci minute la lumina lămpii, am să îl cos în tivul paltonului meu, ca să nu se piardă în timpul călătoriei.

— Avem ceva vreme, nu trebuie să ne grăbim. Ia-ţi timp să arunci o privire în jur şi să-ţi iei rămas-bun. Ştiu...

A făcut o pauză, apoi a şoptit:

— Dragostea mea, ştiu că nu e uşor. Ştiu că totul este înspăimântător. Dacă ar fi existat o altă cale...

L-am sărutat apăsat pe buze şi am inspirat adânc.

— Mama mi-ar spune să încetez cu îmbufnarea şi să-mi pun cizmele de lucru, am zis eu cu hotărâre. Pot să mă îmbufnez şi să plâng în spatele camionului nazist care s-ar putea să ne ducă la pierzanie.

— La pierzanie? a râs Tomasz, iar apoi a clătinat din cap. Către libertate, Alina. Iar eu voi fi acolo să te ţin în braţe. O să te ţin în braţe pe toată durata călătoriei.

— Atunci, voi trece cu bine peste asta.

I-am zâmbit şi am crezut cu toată inima în ceea ce i-am spus:

— Atât timp cât eşti cu mine, pot trece peste orice.

Capitolul 30

Alice

În drum spre Trzebinia, Zofia îmi dă o lecţie de istorie – un rezumat rapid al istoriei vieţii polonezilor, până la desfiinţarea comunismului şi la aderarea ţării la Uniunea Europeană. O întreb despre mormintele şi monumentele pe care le văd răspândite pe marginea drumului. Unele sunt complex realizate, altele sunt într-atât de mici, încât, dacă nu ar fi florile sau felinarele aşezate lângă ele, pe pământ, aproape că ar putea trece neobservate.

— Unele sunt pentru preacinstirea sfinţilor sau a Maicii Domnului, îmi explică ea, arătând spre un monument din piatră împodobit cu panglici albastre. Acesta, de exemplu, este de la o sărbătoare recentă, care o cinsteşte pe Fecioara Maria. Altele sunt morminte sau monumente ridicate în memoria celor dispăruţi. Unele sunt moderne, altele sunt foarte, foarte vechi, iar multe sunt de pe vremea războiului. La sate, sunt morminte peste tot, dar a fost chiar mai rău în Varşovia. Am văzut fotografii cu morminte improvizate pe străzi – fără piatră funerară, fără nicio modalitate de a comemora persoana respectivă.

Oftează din greu.

— În acel război au murit şase milioane de cetăţeni polonezi. Dimensiunea morţii şi a suferinţei este de neînchipuit pentru mintea noastră din ziua de azi.

După aceea, o vreme ne continuăm drumul în tăcere. În curând, ieşim de pe autostradă şi intrăm în Trzebinia, iar eu îmi dau seama imediat că este un oraş industrial. Primele străzi sunt mărginite de fabrici şi de întreprinderi mari, iar astăzi, cel puţin, chiar şi la nivelul străzii, aerul este vizibil poluat. Când ajungem în zona rezidenţială, Zofia îşi îndreaptă cu dezinvoltură degetul arătător spre o clădire dărăpănată de pe partea stângă.

— Aceasta este singura sinagogă de aici rămasă în picioare după război, îmi spune ea. La începutul războiului, erau câteva mii de evrei în oraş, patru sinagogi, o comunitate înfloritoare. Până la sfârşitul războiului, *toate* au dispărut. Sinagoga care a rămas este nefolosită şi prost întreţinută. Nu poţi reconstrui o comunitate când nu mai este nimeni care să se ocupe de reconstrucţie.

Îmi încordez gâtul pentru a privi în urmă, la sinagoga ce se pierde în depărtare în spatele nostru, şi nu ştiu ce să-i răspund. Desigur, am învăţat despre război în timpul orelor de istorie de la şcoală, dar niciodată detaliat şi niciodată nu mi s-a părut pe deplin real – părea prea mare, prea îngrozitor şi prea *străin* pentru a se fi întâmplat cu adevărat într-un trecut atât de recent.

Brusc, mă gândesc din nou la neputinţa Babciei şi a lui Pa de a ne împărtăşi poveşti din viaţa lor de aici şi mă întreb care au fost toate lucrurile pe care cu siguranţă le-au văzut şi le-au trăit şi despre care, acum, eu nu voi mai afla niciodată, indiferent de cât de bine va decurge această călătorie. Ce se întâmplă când se pierd poveşti cum sunt ale lor? Ce se

întâmplă atunci când nu mai ai pe nimeni căruia să îi transmiţi mai departe experienţa ta sau când, pur şi simplu, nu reuşeşti să o împărtăşeşti?

Nu e pentru prima dată când mi-aş fi dorit ca măcar o dată, când am întrebat-o pe bunica mea despre război, în loc să-mi fi zis „a fost o perioadă teribilă, nu vreau să vorbesc despre asta”, să fi fost capabilă să îmi spună ceva mai mult. *Orice* altceva. Poate că, dacă mi-ar fi putut împărtăşi o parte din povestea ei, aş fi putut învăţa din ea, mi-aş fi putut învăţa copiii din ea, am fi putut construi o lume mai bună cu ajutorul lecţiilor dure pe care, cu certitudine, ea le-a învăţat.

Zona rezidenţială se termină brusc, ultimul rând de case dând într-o pădure deasă, răspândită pe un deluşor. Drumul ia o curbă bruscă prin pădure, pe o parte a dealului, şi, dintr-odată, suntem înconjurate de câmpuri, drumul nemaifiind nici măcar asfaltat. Fiindcă dealul adăposteşte oraşul de aceste câmpuri, peste câteva sute de metri am senzaţia că suntem în mijlocul pustietăţii – nu se prea văd decât terenuri agricole. Există câteva petice lungi şi subţiri de culturi, dar majoritatea câmpurilor din această parte a oraşului arată de parcă ar fi fost abandonate – iarba este înaltă şi presărată cu flori sălbatice în nuanţe de mov şi roşu. Pe măsură ce briza blândă trece peste flori, acestea par că îmi fac cu mâna în semn de salut.

— Adresa pe care ţi-a dat-o este nu departe pe acest drum, murmură Zofia. Ne îndreptăm spre casa de acolo, aflată pe stânga. Este destul de neobişnuit să vezi o casă de dinainte de război în acest district. Suntem norocoase că mai este încă acolo.

— Pentru că este atât de veche?

— Nu, ci pentru că, în general, fermele din această regiune nu au supravieţuit ocupaţiei. Aş spune că ceea ce a salvat-o pe aceasta este materialul de construcţie – dacă ar fi fost din cărămidă, ar fi dispărut şi ea. Naziştii au descompus toate clădirile din cărămidă, pentru că nu au putut fabrica îndeajuns de repede cărămizi, scopul fiind acela de a extinde cea de-a doua parte a Auschwitzului – lagărul pe care l-au numit Birkenau, spune ea. Nu este departe de aici, şi sunt destul de sigură că această proprietate a fost inclusă în cei douăzeci de kilometri pe care i-au desemnat drept „zonă de interes”. Practic, au eliberat fermele de toţi rezidenţii lor, astfel încât să poată ridica un gard mare şi să se asigure că nimeni nu vedea, din greşeală, ce făceau în lagăr. Au făcut-o sub pretextul înfiinţării unei ferme de muncă imense, ceea ce a şi fost adevărat, bineînţeles. Au cultivat o mare parte din acest teren, dar adevăratul lor scop era tăinuirea.

— Nici măcar nu-mi pot imagina cum ar fi să trăiesc într-o casă atât de mică, recunosc eu.

Casa este, probabil, de dimensiunea sufrageriei pe care o am acasă, poate chiar mai mică.

— Erau alte vremuri. Oamenii aveau alte aşteptări.

Zofia opreşte pe alee, apoi se uită la mine.

— Şi iată-ne aici.

Mă uit de pe alee la casă şi la pădurea ce se întinde pe dealul de dincolo de ea şi, spre surprinderea mea, *recunosc* scena din faţa ochilor mei. Nu am mai fost niciodată aici şi nu ştiu nimic despre viaţa Babciei din timpul războiului, dar ştiu *totul* despre copilăria ei. Am

auzit de pădurea aflată pe dealul din spatele casei ei şi despre comuna de pe cealaltă parte a acestuia. Mi-a spus că a locuit într-o casă foarte mică, dar cu un hambar mare. Mi-a spus că pământul era sărăcăcios, fiind stâncos, iar majoritatea câmpurilor lor erau într-o pantă abruptă.

Şi *exact* asta este scena ce se desfăşoară în faţa mea.

— Dealul ăla se numeşte Dealul Trzebiniei? o întreb pe Zofia.

Ea înclină capul.

— Nu cred că acel deal are o denumire oficială, dar comuna Trzebinia *se afla* pe partea cealaltă, deci presupun că ar avea sens.

— Babcia mi-a povestit atât de puţine lucruri despre viaţa ei de după ce a început războiul, dar îmi spunea întotdeauna poveşti despre copilăria ei, despre viaţa alături de fraţii, sora şi părinţii ei, la mica lor fermă, îi spun Zofiei. Mi-a descris numai locul acesta şi este exact aşa cum l-a descris.

În momentul în care cobor din maşină, mă simt complet luată prin surprindere de valul de emoţii intense care înfloresc în mine. Este ceva neaşteptat de profund în a fi aici – în această ţară care a fost casa bunicii mele şi un loc pe care am înţeles întotdeauna că l-a iubit enorm cândva şi de care i-a fost *mereu* dor. Simt privirea răbdătoare a Zofiei zăbovind pe chipul meu şi încerc să clipesc pentru a-mi alunga lacrimile, dar una îmi scapă şi mi se rostogoleşte pe obraz.

— Ai nevoie de un minut? mă întreabă ea cu blândeţe, iar eu îmi dreg vocea şi scutur din cap.

— E o prostie... murmur eu în ciuda sentimentului de jenă. Nu-mi vine să cred că sunt aici. Am cunoscut-o dintotdeauna ca fiind cealaltă versiune a ei, ştii? Şi asta e ca o privire în...

Îmi curăţ gâtul, nesigură că mă exprim în mod adecvat.

— Asta e *doar* o fermă, nu-i aşa? Una neimpresionantă, nici măcar nu putem fi convinse că este cea despre care mi-a vorbit ea. Nu ştiu de ce sunt atât de emoţionată.

— Priveşti totul în mod greşit, Alice. Poate că pentru oricine altcineva ar putea fi „doar o fermă, dar pentru tine?! Numai prin dorinţa ta de a veni aici se vede clar ce dragoste profundă îi porţi bunicii tale. Aceasta ar putea fi o parte din propria ta istorie şi este o istorie care, până în acest moment, a fost pierdută pentru tine. Am mai ajutat oameni să dea de urma strămoşilor lor şi înainte, iar cele mai neînsemnate lucruri sunt uneori cele mai intense.

Dau din cap, iar o altă lacrimă îmi curge pe obraz.

— Mi-aş fi dorit să fi venit aici când putea şi ea călători cu mine, şoptesc, apoi îmi şterg nerăbdătoare lacrima de pe obraz şi îmi mai limpezesc încă o dată gâtul. Mi-aş fi dorit ca ea să-mi fi putut spune mai multe despre viaţa ei de aici. Mi-aş fi dorit ca ea să fie aici, lângă mine, şi să-mi spună lucrurile pe care vrea să le ştiu.

Mă uit la casă, cum este aşezată pe acel deluşor ciudat, încadrată de pădurile verzi şi dese din spatele ei şi de acel albastru intens şi dramatic al cerului de deasupra. Mirosul de praf şi de iarbă atârnă greu în jurul meu, iar briza îmi răscoleşte părul. Inspir aerul

ăla de ţară, ţinându-l adânc în plămâni, ca şi cum aş putea să păstrez amintirea lui, ca şi cum l-aş putea lua cu mine acasă.

Curtea este împrejmuită cu un gard din sârmă ruginit şi scund, prevăzut cu o poartă în faţă. Lacătul de pe poartă mi se pare inutil, oricum ar fi uşor să sari gardul, şi am senzaţia că, dacă ai pune puţină presiune, balamalele ar ceda. Zofia se apropie de poartă, apoi se uită cu nerăbdare înapoi spre mine când vede că ezit.

— Încălcăm proprietatea...?

— Dacă ai o problemă cu încălcarea proprietăţii, poate că ai străbătut jumătate de glob degeaba, râde ea.

Eu încă mai ezit, iar ea îşi flutură braţul într-un gest larg.

— Uită-te la proprietate, Alice. Nu locuieşte nimeni aici. Este, cel mai probabil, abandonată, dar e aşa de zeci de ani, lucru deloc neobişnuit. Generaţiile mai recente fie nu pot, fie nu vor să trăiască din parcelele astea mici, aşa că, uneori, pământul a sfârşit, pur şi simplu, prin a fi lăsat în urmă. În cazul de faţă, poate că aici nu a mai rămas nimeni care să preia proprietatea după război.

— Sunt urme de maşină în iarbă, subliniez eu, iar Zofia ridică din umeri.

— Nu sunt *atât* de proaspete.

Peste porţi, prin iarbă, văd ceea ce reprezintă un fel de alee rudimentară, care trece pe lângă casă – dar are dreptate, iarba se revarsă şi de-a lungul acestei poteci, semn că abia dacă este folosită. Zofia sare gardul şi începe să meargă de-a lungul aşa-zisei

poteci. Sunt încă stresată că trebuie să încalc proprietatea, dar se pare că nu prea am de ales.

— Sunt şerpi pe aici? strig eu după ea, iar vântul poartă spre mine râsul ei uşor la întrebarea mea.

Decid să iau asta ca pe un nu şi mă caţăr cu băgare de seamă peste gard, apoi alerg un pic până o ajung din urmă pe Zofia. Mergând, mă uit la căsuţă. Acoperişul este făcut din ţigle ondulate din beton, dar s-a lăsat pe alocuri. Pereţii par încă destul de rezistenţi, dar acoperişul arată de parcă ar putea să se prăbuşească de îndată ce vreo frunză se va aşeza pe el. Văd două construcţii din lemn lângă casă – o mică latrină în spate şi ceea ce presupun că este un hambar, în faţă. Acoperişul hambarului chiar a cedat, împreună cu unul dintre pereţii săi înguşti.

Stâlpii de electricitate de pe şosea trec chiar pe lângă casă, iar eu am vaga bănuială că latrina s-ar putea să nu fie conectată la o reţea de canalizare. Nu prea mă pricep să apreciez dimensiunea spaţiilor, dar fratele lui Wade are ca hobby o fermă în Vermont. Proprietatea aceea are opt hectare, iar aceasta pare a fi pe jumătate cât ea. Casa îmi pare şi mai mică acum, de aproape. Casa de la Oviedo a Babciei şi a lui Pa era de cel puţin zece ori mai mare, poate chiar şi mai mult. Ştiu că, înainte să stea în casa aceea mare, au locuit şi prin alte părţi ale Americii – mama îşi aminteşte că a trăit în nişte locuri foarte obişnuite în copilărie până când i-a fost recunoscută diploma de medic a lui Pa, dar, cu toate astea, pentru Babcia, trecerea de la această viaţă la cea în care s-a văzut pusă odată ce a ajuns în SUA trebuie să fi fost un adevărat şoc cultural.

Păşesc cu grijă prin iarba înaltă până când reuşesc să fac o fotografie care să includă atât casa, cât şi hambarul, după care i-o trimit mamei.

Te rog să i-o araţi Babciei. Aceasta este prima adresă rezidenţială de pe lista ei. Nu găsim data naşterii Babciei înregistrată aici, în Trzebinia, iar ghidul s-a gândit că asta ar putea însemna că s-a născut în altă parte, dar locul acesta arată exact aşa cum mi-a descris ea casa copilăriei sale.

Acasă este ora 6.00 dimineaţa, aşadar ştiu că mama este în drum spre spital, unde merge înainte de serviciu, dar mă aştept să mai treacă ceva timp până când îmi va răspunde. Eu şi Zofia ne plimbăm separat pe lângă casă. Ea se îndreaptă spre hambar; eu mă apropii de una dintre ferestrele mici de pe lateralul casei pentru a trage cu ochiul înăuntru. Îmi este greu să privesc prin perdeaua zdrenţuită şi prin praful adunat pe geamul ferestrei, dar, din ceea ce reuşesc să văd, se pare că locuinţa a fost împărţită în mai multe cămăruţe. Pe măsură ce ochii mei se adaptează la întunericul din interior, pot vedea un fel de cameră de zi – o sobă pântecoasă, o canapea extensibilă şi o mică zonă de servit masa. Masa şi unul dintre scaune sunt deplasate de la locul lor, de parcă cineva s-ar fi ridicat prea brusc de la cină şi nu a reuşit să le mai aşeze aşa cum trebuia.

Deodată, mă întreb dacă nu cumva această casă a rămas abandonată încă din timpul războiului. Dacă da, privesc printr-o fereastră, dar văd înapoi în timp, în urmă cu aproape optzeci de ani. Habar n-am cum

sau de ce a ajuns Babcia să părăsească acest loc, dar este neaşteptat de straniu să mă gândesc că s-ar putea să privesc tocmai acel moment din viaţa ei. Poate că stătea chiar la masa aceea atunci când a sosit clipa în care viaţa ei s-a schimbat pentru totdeauna şi poate că acea călătorie începută atunci s-a încheiat tocmai în America, alături de familia noastră.

În momentul în care mă îndepărtez de fereastră, mă sună mama.

— Bună, zâmbesc în faţa camerei.

— Bună, Alice, spune mama. Am aici o bunică tare emoţionată.

Întoarce telefonul către Babcia, căreia lacrimile îi curg şiroaie pe obraji, şi zâmbeşte spre mine ca şi cum tocmai aş fi descoperit Sfântul Graal.

— *Jen dobry, Babcia*, îi spun, iar ea îmi zâmbeşte încântată şi aplaudă stângaci.

Întorc obiectivul camerei şi mă plimb în jurul casei – îi arăt câmpurile, hambarul învechit, până şi curtea năpădită de buruieni ce împrejmuieşte casa. Mergând, îmi mut privirea de la paşii mei la ecran, pentru a-i vedea reacţia. Observ bucuria, tristeţea şi dorul care i se strecoară pe chip şi ştiu că am ajuns în locul potrivit.

Nu mă pot abţine să-mi imaginez un alt mod în care s-ar fi jucat scena de faţă dacă am fi întreprins împreună această călătorie acum zece ani. I-aş fi pus un milion de întrebări, dacă nu chiar mai multe. Poate că mi-ar fi răspuns la câteva.

— Alice, mă întrerupe mama, după câteva minute, după care faţa ei acaparează din nou tot ecranul.

Trebuie să plec la birou. Atunci, despre asta e vorba? Pare...

Privirea mamei alunecă de la cameră, apoi revine asupra mea. Ridică din umeri şi zâmbeşte, iar aprobarea ei bruscă e de-a dreptul ameţitoare:

— Ştii ceva? Dintr-odată pare incredibil de fericită.

— Bine, spun eu şi îi zâmbesc larg. Bine.

Fac o pauză, gândindu-mă din nou la absenţa acelui certificat de naştere, apoi întreb:

— Mamă, ţi-a spus vreodată că s-a născut în casa în care a şi crescut?

— Corect. Ea, fraţii ei gemeni şi sora ei s-au născut cu toţii acasă.

Mă uit la Zofia. Are capul înclinat într-o parte şi priveşte curioasă la iPad.

— Hm, murmură gânditoare Zofia.

Ridică puţin vocea, confirmând:

— Fraţi gemeni, zici?

— Bună ziua, spune mama, încruntându-se. Cine este acolo, Alice?

Reglez camera astfel încât mama să o poată vedea pe Zofia, iar Zofia îi face cu mâna şi zâmbeşte.

— Mamă, ea este Zofia. Zofia, ea este mama mea – doamna judecător Julita Slaski-Davis.

— Îmi pare atât de bine să vă cunosc, Julita, spune Zofia. Spune-mi, Hanna era mezina familiei?

— Aşa e. Obişnuia să-mi spună că ea era fetiţa cea răsfăţată, deşi nu-mi pot închipui că, în contextul copilăriei ei, *răsfăţata* însemna acelaşi lucru ca acum.

— Ştiţi numele fraţilor ei?

Mama pare neobişnuit de nesigură.

— Întotdeauna am crezut că numele surorii era Amelia, dar apoi am văzut lista pe care a întocmit-o săptămâna trecută pentru Alice şi scria *Emilia*; aşa că nu sunt foarte sigură...

— *Emilia* era sora mai mică a lui Pa, îi confirm mamei, iar ea oftează.

— Chiar nu înţeleg deloc cum se potrivesc toate astea. Îmi amintesc clar că mi-a spus că îi scria surorii ei, dar poate că mă înşel...

— Poate numele părinţilor ei... o îndemnă Zofia. Ştiţi care erau?

— Îmi amintesc doar numele mamei ei. O chema cu siguranţă Faustina, râde puţin mama. Biserica Catolică a canonizat o Sfântă Faustina... Dumnezeule mare, să fie vreo douăzeci de ani, iar Babcia a fost la fel de entuziasmată ca un copil într-un magazin de dulciuri.

— Ah. Mama ei s-a numit Faustina, iar tatăl ei se numea...

Zofia bagă mâna în geantă şi îşi scoate iPad-ul, apoi spune:

— Bartuk. Da?

O văd pe mama că se uită pe lângă ea şi aud un fel de mişcare în afara ecranului. Mama se încruntă.

— Ce este, mamă? E totul în regulă?

— Aşteaptă un minut, Alice, spune mama, iar camera o arată mergând spre pat.

Lasă telefonul jos pentru o clipă, pe noptieră cred, şi tot ce pot vedea este tavanul salonului de spital.

— Mamă? Eşti bine?

Camera se învârte sălbatic şi, pentru o clipă, este blocată de un deget. Se mută, iar atunci văd chipul Babciei.

— Bună, Babcia, murmur eu, din obişnuinţă.

Pare tulburată şi frustrată, iar eu mă uit neputincioasă la ecran.

— Mamă? Poţi să-i dai iPad-ul? Cred că vrea să ne spună ceva.

— Alice, ai spus că încă înţelege polona vorbită? mă întreabă Zofia cu blândeţe.

Eu dau din cap, iar ea întinde mâna spre telefon.

— Te superi dacă... pot să...?

Îi dau telefonul, iar Zofia zâmbeşte uşor la cameră. Vorbeşte foarte încet şi cu grijă în polonă timp de câteva minute. O singură lacrimă se rostogoleşte pe obrazul Babciei, dar dă din cap. Zofia se uită la mine şi zâmbeşte.

— Ei bine, ăsta e *un* mister rezolvat.

— Este?

— Alina Dziak a fost cea mai mică dintre copiii Faustinei şi ai lui Bartuk Dziak. Au avut patru copii – o fiică, Truda, băieţii gemeni, şi apoi Alina. Mi-am amintit componenţa familiei doar pentru că datele la care s-au născut gemenii şi Alina sunt destul de apropiate şi mi-a părut atât de rău de biata Faustina, spune Zofia confuză, dar apoi se dezmeticeşte. Alice, tocmai am întrebat-o pe bunica ta dacă *ea* este Alina şi a dat din cap că da.

Fac ochii mari.

— *Cum?* Mamă? Tu asculţi?

O văd pe mama cum îi întinde iPad-ul Babciei, iar ea îşi ia telefonul înapoi. Faţa ei umple ecranul şi se încruntă.

— Numele ei este Hanna, spune mama încordată. Este confuză.

— Nu am găsit nici urmă de documente pentru Hanna în acest district, nici măcar vreo familie de provenienţă care să poarte acest nume, îi spune Zofia cu blândeţe mamei. Nu are nicio logică. Dacă aceasta este casa copilăriei ei, iar ea şi fraţii săi s-au născut aici, familia Wisniewski ar fi fost înregistrată pe undeva.

Mama clatină din cap, dar apoi aud pe fundal, din salon, sunetul electronic al declanşatorului camerei foto. Mama îşi întoarce privirea de la ecran, iar apoi aud iPad-ul Babciei spunând *Alina,* moment în care mama face ochii mari şi neîncrezători. Încet, întoarce camera de filmat şi o văd pe Babcia stând pe pat, cu iPad-ul sprijinit stângaci în poală, cu faţa spre mama.

Pe chipul Babciei este aşezată o mască de pură determinare. A creat o etichetă pe ecranul iPad-ului pentru *Alina,* cu tot cu un selfie nou-nouţ pentru imagine. După o clipă sau două, Babcia ne aruncă o privire nerăbdătoare, apoi îşi ridică degetul arătător de la mâna stângă, îl îndreaptă spre ecran, apoi îl înfige în propriul ei piept.

— Sfinte Sisoe, spun eu.

— Asta e o confirmare destul de definitivă, spune Zofia.

— Nu. Nu cred asta, spune mama.

întoarce din nou camera şi se încruntă la ecran.

— Alice, nu înţeleg. Nu are niciun sens. M-a *minţit* toată viaţa mea? Nu. Eu nu...

— Mamă, o întrerup cu grijă. Mai ţii minte că şi-a dorit să mă numeşti Alina? Poate că are măcar un pic de sens.

Expresia mamei se înăspreşte. Ne uităm una la cealaltă pentru o clipă, apoi camera captează din nou sunetul iPad-ului Babciei vorbind.

Alina foc Tomasz. Babcia foc Tomasz. Alina foc Tomasz.

— Iisuse, acum se supără, murmură mama.

Este vizibil frustrată şi se uită ţintă la cameră.

— Mă duc să o calmez. Alice, vorbim mai târziu. Trebuie să mă gândesc la asta.

Apelul se întrerupe brusc, iar eu oftez şi mă uit la Zofia.

— Aşadar, bunica mea a adoptat o identitate falsă acum optzeci şi ceva de ani. Asta e ceea ce presupunem noi?

— Da, cred că este deducţia corectă.

— Ai idee *de ce?*

— Există un număr infinit de explicaţii posibile. Falsificarea identităţii era o industrie înfloritoare în Polonia ocupată.

Zofia ridică din umeri.

— Poate că, la un moment dat, a intrat în conflict cu naziştii şi a trebuit să se ascundă. Nu prea avem cum să ştim, decât dacă găseşte ea o modalitate de a ne spune.

Mă uit din nou în jurul fermei. Nu sunt prea multe lucruri aici, dar îmi dau seama că nu sunt deloc

pregătită să plec, aşa că îmi găsesc o scuză pentru a rămâne.

— Cred că o să mai fac câteva fotografii... Aş vrea să le trimit câteva soţului şi copiilor mei.

— Nu te grăbi, Alice.

Zofia zâmbeşte, apoi se îndepărtează de mine, spunându-mi:

— Îţi las puţin spaţiu, da? Te aştept la maşină.

*

După ce am fotografiat fiecare detaliu peste care am dat în jurul vechii case a Babciei, eu şi Zofia ne întoarcem în oraş. Următoarea adresă se află la doar o milă distanţă de fermă, adânc cuibărită pe o alee îngustă. În timp ce Zofia întoarce maşina pe mica stradă, eu cercetez cu privirea copacii falnici de pe trotuar.

— Castani dulci, îmi explică Zofia. Sunt peste tot prin parcul acela imens de la capătul străzii. Ce loc frumos. Bănuiesc că trebuie să fi fost o adresă destul de prestigioasă pe vremea bunicii tale.

Aici sunt câteva case foarte *vechi* şi foarte mari şi, când intrăm prima dată pe stradă, categoric mă aştept să ne îndreptăm spre una dintre ele. Sunt dezamăgită totuşi, pentru că numărul spre care ne-a îndrumat bunica mea se întâmplă să fie al uneia dintre casele recent modernizate de pe alee.

— Cred că am avut noroc cu ferma, dar orice spera ea să găsim aici pare să fi dispărut de mult, spune Zofia.

— Nu pare că am prea multe de făcut aici, în afară de a face nişte fotografii ca să-i arăt cum arată acum, spun eu cu un oftat.

În orice caz, batem la uşă şi descoperim că proprietarii de acum sunt un cuplu de tineri profesionişti, iar casa a fost vândută de cel puţin două ori în ultimii douăzeci de ani, aşa că femeia care răspunde la uşă nu are idee de ce şi-ar fi dorit bunica mea o poză cu această locuinţă. Totuşi, este o persoană caldă şi prietenoasă, iar după ce îi explicăm de ce ne aflăm acolo, este într-atât de amabilă, încât se oferă să ne arate casa, în eventualitatea în care este important acest lucru. Când intrăm în holul ultramodern, devine clar că orice şi-ar fi dorit Babcia să găsim aici a dispărut de mult.

Plecăm cu mâna goală – şi ştiam că s-ar putea întâmpla aşa – dar este dezamăgitor după ce am văzut ferma şi am descoperit numele real al Babciei. A trecut de mult de ora prânzului şi începe să îmi chiorăie stomacul. Zofia sugerează să luăm o pauză, aşa că ne întoarcem în piaţa oraşului pentru asta.

— Să vedem ce ne aduce această după-amiază.

Îmi face cu ochiul şi ne aşezăm la masă.

*

După ce mâncăm, o las pe Zofia să-şi bea cea de-a doua cafea, cea de care are „nevoie disperată”, iar eu mă îndrept spre o alee din apropiere, pentru a găsi puţină intimitate şi pentru a-mi suna familia.

— Unde eşti, mami? mă întreabă Callie de îndată ce o sun.

Conexiunea nu este grozavă aici, aşa că transmisia video a chipului ei nu este la fel de clară cum a fost ieri în oraş, însă, cu toate astea, îmi este suficient să o văd ca să simt pentru prima dată fiorul dorului de casă. Îl resping şi păstrez un ton relaxat al vocii.

— Ne aflăm într-un orăşel numit Trzebinia, locul unde s-au născut Babcia şi Pa, îi spun eu. Cum stau lucrurile pe acolo?

— Ah, ştii tu, spune ea. Nu-ţi face griji, acum îl ajut mai mult pe tata – aproape că a reuşit să se descurce cu chestiile elementare. Aproape.

Încerc să râd, dar şi tresar în acelaşi timp, iar expresia lui Callie devine un pic mai tristă.

— Mami. Când tati pleacă cu serviciul, ne lipseşte foarte mult, dar acum este atât de diferit. Mi-e *foarte* dor de tine.

— Şi mie mi-e dor de tine, ursuleţ, spun cu tristeţe.

Ochii mari ai lui Callie se umplu de lacrimi, iar ea clipeşte iute.

— Mă rog, spune ea, şi pentru doar o secundă pare mult mai matură faţă de cei zece ani pe care îi are, încât mă doare un pic mai tare inima.

Expiră, apoi mă întreabă veselă:

— Ai mai descoperit ceva mişto azi?

O pun la curent cu ceea ce s-a întâmplat la fermă, apoi îi promit că îi voi trimite câteva fotografii. Când Wade răspunde la telefon, revine şi dorul de casă. Stând acasă, petrec o grămadă de timp făcându-mi griji în legătură cu lucrurile care par să nu meargă în căsnicia mea. Abia acum, când mă aflu în cealaltă parte a lumii, îmi este foarte limpede că unele lucruri sunt încă întregi. Legătura dintre noi pare mai puţin

vibrantă decât era odată, dar Wade este încă cel mai bun prieten al meu şi mă simt încă profund, iremediabil atrasă de el.

— Hei, spun încet.

— Bună, încântătoarea mea soţie, spune el zâmbind. Cum merg lucrurile în fascinanta Europă?

— Vai, fascinant, glumesc eu, întorcând camera pentru a-i arăta priveliştea aleii.

Când întorc din nou camera, el râde.

— Am vizitat casa copilăriei Babciei şi, cât timp eram acolo, am sunat-o pe mama, încât să poată să o vadă şi Babcia. A fost destul de uimitor. De fapt, un moment foarte special, mă bucur că am reuşit să fac asta pentru ea. Şi ghici ce? Numele *adevărat* al Babciei este Alina.

— Nu se poate.

— E adevărat. Mama mi-a povestit zilele trecute că a încercat să o convingă pe ea să-mi dea mie numele ăsta, dar nu aveam nicio idee de unde a apărut, spun eu.

— Incredibil. Ai vreo idee de ce a folosit un alt nume odată ce s-a mutat aici?

— Nu ştim încă. Oh, şi apropo, Zofia este minunată – o excelentă şoferiţă şi e şi foarte bine informată. Bine lucrat.

— Mulţumesc.

Wade face o plecăciune falsă la cameră, după care ne oprim amândoi. Lucrurile par mai liniştite acasă astăzi, dar am emoţii când vine momentul să îl întreb despre Eddie.

— Este la el în cameră, se uită la videoclipurile lui, spune Wade, „auzind” în mod corect întrebarea pe

care nu i-am adresat-o, ceea ce mă emoţionează. Este bine, Alice. Ieri l-am luat cu mine la birou şi s-a împrietenit cu unii din echipa mea.

Fac ochii mari când aud asta.

— Serios?

— Desigur, spune Wade şi ridică din umeri. Ei bine, dacă stai să te gândeşti, biroul meu este un fel de loc ideal pentru Eddie. Adică, sunt reguli peste reguli peste reguli, iar *totul* este scris. I-am dat pur şi simplu manualul de siguranţă pentru vizitatori, l-a citit, iar apoi a stat liniştit în biroul meu toată ziua şi s-a jucat cu iPad-ul lui. Ah, apoi a venit cu mine la o şedinţă, a stat jos şi s-a jucat cu titirezul ăla o vreme. Probabil că ajută şi faptul că niciunul dintre şobolanii mei de laborator nu este deosebit de vorbăreţ – într-un fel, Eddie s-a simţit ca acasă.

Wade face o pauză, apoi îşi drege glasul şi recunoaşte cu vădită dificultate:

— M-a făcut să mă întreb de ce nu l-am mai luat cu mine până acum.

Simt un val brusc de confuzie, căci sunt oarecum încântată şi uşurată de această mărturisire, dar mă simt şi revoltată instantaneu. În aceşti ultimi ani, am renunţat să mai încerc să-l conving pe Wade să creeze o conexiune cu Eddie, dar înainte de asta?! în primii ani?!

Pe atunci, încercam tot timpul.

Fii un om mai bun, Alice. Nu o spune.

Nu. O. Spune.

— Ţi-am *spus* cu mulţi ani în urmă că ar trebui să-l iei cu tine la birou într-o zi. Ţi-am spus că i-ar plăcea.

Ţi-am spus că echipa ta ar înţelege, dar ai zis că ar fi prea periculos, dar eu ţi-am *spus*-o, am rostit eu.

Maxilarul lui Wade se încordează.

— Ştiu că mi-ai spus, spune el cu rigiditate.

Trebuie să redirecţionez această conversaţie înainte de a se transforma într-o ceartă, dar am nevoie de mai multe informaţii despre fiul meu, aşa că încerc să par mai senină când întreb:

— Şi a dormit noaptea trecută? A mâncat?

Wade se uită acum la cameră cu o oarecare precauţie.

— I-am dat melatonina aseară şi, da, a dormit destul de bine. A întrebat din când în când de tine pe iPad. Pascale i-a arătat cu degetul calendarul pe care i l-ai făcut.

Privirea i se înmoaie, la fel şi tonul, în timp ce mă linişteşte din nou, aşa cum am nevoie cu disperare.

— Totuşi, nu e nimic ce nu putem rezolva, dragă. Totul este în regulă.

Pentru o secundă, nu mă pot gândi decât la bietul meu băiat, derutat de absenţa mea, întrebând din nou şi din nou de mine, dar fără să poată înţelege cu adevărat de ce am dispărut eu într-o zi, pe când el era la şcoală. În momentul în care simt cum tensiunea începe să-mi străbată trupul, mă forţez să mă gândesc la cât de rău *ar fi putut* decurge totul – la cât de rău mă aşteptam să fie – şi la lucrurile bune care au rezultat deja din această călătorie. Dacă Wade ar putea să-l ia pe Eddie cu el la serviciu în *foarte rarele* ocazii când sunt bolnavă sau când nu pot jongla cu programul lui Eddie şi al lui Callie...

Întreaga mea viaţă ar fi diferită.

Aş avea un plan de rezervă pentru clipele în care am nevoie disperată de unul. Din când în când, aş avea şansa unui moment de respiro.

Aş avea pe cineva care să mă ajute când am nevoie de o pauză, cineva cu care să împart momentele bune şi momentele proaste. Adică tot ce mi-am dorit încă de la bun început.

Deschid gura pentru a spune ceva de genul ăsta, dar, în ultima secundă, îmi atrage atenţia un morman de obiecte de pe fundalul fluxului video, obiecte ce nu îşi au locul acolo.

— Wade... ce e aia de pe blat?

Wade se uită în spate, apoi ridică din umeri.

— Conserve de supă.

— De ce... Wade, de ce sunt şase cutii de supă de-a lui Eddie pe blat?

— Nu ştiu, Alice. Nu le-am observat până acum. Cred că Eddie le pune acolo...

Îşi curăţă gâtul, apoi adaugă cu vizibilă nedumerire:

— ... dintr-un anumit motiv.

Există un singur motiv pentru care Eddie aşază supa pe blat. O face atunci când îi este foame, iar eu întârzii ori sunt ocupată cu altceva, iar el vrea să mă grăbească. Dacă sunt şase cutii de supă acolo, probabil înseamnă că a cerut cina şi nu a primit-o, aşa că a încercat să grăbească lucrurile scoţând o cutie. Şi fiindcă nu a funcţionat, a încercat din nou, şi din nou...

— Wade, ce a mâncat la cină în ultimele două seri? am întrebat.

Tonul meu a devenit din nou aspru – recunoştinţa pe care am simţit-o cu o clipă în urmă *a dispărut.* Intru în modul „mama-tigru”, iar Wade ştie asta. Chiar şi

prin intermediul fluxului video uşor pixelat, îi pot vedea privirea defensivă.

— În prima seară, i-am dat ceva de la McDonald’s, aşa cum am mâncat eu şi Pascale, iar aseară am mâncat macaroane cu brânză.

— Cât iaurt a mâncat ieri?

— E *bine,* Alice, mi-o taie Wade. Mănâncă. Mă ocup eu de el. O încercare de a diversifica nu poate să-i fie decât benefică. Cât de sănătos crezi că este pentru el să mănânce doar *doua alimente* ca bază pentru întreaga lui dietă?

— Cât de sănătoase crezi că sunt McDonald’s şi macaroanele cu brânză?! exclam eu fără să-mi vină a crede. Fă-i naibii supa! Ştiam eu că aşa vei face, Wade. El nu mănâncă nimic solid sau care are cocoloaşe. Are simţurile...

— Ascultă, o să-i dau supa.

Tonul lui Wade capătă o nuanţă urgentă, conciliantă, fiindcă se pare că îşi dă seama că tensiunea care a fiert pe durata celei mai mari părţi din această conversaţie este pe cale să dea în clocot. Chiar şi tonul vocii sale mă frustrează acum, pentru că nu recunoaşte că am dreptate – el pur şi simplu nu vrea să intre într-un meci de urlete cu mine, când mă aflu la opt mii de kilometri distanţă.

— Doar că nu am observat că o aşeza acolo, bine? M-am *gândit* doar că i-ar prinde bine să încerce diferite alimente, să se obişnuiască şi cu alte texturi, astfel încât dieta lui să nu fie atât de restrictivă. În orice caz, nu moare de foame, nu în două zile, şi a mâncat o grămadă de iaurt. L-am făcut să mănânce chiar şi Go-Gurt cu etichetă nouă...

— Nu poţi să-i schimbi întreaga rutină, Wade! îl întrerup eu, pierzându-mi răbdarea. Am lucrat cu el toată viaţa lui pentru a-l aduce în acest punct.

— Alice, spune Wade.

Vocea lui este foarte domoală acum.

— Mă străduiesc, bine? Ne-am înţeles că tu vei merge în această călătorie, iar eu mă voi ocupa de lucrurile de acasă. Ne-am pus de acord până şi că voi face asta în felul *meu.* Am făcut o greşeală cu supa, dar am să o repar azi.

Concilierea rapidă este pe de-a-ntregul la fel de frustrantă precum a fost escaladarea rapidă, căci chiar vreau să-l fac să înţeleagă cât de important este ca Eddie să primească supa aceea, dar chiar atunci o observ pe Zofia care merge pe după colţ. Este cu ochii în propriul telefon şi nu pare să fie atentă la mine, dar cu siguranţă că a auzit cel puţin o parte din conversaţie şi mă simt puţin stânjenită. Îmi umflu obrajii şi expir, apoi îmi întorc privirea de la telefon pentru un minut, iar ochii mi se umplu de lacrimi.

— Mai bine aş pleca, spun brusc.

— Nu vrei să vorbeşti cu Eddie? se încruntă Wade.

Scutur din cap şi vărs o lacrimă. Sunt prea supărată ca să vorbesc cu Eddie şi ştiu că el ar vedea prin orice faţadă pe care aş încerca să o construiesc. Nu are rost să-l supăr şi mai tare pe bietul copil.

— Nu. Zofia s-a întors şi avem treburi de rezolvat, eu chiar… poate că pot să sun diseară.

— Să ai o zi bună, Alice, spune el, dar maxilarul îi este încă încordat.

— Şi tu, Wade, îi răspund eu.

Mi-a fost dor de el când a răspuns la telefon, însă, în momentul în care închid, simt doar uşurarea că îmi iau rămas-bun. Mă simt incredibil de frustrată şi îmi ia câteva minute până să îmi dau seama că l-am întrerupt pe soţul meu în timp ce încerca să-mi spună ceva despre noua etichetă de pe Go-Gurt.

Şi acum, că mă gândesc mai bine, mi se pare că mi-a zis ceva despre cum Eddie mănâncă iaurt din tuburile cu noua etichetă – ceva de care eram 100% sigură că nu va fi *niciodată* posibil.

Capitolul 31

Alina

Eu şi Tomasz împachetam mâncarea în găleţi pentru a le-o duce lui Saul şi Evei, când el s-a oprit dintr-odată şi s-a uitat la mine.

— Poate că, în loc să ducem noi mâncarea acolo, ar putea veni Saul şi Eva aici. În felul acesta, ar putea să o mănânce *pe toată.*

— Ne va lăsa Jan să-i scoatem de acolo? am întrebat eu nesigură.

Tomasz a făcut o grimasă şi a clătinat din cap.

— Nu, ar fi furios dacă l-am trezi.

— Ei bine, nu vor încăpea prin trapă.

— Ne va fi uşor cu Tikva. Şi poate că reuşim să mai dăm la o parte, foarte discret, doar câteva dintre

scândurile de pe peretele din jurul trapei. N-am avea nevoie de mult mai mult spaţiu pentru a-i putea trage şi pe Saul şi Eva prin ea. Jan nu va fi prea încântat, dar, dacă suntem îndeajuns de atenţi încât să nu-l trezim, nu va descoperi nimic până mâine-dimineaţă, iar noi vom fi fost de mult plecaţi când va afla el. Ştiu că e doar o soluţie de scurtă durată, dar s-ar simţi mult mai confortabil aici, chiar dacă va fi vorba despre numai câteva nopţi.

A făcut o pauză, apoi a dat din cap, aparent hotărât.

— Alina, cred că pot face ca asta să meargă.

— Părinţii mei nu se vor supăra, am spus eu fără să mă gândesc.

Tomasz s-a uitat la mine cu tristeţe, iar eu mi-am dres vocea.

— Adică, dacă reuşesc să vină acasă…

Am decis să încercăm măcar – ne mai rămăsese încă puţin timp la dispoziţie, aşa că am pornit-o pe acel drum anevoios peste câmp pentru a ajunge în spatele casei de alături. Când ne-am apropiat, Tomasz şi-a dus degetele la buze, aşa cum făcuse în noaptea precedentă. S-a aplecat să verifice dacă piatra era acolo, iar apoi, încruntat, s-a ridicat. Mi-a făcut un semn cu mâna *să aştept acolo,* după care s-a strecurat pe după colţ, iar apoi de-a lungul zidului, înspre partea din faţă a casei. Eu am rămas în colţul din spate, însă, de la locul meu, mi-am întins gâtul să-l pot urmări.

Când a ajuns la colţul din faţă al casei, umerii i s-au prăbuşit, întorcându-se pentru a se strecura pe lângă el, i-am zărit chipul în lumina lunii, durerea din expresia lui fiind atât de vie, încât mi-a tăiat

respiraţia. Tomasz nu mai încerca să se ascundă – în schimb, s-a îndepărtat de zid, cu mâna întinsă de parcă încerca să dea de cineva.

Ştiam că îmi spusese să aştept acolo unde eram, dar nu am putut, nu după ce i-am văzut expresia de pe faţă. Am repetat acelaşi drum pe care tocmai îl parcursese el, păşind cu grijă pe lângă zidul casei.

— Nu, Tomasz.

Cuvintele răguşite au fost purtate prin aerul nopţii, de altfel liniştit.

— Nu trebuie să fii aici. Au *întrebat* de tine. Dacă s-au întors după tine?

— Dacă tu ai impresia că te las să te descurci de unul singur cu asta, a răspuns Tomasz înfundat, te înşeli amarnic, fratele meu.

Am vrut să rămân în spatele casei, dar picioarele mele păreau să aibă o altă idee. M-au propulsat în mod automat pe urmele lui Tomasz, iar când am ajuns la colţul din faţă al casei, am respirat profund şi m-am forţat să privesc în jurul ei.

La început, nici măcar nu am fost în stare să înţeleg scena din faţa mea. Sub lumina strălucitoare a lunii, Saul era prăbuşit pe treptele din faţă, trupul fără vlagă al Evei fiind cuibărit la el în poală. Am tresărit când am recunoscut chipul pierdut al micuţei Tikva, cu trupul ei firav strâns între piepturile părinţilor ei. Faţa lui Saul era încremenită într-o mască de durere mult prea profundă pentru a fi înţeleasă – maxilarul îi atârna moale, ochii îi erau larg deschişi – iar acum, că eram mai aproape de el, puteam să observ că *singurele* mişcări pe care le făcea erau clipitul

sporadic din pleoapele umflate, precum şi *inspiraţia,* iar apoi *expiraţia* sacadată a pieptului său.

— Saul, a şoptit Tomasz. Ce s-a întâmplat?

Saul s-a întors spre vocea lui Tomasz, dar privirea îi era dezorientată. A clipit din nou, apoi a scuturat din cap, după care o convulsie i-a zdruncinat tot corpul şi le-a tras pe Eva şi pe fetiţă mai sus, în dreptul gâtului, podidit de o serie de suspine cutremurătoare.

Am rămas după colţul din faţă al casei, incapabilă să mă uit în altă parte, dar mult prea speriată ca să mă apropii. Tomasz însă s-a aşezat chiar lângă prietenul său şi şi-a trecut braţul peste umerii lui.

— Saul, a spus din nou Tomasz, iar de data aceasta, glasul lui s-a frânt, îmi pare atât de rău, prietene. Îmi pare atât de rău.

— Soldaţii ştiau tot – ştiau chiar şi despre tine şi Nadia.

Saul a plâns, iar eu am surprins întreaga forţă a agoniei din expresia lui în clipa în care s-a întors cu faţa către Tomasz.

— Tomasz, acum mi-au luat totul. Nu mai am pentru ce să trăiesc. Fugi ca să-ţi salvezi viaţa, dar pe mine lasă-mă să mor. Te rog, lasă-mă să mor.

Tomasz a rămas pe scară, alături de Saul, atât de mult timp, încât mi-au amorţit picioarele şi a trebuit să mă las în jos pentru a mă aşeza pe pământ – totuşi, am rămas la colţul casei. Nu mă puteam convinge să mă apropii de ei – pe de o parte, din respect pentru dreptul la intimitate al lui Saul în timp ce jelea, iar pe de altă parte, pentru că mi s-a făcut rău văzând cadavrele şi simţind mirosul greoi de sânge din aer.

De fiecare dată când închideam ochii, îmi apărea în minte chipul micuţei Tikva. Dormea când am ţinut-o la pieptul meu, dar acum, că i-am văzut chipul încremenit pe vecie, nu-mi mai puteam aminti inocenţa clipei în care se afla în braţele mele, în siguranţă. Şi cel mai rău lucru era acela că ştiam, după ce fusesem martoră la moartea lui Aleksy şi a primarului, că această imagine făcea acum parte din mine. După ce asistasem la acest moment, nu aveam să mai fiu niciodată aceeaşi.

După un timp, Tomasz s-a ridicat în picioare şi s-a apropiat de mine. Faţa şi barba îi erau ude de lacrimi şi, îmbrăţişându-mă, tremura.

— Alina, mi-a şoptit. Trebuie să te rog ceva. Poţi să aştepţi cu el?

— *Să aştept* cu el? i-am şoptit la rândul meu, trecându-mi frenetic privirea spre bărbat şi spre cadavrele aflate la doar câţiva metri distanţă. Unde te duci?

— Este plin de sângele lor, a şoptit Tomasz. Are nevoie de haine curate. Va trebui să mă întorc la tine acasă şi să iau ceva de îmbrăcat pentru el.

— Nu putem să mergem cu toţii? Nu putem să-l luăm cu noi?

— Trebuie să... Tomasz s-a oprit.

A lăsat privirea în pământ, iar apoi s-a uitat la mine. Trebuie să le îngropăm mai întâi, dragostea mea. Este minimul pe care îl merită.

Mi-am închis ochii strâns pentru un moment, după care, plină de speranţă, am sugerat:

— Dar înăuntru sunt haine de-ale lui Jan.

— Jan este responsabil în totalitate de moartea soţiei şi a copilului lui Saul, Alina. *Nu pot* să-i cer asta.

Am vrut să spun nu, iar vechea Alina ar fi făcut-o. Dar eram hotărâtă ca acum să fiu adult şi să-l fac pe Tomasz mândru de femeia care devenisem. Totuşi, nu îmi era uşor să accept să rămân singură cu un bărbat şi două cadavre care mă înspăimântau, într-un loc în care era evident că fuseseră naziţti în ultimele ore, mai ales având în vedere probabilitatea ca aceştia să se întoarcă. Am strâns din dinţi când am spus:

— Putem măcar să-l mutăm la adăpost?

— Interiorul casei este... Tomasz s-a oprit, iar apoi a clătinat din cap. Nu intra acolo, dragostea mea. Am văzut prin uşă. Este un dezastru.

Mi-a dat părul la o parte de pe faţă şi mi-a şoptit:

— Chiar nu cred că se vor mai întoarce aici astă-seară. Încă nu poate să-mi spună ce s-a întâmplat, dar fie l-au lăsat intenţionat în viaţă, fie s-a ascuns cumva de ei. Iar dacă se vor întoarce, vor veni cu o maşină, aşa că vei vedea luminile sau vei auzi motorul cu mult înainte de a se apropia de casă – ia-l în hambar şi ascundeţi-vă. Bine?

Mi s-a întretăiat respiraţia, mi-am muşcat buza cu putere şi m-am forţat să dau din cap. Am simţit o apăsare în piept, de parcă frica m-ar fi putut sufoca şi pe mine. Tomasz a dat din cap spre Saul, încurajându-mă să mă duc lângă celălalt bărbat, iar eu am scâncit puţin în timp ce mă forţam să mă apropii de cadavre. Mi-am spus să nu mă mai uit la copil. Mi-am spus că aş putea să stau cu el şi să mă prefac că nu erau acolo.

Dar nu m-am putut uita în altă parte, Tikva fiind cea pe care o priveam în timp ce mergeam. Pe măsură ce mă apropiam, mirosul de sânge a devenit copleşitor, iar stomacul mi s-a întors pe dos din nou şi din nou. M-am luptat să-mi reprim nevoia de a vomita, dar am mers la Saul şi m-am aşezat chiar lângă el, aşa cum făcuse Tomasz.

— Bună, Saul, sunt Alina, am spus eu cu multă blândeţe. Tomasz se duce să-ţi aducă haine curate. Eu o să rămân cu tine. Nu eşti singur. Suntem aici pentru tine.

Bărbatul s-a întors spre mine şi mi-am dat seama că încerca să îşi fixeze privirea asupra mea.

— Mulţumesc pentru bunătatea ta, Alina, a spus el cu vocea înecată.

Am dat din cap o dată şi, când am dat să mă uit din nou în altă parte, a răbufnit:

— Nu ştiu dacă ei l-au prins pe Jan sau dacă el ne-a turnat. Dar trebuie să le fi spus totul – *totul* – unde ne ascundeam, cum supravieţuiam. Au vrut să îi predăm pe Tomasz, i-au spus Evei că o vor lăsa în viaţă dacă le spune unde îl găsesc, dar ea a fost mult mai inteligentă de atât, frumoasa şi geniala mea soţie. Dar apoi au luat-o pe Tikva din braţele Evei...

— Nu trebuie să-mi spui, am şoptit eu grăbit, dar el nu părea să mă audă.

— ... şi au pus-o la pământ şi au împuşcat-o în piept pentru că au crezut că vom vorbi, dar nu-şi dădeau seama? Odată ce o împuşcau *pe ea,* noi oricum nu mai aveam pentru ce trăi. Iar apoi soţia mea...

Atunci mi-am dat seama că nu vorbea deloc pentru mine. Era la fel ca în acele momente petrecute în

fiecare duminică alături de Emilia în faţa casei mele. La fel ca micuţa Emilia, Saul avea pur şi simplu nevoie să spună *cuiva* ce se întâmplase cu familia lui, iar acum, că era pregătit să vorbească, s-a întâmplat ca eu să fiu singurul spectator.

— Eva era isterică, iar soldatul care o ţinea a... izbit-o de perete, iar ea a tăcut şi am putut vedea că avea craniul... Am încercat, dar... era... nu... Aşa că speram să fiu eu următorul şi să putem călători împreună în viaţa de apoi, dar nu am tresărit şi, când ele nu au mai fost, nici nu am încercat să mă lupt să scap. Sergentul era atât de supărat că nu m-am zbătut... a spus să fiu lăsat în viaţă. A spus că era o pedeapsă mai aspră să fiu lăsat singur să mor încet.

Glasul lui Saul s-a frânt din nou.

— I-am implorat să mă împuşte. Vreau să fiu cu familia mea.

Nu ştiam ce să răspund la asta, iar tot ce mi-a venit în minte a fost să fac aşa cum făcuse Tomasz, să-mi trec braţul peste umerii subţiri ai lui Saul. S-a prăbuşit din nou, complet distrus, şoptind:

— Cât de mult trebuie să mă urască Dumnezeu... de mă lasă să sufăr aşa? Cu siguranţă...

— Nu spune asta, am zis eu cu înverşunare, iar Saul a tresărit, de parcă abia acum ar fi observat că eram acolo.

îmi părea rău că îi vorbeam atât de aspru, dar ştiam prea bine că singurul mod în care puteam supravieţui întunericului era să ne agăţăm de o urmă de speranţă. Nu mai aveam ce altceva să fac pentru Saul, în afară de a-mi strecura braţul pe după umerii lui şi de a-i

arăta ceea ce îi mai rămăsese – şi tot ce mai avea era credinţa lui.

— Trebuie să crezi că, dacă Dumnezeu ţi-a permis să trăieşti până în acest punct, este pentru un scop. *Trebuie* să crezi că ţi-a mai rămas ceva de făcut pe acest pământ înainte de a fi luat la ceruri. Agaţă-te bine de ceea ce ţi-a mai rămas, Saul Weiss. Şi *dacă tot ceea ce ţi-a mai rămas* este credinţa ta, atunci agaţă-te de ea cu fiecare fărâmă de putere pe care o mai ai, mă auzi?

A clipit spre mine. Pentru o clipă, am crezut că am mers prea departe şi am fost zguduită de un regret intens. Cine eram eu să îi vorbesc atât de aspru despre credinţa lui acestui evreu, chiar în momentul în care se îngrijea de trupurile tot mai reci ale întregii sale familii? Respiraţia cutremurătoare a lui Saul se auzea din ce în ce mai greoaie şi mai iute, dar apoi a dat brusc din cap, şi-a întors privirea spre câmp şi a închis ochii.

Înşiruirea de cuvinte care i-au alunecat de pe buze erau într-o limbă pe care nu o cunoşteam, dar tradiţiile noastre erau irelevante în acel moment – profunzimea pierderii lui transcendea orice diferenţă dintre noi. Nu eram un evreu şi o catolică, nu eram nici măcar bărbat şi femeie – eram pur şi simplu două fiinţe umane care deplângeau un act inuman.

Am închis strâns ochii, să nu mă uit din greşeală la chipul copilului de lângă mine, şi mi-am plecat capul pentru ca eu şi Saul să ne rugăm împreună.

*

Când s-a întors, Tomasz era foarte tăcut, ducând în mâini două găleţi pline cu provizii, dar şi un rând de haine pentru Saul, pe care le ţinea pe umeri. A vărsat proviziile pe pământ, după care a umplut găleţile la fântâna din apropiere. Ducându-mă puţin mai departe pentru a le oferi un pic de intimitate, minunatul meu Tomasz l-a ajutat pe Saul să cureţe cadavrele şi, în cele din urmă, l-a ajutat şi pe el să se spele şi să se îmbrace.

Saul a insistat să sape el mormântul, dar era prea slăbit şi, într-un final, a fost nevoit să accepte să fie ajutat. Lucra cu vădită dificultate, până când trebuia să se oprească, după care Tomasz muncea cu furie cât timp se odihnea Saul, pregătit fiind să îi ia locul. Nu aveau vreme să sape adânc sau cu grijă – în schimb, nu căutau decât să le ofere Evei şi micuţei Tikva demnitatea unui loc de veci.

Saul şi-a purtat mai întâi soţia pe braţe la mormânt. Era aproape calm în acele clipe, culcând-o cu grijă în el, vorbindu-i cu blândeţe şi sărutându-i fruntea. Când Tomasz i-a pus în braţe trupul bebeluşului lor, calmul a dispărut cu totul. Saul a început din nou să jelească tare şi neconsolat. S-a aplecat să aşeze copilaşul la pieptul Evei, iar apoi i-a înfăşurat cu grijă braţele în jurul fiicei lor. În ultima clipă, Saul s-a aplecat din nou şi a scos unul dintre pantofiorii de piele din picioarele Tikvei. Privindu-l pe omul acela cum se ridica de lângă familia pe care o lăsa în pământ, ştiam cât de aprig îşi dorea să fi fost acolo, cu ele.

Când Tomasz a acoperit mormântul cu pământ, Saul a căzut în genunchi lângă el, spunând rugăciuni

printre plânsete cutremurătoare şi ţinând pantofiorul strâns la piept.

Tomasz şi-a şters lacrimile şi a venit repede lângă mine. Ne-am îmbrăţişat, iar el mi-a şoptit apăsat:

— Nu mai avem timp.

— Ştiu, i-am şoptit şi eu. Dar... nu îl putem lăsa aici. Îl putem duce la cineva?

Tomasz s-a dezlipit atunci de mine şi m-a privit.

— *Nu,* am spus eu imediat. Nu, Tomasz. Nu putem rămâne aici. Chiar tu ai spus-o, dacă rămânem...

— Nu intenţionez deloc ca noi doi să rămânem, m-a întrerupt el. Nu eşti în siguranţă – ei îţi cunosc numele, ştiu cum arăţi – *nu* poţi rămâne, Alina. *Nu am de gând* să stau cu mâinile-n sân şi să privesc cum...

— Acum ştiu şi cine eşti *tu,* am exclamat eu. N-ai auzit ce a spus Saul? Tocmai de asta trebuie să plecăm.

— Ei ştiu cine sunt *eu,* deci nu e decât o chestiune de timp până când vor afla cine este Emilia, a spus brusc Tomasz.

Nu mă gândisem la asta, iar de îndată ce a spus-o, mi s-a întors stomacul pe dos.

— Trebuie să le spun celorlalţi prieteni ai mei să fugă. Trebuie să o avertizez pe sora ta şi să o duc pe Emilia într-un loc sigur. Dar...

Mi-a cuprins braţele cu palmele lui şi m-a ţinut strâns, privindu-mă insistent în ochi şi şoptindu-mi:

— Alina, tu *trebuie* să pleci. Nu putem rata această şansă.

— Cum? Nu! Nu pot merge singură, Tomasz! am ţipat eu şocată, pe când ochii lui frumoşi şi albaştri mă implorau, iar glasul i se frângea într-un plânset.

— Ştiu. Ştiu că e prea mult ce-ţi cer şi, cu toate astea, îţi cer chiar mai mult de atât.

M-am uitat la el fără să înţeleg, după care privirea lui s-a îndreptat spre Saul, care încă plângea în genunchi lângă mormânt.

— Tomasz...

— Este slăbit. Este în stare de şoc. Va trebui să-l duci în spate, dacă nu fizic, atunci emoţional. Dar ai să vezi, după ce se va face bine... El e calificat – un specialist complet pregătit, ce posedă cunoştinţe şi abilităţi imense, poate face atât de mult bine. Poate ajuta sute, dacă nu mii de oameni. Ar fi de neiertat ca eu să plec în seara asta, când ar putea merge el în locul meu.

— Nu! Nu-mi cere asta! *Nu pot...*

— Te rog, *moje wszystko.*

— Nu pot pleca fără tine.

— Te implor, Alina, a spus Tomasz.

Mă privea în continuare cu acea expresie intensă, dar am auzit schimbarea din tonul lui. Luase o hotărâre, deci nimic din ce spuneam eu nu avea să îl facă să se răzgândească.

— Cum ar putea să funcţioneze măcar povestea asta? Are măcar acte de identitate? Nu vor fi acte de identitate *evreieşti*? îl vor primi măcar în tabără?

— Nu putem risca, a murmurat Tomasz.

Mi-a dat drumul uşor, iar eu am deschis ochii şi l-am văzut strecurându-şi mâna în buzunarul pantalonilor. A scos cu grijă un act de identitate, pe care l-a deschis ca să mi-l arate. Sub lumina lunii, i-am văzut paşaportul zdrenţuit. Pe o pagină era o fotografie

minusculă cu el, dar imaginea era ponosită şi atât de întunecată, încât nici măcar eu nu l-aş fi recunoscut.

— Este dinainte chiar de a pleca la facultate, de pe vremea când tata mă ducea în vacanţe. Cu siguranţă că cei din tabără nu vor observa niciodată diferenţa. Acum, că amândoi avem barbă, această fotografie nu se aseamănă deloc cu niciunul dintre noi. Iar părul lui e mai închis la culoare, dar fotografia este atât de întunecată, încât sunt sigur că va putea intra. Sunt convins de asta.

— Nu vreau să fac asta, am spus eu cu vocea înecată.

— Nu este pentru totdeauna, a spus Tomasz, apoi s-a oprit pentru a trage cu disperare aer în piept. De îndată ce restul prietenilor mei vor fi în siguranţă, de îndată ce *Emilia* şi sora ta vor fi în siguranţă, am să găsesc o cale de a veni după tine. Henry va aranja să fac rost de acte false şi ne vom întâlni în Buzuluk.

Plângeam amândoi în acel moment – ne agăţam unul de celălalt, fiecare dintre noi încercând cu disperare să îl facă pe celălalt să se răzgândească.

— Nu sunt îndeajuns de puternică pentru a face asta. Nu sunt îndeajuns de curajoasă. Nu sunt isteaţă...

— Eşti toate aceste lucruri, Alina Dziak, şi chiar mai mult, a spus Tomasz cu înverşunare. Tu eşti focul care face ca inima mea să bată şi energia care mi-a alimentat visurile chiar şi în timpul acestui război. Tu *eşti totul pentru mine.* Te cunosc mai bine decât oricine altcineva, tocmai de aceea am încredere în tine şi te implor ca, în această seară, să îl conduci pe acest om spre un loc sigur.

Nu am putut să-l refuz. *Am vrut* cu disperare să... să spun nu, să invoc slăbiciunea, să îmi înfig picioarele în pământul patriei mele şi să mă agăţ strâns de Tomasz, chiar dacă asta ar fi însemnat moartea.

Dar nu puteam să-l dezamăgesc. Nu puteam să-l decepţionez. Şi chiar şi atunci, am înţeles că acest lucru era ceva ce Tomasz trebuia să facă. Înainte de a putea începe o viaţă nouă împreună, trebuia, pur şi simplu, să îşi ierte vina de a se fi supus *Wehrmachtului* din Varşovia. Date fiind profunzimea pierderii sale şi circumstanţele imposibile cu care se confrunta acum Saul, Tomasz nu ar fi putut rezista niciodată şansei de a-i oferi o ieşire sigură din Iad omului care cândva făcuse acelaşi lucru pentru el.

— Te rog, *moje wszystko,* a şoptit Tomasz. Te rog.

I-am cuprins capul în mâini şi l-am sărutat, iar acel sărut a spus tot ce nu aveam timp să ne spunem.

— Vom găsi întotdeauna drumul înapoi unul spre celălalt, Alina, a spus el, dintr-o suflare, când ne-am despărţit. Dragostea noastră este mai mare decât acest război, asta ţi-o jur.

Capitolul 32

Alice

Următoarea adresă a Babciei ne poartă la o clinică medicală, localizată într-o clădire istorică imensă, la

intersecţia a două străzi liniştite. Clădirea a fost restaurată cu drag şi cu bogăţie de detalii – la uşa din faţă este montată o rampă pentru scaunele cu rotile, precum şi o uşă glisantă automată din sticlă. Zofia îmi spune că pe sigla mare de deasupra uşii scrie pur şi simplu Clinica Medicală Trzebinia, dar că niciunul dintre numele medicilor care figurează pe ea nu se termină cu „Slaski”.

— Asta ar fi fost un pic prea uşor, râde Zofia.

Dar privirea mi-a alunecat asupra unei plăcuţe de bronz de lângă uşa din faţă pentru că, deşi este în polonă, un cuvânt *spune* într-adevăr Slaski.

— De fapt, spun eu sarcastic, şi arăt spre placă.

Zofia face ochii mari, iar apoi citeşte încet: „în amintirea domnului doctor Aleksy Slaski. Un exemplu de lider şi de curaj pentru toţi, 1939”. Zofia îmi oferă un zâmbet trist.

— Hmm... Poate că, la urma urmei, suntem pe drumul cel bun.

Fac câteva fotografii cu plăcuţa şi cu clădirea, iar apoi o urmez pe Zofia înăuntru şi cercetez interiorul. Deşi este după-amiază, sunt doar două persoane aşezate pe scaunele desemnate pentru pacienţi, dar în spatele biroului de recepţie stau doi tineri, un bărbat şi o femeie. Tânărul vorbeşte la telefon, dar femeia lasă căştile jos când intrăm în încăpere şi se uită la mine cu o intensitate care mă face să mă simt destul de inconfortabil. Mă întreb ce anume din înfăţişarea mea trădează faptul că *eu sunt* străina, şi nu Zofia. Apropiindu-ne de birou, Zofia salută recepţionerii în polonă, apoi face un gest spre mine şi mă prezintă, dar revine la engleză când spune:

— Alice a venit aici din Statele Unite şi face cercetări despre istoria familiei sale. Credem că Aleksy Slaski se poate să fi fost străbunicul ei.

— De fapt, nu se poate, o întrerupe tânăra pe Zofia, după care ne zâmbeşte politicos şi cu regret.

— De ce spuneţi asta? se încruntă Zofia.

— Ei bine, Aleksy Slaski a fost străbunicul *meu,* iar bunica mea a fost singurul lui copil.

La început, nu îmi dau seama dacă ar trebui să fiu dezamăgită sau confuză, dar optez repede pentru confuză, aşa că mă hotărăsc să clarific.

— Bunica ta a fost Emilia?

Femeia face ochii mari, apoi recunoaşte cu precauţie:

— Da, ea *este...*

— Ei bine, spun eu, iar inima începe să-mi bată cu putere când îmi dau seama că am dat peste o legătură cu cineva care se află de fapt pe lista Babciei. Iar recepţionera a spus „este”, nu „a fost”, deci... Emilia trăieşte!

— Fantastic, chiar speram să o putem găsi...

— Poate că ar trebui să discutăm între patru ochi, murmură femeia.

Se ridică în picioare şi ne face semn către un hol.

— Vă rog să mă urmaţi.

Închide uşa în urma noastră şi intrăm într-o mică sală de şedinţe. Femeia ne oferă în continuare acelaşi zâmbet politicos, dar şi-a încrucişat braţele peste piept şi privirea i s-a îngustat *doar* puţin.

— Ce anume vrei de la Emilia? mă întreabă ea direct. E vorba despre bani?

— Vai, nu, spun eu, clătinând din cap. Nu vreau nimic de la ea, ci doar să intru în legătură cu ea. Tomasz Slaski a fost fratele ei şi bunicul meu.

Acum, urma de suspiciune din privirea femeii devine mai pronunţată.

— Îmi pare foarte rău, nu se poate.

Zâmbesc confuză şi vreau să o contrazic:

— Cu siguranţă este...

— Nu ştiu de unde aţi luat informaţiile, dar Tomasz Slaski a murit în 1942, mă întrerupe ea cu blândeţe.

Eu şi Zofia ne privim încurcate.

— Sunt foarte sigură de asta. Îi vizitez din când în când mormântul, împreună cu bunica mea.

— Dar...

Amintirile îmi revin în prim-plan. Mă gândesc la îmbrăţişările blânde ale bunicului meu şi la felul în care rarele lui izbucniri de râs puteau să lumineze o încăpere. Era *mai plin de viaţă* decât aproape orice altă persoană pe care o cunosc, iar asta numai datorită felului în care se arunca în braţele vieţii, ca şi cum s-ar fi aflat în permanenţă în căutarea unei oportunităţi de a face o diferenţă sau de a dărui iubire. Dar această tânără femeie nu ştie asta, iar acum se uită la mine cu o compasiune evidentă.

— Tomasz nu este un nume neobişnuit în Polonia, la fel ca Slaski. Cred că ai greşit familia.

— Dar străbunica ta a fost Julita, nu-i aşa? mă îndeamnă Zofia.

— Da, dar...

— Nu îmi dau seama care este confuzia, dar ştiu că datele noastre sunt corecte, spune Zofia. Eu însămi am făcut cercetările legate de istoria familiei. Aleksy

şi Julita Slaski au fost cu siguranţă părinţii lui Tomasz Slaski, născut în iar el *este* bunicul lui Alice.

— Ei bine, îmi pare rău, spune femeia, adoptând acum o oarecare poziţie defensivă, dar nici eu nu mă înşel – nu în legătură cu asta.

Încep să devin un pic disperată, aşa că încerc o altă abordare.

— Cum vă numiţi?

— Sunt Liatruchen.

— Îmi pare foarte bine să te cunosc, Lia, spun încet, sperând să readuc conversaţia pe un făgaş cald şi să dispersez tensiunea ciudată care începe să se acumuleze. Chestia este că... bunica mea are acum nouăzeci şi cinci de ani şi este destul de bolnavă. A plecat din Polonia în timpul războiului şi nu s-a mai putut întoarce. Mama crede că bunica mea obişnuia să-i trimită scrisori Emiliei, poate chiar sute de scrisori de-a lungul anilor, încercând să reia legătura cu ea odată ce războiul s-a încheiat. Nu ştim exact ce voia, dar părea să fi fost foarte important pentru ea.

— Emilia este, de asemenea, foarte bătrână şi destul de bolnavă, spune Lia încet. Sunt sigură că înţelegi de ce nu vreau să o supăr. Dacă nu i-a răspuns bunicii tale la scrisori, trebuie să fi avut un motiv.

Lia se străduie din răsputeri să nu fie nepoliticoasă – privirea ei mă imploră mai degrabă să o înţeleg. Iar eu înţeleg că vrea să-şi protejeze bunica – probabil chiar mai bine decât majoritatea oamenilor, dar asta nu înseamnă că pot lăsa lucrurile aşa.

— Poate că ar putea vorbi la telefon...

— Emilia e foarte plăpândă... spune Lia puţin mai ferm de această dată.

— Poate...

Simt că acest moment îmi scapă printre degete, aşa că mă chinui să o readuc pe Lia de partea mea.

— Nici eu nu vreau să o supăr pe bunica ta – ar fi groaznic. Dar poate că, dacă i-ai putea *povesti* despre bunica mea, poate că ar fi interesată...

— *Cine* este bunica ta?

— Bunica mea este Hanna Slaski... răspund eu automat.

Dar Zofia spune în acelaşi timp cu mine:

— Se numea Alina Dziak înainte de căsătorie.

— Alina sau Hanna?

Lia se uită la noi, fără a-şi mai masca deloc suspiciunea.

— E complicat, am oftat eu, după care îi explic pe scurt evenimentele de azi-dimineaţă. Dar ideea este că Emilia ar putea să o cunoască drept Hanna *sau* drept Alina. Dar, cu siguranţă, se numeşte Slaski. Numele de familie de care suntem siguri, pentru că l-a luat când s-a căsătorit cu bunicul.

— Ei bine, dacă s-ar fi măritat cu un polonez, s-ar fi numit Alina *Slaska,* remarcă Lia.

O privesc pe Zofia cu nedumerire, iar ea dă din cap.

— Ei bine, da. Este o convenţie poloneză de a schimba unele sufixe pentru a indica sexul – în general, o femeie s-ar numi „Slaska”, şi nu „Slaski”. Dar observ tot timpul acest lucru când vine vorba despre clienţii mei americani – de obicei, convenţia nu persistă după emigrare.

— Oricum nu contează – nu o cunosc sub niciunul dintre cele două nume. Sunt convinsă că bunica nu a menţionat-o niciodată, oftează Lia. Încă sunt de părere că ai greşit familia, poate chiar oraşul.

— Nu, bunica mea a zis cu siguranţă Trzebinia, am identificat până şi casa copilăriei sale. În plus, *toate* celelalte detalii se potrivesc, spun eu.

Mă uit la Zofia, apoi verific:

— Îmi scapă mie ceva aici?

— Totul se aliniază perfect, spune Zofia, încruntându-se acum la Lia. Eu şi Alice suntem foarte sigure de ceea ce ştim. Eşti sigură că această confuzie nu e la capătul firului tău?

— Vă daţi categoric seama cât de supărător ar fi pentru mine să mă duc la bunica mea de *optzeci şi cinci de ani* şi să-i spun că o americancă crede că iubitul ei frate mai mare a trăit cu şaptezeci şi cinci de ani mai mult decât a făcut-o de fapt.

Lia nu este *foarte* nepoliticoasă şi nu ne dă afară din clădire, nu chiar. Oricum, Zofia şi cu mine ne aflăm iute afară, în soare.

— Familia asta trebuie să fie bogată, spune Zofia.

— Dar i-am spus că nu vrem bani, spun eu neputincioasă.

Ea ridică din umeri.

— Dacă eşti nepoata lui Tomasz, poate că el avea dreptul la o parte din oricare ar fi fost moştenirea lăsată de Aleksy. Iar dacă aceasta a fost una semnificativă, poate că este stresată din cauza a ceea ce ar însemna pentru familia ei.

Zofia aruncă o privire în spate, spre clădire.

— Nu m-ar surprinde dacă a inventat povestea cu mormântul doar ca să-i servească drept scuză pentru a refuza să colaboreze cu noi.

— Cum rezolvăm asta?

Zofia se opreşte-n loc gânditoare, dar apoi dă încet din cap.

— Ei bine – datele de naştere din registre erau clare. Cel puţin din câte am putut vedea, în parohia aceasta s-a născut un singur Tomasz Slaski în acea perioadă. Din punctul meu de vedere, singurul lucru pe care îl avem de clarificat este povestea Liei.

— Poate că este vorba despre o altă familie cu un nume asemănător.

— Care sunt şansele ca, într-un orăşel micuţ ca acesta, să existe doi Aleksy Slaski, care s-au căsătorit cu câte o Julita, după care au avut copii cu numele de Emilia şi Tomasz?

— Ei bine... întreb eu cu ezitare, cât de comune sunt aceste nume?

— Nu *atât* de comune, râde Zofia.

Ezit, aruncând o privire înapoi spre uşi. Apoi îmi îndrept postura şi spun:

— Aştepţi puţin aici? Şi dacă de data asta mă aruncă fizic afară, încerci tu să mă prinzi înainte să mă lovesc de trotuar?

Mă întorc la tejghea, unde Lia şi acel tânăr stau cap în cap şi şuşotesc furios. Nu mă observă decât atunci când sunt aproape de ei, iar eu mă aplec şi le spun:

— Lia, înţeleg că vrei să-ţi protejezi bunica, probabil că şi eu aş face la fel. Dar bunica *mea* nu mai are mult timp de trăit şi m-a trimis într-o goană după cai verzi pe pereţi pentru că ea caută ceva. Nu am cum să nu

mă gândesc că Emilia ta ar putea să facă puţină lumină în toate lucrurile astea. Şi, cine ştie, poate că această confuzie este o parte din puzzle?! Aşadar, te-ai putea măcar gândi să vorbeşti cu ea? Spuneţi-i că Alina Dziak sau Hanna Wisniewski încearcă să ia legătura cu ea, asta e tot ce-ţi cer. Şi...

Lia se holbează la mine, dar eu mă întind peste birou, mă servesc cu un pix şi cu un bileţel autocolant, apoi îmi mâzgălesc numele şi numărul de telefon mobil.

— Mai rămân aici câteva zile, spun eu. Sună-mă oricând.

Lia ezită, dar când îi susţin privirea, în cele din urmă dă din cap. Îi transmit mulţumirile mele, apoi mă răsucesc iute pe călcâie şi plec înainte ca ea să se răzgândească. O găsesc pe Zofia rezemată de zidul clinicii. Mă cercetează cu grijă, apoi râde.

— Ce naiba i-ai spus?

— Am avut senzaţia că ne-a trântit uşa în nas, recunosc eu. Aşa că mi-am pus piciorul în uşă şi m-am asigurat că, dacă se răzgândeşte, are o modalitate de a mă contacta. Asta e tot ce pot face, nu-i aşa?

Mai târziu în acea seară, după ce am luat cina şi am băut un pahar de vin la restaurantul de la parterul hotelului, iau telefonul şi o sun pe mama. Se îndreaptă spre spital când o sun, iar salutul ei pare neobişnuit de discret.

— Bună, Alice.

— Bună, mamă. Cum a fost azi?

— Bine, spune ea, dar pare distantă.

— E totul în regulă cu Babcia?

— Oh, ea e bine. Sunt doar obosită şi un pic confuză din cauza acestei chestii cu *identitatea ei secretă.* Nu înţeleg de ce nu mi-a spus că şi-a schimbat numele, oftează mama.

— Ştiu, murmur eu. Îmi pare rău, mamă. Nu ştiu ce să zic.

— Sper doar să se refacă într-atât de bine încât să-mi explice. Mă gândeam că prietena ta de acolo sau vreun traducător ar putea să o întrebe despre asta, dar nu văd ce rost ar avea, căci cum ar putea să ne spună ce s-a întâmplat dacă nu poate vorbi? Există un milion de motive pentru care şi-ar fi putut schimba numele, aşa că nu vom *ghici* niciodată, iar aplicaţia CAA nu prea are un buton pentru asta.

Mama se lasă pe spate, apoi îşi drege glasul şi întreabă:

— Cum merge restul expediţiei prin Polonia?

— Bine. Am aflat că Emilia Slaski este încă în viaţă. Am dat peste nepoata ei astăzi, iar numele ei este Lia, ceea ce cu siguranţă e doar o prescurtare a numelui bunicii sale.

— Aşadar, vei reuşi să vorbeşti cu această Emilia? Poate că ea ne poate spune ce s-a întâmplat cu Babcia.

— S-a întâmplat ceva ciudat, de fapt. Lia a susţinut, fără să se clintească, faptul că fratele Emiliei, Tomasz, a murit în 1942, dar... ei bine, este evident că nu a murit.

— Deci, atunci este o încurcătură?

— Da, cu siguranţă, spun eu. Zofia pare să creadă că Emilia bănuia că eu urmăream moştenirea ei sau

ceva de genul ăsta şi că încerca astfel să-şi protejeze familia, dar...

Fac o pauză, apoi recunosc cu reticenţă:

— Ca să fiu sinceră, instinctul îmi spune că nu e aşa.

— Ei bine, uneori trebuie să ai încredere în instinctul tău, spune mama uşor.

Şi, Alice, având în vedere că eşti în Polonia, în ciuda dezaprobării mele subtile...

Strâmb din nas, dar îi simt zâmbetul în voce când continuă.

— Presupun că ştii deja acest lucru, dar am de gând să ţi-l reamintesc în orice caz. Trebuie să ţii mereu minte că, uneori, nu este suficient numai să baţi la uşi.

— Ce altceva mai e de făcut într-un astfel de caz?

— Uneori, dacă îţi doreşti ceva îndeajuns de mult, trebuie să dărâmi naibii uşa.

— Dacă ar fi să creez un poster motivaţional al Julitei Slaski-Davis, exact ăsta ar fi sloganul.

Zâmbesc în sinea mea. Mama râde.

— Cât se poate de corect, fata mea. Sunt la spital, aşa că am să intru acum. Vorbim mâine?

— Mulţumesc, mamă.

Chiar şi după ce eu şi mama ne luăm rămas-bun, continui să mă gândesc la sfatul ei. Acasă aplic în mod automat acest nivel de determinare al mamei, cu scopul de a primi ajutor şi sprijin pentru Eddie, însă, când vine vorba despre relaţionarea cu bărbatul cu care împart patul, e o cu totul altă poveste. De ce *nu* am forţat tensiunea dintre mine şi Wade în ultimii ani? Fără îndoială că am fost educată să abordez lucrurile

în mod direct, aşa că nu prea ştiu cum am reuşit să mă aflu în situaţia în care foarte multe lucruri rămân nerostite în propria mea casă.

Fac o baie, câştigând ceva timp de gândire înainte de a-l suna din nou pe Wade. Când sunt acolo, acasă, prinsă în rutina de zi cu zi, nu am niciodată spaţiul şi timpul necesar pentru a încerca să fiu un observator neutru al dinamicii familiei noastre, dar acum încep să reflectez asupra tiparelor pe care noi le-am adoptat. Mă gândesc la resentimentele pe care le am faţă de Wade – acel sentiment îngrozitor, amestecat cu vinovăţie şi confuzie, fiindcă mă aflu în acest rol în care sunt cumva pivotul domestic al familiei noastre, dar nu sunt deloc furnizorul financiar aflat pe picior de egalitate, aşa cum am presupus întotdeauna că voi fi – într-un fel, fiind atât o întreţinută reticentă, cât şi şeful operativ al familiei. Mă gândesc la modul în care am lăsat această tensiune să se acutizeze atât de mult în timp. Nu sunt deloc o femeie timidă, aşa că de ce nu am fost mai categorică acasă? De ce nu am insistat asupra absenţei conexiunii dintre Wade şi Eddie? De ce *nu am cerut* un parteneriat egal în educaţia pe care trebuie să le-o dăm copiilor?

Sunt îngrozită de ceea ce aş putea pierde dacă aş face-o.

Poate că mă agăţ prea strâns de lucrurile pe care le pot controla – rutina pe care *eu* am pus-o în aplicare pentru Eddie, treburile din casă care îmi plac făcute *exact aşa cum trebuie* – pentru că toate lucrurile din viaţa mea pe care nu le pot controla se desfăşoară la un nivel mai adânc, mai amplu şi mai larg. *Mă dau*

peste cap încercând să controlez lumea care îl înconjoară fiindcă pe el nu-l pot schimba deloc.

Nu-i pot repara pe Eddie, pentru că Eddie nu e stricat El este pur şi simplu diferit şi aşa va fi mereu, pentru că aşa este el. Aşa va arăta întotdeauna viaţa mea – probabil până la bătrâneţe, *căci Callie va creşte şi va pleca de acasă*, *dar Eddie nu va trăi niciodată independent.*

Nu am plâns după viaţa pe care credeam că o voi trăi şi, mai mult ca sigur, nu am plâns după fiul pe care credeam că îl voi avea. Am trecut direct la a-l accepta pe fiul care mi-a fost *dat*, ceea ce reprezintă exact mecanismul de adaptare opus celui pe care soţul meu l-a aplicat în această situaţie.

Mă scufund puţin mai adânc în cadă, lacrimile inundându-mi ochii în momentul în care mă izbeşte un val de dor atât de intens, încât mă străduiesc din răsputeri să rămân pe loc. Vreau să fug la aeroport şi să zbor chiar acum spre casă, să îi iau în braţe pe Wade şi pe copii şi să îi ţin atât de strâns, încât să nu mai poată pleca nicicând de lângă mine. Chiar şi pe Wade, poate că mai ales pe Wade. De fapt, eu şi el avem nevoie *unul de celălalt* pentru a atinge un fel de echilibru.

Abia aştept să-i aud vocea lui Wade şi să dizolv tensiunea care persistă între noi chiar înainte de a merge la culcare. Acum este ora 22.00 în Cracovia, ceea ce înseamnă că e ora 00.00 acasă şi, fiindcă este miercuri, el şi Eddie ar trebui să fie în sala de vizionare de la balet, urmărind cursul lui Callie. Ies repede din baie, îmi trag halatul de la hotel pe mine şi

sun, dar când apelul se conectează, devine imediat evident că *nu* sunt în sala de vizionare de la balet.

— Wade? spun eu surprinsă.

— Eddie, te iubesc, îmi răspunde Eddie, cu surpriză şi încântare în ton. Telefonul se mişcă puţin, iar chipul lui acaparează tot ecranul. Se uită fix în telefon, apropiindu-l prea mult.

Eddie pare extrem de fericit – ochii lui mari şi verzi debordează de bucurie. Eddie arată de parcă tocmai ce ar fi primit un fel de cadou peste măsură de magic. Eddie arată de parcă apelul meu ar fi cireaşa de pe un tort deja excepţional. Asimilând toate acestea, recunosc brusc zidul de cărămidă din spatele lui.

— Bună, puiule, spun eu blând. Taţi te-a dus la gară, nu-i aşa?

— Bună, Alice, spune Wade, de undeva din afara ecranului. Da, ne-am gândit că nu prea are rost să o privim pe Pascale la cursul de balet, aşa că am ieşit la plimbare. Odată ajunşi pe strada de lângă gară, Eddie a intrat pe pilot automat şi aproape că m-a târât până aici, deci bănuiesc că mai faci şi tu asta din când în când.

Nu l-aş lua niciodată pe Eddie la o astfel de plimbare spontană. N-aş risca niciodată. Dacă s-ar întâmpla ceva şi ar suferi o cădere nervoasă? Dacă ar fugi de lângă mine? Eu îmi planific ieşirile cu Eddie aşa cum planifică profesorii excursiile – programez lucruri, le notez în orarul lui vizual, pun în balanţă riscurile, fac planuri de urgenţă.

Dar asta înseamnă şi că nu ajung să văd niciodată acelaşi sentiment de bucurie şi surpriză de pe chipul lui Eddie, sentiment pe care Wade a reuşit să îl obţină

acum. Nu există surprize în viaţa lui Eddie alături de mine. Mă simt complet tulburată de gelozia pe care o simt.

— Dacă el stă toată ziua la şcoală joia, mergem acolo vineri dimineaţă, dar parcăm în acelaşi loc ca pentru balet, aşa că presupun că ştie drumul... spun eu, cu o voce stinsă.

Apoi tac, urmărind cum privirea lui Eddie părăseşte ecranul telefonului pentru a se concentra pe ceva din faţa lui. Bănuiesc, după emoţia tot mai mare din ochii lui, că se uită la un tren care se apropie.

— Care este planul de astă-seară? îl întreb pe Wade.

— Supa este planul de astă-seară, spune el.

Se află încă în afara ecranului, dar nu am cum să nu observ nota de amărăciune din tonul lui.

— De asta ai sunat? Ca să mă verifici?

— Am sunat pentru că am avut o zi emoţionantă şi derutantă şi am vrut doar să-ţi aud vocea, spun eu.

Este *uluitor* cum eu mi-am dorit sincer ca prin acest apel să creez o legătură cu el, dar la mai puţin de şaizeci de secunde de la începerea lui, face un astfel de comentariu şi, într-o clipă, intru în defensivă, iar amărăciunea din tonul meu se potriveşte instantaneu cu nivelul celei din tonul său. Nu este de mirare că suntem într-un asemenea haos. Mă simt de parcă ne-am afla de o parte şi de alta a unei punţi foarte lungi şi ne este amândurora teamă să pornim spre ea. De fiecare dată când unul din noi face un pas înainte, celălalt face un pas înapoi, în caz că podul nu poate suporta greutatea noastră. Nu pot să mă lupt cu el în

seara asta, pur şi simplu nu am rezervele emoţionale necesare. Respir adânc şi spun pe un ton uniform:

— Dar cred că acum nu e momentul potrivit pentru această discuţie. Vorbim mâine.

Chipul lui Eddie dispare de pe ecran, iar în locul lui îl văd pe Wade. Are cearcăne adânci sub ochi şi, pentru prima dată de când suntem împreună, nu s-a bărbierit într-o zi de lucru.

— Nu închide, Ally, murmură el. Trebuie să-ţi spun ceva... şi, ţine-te bine, va fi şocant.

Îmi dau seama că e pe cale să facă o glumă şi râd puţin cu nerăbdare.

— Mă ţin bine, glumesc şi eu la rândul meu. Dă-i drumul.

— Doi copii? Sunt în mod semnificativ mai dificil de gestionat decât trei sute de şobolani de laborator. *Asta* nu-i vacanţă. Şi îmi pare foarte rău pentru mai devreme, şi îmi pare rău pentru treaba cu supa.

Oftează din greu, apoi spune ironic:

— Să se ştie că, în acest moment, îmi pare rău pentru aproape tot.

— Şi mie îmi pare rău, şoptesc eu, după care ating ecranul cu degetul arătător, simţind din nou, până în suflet, acea înţepătură de dor.

Mă uit drept în ochii lui de pe ecran, iar vocea mea, aspră de emoţie, se aude sufocată:

— Îmi e foarte dor de tine, Wade.

— Şi mie mi-e dor de tine.

Aud huruitul trenului care se apropie, iar apoi văd cum pala de vânt se joacă în părul lui Wade. Vreau să-l întreb despre noile etichete de Go-Gurt şi să-l văd iar pe Eddie, să văd că Eddie chiar e bine. Dar e clar că

acesta nu e momentul potrivit să vorbim, fiindcă Wade trebuie să urle în telefon când trenul se apropie.

— Hai să vorbim cum trebuie mâine, când nu voi mai fi la gară!

Râd şi dau din cap, apoi îmi sărut degetul şi îl apăs pe cameră.

— Te iubesc, şoptesc eu.

El îmi citeşte pe buze şi îl văd cum repetă după mine.

Capitolul 33

Alina

Întorcându-ne spre casa familiei mele, Saul a încercat din răsputeri să ne convingă să îl lăsăm în urmă, dar era prea epuizat pentru a veni cu un argument convingător. În cele din urmă, a renunţat să mai încerce cu Tomasz, iar când a vrut, în schimb, să mă convingă pe mine, m-am trezit pusă în poziţia îngrozitoare de a fi de partea lui Tomasz.

— Trebuie ca tu să mi te alături în această călătorie, m-am forţat eu să spun. Este nevoie de Tomasz aici.

Avea să dureze cel puţin şase ore ca ghipsul să se usuce, iar Tomasz ar fi vrut ca acesta să fie aproape închegat înainte de a ne îmbarca în camion. Planul iniţial ne-ar fi făcut să ne întoarcem la casa familiei mele, având suficient timp pentru ca ghipsul să se

întărească, dar acum am ajuns înapoi la fermă chiar când ceasul a bătut ora 3.00 dimineaţa. Mă urcam în camion cu ghipsul moale de-a binelea.

— Va trebui să fii foarte atentă, mi-a şoptit Tomasz, clătinând din cap în timp ce îmi înfăşură bandajul pe antebraţ.

Mă holbam la scândurile podelei din casa copilăriei mele, încercând să mă conving de faptul că asta chiar avea să fie ultima dată când mă aflam acolo, neputând suporta să privesc cum îmi înfăşură ghipsul în jurul recipientului de pe încheietura mâinii mele.

— Asigură-te neapărat că nu-l loveşti până nu se usucă. Trebuie pur şi simplu să arate realist, altfel cineva ar putea suspecta că există ceva de valoare acolo. Şi nu lăsa ca ghipsul să se ude. Chiar şi după ce s-a întărit, filmul trebuie să rămână uscat.

— Mai jos, spre încheietura mâinii, Tomasz, a spus Saul.

Vocea lui era brusc puternică, de parcă nu şi-ar fi pierdut întreaga lume cu doar câteva ore mai devreme. Tomasz a ajustat bandajul moale care urma să căptuşească ghipsul, mutându-l puţin mai departe de cotul meu.

— Mai bine?

— Da. Ai foarte puţine materiale. Este mai bine să faci un ghips scurt, dar gros, ca să mascheze recipientul. Ţine minte că, în acest caz, nu trebuie, de fapt, să îi stabilizezi mişcarea braţului, însă dacă ar fi fost vorba despre o fractură reală... ei bine, acest lucru ar fi inadecvat. Cu toate astea, date fiind circumstanţele noastre, dacă cineva ştie măcar să pună la îndoială dimensiunea lui, Alina poate spune că

fractura ei a fost chiar deasupra de încheietura mâinii şi că medicul a făcut tot ce a putut face cu materialele pe care le-a avut la dispoziţie.

Am privit în jos, la Saul. Stătea pe podea, rezemat de unul dintre pereţii pivniţei. Avea braţele încolăcite în jurul picioarelor, genunchii strânşi la piept şi, cu ochii goi şi faţa palidă ca moartea, a privit în sus, spre noi, cum stăteam pe patul improvizat. Mi-a întâlnit privirea, iar tonul i s-a înmuiat puţin când a sugerat:

— Dacă cineva te întreabă cum te-ai rănit, spune că ai căzut şi că te-ai sprijinit în mâna întinsă în faţă – încheietura a suportat impactul. Spune că osul a fost repoziţionat de un chirurg de teren, că a fost o durere agonizantă, o durere intensă şi arzătoare. Cu astfel de detalii, cel puţin povestea e realistă.

Când m-am uitat înapoi la Tomasz, acesta a dat din cap cu subînţeles spre Saul, iar eu am înghiţit în sec. Deoarece cunoştinţele medicale erau, în mod evident, o a doua natură pentru Saul, se revărsau din el chiar şi în acel moment în care sufletul îi era plin de durere şi de suferinţă, înţelegeam de ce Tomasz credea că asta era important, dar nu făcea decât să sublinieze decizia pe care o luaserăm deja – că Tomasz avea să rămână, iar Saul avea să plece. Chirurg genial sau nu – omul stătea aşezat pe podeaua pivniţei, plângând intermitent, iar din când în când avea perioade în care rămânea în tăcere şi se legăna înainte şi înapoi ca un copil, ţinând acel pantofior de piele lipit de obrazul lui.

Cea mai mare responsabilitate pe care o avusesem până atunci a fost când a trebuit să-i găsesc Emiliei un adăpost temporar – fusese copleşitor şi terifiant – dar *asta* o eclipsa *cu mult.* Nu doar că eram un curier

pentru fotografiile lui Henry, împotriva voinţei mele, dar mai târâm după mine şi un om care tocmai trecuse printr-o tragedie şi suferise o traumă inimaginabilă. În loc să-l urmez pe Tomasz, trebuia să o iau eu înainte. Tomasz se aplecă în întregime peste braţul meu, adoptând o poziţie destul de ciudată şi blocându-mi momentan vederea către ghipsul pe care îl realiza. Fără să mă gândesc, am întins mâna pentru a-i atinge şuviţele groase de păr. Avea nevoie cu disperare să se tundă, iar dorinţa mea aprinsă de a avea timp să mai fac încă o dată asta pentru el era aproape iraţională. Un lucru atât de neînsemnat, dar ar fi fost atât de frumos să am grijă de el în felul acesta, ca şi cum asta i-ar fi putut aminti, cât timp aveam să fim despărţiţi, de cât de mult ţineam la el. Când s-a ridicat, mi-a zâmbit cu tristeţe.

— O să fie bine, să ştii. *Tu* o să fii bine.

— Şi tu mă vei găsi, am spus eu, şi nu pentru prima dată.

De fapt, repetasem asta aproape tot drumul de întoarcere de la ferma lui Golaszewski, verificând din nou şi din nou că încă înţelegeam planul.

— O să rezolvi treburile de aici şi o să faci aceeaşi călătorie – ne întâlnim la Buzuluk.

— Exact aşa este.

— Şi dacă cei din tabără nu acceptă faptul că paşaportul tău îi aparţine lui Saul?

— Atunci, vei găsi tu o cale de a-i *face* să accepte.

— Şi dacă ne prind înainte să ajungem la graniţa sovietică? Ce fac atunci?

— Asta nu se va întâmpla.

A respins simpla sugestie de parcă ar fi fost cu totul imposibil, ceea ce m-a făcut să-mi pierd răbdarea şi, cumva, să mă înfurii, având în vedere că *nu aveam cum* să ştim cât de sigur era acest plan. Din câte ştiam noi, rezultatul probabil era ca eu să fiu interceptată de nazişti şi trebuia să fiu pregătită.

— Răspunde-mi, Tomasz. Dacă vom fi interceptaţi înainte să părăsim districtul, iar Saul are asupra lui un paşaport cu numele tău? Ce se presupune că ar trebui să facem atunci?

— Nu se va...

— Ştim amândoi că aceasta este o posibilitate! am exclamat, după care mi-am coborât vocea. Te căutau deja în Varşovia fiindcă ai dezertat din *Wehrmacht,* iar acum eşti căutat pe plan local pentru că Jan le-a spus că lucrezi pentru gruparea Zegota.

Tomasz a oftat şi a dat din cap.

— Aşa că spune-mi – *ce fac eu dacă suntem prinşi?*

Cine era femeia asta care privea pericolul drept în faţă? Fusese cu mine în tot acest timp – am văzut frânturi din ea în ziua aceea când am fost în piaţa oraşului şi am salvat-o pe Emilia, iar apoi din nou, când am decis să îl sprijin pe Tomasz, în ciuda riscurilor. Mă pregăteam acum să plec pentru totdeauna, iar din fetiţa speriată de odinioară nu mai rămăsese decât o fărâmă.

Tomasz se uita cu atenţie la bandaj, în timp ce îl tot înfăşură peste antebraţul meu, pe când umflătura cauzată de recipientul lunguieţ dispărea încetişor în grămadă. După o vreme, a şoptit:

— Dacă e să ţi se întâmple ceva şi se pierde filmul, nu rămân prea multe de făcut în această privinţă. S-ar

putea ca Henry să îţi dea alte instrucţiuni atunci când îl vom întâlni la punctul de preluare. Cât despre mine...

În cele din urmă, şi-a ridicat privirea spre mine, iar ochii îi înotau în lacrimi.

— Pur şi simplu, trebuie să am încredere că vei reuşi. Trebuie să cred că mă vei înjura peste câteva zile, când vei fi extraordinar de liberă pe teritoriul sovietic, dar va începe să te mănânce pielea de sub ghips şi nu-ţi vei putea strecura mâna pe sub el ca să te scarpini. Este *singurul mod* prin care te pot privi plecând.

Am întins mâna stângă şi i-am cuprins maxilarul, iar el şi-a odihnit capul în palma mea.

— Urăsc când suntem despărţiţi, Alina. *Urase* asta, dar nu avem altă soluţie.

— Eşti sigur că facem ceea ce trebuie, am şoptit eu.

M-a privit în ochi şi a dat din cap.

— În toată viaţa mea n-am fost mai sigur de atât.

Am răsuflat după care mi-am îndreptat puţin spatele.

— Bine atunci, Tomasz. Bine.

*

Încrederea mea venea şi pleca în valuri şi, pe măsură ce ne apropiam de punctul de întâlnire, eu mă îndoiam din nou de tot planul. Tomasz nu mai mergea cu paşi mari în faţa mea – era în spatele meu şi aproape că îl trăgea după el pe Saul, care se străduia să ţină pasul. Tomasz ne tot amintea că trebuia să ne grăbim, că nu aveam voie să ratăm camionul. De

fiecare dată când spunea asta, eu nu mă puteam abţine să mă întreb dacă nu cumva ne-ar fi fost mai bine aşa.

Henry ne aştepta, plimbându-se de-a lungul drumului principal. Veneau zorii, iar întunericul dispărea cu fiecare secundă care trecea. De îndată ce ne-a văzut, a venit cu paşi repezi spre noi. I-am văzut confuzia de pe chip când şi-a dat seama că mai era şi o a treia persoană în grupul nostru.

— Se poate să fi pus mâna pe Nadia, iar acum mă caută pe mine, a strigat Tomasz înainte ca Henry să poată măcar întreba. Trebuie să ne grăbim.

Henry s-a holbat la noi, privirea lui zăbovind asupra ghipsului de pe braţul meu.

— Ce s-a întâmplat?

— Merge Saul în locul meu şi trebuie să plece *acum.*

Henry a rămas în tăcere pentru o clipă. Când clipa a început să se prelungească, Tomasz a făcut un pas spre bărbatul mai în vârstă şi şi-a coborât vocea atât de mult, încât abia l-am putut auzi.

— Nu mai e timp, Henry, a murmurat Tomasz. Ei ştiu cine sunt, ce am făcut… Vor începe să mă caute în curând, asta dacă nu o fac deja. Jakub trebuie să pornească la drum cât mai repede, în caz că vor organiza puncte de control. Pur şi simplu, nu mai e timp de discuţii.

— Tomasz, a spus Henry, cu buzele încreţite. Eşti sigur de asta?

— *Nu* există o altă cale.

Henry a oftat şi şi-a trecut degetele prin păr, apoi a aruncat mâinile în sus şi s-a întors spre mine.

— Ai filmul?

— Da.

— Ai rublele?

Am mângâiat geanta de piele pe care mi-o trecusem peste umeri şi care era acum ascunsă sub haine.

— Da.

— Şi ştii planul? a spus el, scoţând din buzunarul hainei un plic mic.

Am dat din cap, iar el a ridicat plicul chiar în faţa mea.

— Aici este noua ta carte de identitate, pe numele Hanna Wisniewski. Este un fals, şi nu unul deosebit de convingător, dar mai bine de atât nu am putut faceântr-un timp atât de scurt, aşa că va trebui să te descurci.

Am luat plicul şi am dat să-l pun în buzunarul paltonului. Henry a clătinat din cap şi a spus cu neîncredere:

— Bagă-l în lenjeria intimă, Alina! Trebuie să-l protejezi cu preţul vieţii tale. Mă înţelegi? Dacă nu ai actele de identitate, înseamnă că nu poţi fi primită în tabără, iar soldaţii britanici vor căuta filmul meu în interiorul taberei!

Lacrimile mi-au înţepat ochii, dar am clipit în timp ce împingeam plicul sub haine, în geanta de piele, lângă ruble. Henry s-a uitat de la mine la Saul şi mi-a aruncat o privire oarecum disperată.

— Doamne, Dumnezeule, a mormăit el. Asta-i…

— Henry. Alina e în stare să facă asta, a spus Tomasz categoric. Ea va duce filmul acolo unde trebuie să ajungă. Este la fel de descurcăreaţă şi de capabilă ca mine. Acum, *haisâ mergem.*

Am apucat cu frenezie braţul lui Henry.

— Dacă eu... dacă se întâmplă să fim capturaţi? E ceva ce pot face?

A răsuflat din răsputeri, după care m-a scrutat cu privirea.

— Dacă veţi fi capturaţi şi mai ai timp, distruge filmul. Găseşte o cale. Altfel, trebuie doar să sperăm că, orice s-ar întâmpla cu trupul *tău*, cei care vă prind nu vor acorda atenţie ghipsului, căci dacă vor găsi acel film, nu va trece mult timp şi ne vor găsi pe mine şi pe colegii mei.

Stăteam pe marginea drumului discutând despre posibilitatea execuţiei noastre de parcă nu ar fi fost mare lucru – pentru că, în schema lucrurilor, nu era. În acele circumstanţe, moartea nu era decât unul dintre multele lucruri care ţi se puteau întâmpla.

— Bine, am spus cu rigiditate. Am înţeles.

Henry ne-a condus spre o pistă şi, în curând, a început să se vadă şi camionul. Nu mă pregătisem să văd un bărbat în uniformă *Wehrmacht,* rezemat de camion şi fumând o ţigară. Am dat tot ce-a fost mai bun în mine să nu mă întorc şi să nu o iau la fugă în direcţia opusă.

— Ăla este Jakub, a spus Henry calm.

Şi bineînţeles că el era, căci cine altcineva putea conduce liber pe drumurile către Frontul de Est dacă nu un şofer din *Wehrmacht,* care conducea un camion al *Wehrmachtului*? Doar că nu mă pregătisem pentru această privelişte. Am ezitat, atrăgând din nou mânia lui Henry.

— Trebuie să ne grăbim, Alina, doar ştii care este miza aici, fato!

A fost nevoie de mai multă forţă decât îmi dădusem seama vreodată că aveam eu pentru a mă pune din nou pe picioare şi a mă îndrepta spre bărbatul în acea uniformă şi, ulterior, pentru a-mi pune viaţa în mâinile lui.

— Eu sunt Jakub, a spus şoferul când ne-am apropiat.

— Alina, am spus eu automat.

— Nu, m-a corectat Henry nervos. Tu nu eşti Alina. Cine eşti tu?

M-am uitat la el, dar mintea mea era goală.

— Eu... nu-mi amintesc.

— Hanna Wisniewski, a spus Henry nerăbdător. Eşti Hanna Wisniewski.

— Ştii care este planul?

Jakub a aruncat o privire spre noi, cu sprâncenele ridicate. Am înghiţit în sec în timp ce am dat din cap. Jakub a privit încruntat în direcţia lui Tomasz, care acum alerga spre noi – *purtându-l* pe Saul în braţe.

— Cine merge? Acolo, *categoric* nu e loc pentru o a treia persoană.

— Doar eu şi Saul – bărbatul care este cărat în braţe, am spus eu nefericită. Jakub a tresărit.

— Sigur sunteţi pregătită pentru asta, doamnă?

— Bineînţeles că da, a spus categoric Tomasz, care ne ajunsese în sfârşit din urmă.

În interiorul camionului, se vede rândul de raţii aşezate în cutii pe peretele din fund, în spatele mai multor butoaie şi al altor containere goale. Jakub m-a ajutat să urc în camion, iar Tomasz a făcut acelaşi lucru cu Saul, după care a sărit sus ca să stea lângă

mine. Henry era la sol, dar ne privea şi îşi frângea mâinile.

— *Trebuie* să vă asiguraţi că faceţi linişte, a spus Jakub. Poate că pe drum puteţi să şoptiţi sau să vorbiţi încet, dar dacă încetineşte camionul, din orice motiv, sau dacă se opreşte, trebuie să presupuneţi că fac o livrare sau o preluare şi să păstraţi o tăcere absolută. Tuşiţi sau strănutaţi măcar, nu doar voi doi sunteţi morţi, ci şi eu.

— Ce transporţi? am întrebat, cuprinsă brusc de spaima că urma să ne ascundem în spatele unui camion plin cu explozibili.

Încă un lucru de care să fiu îngrozită – moartea prin explozie accidentală.

— Doar fructe şi legume proaspete, cultivate de prizonierii de la Auschwitz.

După aceste cuvinte, a adăugat cu amărăciune:

— Ofiţerii superiori din linia întâi cer produse proaspete, iar dacă sunt îmbibate cu sângele poporului nostru, este cu atât mai bine.

Jakub s-a îndreptat spre cutii. A scos o şurubelniţă din buzunar, a deschis un panou, apoi l-a ajutat pe Saul să urce înăuntru. Tomasz s-a întors spre mine, iar eu i-am cuprins faţa în palme şi i-am căutat cu disperare privirea, pândind vreun semn de ezitare pe care să-l pot exploata pentru a-l convinge să vină cu mine, aşa cum plănuisem. Părea doar hotărât iar când am recunoscut acest lucru, am simţit cum tot curajul meu mă părăsea din nou, fiind înlocuit în schimb de o panică teribilă.

— Nu vreau să fac asta, am spus cu vocea pierită, într-un ultim moment de ezitare. Nu pot...

— Poţi, a şoptit Tomasz scurt, netezindu-mi părul pe cap şi acoperindu-mi chipul cu sărutări blânde. Ştiu că poţi.

— Dar... în schimb, lasă-mă să rămân. Cu tine. Până când vei putea pleca şi tu. Saul poate merge singur.

— Alina, ai deja ghipsul pe braţ, a spus el cu mare blândeţe. Henry a aranjat asta pentru noi *doar* datorită acelui film. Nu există o altă cale.

— Dar am putea...

Am început să protestez, dar vocea mi s-a stins. Am putea... Ce? Nu mai era nici ghips, nici nu mai aveam cum să mai facem rost de altul. Dacă l-am fi dat jos, trebuia să ne gândim la o altă modalitate de a scoate ilegal filmul din ţară – şi până şi acest lucru fusese destul de greu de aranjat. Tomasz şi-a întins mâna pentru a-mi atinge bărbia, ridicându-mi privirea înapoi spre el.

— Saul *nu poate* pleca singur, Alina.

Privirea lui a alunecat în spatele meu, iar apoi a adăugat încet:

— E distrus, dragostea mea. Abia se ţine pe picioare.

— Dar... dacă nu ai să mă mai găseşti niciodată?

— Alina, a spus el foarte încet. Nu ştii deja?

— Nu o spune, m-am înecat şi am scuturat cu înverşunare din cap. Să nu îndrăzneşti să o spui, din moment ce mă urci în camionul ăsta şi mă trimiţi singură acolo.

— Dar, Alina, a şoptit Tomasz şi a ridicat mâna pentru a-şi apăsa vârful degetului arătător pe buzele mele. Este singurul adevăr pentru care trăiesc. Restul a dispărut. Suntem făcuţi unul pentru celălalt... meniţi

să fim împreună. Nu contează ce se va întâmpla în această viaţă sau în următoarea, Alina. Noi vom găsi întotdeauna drumul înapoi unul spre celălalt.

— Dar dacă nu mă poţi găsi? l-am întrebat eu lăcrimând.

El mi-a şters lacrimile şi mi-a şoptit:

— Promite-mi doar un ultim lucru... a spus el acum, privirea alunecându-i pentru o clipă asupra lăzii din spatele meu, că vei avea grijă de Saul.

Tomasz şi-a strecurat degetul arătător sub bărbia mea, forţându-mă să-i întâlnesc privirea.

— Promite-mi, Alina. Este un om bun, un om mai bun decât mine. Gândeşte-te la oamenii pe care îi poate ajuta cu abilităţile pe care le are. Trebuie să ai grijă de el atât timp cât are nevoie de tine.

Niciodată nu i-am putut refuza nimic lui Tomasz, cu atât mai puţin în acea zi. Mi-am dat seama, după maxilarul lui încordat şi după determinarea feroce din privirea sa, că lucrurile pe care mi le cerea însemnau enorm pentru el.

Mai întâi, trebuia să mă îndepărtez de el şi, de parcă asta nu era deja o cerinţă imposibilă, trebuia să mai şi continui strădania sa de a-l ajuta pe Saul să scape.

— Alina, îmi promiţi? m-a întrebat Tomasz pentru ultima oară.

Am închis ochii, căci nu mă puteam uita la el în timp ce făceam asta, dar apoi am dat din cap.

— Fată bună.

S-a înclinat înainte, iar atunci m-a sărutat din nou. Acest sărut era diferit de oricare altul pe care îl împărtăşiserăm. A fost o rugăminte, o promisiune şi

un rămas-bun. Când ne-am separat, el plângea încet, iar inima mea amenința să-și croiască drum prin piept și să iasă afară. Am vrut să-l implor să găsească o *alta cale,* dar știam că nu avea niciun rost să fac asta. Și, în plus, nu mai era timp pentru lașitate.

M-am târât atunci în ladă și, așa cum mă temusem, era minusculă, largă de aproape un metru, iar de-a curmezișul măsurând cât lățimea camionului. Mirosul de pin și de praf era copleșitor. Era suficient loc pentru ca amândoi să stăm jos și destul pentru a sta ghemuiți, astfel încât să ne putem întoarce dacă era nevoie. M-am așezat în spatele lui Saul și am închis ochii. Chiar atunci, l-am simțit pe Tomasz cum se apleacă înăuntru și îmi pune ușor două degete pe buze.

— Care este numele tău? m-a întrebat el. Noul tău nume.

Aveam un gol în minte și am început să mă panichez din nou.

— Nu știu, Tomasz. Deja nu-mi mai amintesc. Nu pot să fac…

— Hanna Wisniewski, a strigat Henry impacientat. Repetă-l în gând până când îți rămâne în minte, Alina. Învață-l.

— Învață-l și tu, am spus eu, apucându-l frenetic pe Tomasz de mână înainte ca el să și-o poată retrage. Va trebui să știi ce nume folosesc ca să mă poți găsi, nu-i așa?

— L-am memorat deja, dragostea mea. Numele tău este Hanna Wisniewski, a șoptit Tomasz. Drum bun, Hanna.

— Aşa va fi, am spus eu cu câtă dârzenie am putut, având în vedere că *abia* îmi stăpâneam plânsul. Ne vedem la Buzuluk.

Apoi, Tomasz şi Jakub au sigilat uşa, iar Saul şi cu mine am rămas singuri, blocaţi în întuneric.

— Eşti bine? i-am şoptit lui Saul.

— Crezi că aşa se simt şi ele? mi-a răspuns el şoptit.

Îi puteam auzi panica crescândă din voce.

— Cine?

— Familia mea din acel mormânt, a spus el puţin mai tare acum. Senzaţia de sufocare, întunericul... aşa s-ar simţi, nu-i aşa?

Fiecare muşchi din corpul meu s-a încordat. Pentru un minut, cuvintele lui m-au azvârlit într-o asemenea spirală de panică, încât aproape că m-am convins pe mine însămi că mă aflam într-un mormânt, dar m-am forţat să resping panica şi să mă întorc la realitatea prezentă.

Concentrează-te pe fiecare respiraţie, *Alina.*

Inspiră. Oh! Am găsit nişte aer!

Expiră. Asta va fi ultima data. Acum mă voi sufoca.

Inspiră. Oh! La urma urmei, tot mai este puţin aer.

— Nu, am rostit eu înecat cuvintele pe care el avea nevoie să le audă, chiar dacă nici eu nu credeam în ele în acel moment. Nu cred că ele se simt aşa. Cred că ele s-au eliberat de astfel de trăiri. Cred că te aşteaptă dincolo, că sunt în siguranţă şi liniştite.

Atunci l-am simţit relaxându-se, chiar dacă singurul lui răspuns a fost un plâns înăbuşit.

Capitolul 34

Alice

Când eu şi Zofia pornim în cea de-a doua călătorie spre Trzebinia, ea vorbeşte în timp ce conduce, trecând automat în modul de ghid turistic, în vreme ce ea pălăvrăgeşte, eu continui să îmi pierd concentrarea. Toate aceste informaţii *sunt* de-a dreptul interesante, dar adevărul este că sunt cu mintea în altă parte.

Mă gândesc la aceste zile care mă aşteaptă cu braţele larg deschise şi la faptul că nu am absolut nicio idee despre ce să fac cu ele. Şi chiar mai tulburător decât atât, cuvintele spuse de mama aseară, la telefon, îmi tot dau târcoale, provocându-mi tot felul de idei nebuneşti.

Uneori trebuie să dărâmi naibii uşa.

— Care e planul? mă întreabă Zofia în momentul când ieşim de pe autostradă şi intrăm în orăşel.

Oftez şi mă las pe spate în scaun. Sunt pe punctul de a spune că nu ştiu, dar apoi îmi vine în minte că, dintre toate locurile pe care le-am vizitat ieri, doar *unui* singur ne-a dezvăluit o pistă.

— Din nou la clinică, te rog, spun eu.

*

De această dată, o rog pe Zofia să rămână în maşină, sperând că Lia va fi mai deschisă cu mine dacă intru singură în clinică.

— Ca de la verişoară la verişoară? sugerează Zofia zâmbind.

— Ceva de genul ăsta, spun eu.

Sunt stresată de mor când îmi amintesc cât de hotărâtă era Lia ieri spunând că nu mă poate ajuta, dar mă forţez să înaintez spre clinică. Când mă vede în zona de recepţie, Lia mârâie de-a dreptul, iar eu ridic mâinile ca şi cum asta o va linişti.

— Vino cu mine, spune ea brusc, scoţându-şi căştile de pe urechi şi aruncându-le pe birou.

Îi fac cu mâna colegului ei şi îi spun uşor:

— Bună.

— Bună, spune el nesigur.

O urmez pe Lia pe hol, după care intrăm în sala de şedinţe.

— Ţi-am spus că... mă întâmpină ea cu vizibilă frustrare, iar eu ridic din nou mâinile şi încerc să o fac să înţeleagă.

— Ascultă, spun eu foarte încet. Eşti *singura* mea pistă şi îmi dau seama că îţi iubeşti bunica la fel de mult cum o iubesc şi eu pe a mea, aşa că înţeleg de ce nu vrei să mă ajuţi. Dar sper că poţi înţelege şi *tu* situaţia în care mă aflu eu. Singurul lucru concret pe care l-am găsit de când am ajuns aici este casa în care a copilărit – care nu îmi destăinuie niciun secret. Şi *pe tine.* Aşadar, se pare că există o confuzie în ceea ce-i priveşte pe bunicul meu şi pe Tomasz Slaski al tău, însă, dacă îmi poţi acorda câteva minute, poate

am reuşi să rezolvăm asta. Ai spus că Emilia îi vizitează încă mormântul, nu-i aşa?

— Da, spune Lia.

Tristeţea i se iveşte în privire, iar eu ştiu în această clipă că nu minte în legătură cu asta.

— În fiecare lună. Obişnuia să meargă mai des când era mai tânără. A fost eroul ei.

— Bine, spun eu.

Trag apoi aer în piept şi întreb eu speranţă:

— Deci, îmi poţi spune *unde este mormântul?*

Lia ezită doar puţin, iar eu îmi ajustez cureaua genţii, căci am emoţii prea mari ca să stau nemişcată în timp ce aştept răspunsul ei. Tăcerea se prelungeşte puţin, aşa că încerc să fac o glumă.

— Promit că nu voi campa acolo timp de o lună şi că nu o voi teroriza pe bunica ta încercând să dau de ea. Aş vrea doar să *îl* văd.

— Bine, oftează Lia.

Traversează camera şi ajunge în dreptul unui dulap, din care scoate o bucată de hârtie şi un pix. Le aşază pe amândouă pe masa de şedinţe din centrul încăperii, după care mâzgăleşte o adresă.

— Nu este uşor de găsit, trebuie să ieşi din oraş. O iei pe drumul principal, apoi se face o curbă în jurul dealului care se poate vedea înspre est din aproape orice punct din oraş. Acolo este o proprietate veche – aceasta este adresa. Noi mergem cu maşina până la fermă, dar bunica mea are singura cheie de la poartă, aşa că va trebui să parchezi pe alee şi să sari gardul.

Cunosc *exact* locul pe care îl descrie – nu are cum să fie altul decât casa familiei Babciei. Cu toate astea,

sunt prea stresată ca să-mi fac speranţe, aşa că o întrerup cu blândeţe pentru a o întreba:

— Este *Swiętojanska* nr.4? întreb.

În mod previzibil, greşesc *total* pronunţia numelui străzii, dar nu într-atât de mult încât Lia să nu înţeleagă, căci privirea i se îngustează.

— Nu înţeleg, se încruntă ea. Ştii deja unde este?

— Casa aceea... apuc eu să spun.

Vocea însă îmi este puţin răguşită, aşa că fac o pauză să-mi curăţ gâtul, apoi întreb:

— De ce mormântul se află în spatele acelei case?

— Casa este abandonată, a rămas aşa de la război încoace, nici măcar comuniştii nu au vrut-o, îmi spune Lia. Dar el nu este îngropat acolo unde este casa, ci pe dealul din spatele ei. Doar că eu te îndrum spre casă fiindcă e mult mai uşor să ajungi acum la mormânt dinspre partea aceea decât dinspre partea cu oraşul. De-a lungul porţiunii de deal dinspre noi, sunt acum case noi, aşa că drumul este blocat.

— Dar *acel* loc anume...? De ce acolo, pe *acel* deal?

Lia îmi dă hârtia şi se încruntă.

— Habar n-am. Acum spune-mi *cum* de ai ştiut adresa aceea.

— A fost casa în care a copilărit bunica mea, îi spun eu, iar ea face ochii mari.

Are loc o pauză stânjenitoare în timp ce ea meditează la asta, după care Lia recunoaşte:

— Ei bine, este o coincidenţă destul de mare.

— Cu siguranţă că *nu poate fi* o coincidenţă, spun eu cu neîncredere.

— Întreaga zonă a fost invadată de nazişti. Au fost îngropate suflete nefericite în locuri de neînchipuit de

pe aici – fratele bunicii mele este norocos că are măcar o piatră funerară. Dar am să fiu sinceră cu tine – nu ştiu *cum* a ajuns să fie îngropat acolo. De obicei, bunica mea nu este prea dornică să vorbească despre cele mai negre zile din viaţa ei, înţelegi? Nu vrea să vorbească despre război, iar noi am renunţat să o mai întrebăm.

Râd uşor şi dau din cap.

— Ştiu exact cum este.

— De fapt *de asta* nu te pot lăsa să vorbeşti cu ea, spune Lia cu blândeţe. Pare că este o altă femeie în zilele în care mergem la mormântul lui. O consumă foarte mult să-i onoreze memoria şi nu vreau să-i cer mai mult de atât. Însă, dacă asta te ajută, chiar te rog să-i vizitezi mormântul.

Ea ridică din umeri.

— Doar că, în afară de acest lucru, nu cred că mai pot face şi altceva ca să te ajut, bine?

— Mulţumesc, spun eu, apoi mă năpustesc asupra ei şi o îmbrăţişez. Ea încremeneşte, iar apoi îmi întoarce scurt îmbrăţişarea şi dă din cap spre uşă.

— Mult noroc.

*

O jumătate de oră mai târziu, eu şi Zofia stăm într-un luminiş din pădurea aflată în spatele casei în care a copilărit bunica mea, uitându-ne la cel mai înfiorător lucru pe care l-am văzut în toată viaţa mea.

Tomasz Slaski. 1920-1942

Numele lui este gravat în granitul roşu, şlefuit, al unei pietre funerare înalte. Piatra este curată, fiind, în mod clar, întreţinută cu dragoste. Un aranjament de flori mixte, aproape proaspete, se ofileşte pe iarba din faţa pietrei, aceasta din urmă fiind înconjurată de lumânări care ard fără fum, cu fitilurile neaprinse acum, dar negre de la utilizările anterioare. Sunt chiar şi câteva felinare cu led, de diferite forme şi mărimi. Zofia se apleacă şi porneşte unul dintre felinare, iar acesta se aprinde fără întârziere.

Îmi întorc din nou privirea spre piatră şi mă uit iar la nume. De data aceasta, observ că pe piatra funerară, sub nume şi date, a fost ataşată o medalie. Inscripţia de pe medalie este în ebraică.

Eu şi Zofia privim mormântul în tăcere pentru o vreme, ca şi cum ar fi un puzzle pe care l-am putea rezolva dacă ne-am holba suficient de mult timp la el, dar nu trece mult până când îmi dau seama că pur şi simplu nu mă mai pot uita la el. Mă întorc cu spatele şi răsuflu tremurat.

— Biata Emilia, murmură Zofia.

Mă uit din nou la ea şi constat că se lasă pe vine până la nivelul medaliei. Îşi trece foarte uşor degetul peste caractere.

— Aceasta este medalia acordată celor *Drepţi între Popoare.* Indică faptul că *acest* Tomasz Slaski şi-a asumat un mare risc în timpul războiului pentru a ajuta poporul evreu. Înseamnă că numele lui este încrustat pe Zidul de Onoare din Grădina Drepţilor între Popoare din Ierusalim.

Face o pauză, apoi îşi pleacă capul.

— Este un lucru important. Într-adevăr, o mare onoare.

— Este pur şi simplu îngrozitor, spun eu, ridicându-mă în picioare şi încruntându-mă.

Mă simt brusc irascibilă, ca şi cum nu aş mai avea loc în propria mea piele, şi tremur pentru că, în ciuda zilei toride, mă trece un fior pe şira spinării în timp ce mă uit la un mormânt despre care ştiu că nu este al bunicului meu, cu toate că pe el stă scris numele lui.

— E atât de înfiorător, nu-i aşa?

Mâna îmi tresare pe telefon şi îl ridic pentru a face o fotografie, dar imediat ce o fac, las în grabă telefonul în jos. Zofia se ridică şi îmi aruncă o privire curioasă.

— Nu pot să i-o arăt, spun răspicat. Ar... o va supăra atât de mult!

Zofia îşi înclină capul în semn de aprobare.

— Dar ăsta este un mister pe cinste, nu-i aşa?

— Este numele lui Pa, iar acela e anul în care s-a născut, dar este *evident* că nu poate fi bunicul.

— Nu, aprobă încet Zofia şi se ridică în picioare. Dar Emilia Slaski nu ştie asta.

— Cum s-a putut întâmpla aşa ceva? şoptesc eu. Crezi că pentru asta ne-a trimis Babcia aici? Să-i spunem surorii lui Pa adevărul?

Nu am cum să răspund la această întrebare şi nu mă surprinde faptul că Zofia rămâne în tăcere. Continuăm să privim mormântul pentru alte câteva minute, apoi mă întreabă:

— Cum au ajuns bunicii tăi în SUA?

— Nici măcar asta nu ştiu. Tot ce ştiu este că mama s-a născut în luna ianuarie a lui ’43 şi că ei erau deja stabiliţi acolo la acea vreme.

Zofia se încruntă.

— Nu poate fi corect.

Mă ridic şi o privesc nedumerită.

— Nu, sunt sigură că e corect.

— Trebuie să fi plecat înainte de război.

— Ştiu că au fost aici când a început războiul, de fapt, asta e tot ce ştiu.

— Dar... au plecat în timpul ocupaţiei?

— Probabil că da.

— Este greu de crezut.

Zofia clatină încet din cap, cu sprâncenele încreţite.

— Era aproape imposibil să ieşi de pe teritoriul controlat de nazişti.

— Tot ce ştiu este că, din Anglia, au venit cu o barcă. Habar n-am cum au ajuns de aici până în Anglia.

Zofia expiră, după care se uită din nou la piatra funerară.

— Gândesc puţin cu voce tare acum, dar... crezi că Emilia ar fi putut *presupune* că fratele ei a murit, însă, de fapt, el să fi fost în drum spre America? Trebuie să fi fost foarte tânără când s-a întâmplat totul. Se poate ca ea sau chiar altcineva să fi confundat un alt cadavru cu al lui? Pentru că dacă tipul ăsta a murit în 1942, iar Tomasz a fugit din Polonia în 1942...

— Asta ar putea fi singura explicaţie, spun eu.

îmi simt lacrimile în gât, lacrimi pe care probabil că am să le vărs mai târziu, fiindcă, deşi nu înţeleg nimic din ceea ce se întâmplă, singurul lucru pe care îl ştiu cu siguranţă este că, pentru Emilia Slaski, este absolut tragic.

— Ăsta *e* un loc foarte ciudat pentru un mormânt, nu-i aşa?

— Poate că, pur şi simplu, aici a murit, sugerează Zofia.

— În spatele casei bunicii mele?

— În timpul războiului, o grămadă de oameni s-au ascuns în petice de pădure.

— Şi bunicul *meu* a fost eroul care a salvat evreii? Sau celălalt?

Privesc piatra de mormânt pentru ultima dată şi mă ia cu fiori pe şira spinării. Mi-l amintesc atât de bine pe bunicul – *nu-mi pot* închipui că şi-a lăsat sora să îl creadă mort în toţi aceşti ani. Îmi este mult mai uşor să mi-l imaginez făcând acte de eroism pentru a-şi ajuta compatrioţii, căci a fost unul dintre cei mai generoşi oameni pe care i-am cunoscut vreodată.

— Zofia? o întreb eu încet.

— Da?

— *Ai idee* cum putem descâlci asta fără a o implica pe Emilia? Sau dacă ar trebui să-i spunem sau nu, în cazul în care se întâmplă să dăm de ea?

Zofia îmi aruncă un zâmbet trist.

— Nu-mi place să spun asta, Alice... dar cred că singura cale de a continua este prin intermediul Liei Truchen.

*

Când intru în clinică pentru a patra oară, o las din nou pe Zofia în maşină. Simt că am făcut un progres mai mare în această dimineaţă şi se poate să fi avut parte chiar de câteva momente în care a existat o

conexiune între mine şi Lia. Când intru în încăpere, observ că ea ajută un pacient, dar colegul ei mă vede şi îi dă un cot uşor, iar apoi arată înspre mine. Cum se uită Lia aşa la mine, se vede o frustrare vizibilă în privirea ei, dar apoi îşi fixează un zâmbet pe faţă, termină de servit pacientul şi mă conduce înapoi în sala de şedinţe.

— Lia... inspir adânc, după care răbufnesc. Am văzut mormântul. Cu siguranţă că acolo sunt numele bunicului meu şi anul naşterii lui, dar nu poate fi el, fiindcă el a murit abia anul trecut. Mi se pare că singurul mod în care vom înţelege vreodată acest lucru este dacă tu sau chiar eu am putea vorbi cu Emilia...

— Ascultă, Alice, îmi spune Lia categoric. Îmi pare rău pentru tine. Chiar îmi pare rău. Am făcut tot ce am putut ca să te ajut, dar ceea ce îmi ceri acum este pur şi simplu imposibil.

— Poate că ai putea doar să o *menţionezi* pe Alina...

— În fiecare lună o ducem la acel mormânt, spune Lia brusc. În ultima duminică a fiecărei luni, merge la slujbă îmbrăcată în cele mai bune haine ale ei, apoi se opreşte la piaţă să cumpere flori, iar apoi noi, nepoţii, urmând o listă, o ducem cu toţii, pe rând, până acolo. Şi ştii *de ce* mergem cu rândul?

Când clatin din cap, privirea Liei devine tăioasă.

— Pentru că, Alice, la aproape optzeci de ani de la moartea lui, frumoasa şi curajoasa mea bunică încă mai plânge uneori când îi vede mormântul, iar asta e sfâşietor. Înţelegi măcar ce-mi *ceri?*

— Imaginează-ţi că Emilia ar fi fost pe patul de moarte şi te-ar fi trimis pe tine în America, iar tu erai în locul meu, o implor eu.

— În acest moment, avem o doamnă în vârstă supărată, spune Lia. Dacă facem cum îmi ceri tu, vom avea *doua* doamne în vârstă supărate, şi atunci ce obţinem? *Nimic.* Cel mai probabil, bunica mea va fi la fel de nedumerită de toate astea ca noi două, iar dacă nu i-a răspuns niciodată bunicii tale la scrisori, mai mult ca sigur că există un motiv pentru asta. Te rog, *te rog* să nu mă mai deranjezi aici – acesta este locul meu de muncă.

Mă pregătesc să plec. Sunt pe cale să ies pe uşă şi să mă recunosc înfrântă. Merg până în sala de aşteptare şi mă îndrept spre uşă, iar apoi mă gândesc la cum am să plec din acest loc şi am să-mi trăiesc restul vieţii fără să ştiu de ce m-a trimis Babcia aici.

E prea târziu pentru ca Babcia să-mi spună povestea ei. E prea târziu pentru mine să mai înţeleg toate momentele, fie ele importante sau nesemnificative, care au dus la formarea familiei pe care o am acum în America. Probabil că e prea târziu chiar şi pentru mine să îi explic Babciei cât de importantă a fost ea în viaţa mea şi cât de profundă este dragostea pe care i-o port.

Dar *nu e* prea târziu ca eu să îmi înfig cu putere picioarele în covor şi să mă dedic trup şi suflet acestui mister deconcertant. Lia este *singura* mea legătură cu Emilia – singura mea legătură cu „a-l înţelege pe Tomasz”.

Uneori trebuie să dărâmi naibii uşa.

Nu pot să plec. Nu pot renunţa atât de uşor. Mă aşez hotărâtă pe unul dintre scaunele de aşteptare de lângă uşă şi îmi ridic privirea spre Lia. Se uită la mine fără să-i vină a crede.

— Nici nu se pune problema să rămâi aici, îmi strigă ea, fără să ţină cont de pacienţii confuzi care stau pe scaunele din jurul meu.

— Nu plec nicăieri până când nu accepţi să vorbeşti cu ea pentru mine.

Ridic din umeri. Îmi este incomod să fiu atât de *dificilă.* Adică, la un moment dat... Ei bine, cam asta era viaţa pe care credeam eu că o voi trăi. În tinereţea mea idealistă, chiar credeam că urma să fiu genul de jurnalist care să descopere adevăruri de mult îngropate, o femeie care să găsească o cale de a spune poveştile care trebuie spuse.

— Bine, spune Lia, aşezându-se din nou la birou şi punându-şi căştile, iar în următoarea perioadă, se descurcă de minune să mă ignore.

După un timp, Zofia îmi trimite un mesaj.

E totul bine acolo? A trecut o ord şi încep să-mi fac griji.

Îmi ridic privirea spre Lia şi o surprind uitându-se la mine. Îmi evită privirea, iar eu sper că ăsta e un semn că o obosesc.

Lia a refuzat sa mă ajute, aşa că, practic, am luat un loc până când se răzgândeşte.

Zofia îmi răspunde cu un emoji şocat, iar puţin mai târziu scrie:

Anunţă-mă dacă ai nevoie de ceva. Aştept la cafeneaua de peste drum. Şi... mult noroc!

Mai trece o oră, apoi încă una. Niciuna dintre revistele de pe măsuţa de cafea de lângă mine nu este în limba engleză, dar le răsfoiesc oricum, încercând să pară că nu fac mare caz de impasul în care ne aflăm.

Dar pe interior?

Cedez nervos, la fel ca Eddie în cea mai proastă zi a lui. Am o adevărată harababură în gânduri – mă îndoiesc de maniera nebunească de acţiune pe care mi-am propus-o şi, ca să fiu sinceră, de aproape fiecare decizie pe care am luat-o eu în ultima săptămână, de când am decis să vin aici. Doctorii vin să ia pacienţii şi se holbează la mine de fiecare dată. Pacienţii intră, se holbează la mine, merg la consultaţie, apoi ies, se holbează şi mai insistent la mine, după care pleacă. Mă simt de parcă aş fi pe o scenă, iar spectacolul se numeşte ceva de genul *Priviţi-o pe Alice Michaels pierzându-şi demnitatea într-o ţară străină.*

Aproape de ora prânzului, Lia se apropie de mine şi, preţ de câteva clipe, cred că am câştigat. Înainte de a putea măcar sărbători, se aşază cu hotărâre pe scaunul de lângă mine şi îşi lasă capul în mâini.

— Nu poţi să stai aici, spune ea cu disperare. Pari o persoană rezonabilă, aşa că am să te rog să te gândeşti mai bine la asta. Am *treabă* de făcut, Alice –

pacienţii îmi tot pun întrebări şi nu pot permite să continui aşa. *Nu* mă vei face să mă răzgândesc.

— Nu plec nicăieri până nu o faci, spun eu scurt, iar apoi ridic bărbia, sperând să arăt ca Babcia sau precum Callie atunci când se încăpăţânează în mod evident. Lia mijeşte ochii şi se aşază din nou, îndreptându-şi coloana.

— Corect, nu-mi dai de ales. Am avut răbdare. Te-am rugat frumos, de mai multe ori, iar acum te avertizez. Acesta este un loc de muncă, iar dacă nu-mi respecţi rugămintea de a pleca, nu îmi rămâne decât să chem poliţia ca să te scoată afară.

Bine, nu mă aşteptam la *asta.* Mă încrunt la ea.

— Lia… te rog…

— Cinci minute, Alice. Apoi sun la poliţie.

În mintea mea, o aud pe mama încurajându-mă. *Uneori trebuie să dărâmi naibii uşa*; *Alice.* Mă las pe spate în scaun şi îmi încrucişez braţele peste piept.

— O modalitate mult mai uşoară de a scăpa de mine ar fi să accepţi să vorbeşti cu bunica ta.

Lia mârâie şi se retrage în spatele biroului ei. Se consultă mult cu colegul ei, apoi trec câteva minute, timp în care eu sunt ocupată să mă rog cu toată fiinţa mea ca ameninţarea cu poliţia să fi fost una goală. O văd ridicând telefonul, dar mă prefac că nu observ, căci poate blufează şi, în mod evident, ajung la sufletul ei, aşa că, poate dacă mai stau puţin pe aici…

Peste câteva minute se deschid uşile, iar doi poliţişti păşesc în încăpere. Se îndreaptă spre tejghea, iar Lia, încruntată, arată spre mine. Poliţiştii se apropie de mine.

— Vi s-a cerut să plecaţi, spune brusc cel mai în vârstă dintre cei doi. Vă mai dăm o ultimă şansă de a pleca de bunăvoie. După aceea, vă vom escorta noi afară şi veţi merge direct la maşina noastră, iar apoi la secţie, ca să vă punem sub acuzaţia de încălcare a proprietăţii.

Sunt sigură că îmi pot auzi înghiţitul pietrificat în timp ce mă ridic în picioare şi dau din cap.

— Plec, zic eu.

— Şi, doamnă... spune celălalt ofiţer, pe când eu îmi iau geanta, pregătindu-mă să fug spre uşă.

— Da?

— ... dacă vă mai vedem pe aici, vă *vom aresta.*

Arunc o ultimă privire rugătoare către Lia, care se uită la mine cu mâinile încrucişate pe piept, apoi mă grăbesc să ies pe uşă afară şi mă întorc la maşina Zofiei. Odată ajunsă înăuntru, mă prăbuşesc pe scaun şi încerc să-mi trag sufletul.

— Tocmai ce ai fost arestată? oftează Zofia.

— Aproape, mormăi eu şi îmi acopăr ochii cu mâinile. Nu-mi vine să cred că am făcut asta.

Zofia porneşte maşina şi pleacă de pe loc cu o viteză ce poate fi descrisă doar ca fiind *ameţitoare*, *dar legala.* Suntem aproape de a intra pe autostradă, când izbucneşte în râs şi, în cele din urmă, râd şi eu cu ea.

— Ori eşti foarte, foarte hotărâtă să faci asta pentru bunica ta, ori eşti *complet* nebună. În acest moment, nu prea-mi dau seama despre care dintre ele este vorba.

— Nici eu, recunosc eu, iar râsul încetează. Dar totul a fost în zadar.

— Să ne întoarcem mâine? se oferă Zofia.

— Şi ce să facem? întreb eu. Să facem rost de o cursă gratuită până la secţia de poliţie?

— Ei bine, cum ai *vrea* să îţi petreci ziua de mâine? Ai alte idei? Ţi-a mai dat şi alte informaţii de la care să pornim?

— Nu, recunosc eu şi mă uit din nou la telefon, începând să răsfoiesc printre fotografiile pe care le-am făcut notiţelor Babciei şi ecranului aplicaţiei CAA pe care o foloseşte ea. Citesc fiecare însemnare cu voce tare.

— Trzebinia. Ei bine, am venit aici.

— Da.

— *Ul. Swiętojanska 4.*

— Casa în care a copilărit.

— Da. *Ul. Polerechka 9B.*

— O casă istorică, frumos renovată, aflată pe o alee superbă, mărginită de castani dulci. Habar n-avem de ce a fost importantă.

Oftez din greu.

— *Ul. Dworezyk 38.*

— Clinica medicală unde a lucrat Aleksy Slaski.

— Emilia Slaska.

— Străbătuşa ta.

— Alina Dziak. Adevăratul nume al bunicii mele.

— Da.

— Saul Eva Tikva Weiss.

— N-avem nici cea mai vagă idee.

— *Proszę zrozum. Tomasz.*

— E puţin spus că pronunţi îngrozitor, dar, da, ne cere să îl înţelegem pe Tomasz.

— Lucru pe care habar n-avem cum să-l facem.

— Şi asta e *tot?*

— Singurul lucru pe care l-a mai spus a fost că *Babcia foc Tomasz,* spun eu, apoi mârâi de frustrare. Şi ştiu că noi credem că asta înseamnă doar dragoste, ceea ce e drăguţ, dar chiar...

— Nu ne e de prea mare ajutor. Uite, familia mea are o vorbă, Alice, şi cred că se aplică perfect pentru ziua de azi.

Mă uit la ea, iar ea zâmbeşte.

— *Totul* arată mai bine după nişte votcă.

*

Încercăm mai multe sortimente de votcă locală la un restaurant din piaţa oraşului Cracovia şi ne străduim să găsim alte moduri în care putem aborda acest mister.

— Bine, hai să ne gândim la Lia, murmură Zofia. Lia este recepţioneră, nu-i aşa?

— Aşa pare.

— Dar străbunicul ei a fost cândva proprietarul clădirii. Pură coincidenţă sau mai există încă o legătură de familie?

— Ce vrei să spui?

— Poate că afacerea este încă deţinută de familie. Poate că Emilia a devenit şi ea medic sau poate că unul dintre copiii ei o deţine acum.

Zofia îşi scoate telefonul din buzunar şi, după o căutare rapidă pe Google, avem o listă cu medicii generalişti de la clinică.

— Agnieszka Truchen este unul dintre proprietari. *Trebuie* să fie mama Liei, sau cel puţin o rudă...

Găsim online câteva fotografii învechite şi neclare cu Agnieszka, dar nu are niciun cont pe reţelele de socializare, iar toate datele ei de contact trimit la clinică. Zofia este cu ochii în telefonul său, căutând acelaşi lucru ca mine, dar eu mă holbez la fotografiile de pe propriul meu ecran. Oricât de neclare ar fi acele imagini, cred că pot vedea o asemănare cu mine. Îmi întorc telefonul spre Zofia.

— Crezi că seamănă cu mine? o întreb.

— Este greu de spus, din cauză că fotografiile sunt de o calitate atât de proastă. Dar da, se pare că există o asemănare. Ai văzut-o la clinică astăzi?

— Nu, erau câţiva doctori care tot ieşeau să cheme pacienţi, dar aş fi observat-o.

— Am putea suna şi am putea cere să vorbim cu ea, sugerează Zofia, apoi se uită la ceas. Nu e chiar ora cinci...

— O să-mi recunoască accentul... spun eu timid.

Zofia zâmbeşte.

— Pe al meu nu-l vor recunoaşte.

Găseşte numărul de telefon pe site-ul clinicii, iar apoi îl formează. O aud vorbind în polonă, dar convorbirea se termină repede şi umerii i se prăbuşesc.

— Agnieszka încă deţine clinica, dar alţi doctori se ocupă de tratarea pacienţilor, oftează ea. S-a pensionat acum câţiva ani.

— Bineînţeles că da, murmur eu, dar apoi mă înveselesc din nou. Dar cum rămâne cu însăşi Emilia? N-am putea să o căutăm în cartea de telefoane?

— Ei bine, a avut cel puţin un copil, aşa că mai mult ca sigur este căsătorită şi, având în vedere vârsta ei,

aş spune că, practic, nu e nicio şansă ca ea să-şi fi păstrat numele de familie, spune Zofia cu regret.

Căutăm oricum şi, deloc surprinzător, străbătuşa mea de optzeci şi şapte de ani nu pare să aibă o pagină de Facebook. După aceea, comandăm un al doilea rând din mixul de votcă locală, iar lucrurile o iau puţin pe arătură.

— Ei bine, dacă Lia nu vrea să ne spună unde este Emilia, poate că am reuşi plătind un detectiv particular să o găsească...

— Am putea să punem anunţuri de o pagină întreagă la ziare, în care îi cerem Emiliei să ne contacteze...

— Am putea intra prin efracţie în clinica medicală şi să vedem dacă găsim adresa Agnieszkăi...

— Poate că aş putea să-mi anulez zborul de întoarcere şi să rămân ascunsă în faţa clinicii până când Agnieszka vine în vizită, în speranţa că va fi mai cooperantă... sau măcar atât de cooperantă, încât să nu cheme poliţia...

— Poate că am putea fura nişte unghii tăiate de-ale Liei pentru a face un test ADN...

— Sau am putea oferi o recompensă de un milion de dolari oricui rezolvă misterul!

Auzind asta, Zofia se uită la mine.

— Ai un milion de dolari? întreabă ea plină de speranţă.

Fac o pauză, apoi mă întristez.

— Sunt o mamă casnică, aşa că nu, nu prea am.

— Ah. Asta a sunat promiţător pentru o clipă.

Râdem un pic prea tare când ospătarul se apropie de noi cu nota de plată, aşa că mergem la o plimbare

pentru a ne limpezi mintea, iar apoi luăm o masă delicioasă la un alt restaurant din piaţă. În timp ce mâncăm, discutăm despre orice altceva, *numai* despre misiunea mea nu. Îi povestesc Zofiei despre copiii mei şi despre cât de greu mi-a fost să plec de lângă ei. Am amintit şi de cât de greu mi-a fost să îl las pe Wade singur cu ei, precum şi despre revelaţia surprinzătoare pe care încep să o am, cum că e posibil să mă fi agăţat prea strâns de Eddie. Zofia îmi povesteşte despre munca ei şi despre unele dintre căutările răvăşitoare şi pline de speranţă din domeniul istoriei de familie, căutări în care a fost implicată. Sunt total absorbită de discuţie şi mă bucur de răgazul în care îmi este distrasă atenţia de la groaznica fundătură în care a ajuns căutarea pe care m-a rugat Babcia să o fac.

Nu ne dăm seama când trece timpul, aşa că tresar când văd ceasul de pe perete.

— Trebuie să mă întorc şi să-mi sun familia, spun eu, dar, în ciuda prostelii din seara asta, mă simt categoric mai bine decât mă simţeam înainte. Mulţumesc pentru seara asta, Zofia.

— Nu trebuie să-mi mulţumeşti, chiar deloc. Te conduc înapoi la hotel şi o luăm de la capăt mâine-dimineaţă.

îmi zâmbeşte cu blândeţe.

— Nu te descuraja, Alice. Ne gândim noi la ceva.

*

Îl sun pe Wade fără să-i trimit mai întâi mesaj, căci acum este ora 22.31, ora Cracoviei, ceea ce înseamnă

17.31, ora Floridei, şi ştiu că sunt toţi acasă. Callie răspunde la telefon încă de la primul ton, plângând.

— Mami, se smiorcăie ea.

— Iubito! am suspinat eu. Ce s-a întâmplat?

— Tata a uitat să mă ia de la clubul de franceză şi se închidea, iar ei l-au sunat, dar el nu a răspuns, doamna Bernard s-a enervat, iar eu nu mi-am putut aminti numărul de telefon al bunicii şi nu ştiam ce să fac, spune ea.

Apoi ochii i se umplu din nou de lacrimi. O altă lacrimă îi alunecă pe obraz şi coboară vocea în timp ce şopteşte:

— Mami, poţi să vii acum acasă?

— Oh, ursuleţ... îi şoptesc.

Ameţeala de la votcă dispare rapid.

— Dar, până la urmă, el te-a luat de acolo, nu?

— Nu.

Ea se încruntă.

— Doamna Bernard m-a dus cu maşina la tati la serviciu şi m-a lăsat la recepţie. Iar recepţionerul a trebuit să se ducă să-l caute, pentru că el era într-o şedinţă.

— Şi unde a fost Eddie în tot acest timp? întreb eu. Sigur nu la şcoală...

— Oh, nu, spune ea.

înainte ca eu să pot răsufla uşurată, adaugă:

— A fost cu tata, deoarece l-au trimis azi acasă fiindcă a făcut o criză în clasă şi a aruncat cu un scaun în domnul Bailey. Şi Eddie a avut cinci accidente în pantaloni astăzi, dar nu-ţi face griji, i-am pus deja hainele murdare în maşina de spălat.

— De ce faci asta în locul lui tati? întreb eu, deşi îmi este greu să vorbesc, căci sunt *atât* de furioasă, încât abia mă pot concentra îndeajuns de mult încât să pun întrebarea.

— Tata e în biroul lui, pe Skype, conectat din nou cu cei de la serviciu. A trebuit să-şi termine şedinţa, spune Callie.

întoarce camera telefonului, ca să-mi arate două cutii de supă deschise, care aşteaptă pe blat.

— Nu-ţi face griji, mami, acum îi pregătesc cina lui Eddie.

— Nu, Callie, nu… oftez eu. Nu, tu nu ştii să foloseşti plita, scumpo, o să te arzi.

— O încălzesc la microunde, spune ea în defensivă, şi chiar atunci aud sunetul cuptorului cu microunde.

Callie este destul de mare şi de matură pentru a folosi cuptorul cu microunde *sau* aragazul – dacă ar şti cum, dar eu nu i-am arătat niciodată, pentru că, sincer, nu a trebuit niciodată să ştie. Aproape că numai eu gătesc la noi în casă. Nici măcar nu mi-a trecut vreodată prin cap că poate ar trebui să împart aceste sarcini – nu pentru binele meu, ci pentru binele *lor.*

— Cât timp ai gătit-o, scumpo? întreb eu, cu inima-n gât.

— Mi-am dat cu presupusul. M-am gândit că zece minute ar fi de ajuns, spune ea cu inocenţă, iar eu strâng telefonul puţin mai tare în mână când o văd că se ridică în picioare şi se îndreaptă spre cuptorul cu microunde.

Acesta se află pe un raft de sus, astfel încât Eddie să nu poată ajunge la el. Ca să scoată supa fierbinte, va trebui să ridice mâinile deasupra capului.

— Nu atinge aia! spun eu îngrozită, iar Callie se încruntă la cameră.

— Dar de ce?

— O să fie foarte fierbinte, ursuleţ. Doar... *nu.*

Inspir adânc şi încerc să-mi păstrez calmul.

— Dragă, fă-mi o mică favoare, bine?

— Bine, mami.

— Vreau să te duci la tati în birou, să-i întrerupi şedinţa şi...

— Dara spus să nu...

— *Callie,* ascultă-mă, îi spun eu categoric. Mergi în biroul lui tati şi spune-i că e mami la telefon şi că e o urgenţă.

— Bine, spune Callie, iar apoi oftează. Doar că nu vreau să dau de belea, mami.

— Dacă cineva „dă de belea”, spun eu cu ferocitate, acela va fi tati.

Este un copil al mileniului ei, asta-i cert – Callie se îndreaptă automat spre biroul lui Wade de la etaj, camera de filmat fiind orientată spre înainte, ca să pot vedea încotro se duce, apoi deschide uşa de la biroul lui pentru a mi-l arăta pe Wade stând la calculatorul cel mare. Îl recunosc pe tehnicianul de laborator care se vede pe monitorul uriaş şi recunosc, de asemenea, că ecranul cu notiţe pe care îl partajează este plin de formule matematice. Îmi dau seama că Wade este absorbit, căci, atunci când Callie intră în cameră, nici măcar nu-şi întoarce privirea de la ecran.

— Nu acum, Eddie... spune el, fără să se întoarcă să vadă despre care copil este vorba.

— Taţi, spune Callie cu ezitare. Mami vrea să discute cu tine.

Văd cum umerii lui Wade înţepenesc. Cu reticenţă, îşi ia rămas-bun de la şoarecele lui de laborator şi observ mica pauză pe care o face înainte de a se întoarce spre telefon. Acum, când e cu faţa la mine, i se citeşte peste tot vinovăţia. Callie întoarce obiectivul camerei şi îi dă telefonul. Se uită în jos la ecran, îmi cercetează expresia, apoi oftează şi spune cu blândeţe:

— Callie, ne poţi lăsa pe mine şi pe mami câteva minute singuri?

— Să nu îndrăzneşti să te atingi de cuptorul cu microunde, Callie Michaels! strig agitată, iar pe chipul lui Wade se strecoară confuzia.

— Dar supa este gata... protestează Callie, iar Wade face ochii mari.

— Callie, du-te jos şi *nu atinge cuptorul cu microunde.* Citeşte o carte sau ceva până când termin de vorbit cu mami, spune Wade şi, odată ce uşa se închide, ridică telefonul şi se uită fix în ochii mei. Alice, te rog să nu exagerezi.

— Eddie a aruncat cu un scaun şi a fost trimis acasă de la şcoală? *Ai uitat să o iei pe Callie?* Callie spală pantalonii murdari ai lui Eddie şi încearcă să-l hrănească, în timp ce tu şi Jon vă jucaţi cu formule? Sunt atât de furioasă acum, încât nici nu ştiu de unde să încep...

— Eddie a avut o noapte proastă şi apoi a avut o zi proastă. S-ar fi întâmplat chiar dacă ai fi fost tu aici – nu puteam face nimic ca să împiedic asta.

— Îţi baţi joc de mine, Wade? îl iau eu în derâdere. Bineînţeles că ai fi putut împiedica asta. Dacă ai fi avut vreo idee despre cum să relaţionezi cu el, ai fi ştiut azi-dimineaţă că are o zi proastă şi ai fi putut *să rămâi acasă cu ei* ca să treceţi peste asta, aşa cum aş fi făcut şi eu.

— Ne-am lovit de o piedică majoră cu acest proiect de materiale plastice, Alice. Nu am putut să rămân acasă cu el. Şi echipa mea are nevoie de mine. Încerc să jonglez cu un milion de lucruri săptămâna asta, pentru ca tu să poţi fi acolo...

— Când am sunat, Callie tocmai se pregătea să scoată supa din cuptorul cu microunde. Supă care se gătea acolo de *zece minute.*

— La naiba... mormăie Wade, apoi îşi trece mâna liberă prin păr. Ei bine, de ce nu ştie să-l folosească?

Asta atinge un punct sensibil. Ar trebui să ştie cum să îl folosească, doar că am obiceiul de a face eu însămi fiecare chestie din casa aia.

— Are *doi* părinţi, Wade, ripostez eu. La fel de bine ai fi putut s-o înveţi şi tu.

El oftează greu, apoi murmură:

— Serios, Alice, am avut o zi infernală azi. Ultimul lucru de care am nevoie în seara asta...

— Callie are zece ani, spun eu categoric. Da, e înzestrată, dar tot are *zece* ani. Nu te poţi aştepta să se ocupe ea de toate doar pentru că tu ai treabă la serviciu.

Suspin şi mă frec la ochi.

— Ştiam eu că nu trebuia să plec.

— E o *singură zi proastă,* Alice, spune Wade. Am şi eu voie să am o *zi proastă.*

— Dar ştiam că aşa se va întâmpla, spun eu.

Par afurisită. De fapt, vorbesc exact ca mama – şi urăsc asta – dar sunt atât de furioasă, încât nu mă pot opri.

— Ştiam că mă vei dezamăgi…

— Nu te-am dezamăgit *niciodată,* spune Wade, iar acum este şi el furios.

— Eddie are şapte ani, Wade, spun eu cu nonşalanţă. Spune-mi un singur moment de când e el când *nu* m-ai dezamăgit.

Vorbeşte votca. Vorbeşte dezamăgirea. Călătoria mea nu a dus la nimic şi va trebui să recunosc în faţa lui Callie şi a Babciei, şi chiar şi în faţa lui Wade, că am eşuat. În orice caz, am spus ceva ce nu mai pot retrage, ceva care a depăşit cu mult limita a ceea ce este acceptabil. Pe ecran, văd cum Wade face ochii mari de şoc şi de o durere profundă, pe care rar l-am văzut afişând-o. Sunt încă supărată, însă asta nu înseamnă că nu-mi doresc din răsputeri să îmi pot lua înapoi cuvintele. Dar nu pot, aşa că amândoi ne uităm fix în camerele telefoanelor, într-o tăcere rigidă şi incomodă. Este rândul lui Wade să se lupte pentru a-şi controla furia, dar, în ceea ce-l priveşte, câştigă bătălia şi vorbeşte calm şi echilibrat.

— O să mă duc jos, spune el. O să mă duc să văd ce face Edison şi o să-i cer scuze lui Pascale. Mă duc să salvez supa. Am să mă ocup de spălatul hainelor. Apoi, voi începe rutina de seară şi voi încerca să mă pregătesc pentru ziua de şcoală de mâine.

Inspiră adânc, apoi adaugă:

— Ceea ce *nu* am de gând să fac este să intru într-un meci de ţipete cu tine pe Facetime. Nu cred că este o idee prea bună să vorbeşti cu Eddie în seara asta. Este destul de sensibil astăzi şi cred că doar ar înrăutăţi lucrurile.

Îi închid telefonul lui Wade fără să-mi iau rămas-bun, apoi îmi cufund faţa în pernă şi mă las pradă plânsului, dar abia *atunci* îmi trece prin minte că încă n-am sunat-o pe mama să văd ce face Babcia. Aşa că beau nişte apă, apoi îmi fac o cafea şi mă uit la televizor o vreme, până când simt că vocea mea ar putea reveni la normal şi că m-am mai liniştit.

O sun pe mama printr-un apel vocal, fiindcă nu vreau să-mi vadă faţa. Răspunde după primul ton.

— Nu pot vorbi mult, Alice.

— Ce se întâmplă?

— Babcia a avut un fel de cădere acum câteva ore şi a fost mutată la terapie intensivă, spune mama.

Aud frustrarea din vocea ei când murmură:

— Îl aştept pe neurolog, dar el e de o jumătate de oră în încăperea de alături cu un alt pacient. Asistenta mi-a spus că a suferit un alt accident cerebral minor. A spus că, pentru cineva de vârsta ei, nu este ceva neobişnuit, dar îngrijorător e că se tot întâmplă...

— Babcia e bine?

— *Nu* e bine, Alice, spune mama brusc. Cred că este vremea să acceptăm că zilele în care era *bine* au trecut.

Ştiu că timpul ei alături de noi se apropie de sfârşit. Dacă nu, de ce aş mai fi în Polonia, în această goană

după cai verzi pe pereţi? Dar îmi vine să plâng când o aud pe mama rostind aceste cuvinte.

— Poţi să-mi trimiţi un mesaj când vei afla ce se întâmplă? suspin eu.

— Alice...

Aud părerea de rău din vocea mamei, însă, cunoscând-o aşa cum o cunosc, există categoric riscul ca asta să fie oricum urmată de un fel de asprime şi, astă-seară, eu *nu pot face faţa* acestui lucru.

— Trebuie să plec, spun eu. Să-mi dai mesaj, bine?

Şi, pentru a doua oară pe ziua de azi, îi închid telefonul cuiva pe care îl iubesc.

Douăzeci de minute mai târziu, plângând încă, primesc un mesaj de la mama.

Vestea buna e ca azi a avut o hemoragie minora şi ca nu exista leziuni noi, dar starea Babciei nu mai este considerată stabilă. În sfârşit, dr. Chang îmi face rost de un traducător. Vrea să discute cu Babcia dacă e pregătită sau nu să semneze un ordin de neresuscitare.

Apoi, peste câteva minute, când încerc să redactez un răspuns, primesc un alt mesaj.

Apropo, tatăl tău a sosit acum câteva minute. Să presupun că nu ai avut nimic de-a face cu asta? Poate că nu este singurul care ar trebui să se gândească să vină acasă mai devreme.

— Mă gândesc la asta, mamă, şoptesc eu în camera de hotel goală. De fapt, numai la asta mă gândesc.

Capitolul 35

Alina

Am crezut că aveam să fiu îngrozită în vreme ce era încărcat şi restul camionului. În mod cert, a fost cel mai periculos moment dintr-o serie de momente periculoase. Dar, ascultând râsetele şi glumele soldaţilor nazişti care se ocupau de asta, în loc de îngrozită, m-am simţit furioasă. Ştiam că probabil eram la Auschwitz, iar asta însemna că era posibil ca părinţii mei să fie prin apropiere.

Aceştia erau oamenii care mi-au luat părinţii? Ei erau cei care i-au ucis lui Saul familia?

Brusc, m-am simţit copleşită de revoltă. Mă epuizaseră anii de ocupaţie într-atât de mult, încât aproape că uitasem cum era să fiu indignată. Şi, cum ascultam eu aşa hohotele de râs nepăsătoare, am fost străbătută de o mânie criminală teribilă, mai ales atunci când mi-am dat seama că Saul era chiar în spatele meu, având parte de acelaşi fundal sonor şi întrebându-se probabil aceleaşi lucruri. M-am întins în spate şi i-am strâns umărul lui Saul cu putere. După o clipă, şi-a aşezat mâna tremurândă peste a mea.

Ceva mai târziu, am auzit uşa cabinei închizându-se, iar motorul a pornit din nou.

După aceea, timpul şi-a pierdut sensul. În cea mai mare parte, eu şi Saul am stat într-o tăcere absolută, mişcându-ne doar atunci când amorţeala sau necesitatea o cereau. Valiza conţinea borcane pline cu apă, iar pe măsură ce se goleau, le refoloseam, în mod stânjenitor, pentru nevoile noastre. Pusesem la pachet ultimii biscuiţi din raţiile familiei şi nişte gem, alături de cea din urmă pâine făcută de mama – după standardele lui Saul, acesta fiind un veritabil festin dacă trebuia să ne ajungă doar pentru câteva zile. Mă aşteptam să îmi fie foame, dar în schimb, a trebuit să mă forţez să mănânc din când în când, iar atunci când, oferindu-i mâncare şi apă, Saul mă ignora, trebuia să mă mişc cu stângăcie până când puteam să-i duc la gură borcanele şi pâinea. Era un schelet ambulant. Ştiam că circumstanţele pur şi simplu nu-i permiteau să reziste prea mult timp fără mâncare, aşa că l-am hrănit ca pe un copil.

Eram infinit conştientă de frică, de sufocare, de durerea resimţită pentru părinţii mei şi de dorul de Tomasz, de mâncărimea provocată de ghips şi de înţepăturile aşchiilor care mi se înfigeau în orice parte a pielii ce se întâmpla să se atingă de lada de lemn. Era ca şi cum întreaga lume s-ar fi oprit în loc, mai puţin suferinţa mea. Uneori, camionul încetinea sau oprea, iar eu auzeam voci şi mă resemnam complet în faţa a ceea ce părea a fi o fatalitate. *Acesta era categoric sfârşitul.* Fuseserăm descoperiţi, eram terminaţi, venise moartea, eşuaserăm. Însă, în ciuda terorii trăite, camionul pornea din nou, de fiecare dată, şi mergeam mai departe, până la următoarea oprire şi la următoarea sperietură.

Când zgomotul camionului era suficient de puternic, încercam să încep o conversaţie în şoaptă cu Saul – orice pentru a uşura plictiseala, orice pentru a-mi distrage atenţia de la modul în care mintea mea analiza toate posibilităţile oribile care ni se aşterneau în faţă. Uneori îmi răspundea cu mormăieli, dar, de cele mai multe ori, nu-mi răspundea deloc.

Am avut impresia că dormea mult sau poate că se pierduse cu totul în amintirile din acea noapte, în primele etape delicate ale unei vieţi care se anunţa plină de suferinţă, amplificată de teroarea situaţiei noastre actuale, precum şi de privarea senzorială îndurată în cavitatea *complet* întunecată în care eram captivi. În cele din urmă, am acceptat că nu voia să vorbească, ori poate că era atât de epuizat încât pur şi simplu nu mai putea să o facă. Uneori plângea foarte încet şi, la început, am detestat asta, dar mi-am dat curând seama că putea fi şi mai rău, căci alteori rămânea în tăcere şi simţeam o nelinişte sufocantă la gândul că murise şi că eram prinsă în ceea ce putea fi considerat *sicriul meu,* respirând încă lângă un cadavru emaciat. Îmi ţineam răsuflarea preţ de o clipă ca să mă pot concentra asupra mişcărilor pieptului său la spatele meu, doar pentru a mă asigura că respiră. Au fost însă dăţi în care aveam nevoie de ore întregi ca să-mi fac curaj pentru asta, fiindcă ştiam care era realitatea situaţiei mele. Chiar dacă Saul *ar fi* murit, aş fi fost blocată cu el în acea ladă până când aveam să ne oprim, iar eu nu puteam face nimic în legătură cu asta. Pe atunci, mirosul din interiorul lăzii devenise atât de puternic, încât aveam impresia că

pot gusta în aer transpiraţia şi excrementele noastre – un altfel de moarte, o închisoare vie a propriilor vieţi.

Pierdusem socoteala dăţilor în care camionul oprise şi pornise în drumul său, aşa că am fost surprinsă când s-a oprit, după care am auzit paşi în remorca acestuia şi foşnet de cutii de carton ce erau mişcate, dar nicio conversaţie. Atât eu, cât şi Saul ne-am încordat când paşii s-au apropiat de noi, dar niciunul dintre noi nu s-a relaxat nici chiar când Jakub a strigat încet:

— Sunteţi bine? Am ajuns la râul Don, dar trebuie să ne grăbim – întârzii la centrul de comandă pentru a livra ultimele provizii.

Ne-a ajutat să ieşim, nesiguri, din ladă, apoi ne-a coborât pe amândoi pe pământ, căci aveam muşchii prea înţepeniţi ca să coborâm pe picioarele noastre. În cele din urmă, Jakub ne-a dat valiza, după care a început să mute cutiile de colo-colo. Mi-a luat o clipă să îmi dau seama că încerca să scoată afară, din spatele încărcăturii de provizii, lada în care călătoriserăm.

— Ce faci? am suspinat eu.

M-a privit confuz.

— Trebuie să mă debarasez de ladă şi să fac ultima livrare.

— *Să te debarasezi* de ladă?

— Nu pot să o iau cu mine la centrul de comandă, mi-a explicat el calm. Dacă va încerca cineva să o descarce, îşi va da repede seama că nu e ceea ce pare a fi. Aş fi terminat.

— Dar ai mai folosit-o o dată. Cu celălalt curier.

— Frontul era mult mai aproape de casă atunci, iar o unitate de rezistenţă a ascuns lada până am făcut drumul înapoi. Aici suntem adânc în ceea ce era teritoriul sovietic, doar că nu *cunosc* pe nimeni la care să o ascund.

— Dar... sunt atât de mulţi cei care au nevoie de ajutorul tău. Atât de mulţi care...

— Nu le sunt de prea mare folos mort, nu-i aşa? m-a întrerupt Jakub, dar nu cu răutate. Dacă am construit-o o dată, o pot construi din nou. Cel mai bine ar fi să o porniţi spre râu. Nu ştiu la ce oră vine barca voastră. Mai aveţi mâncare?

— Puţină, am şoptit eu, dar nu voiam să renunţ atât de repede la problema lăzii. Poate că ai putea să o laşi aici...

— Ia ăştia, a spus Jakub, şi mi-a aruncat un pumn de morcovi.

Nu i-am prins – în schimb, s-au împrăştiat la picioarele mele, iar eu m-am luptat să îi adun de pe jos.

— Încearcă să-l convingi pe prietenul tău să mănânce şi el câţiva. Se pare că va avea nevoie de hrană dacă veţi merge pe jos în curând.

— Dar...

Jakub a dat din cap spre pădure.

— Eşti pregătită pentru asta? m-a întrebat el încet. Lucrurile vor continua să fie dificile de aici încolo, să ştii.

Ne-am uitat amândoi la Saul, care se prăbuşise lângă un copac. Se făcuse din nou ziuă – stătusem în ladă o zi întreagă – şi tovarăşul meu nu părea deloc mai lucid după îndelungatul interval de timp petrecut

în interiorul camionului. Era slab, dar la fel eram şi eu, iar dacă se oprea din mers, pur şi simplu nu aveam cum să-l pot căra în spate, însă nici nu l-aş fi lăsat în urmă. Îi făcusem lui Tomasz o promisiune şi intenţionam să mi-o îndeplinesc.

— Nu ştiu, am recunoscut.

Jakub m-a privit înţelegător.

— Ia-o din loc, fato. Şi mult noroc.

Jakub i-a făcut cu mâna lui Saul, care a ridicat, la rândul său, mâna.

— Mulţumesc, am şoptit eu amorţită.

Am luat valiza şi am mers încordată până la Saul. Din spate am auzit zgomotul lăzii prăbuşindu-se la pământ şi pe Jakub făcând-o ţăndări. Mi s-au umplut ochii de lacrimi, dar nu mi-am putut permite să privesc în urmă. În schimb, mi-am strecurat mâna în jurul braţului lui Saul şi l-am condus spre linia copacilor, după care l-am ajutat să se aşeze pe pământ. Avea umerii lăsaţi, cotul sprijinit pe genunchi şi palma peste ochi.

Am aruncat în grabă borcanele de dulceaţă care conţineau excrementele noastre, apoi am scos ce ne mai rămăsese din biscuiţi şi din pâinea uscată, precum şi puţina apă pe care o mai aveam.

— Trebuie să mănânci din nou, am murmurat.

Saul a deschis ochii. Era de parcă s-ar fi trezit dintr-un somn adânc şi îngrozitor, fiind, cel puţin, din nou conştient.

— Alina, a spus el brusc.

— Da? am răspuns eu, surprinsă de discursul neaşteptat.

Şi-a înclinat capul spre mine şi a rostit încet:

— Mulţumesc.

*

M-am temut că traversarea râului avea să fie un calvar, dar ne-am urcat, pur şi simplu, într-o bărcuţă cu un bătrân fermier arţăgos şi am fost trecuţi pe partea cealaltă – fără dramă, fără tensiune, fără luptă. Ne aflam cu câţiva kilometri la vest de front, aşa că, deşi auzeam bombardamente în depărtare, cu siguranţă nu reprezentau o ameninţare pentru noi. În orice caz, după cele mai stresante douăzeci şi patru de ore din viaţa mea, traversarea râului a fost un moment plăcut de pace. Când barca s-a oprit pe partea cealaltă, fermierul ne-a făcut un semn din cap spre malul râului. Nu vorbea polonă, iar nici eu şi nici Saul nu-i cunoşteam limba, dar am murmurat oricum mulţumiri, după care am dat să coborâm din barcă. Acest act a părut să îi provoace o reacţie aproape violentă fermierului, care ne-a blocat calea cu o vâslă şi a început să arate cu degetul spre valiză.

— Cred că vrea bani, a şoptit Saul.

Am băgat mâna adânc sub haine, am bâjbâit prin geantă şi am scos câteva monede, iar apoi mi-am întins palma spre fermier, care le-a luat pe toate cu o privire încruntată şi mormăind ceva. Habar n-aveam cât îi dădusem – şi nici cât îmi mai rămăsese – dar nu-şi mai flutura vâsla înspre noi, aşa că eram liberi să plecăm.

L-am ajutat pe Saul să coboare pe malul râului, apoi am coborât şi eu. Când picioarele mele au atins pământul sovietic, m-am oprit şi am tras adânc aer în

piept. Dacă Tomasz ar fi fost cu mine, l-aş fi apucat chiar atunci şi l-aş fi sărutat din plin pe buze. Apoi i-aş fi spus toate gândurile care îmi treceau prin minte – cât de dulce era gustul aerului aici, cât de uimitor era *sa fii în viaţă* şi să fi ajuns atât de departe, cât de aproape eram noi de viaţa la care visasem. Însă, în schimb, îl aveam pe Saul – care a mers în susul malului, după care s-a uitat la mine întrebător. Tot ce am putut face a fost să-mi ţin minte gândurile. Mi-am promis că, într-o zi, îi voi povesti lui Tomasz totul despre acel moment. Până atunci, trebuia să merg mai departe.

— Haide, Saul, am murmurat eu în timp ce urcam pe malul râului până am ajuns lângă el. Încă nu am ajuns acolo, dar suntem mult mai aproape decât eram.

— Câte mile? m-a întrebat el.

— Nici nu ştiu, am recunoscut eu. Dar ştiu că e la est şi că nu e departe.

I-am oferit braţul meu. Saul s-a sprijinit de mine doar o clipă, apoi a părut că se ridică la înălţimea sa maximă şi s-a scuturat.

— Ajunge, a murmurat el. E timpul să mergem mai departe.

După aceea, a mers pe jos tot drumul până în comună. A trebuit să ne oprim de câteva ori ca să se odihnească, dar a reuşit să îl parcurgă pe tot, fără prea mult ajutor.

*

A trebuit să aşteptăm o zi întreagă trenul care avea să ne ducă spre Buzuluk, timp în care nu am avut unde să mergem, aşa că am dormit pe peron. Eu şi Saul ne-am înghesuit într-un spaţiu îngust de lângă nişte băi, protejându-ne valiza şi mâncarea sărăcăcioasă cu propriile trupuri în timp ce dormeam. În ciuda hoardelor de suflete poloneze înfometate din jurul nostru, care aşteptau acelaşi tren, în ciuda betonului de care ne rezemam spatele şi a adierii răcoroase care nu a încetat cu adevărat toată noaptea, chiar am dormit atât de bine, încât, când m-am trezit a doua zi de dimineaţă, am crezut că întreaga călătorie fusese un vis.

Am plecat de lângă Saul pentru a căuta o baie şi, cât timp am fost plecată, am dat întâmplător peste o localnică ce vindea pâine uscată refugiaţilor. I-am dat mai mulţi bănuţi – din nou, fără să ştiu cât de mult sau cât de puţin îi dădusem – iar când m-am întors la Saul, aveam nu una, ci două pâini întregi ascunse sub haină. O vreme, am fost îngrijorată că am cumpărat prea multă şi că avea să se facă rea, dar, până la urmă, s-a dovedit că pâinea aceea ne-a salvat vieţile.

După întunericul din camion, călătoria cu trenul a fost ca o plimbare în parc pentru mine, cu toate că eu şi Saul ne aflam într-un vagon de vite, laolaltă cu alte câteva zeci de străini, toţi aflaţi în diferite stări de sănătate şi de curăţenie. Nici măcar nu era suficient loc pentru ca toţi să putem sta jos în acelaşi timp, aşa că noi, pasagerii, printr-un acord tacit, am făcut cu rândul, stând în picioare, epuizaţi, ore în şir, pentru a le face loc şi celorlalţi să se odihnească.

Credeam că *eu o dusesem* greu în timpul războiului, dar era evident că oamenii aceştia suferiseră în moduri pe care nici măcar nu mi le puteam închipui. Femeia de lângă mine – care aproape că stătea *peste* mine – era plină de răni sângerânde şi puteam să văd păduchii care se târau printre firele ei de păr încâlcite. Izbucnea în plâns din când în când, apoi la fel de brusc se şi oprea, închidea ochii şi se lăsa fără vlagă peste mine, ca şi cum ar fi leşinat. Bărbatul care călătorea cu ea era la fel de slab precum Saul, dar pielea lui căpătase nuanţa unui gălbui luminos. În tren se aflau copii prea traumatizaţi ca să mai plângă – stăteau în tăcere – şi unii dintre ei chiar călătoreau singuri. Nu erau toalete, aşa că oamenii se uşurau printr-o gaură din podeaua trenului, dar când o mâzgă suspect de urât mirositoare a început să se rostogolească pe podea, mi-am dat seama că unii dintre bolnavi nu-şi puteau aştepta rândul.

Aveam valiza cu mine şi am avut grijă de ea în cea mai mare parte a timpului – îmi era prea teamă că, punând-o pe podea şi atingându-se de excremente, mi-aş fi bătut joc de mâncare. De asemenea, eram prea speriată să o deschid în tren, ca nu cumva să fim năpădiţi de mulţimea înfometată. În schimb, am ridicat puţin partea de sus, mi-am strecurat cu stângăcie o mână înăuntru şi am scotocit. Procedând astfel, atunci când mi se părea că nu se uita nimeni la noi, îi dădeam pe furiş bucăţele de pâine lui Saul. Prefăcându-mă că mă scarpin pe nas cu mâna dreaptă, cea înfăşurată în ghips, îmi duceam pe sub ea, la gură, mâna stângă, în care aveam mâncarea, hrănindu-mă astfel şi pe mine. În mai puţin de o zi de

la plecarea din gară, eu şi Saul văzuserăm deja destule ca să ştim că, dacă îndrăzneam să adormim în acelaşi timp, *cineva* ne-ar fi furat valiza. După aceea, am dormit în schimburi scurte – dacă ăla se putea numi somn, având în vedere disconfortul fizic aproape imposibil pe care îl resimţeam amândoi.

Însă, oricât de îngrozitoare ar fi fost toate astea, eu le preferam în detrimentul cavităţii camionului – briza răcoroasă şi lumina care se strecurau prin crăpăturile din pereţii vagonului de vite schimbau lucrurile. Acele frânturi de lumină erau de fapt licăriri ale unui lucru şi mai preţios – prin crăpăturile din peretele vagonului de vite vedeam *libertate*, în timp ce, încet-încet, îmi dădeam seama că mă aflam în afara Poloniei ocupate. Deşi eram departe de a fi în siguranţă şi departe de stabilitate, mă eliberasem în sfârşit de nazişti.

Pe măsură ce a început să se consolideze conştientizarea acestui lucru, mi s-a luat o piatră de pe inimă. Era răsăritul a ceva ce, în acea clipă, îmi lipsise vreme de ani buni – speranţa că aveam să supravieţuiesc. Pe măsură ce trenul înainta, deveneam tot mai convinsă că totul va fi bine, fiindcă, dacă *eu* şi Saul am reuşit să ajungem atât de departe, atunci, cu siguranţă, avea să o facă şi Tomasz. Dacă la sfârşitul acestei călătorii, noi doi nu ne mai aveam pe lumea asta decât unul pe celălalt acest lucru, pentru mine, era un motiv mai mult decât suficient pentru care să sper.

Pentru cei mai mulţi dintre oamenii aflaţi în acel vagon de tren plin de boală, de moarte şi de duhoare, cu siguranţă că acela era un moment prost din viaţa

lor, dar eu... eu mă simţeam de parcă aş fi dat peste însuşi începutul viitorului la care visasem.

*

Călătoria spre Buzuluk a durat două săptămâni întregi. Trenul se oprea periodic, dar rareori se întâmpla să fie mâncare disponibilă, iar când era, acele biete creaturi înfometate cu care călătoream se năpusteau asupra ei ca nişte animale. Eu şi Saul am reuşit să facem ca pâinile să ne ajungă pe toată durata călătoriei – doar în ultima zi am rămas complet fără mâncare. Am fost norocoşi. Au murit mai multe persoane din vagonul nostru, iar în timpul acelor opriri ocazionale, însoţitorii de tren le aruncau pur şi simplu cadavrele pe câmpurile străbătute de şine.

Când însoţitorul de tren a trecut pe lângă noi, a deschis uşile şi a anunţat că am ajuns la Buzuluk, eu şi Saul ne-am întors unul spre celălalt şi ne-am oferit câte un zâmbet plin de încântare şi de surpriză, ca şi cum am fi vrut să spunem: *Trăim.* Îţi vine să crezi? în loc să slăbească, la fel ca majoritatea tovarăşilor noştri de călătorie, el devenise mai puternic pe parcursul drumului, iar când am coborât pe peronul de la Buzuluk, Saul chiar ne-a deschis calea. Era devastat, bineînţeles, dar devenise îndeajuns de puternic încât să pună un picior în faţa celuilalt şi să se deplaseze cu propriile puteri.

Ne-am oprit în Buzuluk şi am mers la câteva magazine înainte de a ne îndrepta pe jos spre tabără. Hainele noastre erau dezgustătoare, aşa că le-am înlocuit cu cele mai ieftine şi mai călduroase pe care

le-am găsit. Nu mi-am păstrat decât paltonul, şi i-am spus lui Saul că asta se datora faptului că „nu mirosea prea rău”, dar adevărul era că aveam încă inelul de la mama în tivul acestuia. Am cumpărat mai multă pâine uscată şi nişte biscuiţi. Speram că, odată ajunşi în tabără, aveam să primim mâncare adevărată, dar nu puteam fi siguri de asta, aşa că am vrut să fim pregătiţi.

— Ei bine, a spus el încet, în vreme ce îi urmam pe cei din urmă rătăciţi ai mulţimii din tren spre tabăra armatei, ce crezi că ne aşteaptă în continuare?

— Să sperăm că, am spus eu, un pat frumos şi o pătură. Un loc în care să ne culcăm şi în care să ne întindem cu adevărat. Şi mâncare... Oh, mâncare caldă. Imaginează-ţi asta!

Am râs amândoi, optimişti fiind cu privire la tabăra în care ne aşteptam să fim primiţi. Abia când procesul de înaintare a mulţimii a început să încetinească, după care s-a oprit cu totul, ne-am dat seama că era o problemă. În curând, soldaţii au început să meargă de-a lungul cozii formate, vorbind cu oamenii, şi am văzut cum majoritatea celor din faţa noastră se întorceau şi o porneau înapoi spre gară, înjurând şi clătinând din cap.

— Ce se întâmplă? l-a întrebat Saul pe soldat, în timp ce se apropia de noi.

— Tabăra e plină, a spus el. Sovieticii spun că avem nevoie doar de 30.000 de soldaţi – avem deja peste 70.000 de oameni. Nu vă aşteaptă nimic aici. Va trebui să vă întoarceţi de unde aţi venit.

— Dar trebuie să aşteptăm în această tabără. Ne întâlnim aici cu soldaţii britanici atunci când vor veni cu un transport de uniforme. Nu ne putem întoarce.

Ca să fiu sinceră, sugestia ca cineva să se întoarcă în acel tren era una ridicolă – pur şi simplu, îi trimitea pe oameni la moarte. În afară de expunerea la boli, nimeni dintre cei care au fost îndeajuns de norocoşi încât să aibă mâncare pentru călătorie nu mai avea suficientă pentru a supravieţui şi drumului de întoarcere. Soldatul a ridicat din umeri spre noi şi a dat să meargă mai departe.

— Nu, am spus eu categoric şi am întins mâna pentru a-l apuca pe soldat de braţ. Vorbesc serios. Ne întâlnim cu englezii aici, nu ne vom întoarce.

— Alina... a spus Saul foarte încet, întinzându-mi braţul în semn de consolare.

— Nu am ajuns până aici ca să fiu acum întoarsă din drum, i-am şoptit cu furie lui Saul. Şi nici *tu.*

Soldatul m-a privit de sus în jos – iritarea din ochii lui fiind înlocuită de ceva ce mi-a plăcut şi mai puţin. Scânteia bruscă de interes din privirea sa mi-a amintit de cât de rău m-am simţit stând expusă în câmpul de căpşuni în acea zi de la începutul războiului. De data aceasta însă, soldatul care se holba cu interes stătea chiar lângă mine, iar mâna mea era pe braţul lui. Mi-am retras mâna în grabă şi m-am dat puţin înapoi spre Saul, ca şi cum el m-ar fi putut proteja.

— Poate că m-aş putea lăsa convins să fac o excepţie pentru o fată frumoasă ca tine, a spus soldatul, aplecându-se până când faţa lui a rămas foarte aproape de a mea, eu putând să-i simt respiraţia mirosind a cafea. M-am luptat *din greu* cu

impulsul de a-mi arăta repulsia sau de a mă da la o parte şi am simţit cum mi s-au înmuiat genunchii de uşurare când s-a îndreptat de spate, până în momentul când a adăugat ferm:

— Dar doar pentru tine. Nu şi pentru iubitul tău.

— Nu! am exclamat, scuturând frenetic din cap. El trebuie să vină cu mine. *Trebuie.*

Rândul din jurul nostru aproape că se dizolvase – până şi cei care intenţionau să rămână şi să spere la ce e mai bun se îndepărtaseră de mine, speriaţi, fără îndoială, că gardianul era pe cale să mă împuşte. Tot ce ştiam era că viitorul meu se afla dincolo de tabără. Trebuia să intru înăuntru şi îi făcusem o promisiune lui Tomasz, aşa că *trebuia* să-l iau pe Saul cu mine. Am început să implor.

— E doctor. Sunt sigură că aţi avea nevoie de doctori în tabără dacă aceasta e plină, mai ales dacă oamenii dinăuntru sunt la fel de bolnavi cum par a fi toţi cei de aici.

— Avem doctori, a spus el, apoi şi-a înclinat bărbia spre mine. Ce altceva mai ai de oferit, frumoaso?

— Mâncare?

— Încearcă din nou.

Aveam o idee destul de clară despre ce şi-ar putea dori soldatul de la mine, iar asta îmi provoca, la propriu, greaţă – stomacul meu gol ameninţa să încerce să se golească şi mai mult. Pe atunci, ne folosiserăm deja majoritatea rublelor, aşa că tot ce aveam să-i mai ofer soldatului erau nişte monede, iar eu îmi dădusem seama că acestea nu valorau, de fapt, prea mult. Trebuia să mă gândesc la ceva, căci

nu plecam *nicăieri* altundeva, decât dincolo de acele porţi.

— Am nişte monede, am sugerat eu, scotocindu-mi buzunarul şi scoţând de acolo ce mai rămăsese din ele.

— Te rog, m-a luat el în derâdere. Nu mă insulta. Astea-s firimituri.

— Aur, am spus eu cu greu.

Am suspinat, după care am spus-o din nou.

— Am aur.

— Aur? a spus el neîncrezător, iar eu l-am văzut pe Saul ridicând din sprâncene lângă mine.

Am scotocit în partea de jos a hainei mele după umflătură, iar apoi am ridicat tivul. Soldatul a continuat să se uite la mine fără să înţeleagă, aşa că i-am luat mâna şi am aşezat-o lângă umflătură.

— Vezi? E un inel. Din aur masiv. Dacă îmi împrumuţi briceagul tău, ţi-l dau ţie. Sunt convinsă că e suficient pentru a te încuraja să-l laşi pe prietenul meu să intre cu mine.

— Îl tai eu, a spus soldatul brusc, iar următorul lucru de care mi-am dat seama a fost că scosese un cuţit din buzunar şi tăiase tivul pe toată lungimea cusăturii.

Inelul a căzut în palmele mele deschise, iar eu tremuram când i l-am oferit. Soldatul mi l-a smuls şi l-a ascuns iute în buzunar.

— Aveţi acte de identitate poloneze? Nimeni nu intră fără ele, să ştiţi asta. Nu pot face nimic în această privinţă.

— Avem, am spus eu. Amândoi.

— Adevărate?

— Bineînţeles, am răspuns eu ca şi cum m-ar fi jignit.

Apoi mi-am ţinut respiraţia, dar am eliberat-o cu un sughiţ când el s-a întors cu spatele, îndepărtându-se de noi.

— Dar… am început eu să protestez, iar el mi-a aruncat o privire insistentă şi ne-a făcut un semn din cap să îl urmăm.

Eu şi Saul am fugit după el tot drumul până la porţi. Ceilalţi gardieni ne-au lăsat să intrăm fără să se uite măcar o secundă la noi, iar apoi soldatul a arătat cu degetul spre un cort zdrenţăros.

— Acolo vă înregistraţi – pregătiţi-vă actele. Şi dacă este într-adevăr doctor, asigură-te că le spui asta. Categoric le-ar prinde bine o mână de ajutor.

După ce s-a întors să plece, soldatul s-a uitat peste umăr la mine şi mi-a făcut cu ochiul.

— Sper să ne mai vedem.

Saul şi-a trecut braţul pe după umerii mei şi m-a întors spre cortul de înregistrare.

— Alina, a spus el încet. Ăsta a fost cel mai curajos lucru pe care l-am văzut eu vreodată.

— Tomasz mi-a spus să am grijă de tine, am spus eu rigidă, dar ceea ce gândeam eu era: „într-o bună zi, o să-mi găsesc sfârşitul încercând să salvez oameni de dragul lui Tomasz Slaski.”

— De unde ai luat inelul?

— De la mama, am bolborosit eu, iar apoi mi-am dat seama de ceea ce făcusem şi a trebuit să strâng *tare* din ochi ca să mă lupt cu lacrimile. Îl pusesem deoparte. Îl păstram. Pentru nunta mea cu Tomasz.

Am simţit braţul lui Saul încordându-se puţin peste umerii mei.

— Voi găsi o cale, Alina. Voi găsi o modalitate de a te răsplăti pentru asta. Pentru *tot*

— Ne-ai salvat deja. El nu ar fi supravieţuit dacă nu ar fi plecat cu tine din Varşovia, iar în ceea ce mă priveşte, nu sunt convinsă că aş fi supravieţuit dacă nu s-ar fi întors la mine.

Îmi venea să plâng, dar stăteam la coada scurtă care aştepta să se înregistreze şi ştiam că trebuia să rămân calmă. Am încercat să injectez puţină lejeritate în tonul meu.

— Cred că acum suntem chit.

— Nici pe departe, Alina. Dar voi găsi o cale.

Coada a mers mai departe atunci şi am înaintat şi noi doi, iar când am ajuns în faţă, cu mâini tremurânde, i-am arătat administratorului actele false pe care mi le dăduse Henry.

— Hanna Wisniewski, a murmurat el, notându-mi numele, dar abia dacă s-a uitat la hârtiile mele, căci şi-a îndreptat imediat atenţia asupra lui Saul. S-a uitat cu atenţie la paşaportul lui Tomasz, apoi s-a uitat la Saul, iar apoi din nou la paşaportul învechit. Pentru o clipă, m-am aşteptat să facă vreun comentariu cu privire la vârsta lui Saul – era cu cinci ani mai mare decât Tomasz, însă *arăta* şi mai în vârstă de atât. Dar războiul ne îmbătrânise pe toţi. În schimb, privirea paznicului a rămas aţintită asupra părului lui Saul.

— Nu eşti evreu, nu-i aşa? a întrebat el.

Saul a ezitat pentru o fracţiune de secundă, aşa că am intervenit eu:

— Bineînţeles că nu este. De ce întrebaţi asta?

— Părul negru, domnişoară. Este o întrebare standard. Am înrolat prea mulţi evrei în primele zile, aşa că nu-i mai putem lăsa să intre. Chiar nu sunt făcuţi pentru război – sunt prea laşi.

Furia m-a lăsat fără cuvinte într-o clipă, dar Saul s-a aplecat, m-a luat de mână şi a strâns-o tare. Apoi i-a zâmbit ofiţerului şi a ridicat paşaportul cu destul de multă dezinvoltură.

— Mai aveţi nevoie de ceva de la noi? a întrebat el zâmbind.

— E totul gata. Bine aţi venit.

— Unde mergem în continuare?

— Mergeţi la următorul cort. Vă vor repartiza locuri de muncă şi dormitoare.

Ne-am îndreptat spre al doilea cort, iar eu m-am uitat la Saul.

— Nu ştiu cum poţi să suporţi asta, am şoptit eu tremurând.

— Va fi doar pentru câteva săptămâni, mi-a răspuns el şoptit. Găsim noi o soluţie când Tomasz va ajunge aici. În plus, dacă mă lasă să lucrez ca medic, poate că, în momentul când am să le spun adevărul, vor fi preocupaţi mai mult de abilităţile mele şi mai puţin de originea mea.

A răsuflat, apoi a recunoscut încet:

— Sincer, Alina, nu sunt încă îndeajuns de puternic pentru a suferi din nou din cauza credinţei mele. Nu încă. Să mă ierte Dumnezeu, dar va fi o uşurare pentru mine să rămân sub acoperire măcar o vreme.

Capitolul 36

Alice

Zofia îmi trimite un mesaj şi îmi propune să ne întâlnim mai devreme pentru a lua micul dejun şi să încercăm să facem un plan, aşa că, la ora 8.00 dimineaţa, ne aflăm deja la restaurantul hotelului. Comand un espresso dublu, fiindcă nu am dormit mai deloc, şi comand *smalec,* pentru a doua zi la rând. Poate că îmi este scris în codul genetic, căci, aparent, îmi place la nebunie.

M-am tot gândit că nu mă aşteptam la nimic de la această călătorie, dar se pare că o făceam. Mai am o zi la dispoziţie pentru a răspunde la întrebarea nerostită a Babciei, însă nu există nicio cale prin care să aflu cum se aliniază toate aceste lucruri. Tot ce ştiu cu siguranţă este că pe aici pe undeva, în Polonia, trăieşte o femeie în vârstă, pe nume Emilia, care vizitează în mod regulat ceea ce s-ar putea să fie doar un mormânt gol, cu numele bunicului meu pe el.

Acasă, Babcia se simte din ce în ce mai rău. Se pare că şi Eddie e în cădere liberă. Wade jonglează cu un milion de mingi în acelaşi timp, iar unele îi cad în mod inevitabil. Callie se îneacă sub greutatea mai multor responsabilităţi decât ar trebui să aibă un copil de zece ani.

Iar eu sunt în Polonia, la 8.000 de kilometri distanţă de ei. Fără să obţin nimic pentru niciunul dintre ei.

— Deci... spune Zofia uşor. Atunci, ce ar trebui să facem astăzi?

Aproape că uitasem că era acolo. Fac o grimasă când îi întâlnesc privirea.

— Îmi pare rău, Zofia. Am de gând să-mi reprogramez zborul şi, dacă se poate, să mă întorc astăzi acasă.

îşi înclină capul, privindu-mă gânditoare.

— Eşti dezamăgită. Înţeleg asta.

— Pur şi simplu, nu prea mai are rost să rămân. Orice şi-ar fi dorit Babcia să aflu eu... Se pare că am ajuns într-un punct mort, iar acasă, ea e tot mai bolnavă, aşa că...

— Eu mă ocup de multe cazuri ce privesc istoria de familie.

— Ştiu.

— Uneori, am clienţi care vin din toate colţurile lumii în încercarea de a da de urmele strămoşilor lor şi ajung aici şi nu găsesc *nimic.* Toată ţara a fost distrusă după război. Registre de naşteri, de decese, cadavre, poveşti – tot felul de lucruri s-au pierdut şi nu mai pot fi găsite nicicând. Dar este un lucru care poate fi întotdeauna găsit.

Ridică privirea spre mine, apoi zâmbeşte uşor.

— Iar acesta este experienţa de a fi încercat. Tu nu ai mai fost niciodată aici, Alice. Probabil că nu te vei mai întoarce, nu-i aşa?

— Probabil că nu, recunosc eu.

Simt cum mi se pune un nod în gât la gândul oportunităţilor ratate, care trec pe lângă mine cu fiecare secundă petrecută aici.

— Zborul tău este... mâine?

— Da.

— Ai o cameră de hotel. Pe mine. O maşină. Şi *o zi întreagă* la dispoziţie. *Să le folosim?!*

— Dar... bunica şi... familia mea...

Vocea îmi devine răguşită şi fac o pauză pentru a-mi curăţa gâtul.

— Copiii mei. Eddie este... ei nu se descurcă fără mine, asta-i tot.

— Alice, eu încă nu am copii, aşa că poţi să nu mă iei în seamă dacă mă înşel, dar am sentimentul că, indiferent dacă te duci acasă azi sau mâine, rezultatul va fi probabil acelaşi. O să te reintegrezi în propria-ţi viaţă şi o să le duci pe toate, iar peste o săptămână sau două, totul va fi din nou ca înainte. Iar când vei privi în urmă spre această uimitoare călătorie, nu-ţi vei putea aminti decât eşecurile. Bine, nu putem să ne dăm seama ce anume voia bunica ta să găseşti – ştiu că este supărător şi dezamăgitor, dar ai putea, în schimb, să experimentezi puţin mai mult din ţara în care s-a născut ea. Îşi ridică şervetul din poală şi îl aruncă pe farfurie, apoi se ridică în picioare şi dă din umeri.

— Părerea mea, după cum se spune. Eu mă duc să bag benzină, iar tu ia-ţi puţin timp să te gândeşti la asta. Dacă te hotărăşti să rămâi, am câteva idei despre cum am putea să ne omorâm timpul. Sau te pot duce la aeroport, dacă asta vrei. Mă întorc curând şi poţi să-mi spui atunci ce hotărâre vei lua.

Îmi oferă un ultim zâmbet discret, apoi pleacă de la masă. Mă cufund din nou în scaunul meu şi îmi plimb privirea prin sala de mese a hotelului. Oamenii stau în

grupuri mici, mâncând, râzând, zâmbind. Toate acele accente şi limbi se amestecă într-un vacarm general de entuziasm. În afară de grupul de bărbaţi din colţ, care sunt îmbrăcaţi la costum, toţi ceilalţi poartă haine obişnuite – în mare parte, îmbrăcăminte sport. Mă întreb dacă toată lumea de aici este în vacanţă. Mă întreb dacă sunt singura persoană din această încăpere care se află aici, dar care nu este cu adevărat aici.

Dintr-odată, totul mi se pare absolut nedrept. Fac ceva la care am visat întregi. Da, această călătorie nu a decurs aşa cum am sperat. Îmi doream să mă întorc acasă cu răspunsuri – în schimb, pare inevitabil faptul că voi pleca de aici cu şi mai multe întrebări.

Îmi dau voie să îmi recunosc eşecul în toată profunzimea lui. Se pare că trebuie să accept faptul că Babcia va muri mai devreme sau mai târziu, firele pe care spera ca eu să le înnod în locul ei rămânând desfăcute.

Mi se pare atât de nedrept că, după toată dragostea pe care mi-a oferit-o, singurul lucru pe care mi l-a cerut este ceva ce eu nu pot să-i ofer. Vreau să mă îmbufnez. Vreau să fug acasă şi să-mi petrec ultimele zile din viaţa ei alături de ea, implorând-o să mă ierte. *Nu* vreau să renunţ, dar simt că nu am de ales. Oare ce nu am încercat? Ce şi-ar mai dori ea ca eu să fac?

Răspunsul vine într-o clipă.

Ea ar vrea să rămân.

Babcia n-ar fi vrut niciodată să mă simt atât de vinovată. N-ar fi vrut să mă îmbufnez sau să irosesc această oportunitate. Ştiu că, dacă ea ar fi fost aici şi m-ar fi sfătuit chiar în acest moment, mi-ar fi aruncat

o privire condescendentă şi ar fi arătat cu degetul spre uşă. Îi pot auzi vocea în capul meu.

Du-te sa vezi o părticică din ţara mea, *Alice. Probabil că nu vei mai avea o altă şansă.*

M-ar pune să arunc o privire prin această ţară pe care a iubit-o atât de mult odată şi să mă las pradă ei. Mi-ar cere să profit de timpul meu liber şi să nu mă simt vinovată pentru asta. M-ar încuraja şi mi-ar aplauda curajul de a fi încercat. Mi-ar spune că familia mea va rezista încă o zi fără mine. Mi-ar spune că graba mea de a mă întoarce nu o va face să se simtă mai bine, de fapt, ar fi probabil *singurul* mod în care aş putea să o dezamăgesc.

După douăzeci de minute, când Zofia se întoarce în hol, o întâmpin cu un zâmbet.

— Bine, deci avem ziua de azi. Ce propui să facem mai întâi?

— Munţii sau minele de sare, spune ea, fără să piardă o clipă.

— Unde e mai bine? o întreb.

— Depinde. De ce îţi e mai frică, de înălţime sau de spaţiile închise?

— Despre ce distanţă în subteran vorbim? o întreb.

— O sută treizeci şi cinci de metri?

Nu reuşesc să-mi dau seama din zbor cum să transform asta în picioare, dar ştiu că este un drum lung, iar eu urăsc spaţiile închise. Tresar şi clatin din cap.

— Nu, mulţumesc. Munţi să fie.

Zece minute mai târziu, ne aflăm din nou în maşină, înaintăm prin traficul dens şi ieşim din oraş. Zofia trece din nou în modul de ghid turistic, indicând

repere şi obiective istorice, însă de această dată mă oblig să mă concentrez asupra cuvintelor ei, fiindcă, ori de câte ori îmi permit să mă detaşez, mă gândesc la situaţia de acasă şi simt cum mă încordez. Din fericire, Zofia este foarte bună în acest rol de ghid turistic, iar în momentul în care ieşim din oraş şi începem să urcăm în ţinutul muntos, mintea îmi este plină de informaţii despre regiune, ca şi cum ea ar fi efectuat o operaţiune rapidă de descărcare a cunoştinţelor din mintea ei.

— Trebuie să încerci *ociepek,* exclamă Zofia dintr-odată şi trage brusc maşina în parcarea unei mici colibe de lemn de pe marginea drumului.

Structura este minusculă – cam de mărimea unuia dintre dormitoarele mici de la mine de acasă. Iese fum pe coş şi sunt deja cinci maşini parcate acolo.

— Ce este...

— *Ociepek*, repetă ea, ghicind că am uitat deja cuvântul. Brânză afumată. Nemaipomenită.

Zofia bagă mâna în geantă şi scoate telefonul mobil, pe care îl închide.

— Aproape că nu există semnal aici, mă avertizează ea. Cel mai bine ar fi să îl închizi acum, altfel ţi se va descărca bateria din cauza roamingului.

— Oh, spun eu ezitând, căci *toate* conversaţiile mele de aseară s-au încheiat într-o notă vagă. Dar s-ar putea ca familia mea să aibă nevoie de mine...

— Ne întoarcem aici în jurul orei 18.00. Ai putea vorbi cu ei în această după-amiază, conform fusului lor orar? sugerează ea.

Mă uit în jos la telefon, apoi oftez şi le trimit tuturor un mesaj. Mă înroşesc la faţă de jenă când îmi dau

seama că pot trimite exact acelaşi lucru mamei, lui Wade şi lui Callie.

Nu voi avea prea mult semnal astăzi. Dacă aveţi nevoie de mine, voi fi din nou în aria de acoperire pe la ora 13.00, ora voastră. Putem vorbi diseară.

Îmi pare foarte rău pentru ieri şi te iubesc.

Iar apoi o urmez pe Zofia în cabană, unde sunt cu adevărat impresionată de gustul strident şi fin al *ociepek*-ului afumat. Vânzătorul îmi face cu ochiul şi insistă să încerc şi lichiorul său de lămâie făcut în casă, care are exact gust de limonadă atunci când îl pun prima dată pe limbă, dar mă arde pe gât în jos ca votca. Zofia şi vânzătorul râd de felul în care casc ochii, apoi hohotesc şi mai tare când mă lovesc peste piept, pe măsură ce lichidul îşi croieşte drum spre stomac.

Ne-am întors imediat în maşină, iar Zofia goneşte din nou prin trafic, oprind doar pentru a-mi arăta câteva colibe din lemn impresionant ornamentate şi o privelişte uluitoare ce se vede de la un punct de belvedere, după care mergem mai departe, până în oraşul Zakopane. Se află sus în munţi – atât de sus, încât, în ciuda căldurii verii, pot vedea zăpadă pe unele dintre vârfurile munţilor din spatele lui.

Ne oprim pentru a lua prânzul şi cumpăr câteva suvenire de la magazinele din centrul oraşului: coliere confecţionate din chihlimbar polonez pentru Callie şi pentru mama, o cană pe care scrie *Zakopane* pentru Eddie, nişte votcă poloneză autentică, aşa cum a cerut tata, şi o a doua sticlă pentru Wade, care merită

cu siguranţă ceva de băut după cât l-am chinuit săptămâna asta. Când am crezut că am terminat, Zofia mă conduce din nou la maşină.

— Oraşul este drăguţ, *desigur*, spune ea zâmbind. Dar motivul pentru care te-am adus *cu adevărat* aici este telecabina.

Ajungem la staţia de telecabină în toiul după-amiezii şi sunt surprinsă de coada nespus de lungă care aşteaptă să urce în ea. Dar Zofia mă roagă să aştept la capătul ei, după care dispare în mulţime. Se întoarce zece minute mai târziu.

— Veşti bune, spune ea, făcându-mi semn să o urmez.

Mergem în faţa cozii.

— Ai voie să sari peste rând! Trebuie să-mi promiţi un singur lucru.

— Da?!

— Când ajungi în vârf, mergi să te plimbi, bucură-te de privelişte şi nu te grăbi. Dar *nu* te întoarce jos înainte de a face un popas la restaurant pentru a bea un pahar de vin. Cam ăsta-i obiceiul, spune ea, după care îmi face cu ochiul şi îşi ia rămas-bun de la mine, lăsându-mă să călătoresc singură până în vârf, pentru că a convins un ghid turistic japonez să-mi dea voie să mă strecor pe un loc liber, alături de cei din grupul său.

Astfel mă trezesc eu în telecabină, la sute de metri deasupra pământului, înghesuită în acel spaţiu îngust, laolaltă cu o duzină de turişti japonezi şi cu ghidul lor.

Este o călătorie în două etape spre vârf, dar, la zece minute după ce ne îmbarcăm, suntem aproape de vârful unui munte imens. Anunţul în engleză din

telecabină îmi transmite că ne aflăm la două mii de metri peste nivelul mării.

— Asta înseamnă 6 500 de picioare, îmi oferă ghidul japonez ajutorul lui, iar eu îi ofer un zâmbet plin de recunoştinţă.

Mă despart de grup la telecabină şi încep să urc pe jos ultima porţiune de munte până în vârf. Pe lângă mine trec zeci de oameni care merg în toate direcţiile, dar fluxul de turişti creşte şi scade constant. Chiar în momentul în care ajung în vârf, acesta se întrerupe şi, preţ de câteva momente magnifice, sunt într-adevăr complet singură.

Un semn îmi arată că valea de la poalele versantului de pe această parte este în Slovacia – iar valea de mai jos, unde mă aşteaptă Zofia, este în Polonia. Munţii sunt atât de înalţi, văile atât de joase, iar contrastul dintre nuanţele de verde vibrant şi vârfurile albe, înzăpezite, pe fundalul cerului de un albastru lăptos, este atât de impresionant, încât mă emoţionează puţin. Mă învârt încet, admirând la 360 de grade una dintre cele mai uluitoare privelişti pe care le-am văzut eu vreodată.

După trei zile de călătorie, îmi dau seama că, în ciuda dezamăgirilor, aceasta a fost o experienţă minunată şi că, de fapt, sunt norocoasă că am trăit-o. Poate că nu am să plec acasă cu răspunsuri clare, dar, cumva, şansa de a mă conecta cu rădăcinile vieţii bunicii mele a fost satisfăcătoare într-un mod la care nu m-am aşteptat niciodată. Iar faptul că *am supravieţuit* acestei călătorii – cu eşecuri şi cu toate cele – mi-a întărit încrederea despre care nici măcar nu bănuiam că este zdruncinată.

În ciuda problemelor de acasă şi a propriilor mele probleme de aici, Wade mi-a oferit un adevărat dar săptămâna aceasta. Abia aştept să-i povestesc despre revelaţia măreaţă de care am avut parte făcând asta – stând pe vârful unui munte doar de dragul experienţei, fără niciun alt motiv. Acest moment este o investiţie în mine însămi. Îmi dau permisiunea de a-mi crea o amintire care nu aduce beneficii nimănui în afară de mine. Ador să fiu mamă şi ador să fiu soţie. Ador chiar să fiu fiică şi nepoată. Dar stând aici, pe vârful muntelui, nu sunt nimic din toate astea.

Sunt pur şi simplu Alice şi, preţ de un moment incredibil, sunt absolut prezentă.

La restaurant nu beau doar un singur pahar de vin. Zăbovesc asupra lui, după care beau un al doilea pahar, iar când mă întorc jos la Zofia, îi spun că un pahar a fost pentru mine şi unul pentru ea. Ea râde şi apoi mă îmbrăţişează.

— Alice, în sfârşit te-ai prins cum e treaba asta cu „călătoritul”.

*

Pe drumul de întoarcere în Cracovia, când trecem pe lângă cabanele cu brânză, îmi dau seama că încă nu mi-am pornit telefonul, aşa că îl scot din geantă şi apăs butonul de pornire. Îi ia câteva momente să recepţioneze semnalul, dar când o face, telefonul meu este năpădit de o avalanşă de mesaje. Sunt inevitabilele mesaje reci de *mulţumim ca ne-ai anunţat* de la soţul, fiica şi mama mea, ca răspuns la faptul că i-am avertizat că urma să rămân fără

semnal. Apoi, intră o serie de mesaje complet neaşteptate.

Alice, sunt Lia – nepoata Emiliei. Te rog să mă suni înapoi pe acest număr cât de repede poţi.

Alice, tot Lia sunt. Am încercat să te sun toată ziua. Te rog, spune-mi că eşti încă în Polonia. Sună-mă urgent.

Bună, Alice, mi-e foarte teamă că te-am jignit şi îmi pare foarte rău dacă am făcut-o. Poliţistul era soţul meu – am vrut doar să te sperii, nu intenţionam să îl pun să te aresteze. Te rog să mă suni înapoi.

Şi în cele din urmă:

Alice, sunt Agnieszka Truchen. Îmi pare foarte rău pentru încurcătura de ieri de la clinică. Sper că nu e prea târziu să poţi vorbi cu noi. Te rog să mă suni imediat pe acest număr dacă mai eşti încă în Polonia.

— Lia *şi* Agnieszka au încercat să mă sune, îl spun Zofiei, în ciuda şocului meu.

Zofia se uită la mine surprinsă, dar nu avem timp să discutăm, căci duc deja telefonul la ureche pentru a o suna înapoi pe Lia.

— Alice? îmi răspunde ea cu răsuflarea întretăiată încă de la primul apel.

— Lia, da, îmi pare rău, eu sunt. Astăzi am fost în afara ariei de acoperire a telefonului mobil.

— Dar eşti încă în Polonia?

— Da, da, sunt... De ce? Ai...?

Mă întrerupe şi vorbeşte repede, grăbit:

— Poţi să vii în Cracovia? în seara asta? Dacă ai nevoie de transport, pot să vin să te iau. Voi veni oriunde te afli.

— Sunt pe drum acum. Hotelul unde stau este acolo.

Fac o pauză, aşteptând o explicaţie, dar când momentul de tăcere începe să se prelungească, o întreb:

— Ce se întâmplă, Lia? Ai spus că nu mă poţi ajuta.

Lia trage adânc aer în piept şi îi aud remuşcarea din voce atunci când murmură:

— Ei bine, *eu* tot nu pot. Dar bunicii mele i-ar face mare plăcere să vă întâlniţi.

Capitolul 37

Alina

Am sperat atât de mult că avea să fie măcar confortabil în tabără, dar am fost foarte dezamăgiţi de realitatea pe care am descoperit-o. Mi se părea că întreaga lume rămăsese la acea vreme fără resurse, căci peste tot pe unde am mers, oamenii erau înfometaţi, murdari şi mizerabili.

Nici tabăra de la Buzuluk nu era cu nimic diferită – de fapt, şi acolo era tot aceeaşi suferinţă cu care ne obişnuiserăm într-o oarecare măsură, dar intens concentrată. Scopul taberei era de a-i pregăti pe

cetăţenii polonezi proaspăt eliberaţi să contribuie în lupta alături de trupele aliate, dar nu aveam arme cu care să ne antrenăm, erau mult prea puţine uniforme şi *mult prea* puţină mâncare. Toată lumea avea păduchi – în câteva zile, până şi eu şi Saul am fost plini – şi nu aveai cum să controlezi asta, deoarece nu exista nicio modalitate de a face baie, cu atât mai puţin de a ne spăla hainele sau părul. În ziua în care am sosit, ni s-a spus că fusese comandat deja pesticid pentru tratarea păduchilor. Peste câteva săptămâni, când transportul a fost adus cu trenul, ne fusese furnizată o singură cutie de substanţe chimice – suficientă pentru a trata câteva zeci de persoane, de parcă asta ar fi făcut vreo diferenţă într-o tabără în care, pe atunci, erau aproape optzeci de mii de suflete.

Şi, la acea vreme, *chiar* îl înjuram pe Tomasz pentru ghips, pentru că, din cauza păduchilor şi a senzaţiei de mâncărime de sub ghips, aveam mâncărimi până şi în vise.

Saul a fost repede trimis să muncească la clinica medicală, sub numele de doctor Tomasz Slaski – nimeni nu i-a pus la îndoială vârsta şi nici nu a cerut să-i vadă calificările. Eu am fost declarată „rănită”, din cauza încheieturii mele aparent rupte, şi am fost desemnată să ajut la supravegherea copiilor orfani în timpul zilei. Având o experienţă atât de limitată cu copiii, am protestat la început. Dar toată lumea trebuia să facă *ceva,* iar eu nu aveam alte abilităţi de oferit.

Mă aşteptam ca toţi acei orfani, băieţi şi fete, să fie nefericiţi şi plângăcioşi. În schimb, ei se jucau, râdeau

şi alergau, dând dovadă de o rezistenţă care m-a uimit. Am ajuns repede să mă bucur de acea sarcină şi m-am împrietenit cu femeile mai în vârstă care îndeplineau acelaşi rol ca mine. Îmi plăcea în mod deosebit de doamna Konezal, care fusese cântăreaţă de operă înainte de război şi care intona împreună cu copiii cele mai frumoase cântece atunci când trebuia să îi liniştim pentru lecţiile informale pe care ne străduiam să le ţinem. Era o muncă grea, dar plină de satisfacţii şi, în fiecare după-amiază, când îmi terminam tura, aveam un sentiment de intensă mulţumire că făceam ceva util pentru tabără. Abia aşteptam să vină Tomasz, pentru a-l putea prezenta copiilor. Abia aşteptam să văd mândria din ochii lui în clipa când avea să observe contribuţia pe care o aduceam.

Saul era în elementul său în cadrul clinicii – preluase rapid conducerea a ceea ce trecea drept o secţie „de chirurgie” în infirmerie, dar munca lui era mult mai solicitantă decât a mea. Am încercat să-l supraveghez îndeaproape, vorbind cu el în fiecare zi, fără greş, chiar dacă asta însemna uneori că trebuia să aştept ore întregi până când termina cu pacienţii lui. Asistentele s-au obişnuit ca eu să aştept în biroul lor improvizat şi, curând, când ajungeam acolo, stăteam de vorbă cu ele şi chiar le ajutam cu hârţogăraia când puteam. Admiram atât de mult modul în care Saul se purta în acel loc şi mi-l puteam imagina cu uşurinţă pe Tomasz îndeplinind un rol similar odată ce ne-am fi stabilit undeva şi şi-ar fi încheiat şi el pregătirea. Fără a avea aproape niciun fel de materiale medicale, dar cu un număr nesfârşit de pacienţi de care trebuia să

se îngrijească, Saul era întotdeauna răbdător şi de o statornică blândeţe – m-au uimit compasiunea şi empatia pe care le avea pentru pacienţii săi. Când îmi povestea despre ziua pe care o avusese, îşi descria munca de parcă pacienţii i-ar fi făcut *lui* favoarea de a-i lăsa să îi trateze. Şi poate că aşa era, căci, în ciuda condiţiilor grele, Saul categoric părea că se bucură, ştiindu-se din nou util.

— Aşteaptă puţin, *Hanna*, îmi spunea el.

îmi amintea în mod constant noul meu nume, căci eu uitam în mod constant să răspund la el.

— După ce Tomasz al tău va ajunge aici, îi voi lua din nou sub aripa mea şi, atunci când vor veni englezii după voi, va şti mai multe decât majoritatea profesorilor.

Pe măsură ce săptămânile treceau, ne-am intrat în roluri, dar continuam să ne întâlnim în fiecare zi la cină sau la micul dejun. Pe atunci, mâncărimea de sub ghips devenise *înnebunitoare*, dar Saul m-a pus să promit că nu mă voi scărpina sub el cu o crenguţă, aşa cum eram tentată să o fac. În schimb, găsise o riglă în corpul administrativ şi, timp de câteva minute minunate pe zi, o strecura cu atenţie pe sub ghips şi, cu cea mai mare grijă, freca pielea în locul meu.

— Trebuie să fim foarte atenţi să nu stricăm recipientul în care e filmul, a murmurat el într-o zi, în timp ce se concentra intens la această sarcină. Şi, de asemenea, trebuie să ne asigurăm şi mai mult că nu-ţi sfâşiem pielea, pentru că, dacă faci o infecţie acolo, va trebui să scoatem ghipsul. Să nu încerci să faci asta singură. Promite-mi.

— Bine, am spus eu, pierdută în senzaţia de uşurare provocată de contactul dintre riglă şi pielea mea.

— Bine, a spus el, râzând de expresia de fericire de pe chipul meu. Mâine, la aceeaşi oră?

Uneori, când eram singuri, îmi povestea despre Eva şi Tikva, despre lunile tandre pe care le petrecuse cu fiica sa, despre anii fericiţi pe care îi trăise alături de soţia lui înainte de război. În alte zile, vorbeam despre părinţii sau despre fraţii mei, ori îmi venea mie rândul să îi împărtăşesc o amintire fericită cu Tomasz. Credeam că, dacă îi povesteam, asta avea să îmi aline dorul pe care îl simţeam, dar, cumva, îl făcea şi mai aprig.

— Tomasz ar trebui să fie aici din clipă în clipă, şopteam eu când simţeam emoţiile crescând şi lacrimile ameninţând să curgă.

— Din clipă în clipă.

Saul zâmbea încrezător, iar eu mă simţeam îmbărbătată, îmi reaminteam planul, mă linişteam gândindu-mă că lucrurile se desfăşurau conform acestuia şi că totul avea să fie bine. Dar perioadele de tristeţe veneau şi treceau oricum, mai ales când îmi dădeam seama treptat că, dacă Tomasz nu avea veşti despre bunăstarea părinţilor mei atunci când ajungea aici, trebuia să presupun, şi apoi *să mă conving pe mine însămi,* că erau morţi. Când durerea punea stăpânire pe mine, vorbeam cu Saul, şi tot Saul era cel care îmi spunea cuvinte de mângâiere. Mi-a devenit un prieten drag şi am înţeles pe deplin de ce avea Tomasz o părere atât de bună despre el.

— Rezistă, draga mea prietenă, mi-a spus într-o zi, când ne aflam deja de câteva săptămâni în tabără.

Tomasz va veni dintr-un moment în altul, apoi vor veni şi englezii şi vei începe viaţa pe care părinţii tăi au visat să o ai. O tânără foarte înţeleaptă mi-a spus cândva că trebuie să cred că mi-a fost dat să supravieţuiesc, iar acum, că sunt aici şi îi ajut pe aceşti oameni, văd că avea dreptate...

Ne-am zâmbit cu tristeţe, iar apoi a adăugat:

— Va fi la fel pentru tine şi Tomasz.

— Pari fericit aici.

— Atât de fericit pe cât este posibil să fiu vreodată cu ceea ce a mai rămas din viaţa mea. Oriunde se va muta tabăra, voi merge şi eu cu ei.

Saul a ridicat din umeri.

— Am auzit că vom fi în curând evacuaţi în Persia, fiindcă tabăra de aici nu este pregătită pentru iarnă, însă, fie că e acolo, fie că e aici sau chiar pe lună, cred că s-ar putea ca rostul meu să fie acela de a-i ajuta pe aceşti oameni.

— În ciuda faptului că armata poloneză nici măcar nu ţi-ar fi permis accesul în tabără dacă ar fi ştiut că eşti evreu? am spus eu, puţin neîncrezătoare în faţa bunăvoinţei lui Saul de a ierta.

— Când va veni momentul oportun, voi fi sincer cu privire la identitatea mea – numele meu *şi* originea mea – şi vei vedea ceea ce am ştiut tot timpul. Când un om este un pacient aflat pe masa de operaţie, iar în sală există o singură persoană cu abilităţile necesare pentru a-i salva viaţa, pacientul va uita instantaneu că era bigot.

Am râs uşor, dar apoi m-a izbit brusc un gând:

— O să-mi fie dor de tine dacă rămâi. Mi-aş dori mai degrabă să vii cu mine şi cu Tomasz. Poate că am

putea să ne stabilim cu toţii împreună în Anglia – nu te-ar atrage această viaţă?

— Tu şi Tomasz veţi avea o viaţă minunată împreună, m-a asigurat el. Şi este o viaţă pe care o meritaţi. Nu voi veni cu voi – un nou început vă va face foarte bine amândurora.

Saul îmi devenise un prieten bun – un aliat atunci când, altminteri, aş fi fost singură. M-am bucurat că se gândea din nou la viitorul său, chiar dacă rămăsese cu privirea pironită tot asupra războiului. Mă bucuram că părea să fi întrezărit o lumină la capătul tunelului durerii sale, căci, în primele zile, când aproape că intrase într-o stare catatonică din cauza pierderii soţiei şi a copilului, am crezut că aşa ceva era imposibil.

Mi se părea că aproape *toata lumea* din tabără era bolnavă, iar eu nu făceam excepţie. Ne aflam în tabără de aproape două luni, iar eu, în cea mai mare parte a timpului, mă confruntasem cu un virus la stomac, care venea şi trecea. Erau nopţi în care încercam să mănânc oricare-ar fi fost resturile ce ni se puneau în faţă, dar reuşeam să iau doar o gură sau două înainte ca greaţa să revină. De fapt, mă simţeam norocoasă – reuşeam să tolerez măcar apa, iar Saul m-a asigurat că, atât timp cât se întâmpla aşa şi puteam să reţin mâncarea în stomac cel puţin o dată pe zi, aveam să mă fac bine. Ştiam că jumătate dintre paturile de la infirmerie erau ocupate la orice oră de pacienţi cu diaree acută, iar când se deshidratau complet, de obicei mureau.

Tot ce îmi rămânea de făcut era să mănânc când puteam şi să aştept să treacă. Într-o dimineaţă, la

micul dejun, m-am uitat la pâinea uşor mucegăită care ne fusese servită şi a trebuit să o dau deoparte înainte de a vomita. M-am simţit mizerabil în acea zi, am inspirat adânc şi am încercat să-mi amintesc că totul era doar temporar.

— Tomasz ar trebui să fie aici din clipă în clipă, am spus eu şi am aşteptat ca Saul să-mi ofere vorbele de încurajare pe care mi le spunea mereu.

În schimb însă, a spus brusc:

— Eu şi Eva chiar nu intenţionam să o avem pe Tikva.

M-am uitat surprinsă la el, distrasă pe moment de greaţa mea, iar el a ridicat din umeri.

— Războiul nu este unul dintre momentele în care oamenii plănuiesc să aducă pe lume un copil, cu atât mai puţin dacă s-ar fi aflat în situaţia noastră. Dar ne iubeam unul pe celălalt şi nu ne *aveam* decât unul pe celălalt, aşa că era firesc să exprimăm asta. Şi eu chiar am crezut că am fost atenţi, dar aceste lucruri se mai întâmplă. Vrei să ştii cum am descoperit că era însărcinată?

— Cum ţi-ai dat seama? l-am întrebat eu.

Saul a zâmbit cu tristeţe.

— Călătoream dinspre Varşovia cu Tomasz. Eram pe drum de câteva săptămâni, ascunzându-ne pe unde puteam, mâncând ce găsea el pentru noi – el era mult mai bun decât mine la căutat. Într-o zi, a prins în capcană o *raţa.* Îţi vine să crezi? Am copt-o la foc şi, Alina, a fost ca o mană cerească – ah, gustul şi textura, Dumnezeule!

Şi-a apăsat degetele pe gură ca un copil încântat, iar eu am râs.

— A fost un *miracol.* Spune-mi, care a fost ultima dată când ai mâncat *ceva* copt?

Am râs uşor.

— Nici nu-mi mai amintesc.

— Exact. Şi iată-ne acolo, dintre toate locurile din lume, ascunşi într-o peşteră, iar Tomasz al tău ne asigură un asemenea ospăţ. Eram cu toţii atât de entuziasmaţi, dar Eva a dus carnea de raţă la gură şi a pus-o pe limbă, iar apoi i s-a făcut rău. A spus că gustul era divin, dar că textura i-a întors stomacul pe dos şi nu înţelegea de ce, a spus el.

Bucuria i s-a scurs de pe chip, până când a rămas cu privirea pierdută, dar apoi a îndreptat-o spre mine.

— Alina, înţelegi de ce îţi spun această poveste?

M-am holbat la el, iar apoi am auzit un zgomot precipitat în urechi şi am ştiut că urma să mi se facă rău din nou. Dar de data asta a fost mult mai grav, căci am simţit cum tot corpul mi se transforma în gelatină, iar Saul m-a prins în timp ce alunecam de pe scaun spre podeaua de pământ a cortului unde luam masa. Cu ajutorul unuia dintre bărbaţii mai puternici din sala de mese, Saul m-a cărat afară, la aer curat. S-a aşezat lângă mine, şi-a pus mâna pe umărul meu şi, de îndată ce am fost din nou singuri, a spus:

— Nu am vrut să te şochez. Iartă-mă.

Nu plânsesem în tot acest timp – nici în camion, nici în tren, nici când am sacrificat inelul mamei, nici în tabără. Devenisem o versiune a mea mai curajoasă decât mi-am dat seama vreodată că este posibil, dar *asta*?

Asta era prea mult.

Nu-mi mai venise ciclul de când plecasem din Polonia, dar avusesem o menstruaţie neregulată pe tot parcursul războiului, aşa că nu i-am simţit lipsa. Dar Saul avea dreptate – chiar şi atunci când primisem mâncare adevărată, am fost mult prea sensibilă la ceea ce puteam înghiţi. Şi, la fel ca Saul şi Eva, eu şi Tomasz am crezut că am fost atenţi, dar am fost ameţiţi de bucuria de a fi în sfârşit împreună şi ne-am aruncat în relaţia noastră sexuală cu mai puţină grijă decât probabil că ar fi trebuit să o facem.

— Mama va fi atât de supărată pe mine. Şi tata. Şi oamenii de aici mă vor judeca...

— Nu, nu vor face asta, a spus Saul. Pentru că Tomasz se va căsători cu tine.

— Dar vor şti cu toţii înainte de asta, Saul.

Şi atunci, pentru prima dată, am rostit cu voce tare un gând căruia, până în acel moment, fusesem prea îngrozită ca să-i dau glas.

— Ar fi trebuit să fie aici până acum, nu-i aşa? Şi dacă nici măcar nu vine?

— Dacă ar fi aici, ce ar face?

Mi-a luat mai puţin de o clipă pentru a-i răspunde la această întrebare.

— S-ar căsători cu mine. *Avea de gând* să se însoare cu mine. Mi-a promis că vom găsi un preot chiar în ziua în care urma să ajungem, dar...

— Atunci, Tomasz se va căsători cu tine. Astăzi.

M-am uitat fix la el, fără să înţeleg nimic, iar expresia lui Saul s-a înmuiat.

— Alina, îi voi lua locul doar temporar, căci este exact ceea ce şi-ar dori el să fac.

Şi, mai târziu în acea zi, exact asta a făcut.

*

Nunta noastră a stârnit multă emoţie printre oamenii pe care îi cunoşteam în tabără – „Tomasz” îşi construise o reputaţie destul de bună de făcător de minuni chirurgicale – iar străinii ne-au adus daruri. Am primit o mică şi perfectă floare sălbatică de la o femeie pe care o tratase Saul cu câteva săptămâni în urmă, o pătură nouă şi luxoasă de la unul dintre administratorii taberei şi, cel mai bun dintre toate, nişte *săpun* de la doamna Konezal – tot personalul orfelinatului s-a unit pentru a face un troc şi a-l obţine. Ne-am dus în sala de mese pentru a lua cina şi, ca prin miracol, bucătarii găsiseră un cârnat proaspăt. Eu şi Saul l-am împărţit, şi a fost un asemenea dar şi aşa o binecuvântare, încât, preţ de câteva clipe, am simţit o profundă recunoştinţă pentru efortul şi generozitatea prietenilor noştri. Vreme de câteva minute, am uitat cât de greşit era totul şi mi-am permis să fiu fericită pentru că mă simţeam atât de iubită şi de acceptată.

Însă după aceea, doamna Konezal s-a apropiat din nou de noi, având un zâmbet imens pe faţă şi mâinile împreunate în dreptul pieptului.

— Avem o altă surpriză pentru voi. Pentru noaptea nunţii voastre.

Cu o teamă crescândă, am urmat-o până la un cort care fusese aşezat la o parte de toate celelalte corturi – ceea ce era mare lucru, având în vedere că întreaga tabără deborda de oameni disperaţi după adăpost. Era un cort mic, potrivit doar pentru două persoane.

— Surpriză! a exclamat cu mândrie doamna Konezal.

— Mulţumesc, doamnă Konezal, am spus eu.

Aveam buzele amorţite. Nu puteam să mă uit la Saul – nici măcar nu puteam să-mi forţez ochii să se îndrepte spre el. Doamna Konezal m-a sărutat mai întâi pe mine pe obraji, apoi pe Saul, după care ne-a urat noapte bună şi ne-a lăsat în pace.

M-am târât pe salteaua pe care o aşezase pe podeaua cortului, m-am întors pe o parte şi am izbucnit în lacrimi.

— Îmi pare atât de rău, a spus Saul cu disperare. Iartă-mă, Alina – asta nu a fost nicio clipă intenţia mea, nu am crezut că vor...

— Nu mai vine, nu-i aşa? Ce se întâmplă dacă rămân singură cu acest copil?

Saul s-a aşezat lângă mine, şi-a pus mâna peste a mea şi a strâns-o uşor.

— Uite cum stă treaba, Alina, a şoptit el încet. Războiul ne reduce la nimic mai mult decât cea mai egoistă dorinţă a noastră de supravieţuire, însă, dacă ne ridicăm deasupra acestui instinct, se mai pot întâmpla încă miracole. Eu l-am ajutat pe Tomasz, Tomasz m-a ajutat pe mine, *tu* m-ai ajutat pe mine – în mai multe feluri decât îţi poţi imagina vreodată. Iar acum, în sfârşit, sunt recunoscător pentru oportunitatea de a te ajuta şi eu, la rândul meu, în acest mod neînsemnat. Acesta, draga mea prietenă, este modul în care descoperim ce e mai bun în umanitate, în vremuri în care pare să aibă întâietate ceea ce e mai *rău în* ea. Nu eşti singură – nu vei fi singură nici măcar pentru o clipă până când va sosi

Tomasz. Am călătorit de la Varşovia cu Tomasz, am văzut cu ochii mei că dorinţa lui de a fi alături de tine este necontenită. Nici de data asta nu va fi diferit şi, până în clipa în care el va veni şi îşi va lua locul, indiferent când se va întâmpla asta, voi avea grijă de tine şi de copilul tău, ca şi cum mi-aţi fi propria familie.

*

Începând din acea zi, totul s-a schimbat. Eu şi Saul am fost mutaţi într-un dormitor pentru cupluri căsătorite – şi nu aveam cum să evităm să dormim în acelaşi pat în mod constant. Pe atunci, avuseserăm deja parte de mai multe intimităţi stânjenitoare pe parcursul călătoriei, dar să împart un pat micuţ, de o singură persoană, cu un bărbat care îmi era doar prieten nu era ceva ce mă încânta. Dar a venit şi frigul, iar corturile de vară nu ofereau nici pe departe un adăpost suficient, aşa că, destul de curând, eu şi Saul ne bazam pe căldura trupească a celuilalt pentru a nu îngheţa de frig. Îşi încolăcea braţele în jurul meu în fiecare noapte şi îi simţeam buzele mişcându-se chiar lângă urechea mea, în timp ce se ruga fără să scoată niciun sunet.

Saul şi-a ţinut promisiunea. M-a hrănit, dându-se mereu peste cap pentru a-mi face rost de alimente pe care le puteam tolera, şi, într-o tabără în care mâncarea era o marfă rară, asta nu era o sarcină prea uşoară. A aranjat să fiu transferată la biroul infirmeriei pentru a-mi face orele de muncă, unde îmi petreceam timpul într-o încăpere încălzită, stând jos, arhivând

fişele pacienţilor şi discutând cu personalul medical, în unele zile, când la masă se servea mâncare pe care o puteam înghiţi, Saul insista să mănânc şi porţia lui, iar dacă refuzam, mă forţa să o fac, ducându-mi mâncarea la gură exact aşa cum făcusem şi eu pentru el în lada din camion.

Dacă Saul nu s-ar fi căsătorit cu mine, aş fi devenit o paria; mamele necăsătorite erau intens stigmatizate chiar şi pe timp de război. Dacă nu ar fi avut Saul grijă de mine, probabil că aş fi murit de foame la începutul sarcinii, când îmi era atât de greu să mănânc, dar el se străduia din răsputeri să se asigure că mă hrăneam. La acea vreme, aveam deja braţul în ghips de nişte luni, aşa că acesta era murdar şi incomod şi începea să se destrame pe la margini. Ceilalţi doctori de la infirmerie începuseră să sugereze că, într-adevăr, ar trebui să-l scot, iar Saul a fost cel care a inventat scuză după scuză, motivând de ce trebuia să-l mai port „încă puţin”.

Saul a fost alături de mine şi de copilul meu atunci când Tomasz nu a putut. Ştiam că, indiferent de ceea ce s-ar fi întâmplat după aceea, aveam să îi fiu veşnic recunoscătoare.

*

Curând, se făceau trei luni de când eram în tabără. Burta mea rotunjită aproape că nu îmi mai intra în pantaloni şi, în sfârşit, îmi trecuse şi starea de greaţă. Mă aflam la infirmerie, ocupându-mă de arhivare, când am auzit pe cineva strigându-l de afară pe Saul. Desigur, îl strigau pe *Tomasz*, pentru că aşa îi

spuneam noi în tabără – chiar şi eu, de nevoie, lucru care nu mă făcuse niciodată să mă simt în largul meu.

Această voce era imperativă şi străină. Saul se afla atunci în salonul improvizat, aşa că am ieşit să văd care era treaba cu toată agitaţia aceea. Nu am recunoscut uniforma acelui soldat şi nici limba pe care o vorbea. Tot ce ştiam era că, la sfârşitul fiecărei propoziţii, rostea o versiune măcelărită a celor mai frumoase cuvinte pe care le cunoşteam eu.

— Thomas Slas-kee? a spus bărbatul, iar eu am arătat spre salon, dar bărbatul a arătat cu degetul înspre corpul administrativ al taberei, iar apoi a spus:

— *Britanic? Brytyjski?* Thomas Slas-kee?

Dintr-odată, am înţeles. Acest om era englez şi îl avea pe Tomasz. În mod clar, întârzierea lui Tomasz se datora faptului că planul său se schimbase – se întâlnise în altă parte cu englezii şi, în sfârşit, se întorsese să mă ia pe mine! Am ţipat şi am luat-o la fugă spre corpul administrativ, îmi făceam planuri în timp ce alergam. Aveam să mă năpustesc asupra lui. Aveam să-l sufoc cu sărutări. Administratorii taberei ar fi fost confuzi, fiindcă credeau că sunt măritată cu altcineva, dar nu puteam să mă înfrânez – *nu puteam.* Odată ce l-aş fi văzut pe Tomasz, nu l-aş mai fi lăsat să plece niciodată, niciodată.

În faţa corpului administrativ, mai erau şi alţi bărbaţi care purtau uniforme ciudate, iar eu m-am apropiat de unul şi l-am întrebat cu disperare:

— Tomasz Slaski?

M-a privit pentru o clipă fără să înţeleagă, după care i s-a luminat privirea, a dat din cap şi s-a uitat întrebător la mine. Şi ne-am privit unul pe celălalt –

fiecare aşteptând ceva. Mi-am pierdut repede răbdarea şi am trecut la un alt soldat, dar am obţinut cam acelaşi rezultat când am rostit numele lui Tomasz.

— Hanna, a spus o voce gravă în spatele meu, dar era *Saul,* nu Tomasz, şi m-am întors cu frenezie spre el.

— Îl au pe Tomasz, Saul!

— Hanna, a spus Saul din nou, cu foarte mare blândeţe.

— L-ai văzut? E pe aici, pe undeva...

— *Alina.*

Am încremenit, speriată de felul neaşteptat în care Saul a rostit *cu voce tare* adevăratul meu nume. Privirea i s-a înmuiat.

— Aceşti oameni sunt englezi, au venit să livreze uniformele şi mă caută *pe mine.* Înţelegi? Au venit *să-l ia* pe Tomasz, aşa cum am plănuit.

M-am holbat la el, încercând să procesez implicaţiile acestui lucru. În cele din urmă, m-a izbit realitatea de-a dreptul teribilă a situaţiei în care mă aflam.

Tomasz ar fi trebuit să ajungă până acum.

Tomasz *nu* ajunsese, iar noi nu tăcuserăm un plan de urgenţă.

— Trebuie să rămân, am rostit eu, clătinând din cap. Nu pot pleca, trebuie să vină şi el, sigur e pe drum...

Saul m-a prins de antebraţ şi m-a tras în corpul administrativ, iar apoi într-o cameră unde nu eram decât noi doi. Şi-a pus mâinile pe umerii mei şi m-a privit drept în ochi.

— Trebuie să te calmezi şi să te concentrezi, mi-a şoptit el. Trebuie să te gândeşti foarte repede la asta. Am ajuns atât de departe cu filmul ăsta, Alina. Ghipsul ăla te chinuie de luni bune, iar tu ai îndurat totul pentru acest moment. Tomasz nu e aici, dar sunt sigur că o să vină. Nu se va opri când va ajunge aici şi va afla că am plecat. Oamenii din această tabără îi vor spune unde am plecat şi te va găsi. Dar eu nu pot...

S-a oprit, vădit frustrat.

— Alina, dacă rămâi aici, în aceste condiţii, şansele ca tu şi copilul să supravieţuiţi sunt aproape nule, mai ales dacă eu plec cu aceşti soldaţi. Şi simt că *trebuie* să o fac. Cum aş putea să *nu* spun cuiva despre ceea ce se întâmplă acasă? Cum pot să-mi trădez soţia, copilul şi poporul, irosind această şansă de a ajuta?

O oră mai târziu, mă aflam împreună cu Saul pe locul din spate al unui camion, în drum spre un aerodrom, unde urma să mă îmbarc într-un avion pentru prima dată în viaţa mea. Nu aveam niciun bagaj pe care să îl luăm cu noi – valiza dispăruse de mult, iar singurele bunuri pe care le mai aveam pe lume erau hainele de pe noi şi pantofiorul de piele pe care Saul încă îl lua cu el peste tot pe unde mergea, prins sub elasticul lenjeriei sale de corp.

Capitolul 38

Alice

Emilia Slaski este acum Emilia Gorka. S-a retras după o carieră de succes ca artistă şi locuieşte într-un bloc de apartamente surprinzător de luxos, cu vedere la Castelul Wawel, aflat la doar şase străzi distanţă de hotelul unde stau eu. Când bat la uşa apartamentului ei, simt cum mi se întoarce stomacul pe dos, iar anxietatea nu face decât să se înrăutăţească atunci când uşa se deschide şi Lia apare în prag.

— Îmi pare foarte rău, spune ea. Încercam doar să o protejez.

— Pofteşte-le înăuntru, Lia, o mustră o altă femeie din interiorul apartamentului, iar ea se dă la o parte.

După ce am văzut fotografiile mici cu ea de pe Internet, bănuiam eu că semănăm, dar acum nu mai am nicio îndoială că sunt rudă cu Agnieszka Truchen. Avem aceiaşi ochi verzi şi, cu toate că părul ei este grizonant, avem aceeaşi linie familiară a părului, care începe în V, în mijlocul frunţii. Se apropie de mine şi îmi ia mâinile într-ale ei. Se încruntă şi se uită fix la mine, cercetându-mă cu atenţie, şi se petrece un lucru ciudat, căci rămâne cu privirea aţintită asupra mea, fără să spună nimic, până când se scutură şi afirmă:

— Este o plăcere să te cunosc.

— Asemenea, spun eu, iar ea zâmbeşte. Ea este ghidul meu, Zofia.

Femeia dă din cap spre Zofia, dar apoi se lasă din nou un moment prelung de tăcere. Agnieszka se uită fix la mine, dar acum pare destul de afectată. Şi eu

sunt şocată de asemănarea dintre noi, dar nu înţeleg deloc această situaţie incomodă prelungită.

— Tu trebuie să fii Agnieszka? întreb eu.

— Da, eu sunt Agnieszka Gorka-Truchen. Îmi pare rău, râde ea încet. Doar că nu mă aşteptam să arăţi...

Se opreşte, apoi se uită iar la mine, făcând din nou ochii mari, ca şi cum nu i-ar veni să creadă ce vede.

— Lia, îi reproşează ea. Nu pot *sa cred* că te-ai îndoit vreodată de ea.

— *Mi-am dat seama* că ne era rudă, murmură Lia. Dar ţi-am spus, am crezut că a venit aici după bani şi, în plus, chiar nu am vrut să o supăr...

Se opreşte, iar amândouă se holbează la mine, până când încep să mă simt incredibil de stânjenită. Îmi retrag uşor mâinile şi îmi aranjez părul. Agnieszka îşi drege glasul, iar apoi explică:

— Iartă-ne, Alice. Lia nu ne-a explicat că arăţi *atât* de familiar, asta-i tot. Te rog, vino în living. Mama este foarte nerăbdătoare să te cunoască.

Eu şi Zofia o urmăm într-un living mare, ticsit cu rafturi de cărţi şi decorată cu mobilier masiv, antic. Pe unul dintre fotoliile din piele se află o femeie în vârstă, mărunţică. Părul îi este aranjat cu grijă; poartă un machiaj strident şi un set de bijuterii ornamentate, care este aproape la fel de mare ca ea. Tresare când intru în cameră, iar eu îi zâmbesc, dar îmi vine şi mie să tresar, căci semăn mai mult cu această străină decât cu propria bunică.

Îmi dădusem eu seama că aş putea împărtăşi unele trăsături fizice cu rudele mele îndepărtate de aici, din Polonia, dar, în acest caz, este mult mai mult decât o uşoară asemănare şi începe să aibă sens reacţia

ciudată a Agnieszkăi de când m-a văzut prima dată, căci mă holbez la Emilia exact aşa cum a făcut şi Agnieszka. Emilia mă priveşte fix, şocată – acei ochi care au o culoare atât de unică, acelaşi verde izbitor pe care îl avem eu şi Eddie.

Emilia îşi întinde mâinile spre mine şi văd că îi tremură. Mă apropii de ea în grabă şi, pentru că fotoliul e atât de jos, trebuie să mă aşez pe vine ca să o las să-mi ia mâinile. Pielea ei este moale şi încreţită, la fel ca a Babciei, şi se uită mirată la mine, apoi ridică mâinile, cuprinzându-mi faţa între palme. În curând, plânge – din ochi îi curg două lacrimi amare şi se rostogolesc pe pielea ridată a obrajilor şi mai departe, în jos, spre gât. Începe să vorbească în polonă – cuvinte la foc continuu, încărcate cu acele sunete care încă par foarte străine urechilor mele – şi nici măcar nu ştiu cu cine vorbeşte sau dacă îşi exprimă bucuria ori tristeţea.

— Se simte bine? o întreb pe Agnieszka, aceasta fiind lângă ea.

Agnieszkăi i s-au umplut ochii de lacrimi şi dă din cap.

— Este copleşită. Nu înţelege cum de este posibil aşa ceva. Este *evident* că eşti nepoata unchiului meu, Tomasz, murmură Agnieszka. Mama spune că zici că eşti geamăna ei de când era mai tânără. Dar... Tomasz a murit în 1942, înainte de a se putea căsători cu Alina, aşa că nu prea înţelegem cum de a ajuns să fie însărcinată cu el.

— Oh, spun eu, încruntându-mă şi scuturând din cap.

Mă simt *atât* de stânjenită, fiindcă nu-mi pot închipui că Emiliei îi va fi uşor să audă vestea că fratele ei *nu* a murit, de fapt, în timpul războiului. Dar trebuie spus, aşa că trag adânc aer în piept şi spun:

— Îmi pare foarte rău, dar nu este corect. Tomasz – bunicul meu – a murit abia anul trecut. A dus o viaţă foarte lungă şi fericită în America.

Dintr-odată, se declanşează o avalanşă de polonă la foc continuu – Agnieszka, Emilia, Lia şi Zofia se lansează pe rând în discuţie, timp în care eu mă uit din nou la Emilia, pe când ea plânge şi mă mângâie pe faţă. Pe măsură ce conversaţia avansează, fiecare dintre ele ridică puţin vocea, iar asta sună ca o ceartă pentru urechile mele. Toate tac deodată, iar Zofia mă atinge pe braţ şi îmi spune cu blândeţe:

— Alice, nu crezi că am putea să facem apel video cu bunica ta? Emilia ar vrea să o vadă.

— Le-ai explicat că ea va putea să le înţeleagă vorbind în polonă, dar că nu le va putea răspunde? spun eu, îndepărtându-mă uşor de mâinile Emiliei pentru a mă uita la ea.

Zofia dă din cap.

— Le-am explicat. Emilia a spus că ea s-ar urca într-un avion şi ar pleca chiar acum în America dacă doctorii nu ar fi toţi nişte idioţi, inclusiv fiica ei. Nu are voie să călătorească din cauza stării ei de sănătate, murmură Zofia cu blândeţe.

îi zâmbesc Emiliei, pentru că asta sună exact ca ceva ce ar spune bunica mea, apoi îmi scot telefonul mobil din buzunar.

— O suni pe Facetime? mă întreabă Lia, iar eu dau din cap.

Acum pare disperată să îmi facă pe plac – o schimbare la 180 de grade faţă de cum s-a purtat ieri, la clinică.

— Atunci, permite-mi să aduc MacBook-ul mare. Vederea ei nu e cea mai bună. Ecranul mai mare o va ajuta pe Babcia să vadă mai bine.

La început, cred că vorbeşte despre Babcia *a mea,* dar apoi îmi dau seama că vorbeşte despre a ei, şi bineînţeles că asta are sens, dar vine şi ca un şoc, după o viaţă întreagă în care am fost *singura* persoană pe care o ştiu că are o bunică pe care o strigă *Babcia. În* loc de „bunica” sau chiar de „buni”. O sun repede pe mama cu un apel vocal. Este la birou, dar e de acord să se ducă imediat la Babcia.

— Cu cine vorbim? mă întreabă mama, oarecum suspicioasă.

— Am reuşit să o contactăm pe misterioasa Emilia Slaski, îi spun eu. Sora lui Pa.

— Parcă ai spus că ai ajuns într-o fundătură, spune mama.

— Am ajuns, spun eu. Dar fundătura s-a deschis din nou.

— Eşti sigură că este cine trebuie?

Râd uşor în timp ce mă uit la Emilia.

— Când o vei vedea, vei înţelege.

Aşteptând ca mama să ajungă la spital, Emilia îşi retuşează rujul – îi tremură mâna când îl ridică la buze, dar se stabilizează când îl foloseşte, apoi le cere Agnieszkăi şi Liei să meargă la bucătărie, unde pregătesc ceai şi o cină uşoară pentru Zofia şi pentru mine.

Şi în tot acest timp, între momentele în care dă ordine familiei ei într-un stil matriarhal, pe care îl cunosc prea bine de la Babcia mea, şi cele în care se dichiseşte pentru o reuniune aşteptată de zeci de ani, Emilia se uită fix la mine. La un moment dat, întinde mâna şi îmi atinge antebraţul, apoi îşi retrage mâna şi dă din cap, ca şi cum nu i-ar veni să-şi creadă ochilor.

— Nu pare supărată să afle că fratele ei a fost în viaţă în tot acest timp, îi şoptesc Zofiei, care face o grimasă şi spune:

— Nu crede că a fost în viaţă. Să sperăm că acest telefon va clarifica lucrurile.

Apoi vine mesajul de la mama.

Sunt cu Babcia acum. Este foarte agitată astăzi şi cred că înţelege ce se întâmplă. O să răspund la apelul tău de pe Facetime, aşa că dă-i drumul când eşti gata.

— Gata? o întreb pe Lia, care vorbeşte cu Emilia în polonă.

Îi dau laptopul Liei şi ascultăm sunetul familiar al apelului care se conectează.

Lia ajustează camera de pe măsuţa de laptop, astfel încât faţa străbunicii sale să acapareze tot ecranul. Când apelul este preluat, Emilia scoate un oftat de recunoaştere şi încântare, iar apoi, cu o uşoară întârziere, din Florida, vine pe linia de telefonie un acelaşi tip de oftat.

— Alina! *Duza siostra!* strigă Emilia, întinzându-se spre laptop şi ţinând ecranul între palme.

I se umplu ochii de lacrimi, iar eu mă mişc astfel încât să pot vedea ecranul. Babcia stă în fund pe pat, în spatele ei văzându-se albul imaculat al pernei de spital, dar se apleacă spre camera iPad-ului. Bucuria nedisimulată de pe chipul ei este de neconfundat.

— I-a spus „soră mai mare”, îmi şopteşte Zofia.

Emilia începe să vorbească în polonă, dar o face incredibil de repede. Mă uit alarmată la Lia.

— Nu cred că Babcia mea va reuşi să ţină pasul cu ea, îi şoptesc eu.

Lia îi spune câteva cuvinte ezitante Emiliei, care îşi dă ochii peste cap şi îi spune ceva Babciei. Babcia îşi dă şi ea ochii peste cap, apoi dă din cap cu exasperare.

Zofia îşi înăbuşă un chicotit.

— Emilia tocmai i-a spus bunicii tale că tinerele le consideră proaste pentru că sunt bătrâne şi a întrebat-o dacă poate să înţeleagă.

Emilia vorbeşte din nou, dar cu mult mai puţină vervă în spatele cuvintelor sale – tonul ei este atât de blând, încât ar fi putut să vorbească la fel de bine cu un copil bolnav. Cu toate astea, cuvintele curg într-un flux constant şi hotărât, iar eu aştept ca ea să facă o pauză pentru a-i putea cere Zofiei să îmi traducă, dar nu vine nicio pauză. După un timp, îmi dau seama că sunt singura persoană din încăperea de aici, din Cracovia, care nu se străduieşte să îşi reţină lacrimile.

— Zofia? şoptesc eu imperativ.

Zofia se mută în aşa fel încât să se aşeze pe braţul fotoliului meu, ca să-mi poată şopti la ureche.

— Deci, în primul rând, părinţii adoptivi ai Emiliei au fost sora Alinei şi soţul ei – Truda şi Mateusz. Ea spune

că Alina i-a salvat viaţa, apoi i-a găsit o familie iubitoare, care i-a oferit o viaţă mai bună decât ar fi putut spera ea vreodată. Îi spune Alinei că Truda şi Mateusz au supravieţuit războiului şi că au trăit până la o vârstă înaintată, fiind fericiţi şi împliniţi. Acum Emilia îi mulţumeşte şi, oh, ce frumos... îi este extrem de recunoscătoare bunicii tale şi îi mulţumeşte Maicii Domnului pentru această şansă de a-i putea spune mulţumesc. Este, pur şi simplu, frumos.

Acum se aude mai multă polonă, dar de data aceasta, Emilia li se adresează Liei, Agnieszkăi şi Zofiei.

— Bine, spune Zofia, încet. Acum ea spune că Tomasz a colaborat cu Consiliul Zegota...

Văzându-mi privirea nedumerită, ea îmi explică:

— Guvernul polonez din exil a înfiinţat o grupare care să îi ajute pe evrei în timpul ocupaţiei. Tomasz a ajutat mai multe grupuri care se ascundeau, inclusiv pe un tânăr doctor şi pe familia sa... Emilia crede că numele doctorului era Saul.

— Saul Weiss?

— Cred că putem presupune că da, spune Zofia în mod absent, căci se concentrează intens asupra Emiliei. Corect, deci Tomasz aranjase o cale de ieşire din Polonia pentru el şi pentru Alina, dar când a venit ziua în care trebuiau să plece, Saul şi familia lui au fost descoperiţi de nazişti. Se pare că se ascunseseră la un fermier, iar acesta îi trădase pe toţi, inclusiv pe Tomasz.

Emilia începe să vorbească din nou, iar eu sunt nevoită să privesc cum i se frânge inima bunicii mele chiar acolo, pe ecranul laptopului, ca nişte imagini

derulate în reluare. Nu se tânguie şi nu se jeleşte, dar chipul i se încreţeşte, iar lacrimile îi curg la fel de constant precum cuvintele Emiliei.

Zofia suspină cu tristeţe.

— Soţia şi copilul lui Saul fuseseră ucişi...

— Eva şi Tikva... şoptesc eu.

Acum, Emilia plânge şi ea încet în timp ce vorbeşte, privind în cameră spre bunica mea.

— Tomasz plănuise deja o evadare – fusese de acord să îndeplinească rolul de curier, să ducă o rolă de film peste graniţă şi să se întâlnească cu nişte soldaţi englezi. Alina urma să călătorească alături el, dar odată ce naziştii i-au aflat identitatea, Tomasz a refuzat să mai plece. Îşi făcea griji pentru Emilia şi pentru părinţii ei adoptivi, deoarece, în acea perioadă, naziştii executau toate familiile celor care îi ajutau pe evrei. Acest lucru a însemnat că Alina a trebuit să plece fără el şi să ducă ea însăşi filmul.

— Uau, spun eu.

Mă uit din nou la ecran şi văd că bunica mea încă plânge încetişor.

— Emilia spune că nu a fost deloc surprinsă când Tomasz i-a povestit ce făcea Alina, căci Alina Dziak era cea mai curajoasă fată pe care o cunoştea.

Zofia vorbeşte o clipă cu Emilia, iar apoi îmi spune:

— E aşa cum ţi-am spus la mormânt – era aproape imposibil să ieşi din ţară în vremea ocupaţiei. Alina a trebuit să fie scoasă clandestin din cel de-al Treilea Reich, să traverseze Frontul de Est şi să ajungă pe teritoriul sovietic, iar apoi, cumva, a reuşit să ajungă până în America.

— Este o femeie dură, şoptesc eu. Chiar şi aşa... este uimitor. Ce era pe film?

— Tomasz nu i-a spus, dar Emilia şi-a dat seama mult mai târziu. Crede că erau fotografii de la Auschwitz.

Zofia se opreşte, ascultând o clipă atunci când Emilia începe să vorbească din nou.

— Ah, deci atunci au decis ca Saul să meargă cu Alina. Emilia crede că Saul probabil a luat şi actele de identitate ale lui Tomasz...

îmi ia un moment să procesez implicaţiile acestui lucru. Dar acestea mă izbesc apoi ca un pumn în stomac, iar şocul este atât de intens, încât nici măcar nu pot respira. Dar nu am timp să rămân prinsă în panica mea, căci Emilia continuă să vorbească, iar Zofia să traducă. Trebuie să-mi reorientez imediat atenţia asupra conversaţiei în cauză.

— După ce Alina şi Saul au plecat, Tomasz a venit dis-de-dimineaţă acasă la Emilia şi a trezit întreaga familie. Spune că era foarte tulburat şi într-o grabă disperată. I-a dat Emiliei un mesaj pentru Alina, după care le-a spus părinţilor ei adoptivi să fugă imediat. După aceea, a fugit să se predea.

— *De ce* ar fi făcut asta? şoptesc eu.

Zofia şi Emilia vorbesc preţ de o clipă, apoi Zofia se întoarce din nou spre mine.

— Tomasz ştia foarte multe despre evreii care se ascundeau în zonă. Ştia că naziştii erau hotărâţi să-l găsească şi, inevitabil, asta ar fi însemnat instalarea unor puncte de control pe drumuri.

Ochii Zofiei se plimbă de la chipul Emiliei la al meu.

— Emilia spune că era de-a dreptul disperat – încercase din răsputeri să se gândească la o alternativă, dar singurul mod de a fi sigur că naziştii nu aveau să percheziţioneze camionul Alinei la ieşirea din district era să pună capăt urmăririi generale, şi nu era decât un singur mod în care ar fi putut face asta...

Îmi muşc buza, privind-o timid pe Babcia. Plânge în hohote, iar mama se învârte neputincioasă pe lângă ea. Emilia continuă să vorbească într-o şoaptă răguşită, iar Zofia traduce:

— Emilia spune acum că este o onoare să-i transmită, în sfârşit, mesajul fratelui ei, că el o va aştepta pe Alina de cealaltă parte, căci, chiar şi dincolo de moarte, el îşi va ţine promisiunea că vor fi împreună.

Mă uit la ecranul MacBook-ului.

Maxilarul bunicii mele atârnă moale, lăsând să-i scape un geamăt teribil de durere, care îmi face rău la stomac.

— Alice, spune mama categoric, iar ecranul proiectează faţa ei *foarte* supărată. Ce *naiba* se întâmplă?

Ştiu că mama nu o poate auzi pe Zofia. Declaraţiile înflăcărate ale Emiliei se aud tare; simt vocea caldă a Zofiei aproape de urechea mea.

Trebuie să-i spun. Trebuie sa-i spun.

— Mamă, spun eu pe un ton inegal. Te rog, lasă-mă o clipă.

— Dar e atât de supărată...

Emilia lansează din nou un şir de cuvinte într-o polonă frustrată, iar Agnieszka spune grabnic:

— Ah, poate că mama ta ar putea să întoarcă din nou camera spre bunica ta?

— Mamă! Te rog, o implor eu, şi nu mă pot abţine – încep să plâng. Este ceva important, mă înec eu printre lacrimi. *Te rog,* mamă. Te rog.

Mama mârâie, după care obiectivul camerei este reorientat înspre chipul Babciei.

— Vă mai dau un minut, apoi, dacă nu-mi spune cineva ce se petrece aici, pun capăt acestei tărăşenii, o aud pe mama avertizându-ne.

Emilia tace momentan, dându-i prietenei sale şansa de a procesa ceea ce a auzit. Suferinţa şi durerea i se citesc Babciei pe faţă, dar, pe măsură ce o privesc, aceste emoţii se schimbă puţin câte puţin, până când, în cele din urmă, pare oarecum *uşurata.* Emilia vorbeşte din nou, iar de data aceasta, cuvintele ei alunecă mai lent – Zofia poate ţine, în sfârşit, pasul.

— A întrebat-o pe Alina dacă e bine...

Babcia dă din cap, apoi îşi flutură mâna dreaptă, făcându-i semn Emiliei să continue.

— Îi spune bunicii tale că, după ce s-a încheiat perioada de ocupaţie, Tomasz a fost distins cu titlul de „Drept între Popoare” – asta e medalia pe care am văzut-o pe piatra lui de mormânt.

Babcia zâmbeşte trist acum, dând din cap – mândria ei este evidentă. Toate astea sunt importante şi frumoase, dar nici măcar nu mă pot concentra asupra ei deocamdată.

— Dar Emilia a spus categoric că Saul a fost cel care a plecat din Polonia cu Alina, *nu* Tomasz. Este absolut *sigură?* îi şoptesc Zofiei, apoi izbucnesc în

lacrimi. Pentru că... treaba e că... asta înseamnă că va trebui să-i spun mamei mele...

Emilia se uită la mine şi îşi pune din nou mâna pe braţul meu. Îi şopteşte câteva cuvinte Zofiei, care îmi spune cu atenţie:

— Da, Emilia este foarte sigură că Tomasz a fost executat. Mateusz a plătit un paznic ca să-i recupereze trupul şi să-l poată îngropa înainte de a fugi din oraş. A fost ideea Emiliei să-l ducă pe deal – spune că îl surprindea tot timpul acolo sărutându-se cu Alina şi ştia că acela era locul în care Tomasz a fost cel mai fericit. Au marcat mormântul cu pietre, iar în anii 70, când a avut banii necesari, ea s-a întors cu piatra funerară.

— Dar de ce nu a răspuns niciodată la scrisori? i-am spus eu Agnieszkăi. Babcia mea a încercat din răsputeri să dea de ea. I-a scris ani la rând. De ce Emilia nu a răspuns?

Are loc un moment de conversaţie liniştită, apoi Emilia se întoarce spre cameră cu o privire răvăşită.

— Credem că Babcia ta a trimis scrisorile la casa din Trzebinia, îmi spune Agnieszka cu blândeţe. Dar chiar şi după ce s-a terminat războiul, comuniştii au fost cei care au intrat în posesia casei, aşa că mama nu s-a mai întors niciodată acolo. Nici măcar clinica nu am primit-o înapoi decât după anii 70, după ce mi-am obţinut eu calificarea. Aşa că mama nu a ajuns niciodată în posesia scrisorilor, dar vrea să ştii că a încercat din răsputeri să o găsească pe Babcia ta. Tomasz îi spusese că Alina îl aştepta undeva în Anglia, cel mai probabil folosind numele de Hanna. Aşa că,

odată ce a fost destul de mare pentru a călători, ăla e locul unde s-a dus mama mea...

— A căutat în ţara greşită, şoptesc eu.

— În plus, remarcă Zofia cu tristeţe. Chiar dacă ştia să o caute pe Hanna, nu ar fi putut şti niciodată să o caute pe doamna *Slaski.*

*

Le las pe toate în sufragerie şi intru într-unul dintre dormitoarele Emiliei. Îi trimit un mesaj mamei, în care îi spun să mă sune după ce se linişteşte Babcia, iar după zece sau cincisprezece minute, îmi apare un apel Facetime pe telefon. Mama primeşte vestea despre tatăl ei cu stoicism şi fără lacrimi, aşa cum mă aşteptam de la ea, în ciuda faptului că eu plâng în timp ce îi explic.

— Îmi fac griji pentru tine, spune ea, privind în cameră. Iisuse, uită-te la tine. Arăţi groaznic, Alice.

Râd uşor şi mă şterg la ochi.

— A fost o zi foarte lungă, spun eu, apoi întreb dacă Babcia e bine.

— Este epuizată. Am lăsat-o să tragă un pui de somn, dar pare foarte fericită. Nu ştiu cum altfel să explic schimbarea din ea, decât spunând că bunica ta pare împăcată. Ăsta este un lucru remarcabil pe care să i-l dăruieşti unei bătrâne. Sper că eşti mândră de tine şi îmi pare rău că nu te-am sprijinit mai mult. Cred că ţi-ai dat seama că avea nevoie ca tu să faci această călătorie, chiar şi atunci când eu nu am putut.

— Mulţumesc, mamă, murmur eu, şi îi sunt recunoscătoare pentru îngăduinţă, dar o cunosc pe

mama şi ştiu că, cel puţin în parte, asta este o deviere. Dar... se pare că reacţionezi destul de bine la toate astea, mamă.

Mama oftează, apoi îşi dă capul pe spate şi priveşte în sus pentru o clipă. Apoi îşi coboară privirea înapoi la iPad şi îmi spune:

— Tata a fost *tata,* Alice, şi a fost un om grozav. Că o fi fost cu adevărat Saul sau Tomasz... eu am fost fiica *lui* şi nu m-am îndoit de asta nici măcar o secundă cât timp a fost în viaţă. Nu ştiu de ce nu mi-au spus niciodată. Poate că mai târziu, după ce o să asimilez totul, am să fiu supărată ori furioasă, dar, deocamdată... sunt doar tristă pentru Babcia, că nu a putut să ne spună niciodată ce s-a întâmplat acolo, că a aşteptat toată viaţa ei pentru a se simţi împăcată.

Glasul i se frânge şi se opreşte cu grijă înainte de a adăuga:

— Îi transmiţi un mesaj Emiliei din partea mea?

— Bineînţeles.

— Te rog să-i spui că fratele ei şi-a dat viaţa pentru cel mai bun om pe care l-am cunoscut eu vreodată, spune mama brusc. Spune-i că tatăl meu a iubit-o pe mama şi m-a iubit şi pe mine, că a ajutat sute... *mii* de copii în toată cariera sa şi că a fost cel mai bun tată şi prieten şi soţ şi...

Se opreşte brusc, apoi îşi drege din nou glasul, înainte de a spune calm:

— Pur şi simplu, spune-i că Saul Weiss, dacă pe el l-am cunoscut ca fiind tatăl meu, nu a irosit nicio secundă din viaţa care i-a fost dată. Şi nici mama nu a făcut-o. Asigură-te că Emilia va înţelege că sacrificiul pe care l-a făcut fratele ei nu a fost în van.

— Aşa voi face, mamă, şoptesc eu pe un ton neuniform.

Ochii mamei se umplu de lacrimi şi îmi dau seama că, de această dată, nu va reuşi să le reţină.

Nu mă surprinde când spune cu glas aspru:

— Babcia are nevoie... trebuie să plec. Vorbim mâine.

Sunt în drum spre hotel, secătuită de puteri, dar fericită, şi cred că şi Zofia se simte la fel, pentru că a rămas foarte tăcută acolo unde e, pe scaunul şoferului. E puţin după ora 23.00, ora Cracoviei, şi aud telefonul sunând din geantă. Îmi dau seama că nu i-am sunat încă pe Wade sau pe copii şi mă înroşesc toată în timp ce mă aplec să îl caut. Mesajul de pe ecran nu este unul la care mă aşteptam.

Mami. Sunt pe cale să te sun pe Facetime. Te rog, te rog, te rog sa îmi răspunzi, dar să-ţi pui telefonul pe mut, fiindcă nu vreau ca băieţii sa ştie ca ne uităm la ei.

Mă încrunt şi îi răspund repede.

Ce se întâmplă? E totul în regulă? Nu vei putea să mă vezi, pentru că aici este foarte târziu şi sunt într-o maşină.

Ea nu-mi mai scrie, în schimb, intră apelul video, iar eu răspund imediat. Faţa lui Callie acaparează ecranul şi îşi duce mâinile la buze, aşa că dezactivez sunetul.

Apoi merge prin casă şi ţine telefonul în uşa de la sufragerie.

Wade şi Edison stau la masa din sufragerie. Fac ochii mici uitându-mă la ecran, dar nu-mi ia decât câteva clipe ca să-mi dau seama că joacă şah. Aud aplicaţia CAA a lui Eddie, dar văd că Wade este cel care foloseşte ecranul.

Rândul tău.

Are loc o pauză, după care Wade şi Eddie râd deodată. Râsul lui Eddie este unul poznaş, nuanţat de mândrie, iar cel al lui Wade pare surprins.

— M-ai prins, amice, spune Wade, apoi se uită în jos la iPad, iar aplicaţia CAA spune: *Bine lucrat.*

Eddie ia iPad-ul, apoi râde cu încântare şi aplaudă de emoţie, în timp ce aplicaţia anunţă:

Pion Eddie mâncat pion tati.

Unghiul nu este unul bun – iar iPad-ul lui Callie este prea departe ca să pot fi sigură de asta – dar când Wade se uită la Eddie, cred că văd o licărire de ceva nou în privirea lui. Nu-mi dau seama dacă e vorba despre afecţiune, despre dragoste sau despre mândrie, dar detaliile nici nu contează.

Wade foloseşte aplicaţia CAA, iar el şi Eddie joacă şah.

A fost o zi importantă – una dintre cele mai emoţionante din viaţa mea. Dar asta… asta aproape că e prea mult. Mă stăpânesc până când Callie se întoarce în camera ei, iar apoi activez sunetul.

— De cât timp durează asta? o întreb eu.

Am vocea răguşită de la cât am plâns acasă la Emilia, dar mă ţin tare, sperând să evit răspunsul în cazul în care Callie observă şi mă întreabă de ce sună

astfel. Totuşi, e prea ocupată să chicotească pe seama tatălui ei şi îmi spune zâmbind:

— Ei bine, acum câteva zile, tata a încercat să-l înveţe pe Eddie regulile ca să poată juca împreună, dar a insistat să o facă *vorbind,* aşa că, în mod evident, a eşuat lamentabil, spune Callie, dându-şi ochii peste cap. Dar apoi, în această dimineaţă, Eddie a găsit cartea cu instrucţiuni în cutia de la setul de şah, a stat şi a citit-o pe toată, iar apoi s-a folosit de aplicaţia CAA şi l-a rugat pe tata să joace cu el. Tata a părut că şi-a dat seama într-un final că, dacă vor juca împreună, va trebui să comunice cu el după regulile lui Eddie, şi nu după cum vrea el. De atunci tot stau acolo. Tata a câştigat fără mare efort primul joc, dar am sentimentul că îl va lăsa pe Eddie să câştige această rundă. M-am gândit că ţi-ar plăcea să vezi... ştii tu, din moment ce e un miracol că tata ne-a ascultat şi pe noi în sfârşit.

— Uneori, spun eu cu vocea înecată, tati trebuie să vadă cu propriii ochi anumite lucruri. Cred că... poate că trebuia să mă fi gândit la asta în urmă cu câţiva ani.

— Oh, te rog, mami, râde Callie. Faci destule pe aici. N-ar trebui să fii nevoită *să şi gândeşti* în locul lui tati. Cum e vacanţa?

— Nu sunt în vac... încep eu să o corectez, iar apoi mă opresc. Ştii, Pascale, astăzi am fost în vârful unui munte şi am putut să privesc în două ţări diferite deodată. Şi am descoperit un secret din trecutul Babciei, care este atât de uimitor – abia aştept să-ţi povestesc totul când ajung acasă, într-o zi, o să venim

împreună aici, în Europa, şi o să te fac să încerci *sauerkraut.*

— Ce-i aia?

— Varză fermentată.

— Câh! Mamă! Ce mod mai ai şi tu de a face o mâncare scârboasă să fie şi mai *scârboasa!*

Eu şi Zofia zâmbim.

— Se pare că lucrurile merg bine acolo fără mine, îi spun lui Callie.

I se înmoaie privirea.

— Mami, ne este dor de tine. Foarte mult. Dar abia aştept să îmi povesteşti totul despre călătoria ta. Şi ne descurcăm bine astăzi. Ne-au mai rămas două nopţi, nu?

— Încă două nopţi, murmur eu, iar apoi casc. Tare.

Callie râde.

— Ursuleţ, am ajuns la hotel, aşa că trebuie să închid, dar te rog să-i spui lui tati că-l sun în cinci minute.

— Sigur că da, mamă. Vorbim mâine. Te iubesc.

— Şi eu te iubesc, ursuleţ, spun eu, după care ea închide telefonul.

Zofia parchează maşina, iar apoi se întoarce spre mine.

— Bucuroasă că nu te-ai dus acasă în dimineaţa asta?! spune ea, iar eu râd încet.

— Cred că asta e subestimarea anului.

— Bună, Alice.

Wade este precaut când îmi răspunde la telefon. Se uită fix în cameră, de parcă ar fi pe cale să-l muşte.

— Îmi pare rău, spun eu pe nerăsuflate, la care el ridică din sprâncene.

— Ştiu, mi-ai trimis un mesaj...

— Nu, Wade. *Chiar* îmi pare rău.

Scap un suspin, iar acum pare destul de îngrozit.

— Eddie are nevoie de tine, la fel cum are nevoie şi de mine. Săptămâna aceasta ai făcut cu el lucruri pe care eu nu le-aş fi putut face, iar asta nu poate decât să-i deschidă lumea. Îmi pare rău.

— Ally, şi mie îmi pare rău, şopteşte Wade şi văd cum se înroşeşte la faţă. Au fost lucruri pe care nu le-am înţeles deloc. Acum le înţeleg un pic mai bine.

— Am dezlegat marele mister al Babciei, spun eu printre lacrimi.

Şi apoi, plângând necontrolat, încerc să-l pun la curent cu evenimentele de azi.

— Alice, îmi spune el când mă opresc din smiorcăit, sunt al naibii de mândru deţine.

Doar pentru o clipă, tot haosul din mine se linişteşte, iar mintea îmi rămâne complet încremenită. Am o mare iubire, la fel ca marea iubire a Babciei – adică *acest* bărbat. Nu este simplă şi nevinovată, căci vieţile noastre nu sunt simple şi nevinovate, iar pe zi ce trece, devine tot mai greu să păstrăm această iubire în centrul atenţiei noastre, fiindcă avem atât de multe altele de gestionat. Dar acum – doar pentru o clipă – zgomotul de fond al gestionării copiilor noştri şi al carierei lui şi dinamica vieţii noastre de familie s-au limpezit complet, iar dragostea mea pentru Wade creşte până când rămâne singurul lucru la care mă mai pot gândi.

În momentul de faţă, ştiu un lucru sigur: dacă această despărţire ar fi fost pe termen nedeterminat,

nu m-aş fi concentrat decât asupra gândului de a mă întoarce la el până când ne-am fi reunit.

Indiferent de *cum* ar arăta acea reuniune.

Babcia foc Tomasz.

închid ochii, căci înţeleg în sfârşit.

— Wade?

— Da, iubito? îmi şopteşte el.

Babcia foc Tomasz. Într-un final, înţeleg. „Focul” nu înseamnă pasiune, nu înseamnă nici măcar dragoste. Înseamnă foc la propriu.

— Babcia vrea să-i duc cenuşa acasă. Vrea să o duc să se odihnească lângă Tomasz.

Privirea lui Wade se înmoaie.

— Ei bine, dragostea mea, atunci asta vom face.

*

Sunt incredibil de entuziasmată să-mi văd familia şi, pe toată durata zborului spre casă, mi-i imaginez aşteptându-mă la terminalul sosiri. Îmi imaginez că alerg spre ei şi îl îmbrăţişez pe copii, iar toată lumea zâmbeşte şi este încântată să mă aibă din nou acasă. Ştiu că mă amăgesc, fiindcă, având în vedere handicapul lui Eddie, un terminal de sosire este un loc greu de gestionat. Sunetele şi mirosurile nesfârşite, precum şi mulţimea care se înghesuie, formează o furtună perfectă de supraîncărcare senzorială care, combinată cu impactul emoţional al întoarcerii mele, va duce aproape garantat la o cădere nervoasă.

Realitatea mă loveşte atunci când avionul aterizează şi îmi pornesc telefonul – este însă cel mai bun tip de realitate.

Iubito. Nu ştiu exact cum ar reacţiona Eddie în sala de aşteptare aglomerată, aşa că am găsit un loc de parcare şi te vom aştepta la maşină. Sper că nu eşti prea dezamăgită.

Nu „dezamăgită” este cuvântul pe care l-aş folosi pentru a-mi descrie sentimentele pe care le aveam în timp ce citeam acel mesaj. „Mândră” şi „neîncrezătoare” sunt probabil mai aproape de adevăr, pentru că Wade a înţeles şi a anticipat reacţia lui Eddie, iar apoi a găsit propria soluţie, fără ca eu să intervin nici măcar o clipă.

Am şi eu parte de momentul meu de reuniune fericită, căci văd maşina exact în momentul în care mă vede şi Callie pe mine. Stă în picioare lângă uşa ei, dar, în secunda în care privirile ni se intersectează, aleargă spre mine şi se avântă într-un şuvoi de pălăvrăgeală piţigăiată şi emoţionată. Asta înseamnă că rămân câteva clipe singură cu ea înainte de a-l vedea pe Eddie, care este încă ţintuit în scaunul său din maşină. Wade stă pe scaunul din faţă. Amândoi se uită în dispozitivele lor mobile cu aceeaşi fericire debordantă pe chip – Eddie privind videoclipuri cu trenuri, Wade citind ceea ce pare suspect de asemănător cu un blog pentru mămici. Râd uşor în timp ce mă apropii de maşină.

— Bună, dragilor. Vă bucuraţi măcar un pic să mă vedeţi?

Eddie îşi ridică privirea şi scânceşte de încântare, apoi izbucneşte în lacrimi – fiind complet copleşit în

doar o clipă. Mă grăbesc să-i deschid uşa şi să-l cuibăresc la pieptul meu.

— Gata, puiule, mami e aici, îi murmur eu în păr.

Inspir parfumul fiului meu – fiul meu frumos şi complicat, copilul care face ca anumite aspecte din viaţa mea să fie atât de dificile, dar care este şi un fel de rază de soare şi o bucurie la care nu m-am aşteptat. Cât despre aceste greutăţi şi lupte, această rază de soare şi această bucurie, întotdeauna mi-am dorit să le împart cu soţul meu – şi poate, doar *poate,* că începem să ne apropiem măcar de a face asta.

— Eddie, te iubesc, Eddie, rosteşte el la pieptul meu, şi ce altceva pot să fac decât să îi răspund şi eu.

*

Mergem direct la spital. Aparent, Eddie este mândru să-i arate tatălui său că ştie cum să ajungă în salonul Babciei, aşa că insistă să meargă chiar în faţă, ţinându-l pe Wade de mână tot drumul. Eu şi Callie mergem în spatele lor, în vreme ce eu îi explic încet ce am descoperit în călătoria mea.

Apoi ajungem în cameră, iar Babcia, mama şi tata sunt cu toţii acolo. Babcia se odihneşte liniştită, mama stă ţeapănă lângă patul ei, iar tata stă în spatele mamei, cu mâna pe umărul ei.

— Bună, iubirile mele, spune tata, după care urmează un lung şir de îmbrăţişări, până când îşi aţinteşte privirea asupra mea.

Tata se apropie de mine, mă apucă de umeri şi îmi spune cu o seriozitate simulată:

— Spune-mi că ai adus votca aia, copilă.

— Am adus-o, râd eu încet.

— Babcia a tot aţipit întreaga zi, ne spune mama cu rigiditate. Ziua de ieri a consumat-o foarte mult, abia dacă îşi mai poate ţine ochii deschişi astăzi.

În orice caz, Eddie se urcă în pat şi se înghesuie lângă ea. Chiar şi în somn, Babcia îşi înfăşoară braţul în jurul umerilor lui. Stau aşa o vreme, în timp ce noi, ceilalţi, discutăm despre călătorie, despre întoarcerea „spontană” a tatei, despre programul de lucru al mamei, despre proiectul cu materiale plastice al lui Wade şi despre educaţia lui Callie. Când se trezeşte şi Babcia, puţin mai târziu, îl sărută pe Eddie pe creştet, îi întinde mâna lui Callie, dă din cap spre Wade, iar apoi, în cele din urmă, ochii ei poposesc asupra mea.

Mă duc spre ea şi, cum mă priveşte printre lacrimi, văd că îmi mulţumeşte de o mie de ori pe secundă. Apoi caută cu privirea prin salon, până când se opreşte asupra iPad-ului mamei, aşa că îi dau pe copii la o parte ca să putem „vorbi”.

Mulţumesc. Mulţumesc; *Alice.*

Babcia fericită. Babcia mândră.

Alice acasă acum. Alice doarme.

Mulţumesc. Mulţumesc, *Alice.*

O sărutăm pe obraz şi ne luăm la revedere, apoi ne întoarcem spre uşă. Când sunt pe punctul de a ieşi, se aude iPad-ul.

Babcia foc Tomasz.

Mă întorc spre ea, iar Babcia mă priveşte cu o speranţă disperată în ochi. Mă duc la pat şi iau tableta, iar mâinile îmi tremură în timp ce scriu răspunsul meu pe Google Translate.

Da, îţi promit, Babcia. Îţi voi duce înapoi cenuşa şi o voi aşeza sa se odihnească alături de Tomasz.

Când traduc cuvintele în limba polonă, lacrimile i se rostogolesc pe obraji şi îmi caută din nou mâna.

Bunica mea este o femeie de nouăzeci şi cinci de ani, cu un traumatism cerebral, ţintuită într-un pat de spital şi având puţine şanse de a mai ieşi vreodată de acolo. Dar când mă uit la ea, în acest moment, nu văd pacienta bătrână din spital – văd o tânără frumoasă, îndrăgostită nebuneşte de logodnicul ei, care îşi doreşte cu ardoare să poată fi din nou acasă cu el.

Capitolul 39

Alina

Totul a mers exact aşa cum am sperat şi cum am planificat desigur, cu excepţia unui lucru foarte important: Tomasz nu era acolo să vadă asta. Eu şi Saul am fost duşi direct la Ambasada SUA din Londra. Vestea i-a fost transmisă fratelui lui Henry din America şi ni s-a spus că trebuia să aşteptăm sosirea lui.

Între timp, ni s-a oferit un confort la care nu am fi îndrăznit nici măcar să visăm pe vremea ocupaţiei – aşternuturi curate, băi cu apă fierbinte, tratament pentru păduchi şi mâncare mai multă decât aveam ce

să facem cu ea. Personalul de acolo ne-a făcut rost de un translator şi ne-a procurat un fierăstrău.

Când aerul mi-a atins antebraţul pentru prima dată după atâtea luni, am privit în jos, am văzut pielea încreţită şi palidă care era acolo şi am plâns de uşurare când am putut să mă scarpin în voie.

Ghipsul a căzut în două bucăţi la mine în poală, iar sub bandaj era cuibărită o rolă de film, aşa cum mă aşteptam, dar, chiar sub ea, mai era şi o bucată de piele împăturită – o textură şi o culoare pe care le-am recunoscut imediat ca fiind tăiate din colţul unei tolbe mai vechi, ce fusese a tatălui meu.

— Ce este asta? a murmurat Saul, dar eu am clătinat nedumerită din cap. L-ai văzut punând asta acolo?

— Eram tulburată...

Saul a desprins cu grijă rola de film de pe ghips şi i-a înmânat-o traducătorului pentru a o păstra în siguranţă. De îndată ce a făcut acest lucru, şi-a întors din nou atenţia asupra ghipsului. A ridicat una dintre jumătăţi, a privit linia tăieturii sale şi a zâmbit ca pentru sine.

— Bine lucrat, Tomasz, a spus Saul încet, iar apoi s-a uitat la mine. A ştiut pe unde urma să tăiem ghipsul.

A desprins cu mare grijă bucata de piele de prin straturile de bandaj, a dat la o parte câteva resturi de ghips, după care a desfăcut-o. Dar de îndată ce Saul a aruncat o privire în interiorul buzunarului improvizat, mi l-a dat mie.

— Este pentru tine, mi-a spus el cu blândeţe. O scrisoare.

Apoi s-a ridicat în picioare, m-a strâns uşor de umăr pentru a mă linişti şi m-a lăsat singură. Mâinile îmi tremurau când am deschis buzunarul de piele, iar o bucată de hârtie a căzut din el, ajungând la mine în poală.

> Alina,
>
> Poate că stau lângă tine când deschizi această scrisoare, râzând de mine fiindcă m-am îndoit chiar şi pentru o clipă că vom reuşi. Dar războiul este imprevizibil, la fel cum până şi să trăieşti este riscant în vremurile acestea. Eu pur şi simplu nu ştiu ce urmează să se întâmple şi nu pot suporta gândul că vom fi despărţiţi fără să-ţi amintesc cine suntem noi.
>
> *Moje wszystko,* dragostea pe care o simt pentru tine este focul care mi-a alimentat dorinţa de a fi un om mai bun. Voi tânji după tine până când ne vom reuni şi nu voi avea odihnă până când nu te vei întoarce lângă mine, acolo unde îţi este locul.
>
> Până când va veni acea zi, ai grijă de tine, dragostea mea.
>
> Tomasz

Când am citit acea scrisoare pentru prima dată, nu am simţit decât vinovăţie – un val imens de tristeţe şi regret ce ameninţa să mă învăluie. *Ar fi trebuit să-l aştept. Ar fi trebuit să rămân.* Mi-am apăsat gura cu pumnii, împotrivindu-mă din răsputeri unui ţipăt care ameninţa să izbucnească în timp ce mă gândeam la o serie de posibilităţi insuportabile. Dacă Tomasz

ajunsese în tabără în orele de când mă lăfăiam eu aici, la Londra, în lux? Dacă aştepta în faţa porţilor *chiar în timp ce* eu plecam, blocat pe dinafară din cauza supraaglomerării? De ce nu m-am gândit să verific mai bine? De ce nu am mai aşteptat puţin? De ce nu am discutat ce ar fi trebuit să fac în cazul în care el *nu ar fi ajuns* înaintea soldaţilor britanici?

Dar scrisoarea îmi căzuse în poală, lângă curbura uşoară a stomacului meu, iar când m-am uitat din nou la ea, mi-am amintit *de ce* acceptasem să plec cu Saul. Era o realitate care încă nu mi se părea adevărată, o realitate de care încă mai uitam din când în când.

Copilul nostru.

Dacă Tomasz ar fi ştiut că rămăsesem însărcinată, ar fi vrut ca eu să fac tot ce mi-ar fi stat în putinţă pentru a ajunge într-un loc mai sigur pentru acel copil, chiar dacă asta însemna să mai fim despărţiţi pentru încă puţin timp. Şi nici măcar atunci nu m-am îndoit vreo secundă că Saul avusese dreptate – să duc la capăt o sarcină în acea tabără era o perspectivă cel puţin fragilă, iar să îngrijesc un nou-născut în acele condiţii era aproape imposibil.

Făcusem ceea ce trebuia, mi-am spus eu. Era posibil să mai dureze câteva săptămâni sau luni până când Tomasz avea să mă găsească, dar m-am calmat, concentrându-mă din nou asupra promisiunii lui că o va face.

*

În săptămâna pe care am petrecut-o la ambasadă în aşteptarea domnului judecător Adamcwiz, eu şi Saul am făcut un nou plan. Aveam să ne întâlnim amândoi cu judecătorul şi să recunoaştem adevărul despre identităţile noastre. Era firesc, nu mai era nevoie de subterfugii şi, cu siguranţă, mărturia lui Saul avea să aibă o forţă cu atât mai mare, cu cât judecătorul înţelegea că vorbea, de fapt, din proprie experienţă.

Dar, lăsând la o parte vizita judecătorului, ştiam că nu puteam rămâne la ambasadă pentru totdeauna, aşa că eu şi Saul speram că cineva putea să ne ajute să găsim cazare altundeva în Marea Britanie. În cele din urmă, Saul avea să încerce să reia legătura cu armata poloneză, dar până la sosirea lui Tomasz, cât timp aşteptam, avea să rămână pentru a mă ajuta să-mi fac un fel de viaţă aici.

De când am ajuns în Londra, au reînceput şi greţurile mele matinale – în parte pentru că, după ani întregi de înfometare, mâncărurile grele şi consistente care ne erau oferite erau atât tentante, cât şi violente pentru stomacul meu fragil. În noaptea în care a sosit judecătorul, m-am simţit foarte rău şi, într-un final, mi-am petrecut seara în camera noastră, luptându-mă cu valurile de greaţă. Saul a fost nevoit să se întâlnească cu judecătorul de unul singur, dar acest lucru nu mă îngrijora. Dacă judecătorul dorea să ne interogheze cu privire la suferinţele din Polonia, nimeni nu ar fi putut să povestească mai bine decât Saul Weiss.

În acea seară, Saul s-a întors foarte târziu în camera noastră, dar era surprinzător de îngândurat, cu sprâncenele încruntate şi cu buzele ţuguiate. S-a îngrijit de mine, aşa cum o făcea întotdeauna – m-a

învelit în pături şi a verificat dacă băusem suficientă apă.

— Sunt bine, Saul. Am vomitat cina, dar nu am nicio problemă în a bea apă, i-am spus eu.

Apoi, puţin nerăbdătoare, l-am întrebat:

— Cum a fost întâlnirea cu judecătorul?

— Este foarte interesat să transmită guvernului său informaţiile pe care i le-am oferit, dar a zis că aceştia par hotărâţi să închidă ochii. Speră că fotografiile lui Henry se vor dovedi a fi utile, dar... au mai fost şi alte fotografii, şi alte informaţii care au reuşit să se strecoare din Polonia, iar ei au fost reticenţi în a acţiona, chiar şi având dovezi...

S-a oprit, apoi s-a aşezat pe marginea patului şi a început să se frece pe tâmple.

— Avem probleme? l-am întrebat eu, cu vocea abia o şoaptă.

— Nu.

— Saul, am spus eu, după care m-am ridicat în şezut şi mi-am pus mâna pe antebraţul lui. În mod evident, ceva nu e bine. S-a supărat că am minţit în legătură cu numele noastre?

— De fapt... Saul a ezitat, iar apoi a înghiţit în sec.

A răsuflat şi s-a uitat aproape implorând la mine:

— Alina, nu i-am spus.

M-am uitat şocată la el, apoi i-am căutat nedumerită privirea.

— Dar...

— Mi-a spus că a făcut rost de vize pentru noi, a continuat Saul. Pentru *America.*

— America? am repetat eu neîncrezătoare.

M-am cufundat din nou în perne şi am simţit că se învârte puţin camera cu mine. *America.*

— Polonezilor le este aproape imposibil să intre acum în America, Alina – până şi judecătorului Adamcwiz i-a fost foarte greu să aranjeze asta. Guvernul lor se teme că naziştii trimit spioni deghizaţi în refugiaţi, aşa că ne-au închis toate uşile. Te rog să mă înţelegi... m-am panicat când a spus că noi avem deja tichetele de îmbarcare. Iar soţia lui Henry, Sally, a zis că ne va lăsa să locuim în casa ei până când ne punem pe picioare. Dar judecătorul a spus că depinde de noi – putem foarte simplu să rămânem şi aici, fiind şi aici oameni care ne vor ajuta. Dar... *America,* Alina. Copilul tău ar putea fi american, imaginează-ţi ce oportunităţi ar avea! Şi este o lume aflată departe de toată mizeria asta.

Am dat din cap, dar nu am reuşit să vorbesc, în schimb, m-am uitat în poală. Saul m-a strâns de umăr.

— Nu trebuie să ne decidem chiar acum. Dar vizele nu sunt pentru Saul Weiss şi Alina Dziak. Sunt pentru Tomasz şi Hanna Slaski, aşa că...

S-a oprit, iar eu m-am uitat la el.

— Tu nici măcar nu vrei să mergi în America, am protestat uşor. Voiai să te întorci în tabără, nu-i aşa? Să te înrolezi în armata poloneză?

A dat din cap, apoi s-a oprit, iar când s-a întors spre mine, privirea lui era extrem de serioasă.

— Dar... ceea ce vreau *eu* nu contează în acest moment Alina. Nu propun să facem asta pentru mine. Ţi-am făcut o promisiune, a spus Saul. Ţi-am spus că, până când se va întoarce Tomasz, o să am grijă de tine şi de copilul tău ca şi cum aţi fi ai mei. Şi nu mă

îndoiesc nicio clipă că asta este exact ceea ce şi-ar dori el pentru amândoi.

— Dar cum o să mă mai găsească? am întrebat încet.

— Chiar crezi tu că un lucru mărunt cum este distanţa l-ar împiedica să vină după tine? A mai traversat el odată Polonia pe jos până la tine. După treaba asta, i se va părea uşor să se suie într-o barcă şi să traverseze Oceanul Atlantic.

*

La mai puţin de o lună de când am părăsit tabăra de la Buzuluk, eu şi Saul stăteam alături de Frederick Adamcwiz pe puntea celui mai încăpător vapor pe care îl văzusem vreodată, privind cu ochii mari de uimire cum insula Ellis se profila înaintea noastră. Eram fascinată, uimită şi, ca să fiu sinceră, îngrozită.

Tot ceea ce ştiam despre această ţară erau lucrurile pe care mi le spusese Tomasz, iar mie mi-a fost greu să îl cred chiar şi atunci. Acum, Sally Adamcwiz urma să vină să ne ia de acolo, iar noi aveam să ne construim un cămin într-un loc tropical, unde aproape că nu era niciodată iarnă, o casă atât de aproape de plajă, încât puteam merge pe jos până acolo. Eram entuziasmată de posibilităţile acestei noi vieţi şi atât de plină de speranţă, pentru că ştiam că Tomasz avea să mă găsească acolo, iar până atunci, îl aveam lângă mine pe dragul meu prieten, Saul. M-am uitat atunci la Saul şi am văzut că admira în tăcere apa.

— Aici sunt evrei? am spus eu deodată.

Frederick mi-a zâmbit blând şi răbdător.

— Oh, da, Hanna. Sunt mulţi evrei în America.

— Şi sunt în siguranţă aici? l-am întrebat cu ezitare.

— Ei bine, avem câteva probleme... a recunoscut Frederick. Mai ales aici, în New York, unde locuiesc eu. În ultimii ani, au existat unele probleme cu nişte găşti de tineri care îi hărţuiesc pe evreii noştri – câteva incidente în care au vandalizat întreprinderi, au profanat un cimitir... Dar, desigur, nimic care să se asemene cu ceea ce ai văzut în ţara ta natală. America este un loc paşnic, vă asigur.

Pe când Frederick vorbea, eu îl urmăream pe Saul. Am observat cum prietenului meu i se scurgea sângele din obraji. Am observat cum mâinile pe care le ţinea rezemate de balustradă au început să-i tremure, până când le-a încleştat în jurul acesteia pentru a-şi ascunde reacţia. Am observat cum a închis ochii, pierdut în ceea ce ştiam că era un val intens de deja-vu.

Cu toate că înţelepciunea lui cuminte mă impresionase încontinuu până în acel moment, tocmai descoperisem că Frederick Adamcwiz era incredibil de naiv. Ştiam cu o certitudine absolută că micile probleme dintr-o ţară puteau deveni mari tragedii atunci când erau lăsate nesupravegheate. Totul fusese neînsemnat la început în Germania. A fost neînsemnat chiar şi în Polonia, iar asta cu mult timp înainte de ocupaţie. A început cu un mic grup de oameni care hărţuiau, vandalizau şi profanau şi s-a terminat cu trenuri pline de compatrioţi de-ai mei care erau trimişi în cuptoare şi aruncaţi apoi într-un râu.

Atunci mi-am întins mâna spre mâna lui Saul şi am strâns-o cu putere. De îndată ce Frederick ne-a lăsat

singuri pentru a se duce să-şi facă bagajele, m-am întors spre Saul şi am scuturat din cap cu înverşunare.

— Ai avut parte de persecuţii şi de suferinţă cât pentru toată viaţa ta, Saul Weiss. Până când nu suntem absolut convinşi că acesta este un loc sigur pentru tine, trebuie să-ţi păstrăm secretul.

— Nu pot trece din nou prin asta. Să mă ierte Dumnezeu, dar nu pot.

— Îl vom păstra doar pentru noi, până când vom şti că acest loc este sigur, i-am promis eu. S-ar putea să mai dureze ceva timp până când va sosi Tomasz. Meriţi câteva luni de odihnă.

Ne-am îmbrăţişat acolo, pe punte – martori ai jurământului de a păstra un secret pe care credeam că, pur şi simplu, aveam să îl dezvăluim într-o bună zi. Nu am avut idee de gravitatea acelei minciuni. Nu ne-am gândit că timpul are un fel al lui de a trece în fugă pe lângă tine, că zilele lungi şi grele devin uneori ani foarte scurţi. Înainte să ne dăm seama, îmi ţineam fiica în braţe, care, cumva, a fost întotdeauna fiica *noastră,* căci din clipa în care s-a născut, Saul şi-a luat cât se poate de în serios jurământul de a avea grijă de ea. Şi de îndată ce engleza lui a fost la înălţimea provocării, iubitul „ta-ta” al Julitei studia şi se perfecţiona şi muncea *al naibii de mult* pentru a ne întreţine pe toţi, iar el făcea *toate* aceste lucruri sub numele lui Tomasz.

Ziua în care Saul a fost atestat ca doctor în sistemul medical american a fost şi ziua în care a aplicat pentru a urma un curs de pregătire în vederea formării ca chirurg pediatru. Nu am vorbit despre schimbarea specializării pe care o obţinuse acasă, dar

amândoi ştiam de ce o alesese. Şi în acel moment, ne aflam prinşi fără speranţă în închisoarea unei minciuni care părea atât de sensibilă şi atât de altruistă la vremea respectivă. Numele meu fals era un lucru – un mic detaliu la care mă adaptasem în cele din urmă, ceva ce aş fi putut oricând îndrepta dacă ar fi fost nevoie. Situaţia lui Saul era însă cu mult mai complicată.

Pe certificatele sale era trecut numele lui Tomasz – Tomasz era angajat, Tomasz deţinea un contract de leasing pentru casa noastră şi, mai târziu, contractul financiar pentru maşina pe care am cumpărat-o.

Tomasz era cel care îşi făcuse rezidenţiatul la spital în calitate de chirurg pediatru.

Tomasz era cel care a urcat în ierarhia spitalului până când a ajuns medic specialist, pregătind zeci de studenţi la medicină şi salvând sute de vieţi pe an.

Numai eu şi Saul ştiam că *adevăratul* Tomasz era bărbatul cu ochi zâmbitori, cel surprins în fotografia peste care am dat în zilele ce au urmat morţii lui Henry, în timp ce o ajutam pe Sally să sorteze fotografiile din colecţia enormă de duplicate pe care o strânsese ea din filmele pe care el le trimisese acasă de-a lungul anilor.

Şi numai *eu* ştiam că pantofiorul pe care Saul îl ţinea ascuns în partea de sus a dulapului nostru îi aparţinuse de fapt primei sale fiice, Tikva Weiss, pe care a iubit-o cu disperare.

Cu *Saul* mi-am împărţit casa, cu Saul am împărtăşit momentele bune şi momentele proaste din viaţa de părinte. Cu Saul mi-am împărţit patul, fiindcă, după „nunta” noastră din Buzuluk, devenise o obişnuinţă să

dormim unul lângă celălalt. De puţinele ori când am încercat să locuim în dormitoare separate, mă trezeam şi îl auzeam ţipând şi plângând în somn. În cele din urmă, am acceptat realitatea situaţiei noastre. Într-un mod cu totul şi cu totul unic, noi doi eram uniţi în spirit, dacă nu în trup.

Eu nu am putut fi Eva pentru Saul şi, în ciuda a ceea ce credeau toţi oamenii din viaţa noastră, nici pentru mine Saul nu ar fi putut să fie vreodată Tomasz. În schimb, eram cei mai buni prieteni – parteneri din toate punctele de vedere, cu excepţia celui care defineşte de obicei o căsnicie. Am tânjit cumva împreună – fiecare dintre noi rămânând veşnic devotat iubirii sale pierdute. Şi am fost fericiţi, iar viaţa pe care am construit-o împreună nu a încetat niciodată să mă uimească. M-am bucurat că i-am oferit fiicei mele o viaţă în care nu trebuia să cunoască niciodată ce înseamnă foametea sau opresiunea. Am privit cum vizitele anuale ale judecătorului Frederick, când venea de Crăciun cu jucării şi cărţi, au făcut-o pe Julita să îl adore ca pe un erou. Atunci când a murit el, ea nu ajunsese încă la vârsta pubertăţii, dar îşi anunţase deja intenţia de a merge la facultatea de drept într-o bună zi – şi chiar mai miraculos de atât, a avut oportunitatea de a face din acest vis o realitate.

Dar oricât de binecuvântaţi eram eu şi Saul, am aşteptat mereu. În fiecare seară, în timp ce adormeam, mă uitam spre fereastră şi lăsam speranţa să pâlpâie doar pentru o secundă, precum scânteia unui chibrit care nu se aprinde până la capăt. Îmi imaginam un scenariu improbabil, în care Tomasz a

fost închis undeva, dar chiar şi după toate aceste luni care s-au făcut ani, iar apoi decenii, el avea să fie eliberat curând şi să vină după mine, exact aşa cum îmi promisese. Poate că îşi pierduse memoria? Poate că fusese rănit şi nu mai putea călători?

În adâncul sufletului meu, singurul lucru pe care l-am ştiut ca fiind adevărat a fost că Tomasz îmi promisese că ne vom găsi mereu unul pe celălalt. Distanţa, timpul – în faţa unei iubiri atât de mari ca a noastre – aceste lucruri erau categoric irelevante, într-o zi, el avea să apară pe neaşteptate, la fel ca data trecută, şi viaţa urma să înceapă din nou cu adevărat.

Niciodată nu am încetat să tânjesc şi niciodată nu am încetat să aştept.

Poate că pare o prostie, dar forţa speranţei pe care mi-o pusesem în Tomasz m-a amăgit. Nici măcar nu m-am gândit la mine şi la Saul ca fiind bătrâni până când nu am fost, într-adevăr, foarte bătrâni. Aveam o fiică adultă – o fiică hotărâtă şi nemaipomenit de ambiţioasă – dar, într-un fel, simţeam că, în toţi acei ani anevoioşi, în care am muncit din greu, mă agăţasem de cel din urmă artefact al unei versiuni copilăreşti a mea, iar fata inocentă din mine încă mai aştepta ca eroul ei să se întoarcă.

Saul a încetat să mai lucreze ca medic chirurg atunci când în paşaportul său scria că împlinise şaptezeci de ani, dar noi doi ştiam că avea şaptezeci şi cinci. A mai predat la universitate încă zece ani. Îşi iubea cu patimă munca, de aceea am fost confuză când a decis brusc să se pensioneze. Îşi ascunsese atât de bine semnele, dar, în timp ce ne aşezam în pat după petrecerea de pensionare, m-a rugat să-l

însoţesc la un consult neurologic. La numai câteva zile mai târziu, am primit diagnosticul: demenţă vasculară.

Am plâns împreună, apoi m-a luat de mână şi m-a rugat să merg cu el la sinagogă.

— Ar fi o onoare pentru mine, i-am şoptit eu, iar el mi-a zâmbit cu tristeţe.

— Mulţumesc, Alina, mi-a şoptit, căci întotdeauna îmi spunea aşa când eram singuri.

— Ce vrei să le spunem Julitei şi lui Alice? l-am întrebat.

O umbră i-a traversat chipul, o licărire de nesiguranţă care, atunci când am văzut-o, aproape că mi-a frânt inima.

— Ele sunt ale mele, nu-i aşa, Alina?

— Cum ar putea să *nu* fie?

A zâmbit atunci, un zâmbet plin de uşurare şi de recunoştinţă.

— Atunci, le vom spune adevărul.

— Vor înţelege.

— Cum ar putea cineva să înţeleagă?

— Atunci, cel puţin ne vor ierta.

Dar Julita era o femeie ocupată şi abia începuse să lucreze la tribunalul districtual. Din acel moment, starea de sănătate a lui Saul s-a degradat atât de repede, parcă el şi-ar fi amânat moartea până la pensie, dar apoi, aceasta a devenit cât se poate de reală într-o mare grabă. Timp de câteva luni nebuneşti, m-am străduit să le conving pe Julita sau pe Alice să mă însoţească într-o excursie în Polonia cât încă mai puteam pleca. Apoi, în momentul în care eu mi-am dat seama că trebuia neapărat să-i spunem

Julitei adevărul, Saul nu mai era în stare să poarte o astfel de conversaţie, iar eu pur şi simplu nu puteam suporta să o fac de una singură.

Cele din urmă instrucţiuni pe care mi le-a dat Tomasz au fost să am grijă de Saul Weiss, iar eu mi-am onorat această promisiune până la *ultima* suflare a lui Saul. Am ajuns să îl iubesc profund, şi ştiu că şi el m-a iubit. Acest tip foarte diferit de iubire a fost, în mod inevitabil, fundamentul vieţii mele în America şi a fost, într-adevăr, o viaţă frumoasă. Chiar dacă am să tânjesc după Tomasz – prima mea dragoste – până când îmi voi da ultima suflare.

Adevărata mea dragoste.

Acum sunt aproape de acea ultimă suflare, blocată fără speranţă aici, în propriile mele gânduri, tocmai de aceea este absolut şocant că tot ce simt cu adevărat în aceste ore este o pace uluitoare. Totul i se datorează frumoasei mele Alice, cu acei ochi verzi şi zâmbitori, pe care i-a moştenit de la Tomasz al meu – acei ochi pe care i-a transmis mai departe lui Eddie, băiatul nostru special şi perfect. Cumva, se cuvine că Alice a fost cea care mi l-a găsit pe Tomasz, căci ea mi-a amintit întotdeauna de bunicul ei, cel pe care nu îl va întâlni niciodată. Îi împărtăşeşte aceeaşi dragoste de a învăţa, de a cunoaşte şi de a povesti, acelaşi sentiment al compasiunii, aceeaşi capacitate de a avea visuri măreţe – în ciuda circumstanţelor – chiar dacă uneori uită că are voie să facă asta.

Aşteptând eliberarea morţii, privesc în urmă la viaţa mea şi simt *singurul* lucru care mi-a lipsit în aceste zeci de ani. Sunt împăcată pentru că ştiu că Tomasz al meu mă aşteaptă de partea cealaltă.

În curând, îmi voi da ultima suflare şi îi voi dovedi că a avut dreptate în tot acest timp.

Noi vom găsi întotdeauna drumul înapoi unul spre celălalt.

Întotdeauna.

Capitolul 40

Alice

Mă trezesc în patul meu şi aud soneria telefonului mobil al lui Wade. Stă întins lângă mine, ţinându-mă strâns la pieptul lui, dar când apelul îl trezeşte, se întoarce pe o parte pentru a răspunde.

— Bună, Julita, spune el răguşit, iar inima mea, care deja bătea ca nebuna, pare că explodează atunci când îmi dă telefonul.

— Trebuie să vii imediat, spune mama cu rigiditate. Are un alt atac cerebral, unul mare. Au mutat-o la secţia de îngrijiri paliative. Pune-ţi nişte haine pe tine şi vino. Nu pierde nicio secundă. Doctorul a spus că s-ar putea să nu mai aibă mult timp de trăit.

Ajung la spital la ora 6.15 dimineaţa. Personalul a micşorat intensitatea luminii din salon, dar, cu toate astea, este evident că pielea Babciei a căpătat o paloare cenuşie, iar respiraţia ei este superficială. Plâng înainte chiar de a ajunge lângă pat. Tata se apropie de mine, apoi mă îmbrăţişează strâns. Nu

vorbeşte, dar, la urma urmei, nu o face pentru că nu mai e nimic de spus.

Babcia îşi dă ultima suflare chiar la 6.30 a.m. Mama o ţine de mâna dreaptă, iar eu de cea stângă. Nu se zbate deloc – nicio tensiune pe chipul său, nicio luptă împotriva acesteia atunci când moartea o ia de lângă noi. Se retrage din viaţă atât de paşnic, încât la început îmi e greu să accept că a plecat pe veci. Doctorul se apropie de noi şi anunţă încet, cu smerenie, ora decesului. Mama este calmă în timp ce îi spală mâinile şi faţa Babciei, apoi avem toţi trei un ultim moment împreună cu ea.

Tata este, după cum mă aşteptam, mai afectat de toată situaţia asta decât mama, ai cărei ochi nu varsă o lacrimă până în clipa în care trebuie să părăsim salonul. Ea se întoarce atunci spre pat pentru a o privi pentru ultima dată şi, deodată, aleargă înapoi la trupul mamei sale şi începe să jelească – un plânset animalic, scăpat de sub control, care mă surprinde. Asta mă şochează, dar tata îmi zâmbeşte blând şi murmură:

— Ţi-am spus că o să am nevoie de votca aia.

— Ea este bine?

— Ştiam că asta urma să se întâmple, scumpo. Mama ta este o femeie dură la exterior, dar mama ei a fost ca soarele şi luna pentru ea.

Am ezitat, iar tata mi-a făcut semn din cap spre uşă.

— Mergi acasă, scumpo, murmură el, ducându-se lângă pat. Eu şi mama mai avem nevoie de puţin timp aici, iar tu trebuie să te ocupi de familia ta.

În drum spre casă, sunt tristă, bineînţeles, dar mai ales recunoscătoare, îi sunt recunoscătoare Babciei pentru fiecare clipă pe care am trăit-o lângă ea, pentru tot ce m-a învăţat despre maternitate, pentru fiecare îmbrăţişare, pentru fiecare gest de afecţiune şi pentru fiecare mâncare pe care mi-a gătit-o vreodată. Şi, mai presus de toate, îi sunt recunoscătoare că mi-a încredinţat *mie* sarcina de a descoperi un pic din povestea ei, căci nu pot să nu simt că, descoperindu-i trecutul, am găsit şi eu o bucăţică pierdută din mine.

Ezit în pragul uşii. Aud agitaţie dinăuntru şi ştiu că toţi sunt treji. Îmi dau tardiv seama că va trebui să dau vestea familiei mele. Încerc să-mi amintesc: cum anume se comunică *moarte* unui copil autist, căruia îi este afectat limbajul verbal? Când a murit Pa, anul trecut, am avut timp să ne pregătim – am vorbit cu Eddie despre acest lucru, psihologul lui fiind prezent pentru a ne ajuta. Mi-aş dori să putem face la fel şi de data asta, dar trebuie să le spun acum lui Callie şi lui Wade, iar asta nu suportă amânare.

Intru în sufragerie, iar Eddie stă pe fotoliul bean bag, ţinând titirezul la nivelul feţei şi răsucind încet de mâner, iar pe fundal, la televizor, rulează videoclipuri cu trenuri, ca de obicei. Are iPad-ul în poală. Mă îndrept încet spre scaunul de alături, iar el îşi ridică privirea de la titirez şi se uită la mine. Îmi dau atunci seama că absenţa mea, atunci când s-a trezit, nu a părut să-l tulbure deloc – acelaşi scenariu ar fi garantat o cădere nervoasă cândva. Totuşi, ochii lui verzi sunt puţin trişti, îngrijoraţi, pe când strânge titirezul la piept şi se uită în jos la iPad-ul său, de parcă ar fi oarecum speriat, dar nu ştie ce să spună.

— Bună, puiule, îi şoptesc eu.

Eddie se aşază cum trebuie. Deschide aplicaţia CAA şi apasă pe butonul de repetare.

Babcia sfârşit.

Apoi Eddie se uită din nou la mine, aşteptându-mi calm confirmarea. Mă trece un fior pe şira spinării şi mă holbez la el, încercând să înţeleg dacă spune ceea ce cred eu că spune. Îl aud pe Wade la uşă şi îmi ridic privirea, văzând-o şi pe Callie care vine în urma lui, cu ochi somnoroşi şi încă în pijamale. Ştiu că probabil sunt amândoi disperaţi să afle veşti, dar atenţia mea se întoarce în mod magnetic la Eddie. El repetă din nou cuvintele.

Babcia sfârşit.

De data asta încep să plâng şi aud isteria crescândă a lui Callie, care stă în uşă.

— Ce spune? Spune că e *moartă*? Mami, nu e adevărat, spune-mi că nu e adevărat! Abia ai intrat pe uşă şi nu ai spus niciun cuvânt, Eddie nu avea cum să ştie asta!

Mă uit spre ei, iar privirea mea o întâlneşte pe a lui Wade. Am un nod atât de mare în gât, încât nu cred că aş putea vorbi nici dacă aş încerca, dar nu e nevoie să fac eu cunoscut acest moment dureros familiei, pentru că Wade o trage pe Callie aproape de el şi murmură:

— Băiatul nostru ştie mai multe decât pare, Callie.

— Dar cum e *posibil* ca el…

— Nu ştiu, ursuleţ, o întrerupe Wade cu blândeţe. Nici eu nu ştiu cum de a ştiut. Dar tot spune asta de la şase şi jumătate, de când s-a ridicat din pat, aşa că, aparent, *a ştiut*

— Dârei nu poate...

încă mai protestează când o înăbuşă plânsul, după care cred că îşi dă seama. Îşi acoperă ochii cu mâinile, apoi rosteşte:

— O să-mi fie atât de dor de ea.

Wade o ridică în braţe şi vine lângă mine pe canapea. Ne ghemuim acolo ca un trio înlăcrimat pentru un minut, până când Eddie se ridică în picioare. Îi zâmbesc cu tristeţe în timp ce stă stângaci în faţa mea. Nu se alătură îmbrăţişării noastre. În schimb, îşi întinde mâna şi o aşază pe obrazul meu.

Familia pe care o am eu este dezordonată şi este diferită, dar în aceste clipe de durere şi tristeţe, ne simţim mai aproape de a fi o unitate *absoluta* decât ne-am simţit noi vreodată. Viaţa are un mod al ei de a ne spulbera aşteptările, de a ne face speranţele bucăţi fără nicio explicaţie. Dar atunci când într-o familie există dragoste, fragmentele rămase în urmă din visurile noastre spulberate pot fi puse din nou împreună, chiar dacă rezultatul final este un mozaic.

Această familie este o lucrare în curs de desfăşurare, dar chiar şi astăzi, în suferinţa noastră, mă simt binecuvântată cu o certitudine din ce în ce mai mare că ne apropiem tot mai mult de a ne da seama cum putem potrivi piesele într-un mod care să funcţioneze pentru noi toţi.

Epilog

Nu am crezut niciodată că mă voi mai întoarce pe acel deal de deasupra Trzebiniei, aşa că mi se pare ireal să fiu astăzi aici, mai ales cu procesiunea pestriţă alături de care merg.

Eddie merge în faţa noastră, aşa cum se întâmplă adesea în ultimele zile. Se uită în iPad-ul său, iar Wade îl urmează îndeaproape. Eddie este acum un maestru în Google Maps şi ne-a ghidat pe tot parcursul drumului dinspre Cracovia, conducându-ne până în acest punct de pe hartă pe care l-am stabilit săptămâna trecută, când ne pregăteam pentru călătorie.

Callie merge în spatele meu, împreună cu părintele Belachacz din Trzebinia şi cu rabinul Zoldak, care a venit aici din Cracovia. Alături de ei, merg încet mama şi tata. Acea parte a micului nostru grup discută împreună despre boomul economic pe care l-a cunoscut Polonia de când a aderat la Uniunea Europeană. Mai devreme, l-am auzit pe preot întrebând-o pe Callie dacă are, *într-adevăr,* doar zece ani.

— Ei bine, da, a spus ea uşor. Dar am un coeficient de inteligenţă de 150 de puncte. Asta îmi dă clar un avantaj.

Mă aflu în mijlocul grupului, mergând singură. Privesc din nou în jur şi mă gândesc la cât de diferit arată totul în această a doua vizită, acum că sunt aici pentru a-i îndeplini Babciei ultima dorinţă. Iarba este şi mai verde, iar macii de pe câmpurile năpădite de buruieni sunt cu atât mai vii.

Ţin lângă piept urna mică de lemn care ne-a adus astăzi aici. În ea se odihnesc cenuşa lui Babcia şi a lui Pa, împreună cu pantofiorul din piele pentru copii.

Astăzi, porţile acelea ciudate sunt deschise, iar câteva maşini se află deja aici, ceea ce mă surprinde. Pe măsură ce ne apropiem de luminiş, văd că Emilia este înconjurată de Agnieszka, de Lia şi de un grup de alţi adulţi. Unii ţin în mână flori, alţii au felinare sau lumânări. Emilia este în scaunul ei cu rotile, iar eu mă apropii de ea şi o sărut pe obraji.

— Atât de mulţi oameni, îi murmur eu Agnieszkăi.

— Sunt numai fraţii şi surorile mele, precum şi câţiva dintre copiii lor, îmi explică Agnieszka. Sper că nu te deranjează. Mama a spus că Alina trebuie să fie onorată de întreaga noastră familie, căci niciunul dintre noi nu s-ar fi născut dacă nu ar fi fost ea.

Îmi dau lacrimile, iar Agnieszka îmi face cu ochiul.

— Eşti norocoasă că nu ne-am adus nepoţii sau strănepoţii – asta ar fi făcut ca grupul să se dubleze.

Auzind asta, îmi arunc braţele în jurul gâtului Emiliei, iar ea îmi şopteşte la ureche câteva cuvinte liniştitoare în polonă. Apoi mă întorc şi văd placa pe care a pregătit-o Emilia pentru această zi. Sub gravura pe care apare numele lui Tomasz Slaski, au fost adăugate alte câteva nume:

Alina Slaski 1923-2019
Saul Weiss
Eva Weiss
Tikva Weiss

Acum, şi fără niciun fel de indicaţii, Eddie se îndepărtează automat de mulţime, cocoţându-se pe bolovanul plat de la marginea luminişului, ca şi cum ar

fi făcut asta de un milion de ori înainte. Încarcă unul dintre filmuleţele cu trenuri pe care Wade i le-a salvat pe iPad când am plecat de acasă, dar, înainte de a-i putea măcar cere asta, dă volumul la minimum, după care se uită la mine şi îmi zâmbeşte mândru.

Nu sunt sigură că soţul meu a fost cel care i-a explicat fiului nostru cum trebuie să se comporte, dar copilul a fost un înger astăzi. Este ciudat, acum că Wade şi Eddie au format, în sfârşit, o legătură, că există o nouă cale de acces din lumea lui Eddie spre lumea noastră, iar asta îi este cu siguranţă de ajutor fiului nostru. Acum merge la şcoală trei zile pe săptămână, iar în fiecare dimineaţă de joi, Wade se duce mai târziu la serviciu, pentru că ajută la lecţia de ştiinţe de la clasa lui Eddie.

Eu şi Wade continuăm să abordăm în moduri foarte diferite relaţia cu fiul nostru, existând în mod inevitabil o tensiune în acest sens. Wade vrea întotdeauna să îl împingă pe Eddie în afara zonei sale de confort, iar eu vreau întotdeauna să îi ofer siguranţă şi structură, dar, în acest du-te-vino al stilurilor noastre foarte diferite de abordare, realizăm un fel de echilibru delicat. Eu am de câştigat de pe urma acestui lucru, la fel şi Wade, dar, mai ales, Eddie.

Callie mă ia de mână în timp ce toată lumea se aşază automat în jurul mormântului. Fără niciun preambul, preotul începe slujba scurtă şi respectuoasă pe care am plănuit-o.

Când l-am sunat, în urmă cu câteva săptămâni, pentru a-i cere să ne ajute astăzi, părintele Belachacz a fost confuz iniţial, ceea ce mi se pare normal, având

în vedere că întreaga poveste e greu de explicat. La început, i-am spus că aveam nevoie doar de o ceremonie pentru cenuşa bunicii mele, catolică devotată, şi pentru tot ce mai rămăsese din bunicul meu evreu şi din *cealaltă* familie a acestuia. După ce părintele Belachacz a înţeles cum stă treaba, a spus că ar fi onorat să ne ajute să îi comemorăm şi că se va gândi la ceva. Când am ajuns astăzi aici, ni l-a prezentat pe rabinul Zoldak, care venise tocmai din Cracovia pentru a lua parte la ceremonie.

Nu mă pot gândi la ceva mai frumos sau mai potrivit pentru aceşti oameni decât la o slujbă de comemorare multiconfesională.

Acum, părintele Belachacz îl pofteşte pe rabinul Zoldak să vină în faţă, iar acesta ne vorbeşte tuturor, preţ de câteva minute, în limba engleză, despre suferinţă şi dragoste şi despre puterea incredibilă a sacrificiului. Sunt emotivă pe parcursul întregii slujbe, dar emoţia atinge noi culmi atunci când rabinul Zoldak începe să cânte *El Malei Rachamim.* Pe măsură ce cuvintele ebraice se înalţă în jurul nostru în acel loc, mă izbeşte un tsunami de durere şi de recunoştinţă şi nu mă pot abţine să nu plâng. Îmi plâng bunicul pe care l-am adorat atât de mult şi mă întreb cum s-ar fi simţit el să ştie că, într-o zi, îl voi duce să se odihnească alături de Eva şi de Tikva şi de Alina şi de Tomasz, într-un moment în care credinţa lui poate fi practicată în siguranţă şi cu respectul cuvenit. Apoi mi-l imaginez pe Tomasz Slaski, un om pe care nu am avut niciodată privilegiul să-l cunosc, dar nu e nevoie să-l fi cunoscut pentru a şti că ar fi aprobat fiecare aspect al acestei slujbe şi al acestui

aranjament, şi nu am nicio îndoială că şi Babcia mea ar fi făcut la fel.

Preotul mă invită să mă apropii. Mă pun în genunchi pe iarba moale, după care aşez cu grijă urna în interiorul gropii din pământ pe care a pregătit-o unul dintre fiii Emiliei. Preotul se lasă pe vine lângă mine şi ia o mână de pământ pe care îl presară pe deasupra. Repetă acest gest de încă trei ori, rostind încet:

— În numele lui Dumnezeu, Tatăl cel milostiv, încredinţăm trupurile Alinei şi al lui Saul către pacea mormântului şi, împreună cu ele, amintirea Evei şi a Tikvei, cele pe care Saul le-a iubit atât de mult.

Wade ia mistria din rucsacul meu şi termină de acoperit urna cu pământ. Mai târziu, fiul Emiliei va aranja să se toarne beton peste acest petic de pământ, pentru ca noi toţi să fim siguri că nimeni nu îi va mai deranja.

Apoi, ne ridicăm în picioare şi s-a terminat. Au loc discuţii liniştite, iar mulţimea începe să se disperseze – se întorc la apartamentul Emiliei din Cracovia, unde aceasta organizează un prânz pentru noi toţi. Părinţii mei se îndreaptă spre dubă, fiind urmaţi de Callie, după care Wade îmi aruncă o privire.

— Eşti bine? mă întreabă el cu blândeţe.

— Sunt bine, de fapt, dar...

îmi dreg glasul.

— M-ai putea lăsa singură un moment?

— Îl iau eu pe Eddie, se oferă Wade.

Dar apoi ne uităm amândoi la el, cum stă aşezat pe bolovanul acela plat şi lunguieţ, uitându-se complet relaxat pe iPad-ul lui.

— E în regulă.

Zâmbesc, apoi îi sărut obrazul lui Wade.

— Ne întoarcem la dubă în câteva minute.

Pe când Wade se îndepărtează, mă uit la placă şi la piatra funerară şi mă gândesc la călătoria din urmă cu zece luni. Călătoria pe care am făcut-o pentru Babcia mi-a deschis orizonturile în moduri pe care abia acum încep să le înţeleg. Am început să notez lucrurile pe care le-am învăţat în timpul acesteia, pentru ca Eddie şi Callie să le citească atunci când vor fi mai mari, iar proiectul a căpătat o viaţă proprie – se poate să fi început, fără să vreau, să scriu o carte.

Întotdeauna am crezut că familia mea are nevoie de sută la sută din energia mea, dar învăţ că pot să le ofer toată dragostea mea şi să-mi fac timp să mă ocup şi de alte lucruri care contează pentru mine. Sunt şi mai ocupată în aceste zile, dar curios este că mă simt mult mai puţin epuizată.

— Mulţumesc, Babcia, şoptesc eu, în timp ce o adiere uşoară leagănă crengile de deasupra mea. Îţi mulţumesc că ai avut încredere în mine să aflu răspunsurile pe care le voiai. Uitasem că ştiu să fac asta.

Eddie se ridică brusc de la locul lui şi se uită în sus, la copacii ce ne înconjoară, căutând ceva. Privindu-l, simt cum mă străbate un fior ciudat:

— Eddie, strigă el. Eddie dragă, vrei să mănânci ceva?

Simt cum fiorul îmi cuprinde întreg trupul, iar apoi, la fel de sigur ca şi cum ea şi-ar fi încolăcit braţele în jurul meu, o simt pe Babcia acolo cu noi, în acel luminiş, şi îi simt pacea, dragostea şi recunoştinţa. Închid ochii şi inspir, şoptind pentru ultima dată:

— Rămas-bun, Babcia.

Eddie se ridică şi traversează luminişul pentru a-şi strecura mâna într-a mea. Mă uit la el printre lacrimi şi observ că mă priveşte răbdător.

Emilia şi verişorii noştri îndepărtaţi ne aşteaptă în Cracovia, iar apoi, în următoarele două săptămâni, eu, Wade, Callie şi Eddie vom explora împreună această ţară. Nu este uşor pentru noi să fim aici, atât de departe de rutina noastră zilnică, de zona noastră de confort, dar facem ca asta să funcţioneze pentru fiecare dintre noi, deoarece este important, iar acesta a fost dintotdeauna visul nostru. Vom avea parte de provocări, de dezamăgiri, de eşecuri, de certuri şi de neajunsuri, dar asta nu ne împiedică să mai încercăm.

Viaţa noastră de familie nu va fi niciodată uşoară, însă acest lucru nu trebuie să ne împiedice pe niciunul dintre noi să ne îndeplinim visurile. I-a costat al naibii de mult pe strămoşii noştri ca noi să avem această viaţă, iar cel mai bun lucru pe care îl putem face pentru a-i onora este să o trăim din plin.

Mulţumiri

Îi adresez cele mai sincere mulţumiri mătuşii mele, Lola Beavis, care a călătorit cu mine în Polonia pentru a mă ajuta cu traducerea şi care m-a sprijinit cu răbdare în munca mea de cercetare pentru această carte. Îi mulţumesc lui Barbore Misztiel pentru ospitalitate şi, în special, pentru că m-a dus să vizitez casa în care a copilărit bunica mea. Îi mulţumesc Renatei Kopczewska pentru serviciile de ghid şi

pentru asistenţa în cercetare, precum şi Katarzynei M. Pentru sfaturile sale cu privire la problemele de gramatică/traducere în limba polonă.

Îi sunt veşnic îndatorată lui Ashleigh Finch, care mi-a oferit o expertiză şi o perspectivă nepreţuită asupra tulburărilor din spectrul autist în timp ce planificam această carte. Sper doar că am scris despre Eddie şi despre familia sa într-un mod care să facă cinste generozităţii şi curajului ei de a-şi împărtăşi cunoştinţele şi experienţele.

Şi, în cele din urmă, mulţumesc personalului de la Muzeul de Stat Auschwitz-Birkenau, de la Muzeul Insurecţiei din Varşovia şi de la incredibilul Muzeu de Istorie a Evreilor Polonezi POLIN. Ei sunt eroi unici – povestitori însărcinaţi să păstreze vie amintirea a ceea ce nu ar trebui nicicând uitat.

Nota autoarei

Cele mai multe dintre cărţile mele încep ca o şoaptă ce poartă cu ea o idee pe care trebuie să mă străduiesc să o ascult. În cazul acestei poveşti, ideea a trecut pe lângă mine într-o zi de decembrie de acum vreo zece ani, la petrecerea de Crăciun organizată de familia mamei mele.

Stăteam în mijlocul unei puzderii de veri, unchi şi mătuşi, îndopându-mă cu mâncare tradiţională poloneză, aşa cum este, an de an, tradiţia noastră la acea petrecere. Brusc, mi-am dat seama că familia noastră, acum numeroasă, a fost cândva doar un singur cuplu de polonezi catolici – bunicii mei materni.

Alungaţi de război, aceştia şi-au construit un cămin la aproape 16.000 de kilometri distanţă de lumea pe care o cunoscuseră dintotdeauna, într-o ţară care adesea nu era deloc ospitalieră cu refugiaţii. Dar şaptezeci de ani mai târziu, mai mult de cincizeci dintre descendenţii lor direcţi cunosc doar această *noua* ţară ca fiind acasă. Fie că suntem sau nu conştienţi de acest lucru, deciziile luate de bunicii noştri în timpul războiului ne-au schimbat vieţile.

Ştiam destule despre povestea bunicilor mei şi despre război ca să presupun că drumul care i-a purtat în cealaltă parte a lumii pentru a începe o nouă viaţă nu a fost uşor, însă, cu toate acestea, cunoşteam foarte puţine dintre detaliile acestei călătorii. Bunicii mei au murit amândoi în anii ’80, iar trista realitate este că o mare parte din povestea lor a murit odată cu ei. La fel ca mulţi alţii din generaţia lor, chiar şi după ce războiul s-a încheiat, nu au avut timp pentru a reflecta sau pentru a jeli. Atenţia lor s-a concentrat asupra viitorului, iar rănile fizice, emoţionale şi psihologice lăsate de război au rămas curând blocate sub suprafaţa noii vieţi pe care o făureau. Şi lecţiile pe care le-au învăţat pe parcurs s-au pierdut adesea în timp.

Am început să citesc despre viaţa cetăţenilor polonezi din timpul ocupaţiei naziste doar ca să încerc să îmi imaginez ce au văzut şi au trăit bunicii mei. Dar, pe măsură ce citeam despre cel de-al Doilea Război Mondial, am fost inspirată de atâtea poveşti de dragoste şi de supravieţuire, chiar şi în faţa unei opresiuni şi cruzimi inimaginabile. Povestea lui Tomasz, a Alinei şi a lui Saul s-a cristalizat în mintea

mea în timp ce mă minunam de modul în care nici măcar cea mai neagră faţă a umanităţii nu este îndeajuns de puternică pentru a distruge mila, speranţa sau dragostea. Am hotărât că, pentru a scrie această carte, trebuia să vizitez Polonia cu scopul de a-mi aprofunda cercetările şi, cât timp eram acolo, aveam să încerc să descopăr câteva fragmente din istoria propriei mele familii.

În 19##, eu şi minunata mea mătuşă, Lola, am călătorit în Polonia şi am petrecut câteva săptămâni explorând şi făcând muncă de cercetare, în timpul acelor săptămâni, am descoperit că, invers faţă de cum s-a întâmplat în povestea pe care o plănuisem eu de mult timp pentru Alina şi fraţii ei, propria mea bunică a fost trimisă la muncă forţată, în timp ce fratele ei a fost ales să rămână să lucreze la ferma familiei. Şi, exact aşa cum plănuisem pentru Alice, am stat pe peticul de pământ pe care familia bunicii mele îl cultivase timp de generaţii întregi înainte de război şi am privit prin fereastra prăfuită a casei care fusese tot universul bunicii mele înainte ca ura nazistă să-i schimbe viaţa pentru totdeauna. Eu şi mătuşa mea ne-am plimbat pe străzile din Trzebinia, unde s-a născut bunicul meu (imaginea 2), şi am luat masa împreună cu verişori îndepărtaţi (imaginea 1).

Când a venit momentul să folosesc cercetările făcute pentru a scrie, în sfârşit, povestea, am luat propriile mele experienţe din Polonia şi le-am canalizat în această lucrare de ficţiune. În ceea ce mă priveşte, cea mai bună ficţiune conţine întotdeauna nuanţe personale. M-am folosit de ferma familiei bunicii mele ca sursă de inspiraţie pentru cea a Alinei

(imaginile 3 şi 4). Acea proprietate din viaţa reală se află înspre nord-est, la o oarecare distanţă de Trzebinia. Mi-am luat libertatea de a-mi imagina că aceasta este localizată mult mai aproape de comună, căci mi-am dorit foarte mult să spun povestea acelui oraş. Acesta a suferit aproape toate nedreptăţile brutale care au fost posibile în timpul războiului – bombardamente puternice, persecuţii îngrozitoare, genocidul împotriva comunităţii evreieşti locale, asuprirea comunităţii catolice şi execuţii ale liderilor civici. Trzebinia din viaţa reală este situată la doar nouăsprezece kilometri de locul unde se află Auschwitz-Birkenau.

Experienţa de a mă conecta cu rădăcinile îndepărtate şi de a avea ocazia să văd puţin din lumea pe care bunicii mei o cunoşteau ca fiind a lor m-a marcat. Şi, deşi cazul familiei lui Alice este cu mult mai dificil decât al meu, am încercat să scriu povestea ei în aşa manieră încât femei cu situaţii familiale diferite să se poată regăsi în călătoria ei. Ori de câte ori a fost posibil, m-am inspirat din propriile mele experienţe din Polonia pentru a infuza modul în care Alice a trăit-o pe a ei.

Când am terminat de scris această carte, mă aflam din nou în faţa ideii iniţiale, cea care mi-a inspirat munca de cercetare cu atâţia ani în urmă. Deciziile luate de Alina în timpul războiului aveau să schimbe însăşi lumea în care se năşteau urmaşii săi, iar povestea *ei* avea potenţialul de a schimba vieţile acestora... dacă ar fi putut găsi o modalitate de a o povesti. Cele mai importante lecţii ale istoriei pot fi greu de înfruntat, dar încă şi mai greu de împărtăşit –

suntem însă cu toţii mai bogaţi atunci când aceste lecţii persistă de-a lungul generaţiilor. Poate că, mai mult decât oricând, avem nevoie de înţelepciunea pe care înaintaşii noştri au dobândit-o cu preţul sângelui vărsat, al sudorii, al lacrimilor, şi nu numai.

Mi-a făcut plăcere să cercetez şi să scriu această poveste şi sper din suflet că ţi-a făcut plăcere şi ţie să o citeşti. Dacă da, ţi-aş fi recunoscătoare dacă ţi-ai face timp să scrii o recenzie online. Recenzia ta chiar aduce o schimbare – îi ajută pe ceilalţi cititori să îmi descopere cărţile.

De asemenea, ador să primesc veşti de la cititori. Dacă doreşti să iei legătura cu mine, găseşti toate datele mele de contact pe site-ul meu, kellyrimmer.com. Te poţi abona şi la newsletter-ul meu, pentru a primi o notificare atunci când va fi lansată următoarea mea carte.

Şi, în cele din urmă, trebuie precizat că, deşi acţiunea acestui roman are loc în jurul unor evenimente istorice, cronologia şi detaliile au suferit unele modificări, cu scopul de a simplifica naraţiunea.

Eu (dreapta), împreună cu mătuşa mea, Lola Beavis (stânga), şi cu verişoara noastră, Barbore, acasă la ea. Lola a călătorit cu mine pentru a mă ajuta cu documentarea şi cu traducerea. *(Kelly Rimmer)*

Piaţa oraşului Trzebinia: acest loc a fost sursa de inspiraţie pentru scenele în care Aleksy şi primarul sunt executaţi. *(Kelly Rimmer)*

Această casă umilă din Wola a fost locuinţa familiei bunicii mele şi sursa de inspiraţie pentru proprietatea familiei Alinei. *(Kelly Rimmer)*

Casa în sine este abandonată, dar, cu toate acestea, verişorii mei locuiesc în apropiere şi mai cultivă încă o parte din teren, producând pentru familiile lor. *(Kelly Rimmer)*